

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛІСТИКИ ТА
СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ**

*Матеріали
науково-практичного семінару*

28 травня 2021 року

Дніпро
2021

УДК 343.1

*Рекомендовано до друку
Вченою радою ФПФОДР
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(протокол № 9 від 27.05.2021)*

Редакційна колегія:

Коротаєв Володимир Миколайович – кандидат юридичних наук, директор Дніпропетровського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС;

Обшалов Сергій Володимирович – кандидат юридичних наук, доцент, декан факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ;

Чаплинський Костянтин Олександрович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри криміналістики та домедичної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ;

Пиріг Ігор Володимирович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри криміналістики та домедичної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (голова засідання науково-практичного семінару);

Єфімов Микола Миколайович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри криміналістики та домедичної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

А 43 Актуальні проблеми криміналістики та судової експертизи : матеріали наук.-практ. семінару (Дніпро, 28 травня 2021 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 209 с.

Збірник містить матеріали науково-практичного семінару, в якому взяли участь науковці, викладачі, курсанти, здобувачі закладів вищої освіти та працівники наукових установ України, а також практичні працівники правоохоронних органів. Тематика публікацій охоплює теоретичні та практичні проблеми криміналістики та судової експертизи.

Матеріали семінару можуть бути використані у науково-дослідній роботі та у навчальному процесі спеціалізованих закладів вищої освіти, а також у законотворчості та правоохоронній діяльності.

© ДДУВС, 2021

Євдокимова Наталія Олексіївна,
декан медико-соціономічного
факультету
Міжнародного класичного
університету імені Пилипа Орлика
доктор психологічних наук, професор
Тимців Максим Миколайович,
аспірант кафедри психології
Міжнародного класичного
університету імені Пилипа Орлика

**ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОСВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ
ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЯК ВАЖЛИВОЇ СКЛАДОВОЇ ДОТРИМАННЯ
ПРАВА НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНИСТЬ У
ДОСУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ**

В умовах сучасного розвитку української державності, нагальної необхідності розширення сфер правового регулювання, враховуючи вплив на суспільство військових дій зони антитерористичної операції, підвищення ролі законності та правопорядку в запобіганні соціального регресу питання правосвідомості громадян, шляхів, форм і засобів її формування набувають особливого значення. Досягнення законності у суспільстві, реалізація конституційних прав і свобод людини та громадянина через формування правової свідомості громадян значною мірою залежать від соціально-психологічної та правової активності суб'єктів права, їх законослухняності та професійної підготовки кадрів силових структур, зокрема працівників поліції.

Правосвідомість – це система почуттєвих і мислених образів комунікативно-вольової спрямованості, через які відбувається безпосереднє і опосередковане сприйняття правової реальності – ставлення до чинного, минулого і бажаного права, до діяльності, пов'язаної з правом, до правових явищ та поведінки людей у сфері права [3]. Правосвідомість має складну змістовну морфологію. Структурно правосвідомість містить у собі дві основні складові: правову психологію і правову ідеологію [2].

Правова психологія знаходиться на емпіричному, буденному рівні суспільної свідомості, що формується в результаті повсякденної людської практики як окремих людей, так і соціальних груп. До змісту правової психології входять почуття, емоції, переживання, настрої, звички, стереотипи, які виникають у людей в зв'язку з існуючими юридичними нормами і практикою їх реалізації. Правова психологія є стихійним, «несистематизованим» шаром правової свідомості, що виражається в

окремих психологічних реакціях будь-якої людини або соціальної групи на державу, право, законодавство, інші юридичні феномени.

Правова ідеологія є сукупністю юридичних ідей, теорій, поглядів, які в концептуальному, систематизованому вигляді відображають і оцінюють правову реальність. Порівняно з правовою психологією, первинною «субстанцією» якої виступають психологічні переживання людей, ідеологія характеризується цілеспрямованим, як правило, науковим або філософським осмисленням права як цілісного соціального інституту, не в окремих його проявах, а в якості самостійного елемента [5].

В узагальненому вигляді належну правосвідомість працівника поліції можна окреслити таким чином:

впевнений у необхідності забезпечити права і свободи громадян;

засуджує протиправну поведінку;

усвідомлює об'єктивну необхідність боротьби з правопорушеннями та дотримання правопорядку;

впевнений у необхідності дотримання законності під час виконання службових обов'язків [1].

Вказані якості правосвідомості дозволяють правоохоронцю правильно орієнтуватися у складній ситуації та оперативно обирати варіант поведінки.

Через виконання широкого кола повноважень (превентивна і профілактична діяльність; виявлення, припинення, розслідування кримінальних, адміністративних правопорушень; забезпечення публічної безпеки; регулювання дорожнього руху і контроль за дотриманням Правил дорожнього руху тощо) до поліцейського висуваються підвищені вимоги: не лише знати і вміти застосовувати норми права, мати спеціальну правову освіту, але й бути висококваліфікованим працівником із високим рівнем правосвідомості, яку слід розглядати як найважливішу умову ефективності його професійної діяльності, що формуються у процесі правового виховання [2].

Особливості правосвідомості працівників правоохоронних органів формуються саме у процесі юридичного навчання і становлять загальну та спеціальну правову підготовку та інші знання і вміння. Це загальна правова підготовка, спеціальна правова підготовка, загальна фізична підготовка, бойова підготовка, в тому числі володіння табельною зброєю, оволодіння засобами зв'язку, вміння керувати транспортними засобами та ін. [4].

Таким чином, сформований під час навчання рівень правової свідомості поліцейського значною мірою вплине на його подальше виконання своїх службових обов'язків, отже саме в цей період необхідно якісно сформувані усі складові професійної правосвідомості за допомогою процесу навчання і виховання. Станом на сьогодні в нашій країні слабо розвинена психологічна служба правоохоронних органів, психологи в поліції є атестованими працівниками, на яких поширюється дія

Дисциплінарного статуту і відносяться відділів кадрового забезпечення, що не завжди дозволяє якісно реалізовувати психологічні послуги у зв'язку із низкою інших службових обов'язків. Також, в системі МВС України відсутній єдиний механізм розвитку правової свідомості майбутніх поліцейських, тому ця проблема потребує подальших досліджень.

Важливість і актуальність вирішення цієї проблеми визначається, на наш погляд, і тим, що формування відповідної правосвідомості співробітників повинно привести до оздоровлення морально-психологічного клімату в підрозділах поліції, створення в формованому демократичному суспільстві привабливого образу поліцейського, що володіє високою правовою культурою і достатній імунітет проти негативного кримінального тиску, зокрема і при забезпеченні права на свободу та особисту недоторканність у досудовому провадженні.

Таким чином, формування правосвідомості майбутніх поліцейських є найважливішим елементом соціально-психологічного аспекту управління в органах та підрозділах поліції. Досконала правосвідомість працівників, що відповідає сучасним вимогам суспільства, дозволить істотно підвищити ефективність вирішення основних завдань, поставлених перед Національною поліцією, пов'язаних із забезпеченням особистої безпеки громадян, охороною громадського порядку та забезпеченням громадської безпеки, попередженням і припиненням злочинів, адміністративних правопорушень, розкриттям злочинів, консультуванням громадян, посадових осіб, підприємств, установ, організацій у забезпеченні їх законних прав та інтересів.

Список використаних джерел:

1. Алексеева І. М. Правова освіта та правове виховання провізорів у контексті демократизації суспільства та європейських стандартів освіти в Україні / І. М. Алексеева // Актуальні питання фармацевтичної і медичної науки та практики. – 2015. – № 1. – С. 96–100.

2. Андрусишин Р.М. Правове виховання працівників оws: теоретико-правовий вимір : дис. канд. юрид. наук / Р.М. Андрусишин УДК 340.12:17]:351.74(043.5) – Львів, 2016. – 213 с.

3. Пашуля Г. Я. Органи внутрішніх справ як елемент апарату держави в умовах глобалізації : дис. канд. юрид. наук : 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / Г. Я. Пашуля. – Львів, 2015. – 203 с.

4. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 26 січня 2016 року № 50 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/z0260-16>

5. Цукан Олександр. Професійна правосвідомість працівника поліції як важлива складова його правової культури / Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. – 2017. – Випуск № 1/2 (33/34) – 59-63

Коротаєв Володимир Миколайович,
кандидат юридичних наук, судовий експерт,
директор Дніпропетровського науково-
дослідного експертно-криміналістичного
центру МВС

Кірін Роман Станіславович,
доктор юридичних наук, доцент,
судовий експерт Дніпропетровського
науково-дослідного експертно-
криміналістичного центру МВС

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАЛІСТИЧНОГО ОБЛІКУ ЕКСПЕРТНОЇ СЛУЖБИ МВС

Успіх будь-якого виду людської діяльності, у тому числі й з розкриття та розслідування злочинів, залежить від рівня його забезпечення достовірною інформацією в достатній для вирішення певних завдань кількості. Саме кваліфікований аналіз та синтез інформації про об'єкти, що були причетними до події злочину, отриманої з різноманітних джерел, її інтерпретація та вміле використання лежать в основі діяльності з розкриття та розслідування злочинів [1, с. 193].

Під інформаційно-довідковим забезпеченням розслідування злочинів розуміють діяльність суб'єктів розслідування, яка спрямована на пошук та одержання, а в необхідних випадках – оновлення та корегування інформації, яка міститься в інформаційних системах, незалежно від їх відомчої належності, з метою використання її в процесі кримінального провадження [2, с. 22].

Загальною метою створення та функціонування криміналістичних обліків є безпосереднє сприяння розкриттю злочинів, адже ці обліки утворюють значну частку інформаційно-пошукових систем (далі – ІПС), саме дані яких і використовуються в розслідуванні злочинів. В цьому аспекті, найважливішою умовою існування криміналістичних обліків в цілому та, одного з його видів – балістичного зокрема, безумовно є система нормативно-правових актів, якими регулюються даний вид суспільних відносин.

Загальні правові засади ведення криміналістичних обліків визначені на рівні Закону України «Про Національну поліцію» [3], приписи якого регламентують: 1) повноваження поліції у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення (далі – ІАЗ) (ст. 25); 2) формування

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛІСТИКИ ТА СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

інформаційних ресурсів (далі – ІР) поліцією (ст. 26); 3) використання поліцією ІР (ст. 27); 4) відповідальність за протиправне використання ІР (ст. 28).

Слід враховувати, що згідно із ч. 2 ст. 6 Закону України «Про інформацію», право на інформацію може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку, з метою запобігання заворушенням чи кримінальним правопорушенням, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя [4].

Натомість чинна редакція Закону України «Про судову експертизу» а ні у положеннях про науково-методичне та організаційно-управлінське забезпечення судово-експертної діяльності (ст. 8), а ні у положеннях про інформаційне забезпечення, жодним чином не згадує питання організації функціонування криміналістичних обліків. В той же час, на підзаконному рівні, інформаційно-ресурсним відносинам, щодо діяльності Експертної служби МВС (далі – ЕС МВС), приділено достатньо уваги, а саме:

1) до основних завдань ЕС МВС належить забезпечення функціонування ПІС, обробка персональних даних у межах повноважень, визначених законом, забезпечення режиму доступу до інформації;

2) ЕС МВС відповідно до покладених на неї завдань здійснює ІАЗ, обробку персональних даних, складає статистичну звітність, забезпечує режим доступу до інформації;

3) ЕС МВС з метою організації своєї діяльності: - проводить роботу із забезпечення підрозділів ЕС МВС витратними матеріалами, сучасними технічними засобами та обладнанням, програмним забезпеченням, упровадження в їх діяльність автоматизованих ПІС; - забезпечує в межах повноважень, передбачених законодавством України, реалізацію державної політики стосовно державної таємниці, захист інформації з обмеженим доступом, а також технічний захист інформації, контроль за її збереженням в ЕС МВС;

4) ЕС МВС для виконання покладених на неї завдань у межах компетенції має право: - відповідно до чинного законодавства використовувати кошти для проведення наукових розробок, розвитку своєї матеріально-технічної бази, створення інформаційно-довідкових фондів, придбання наукової і спеціальної літератури; - у межах компетенції користуватися відповідними інформаційними базами даних органів державної влади, державними, в тому числі урядовими, системами зв'язку і комунікацій МВС, іншими технічними засобами та мережами.

Проте найбільш детально правове забезпечення організації функціонування криміналістичних обліків ЕС МВС здійснено на рівні відомчої Інструкції [6], яка визначає:

а) основні положення формування системи реєстрації об'єктів та (або) відомостей про них;

б) порядок їх використання при розкритті, розслідуванні скоєних злочинів та профілактиці злочинності.

Зокрема, балістичний облік: - функціонує на центральному та обласних рівнях; - складається з оперативно-пошукових та інформаційно-довідкових колекцій. До складу Центральної оперативно-пошукової колекції, окрім певних видів куль, гільз та патронів зі слідами зброї, входить також й інформація про вчинені на території України злочини із застосуванням вогнепальної зброї та факти вилучення з незаконного обігу такої зброї, а також про зразки саморобної зброї. Центральна інформаційно-довідкова колекція складається з натурних зразків, інформації про зразки зброї та боєприпасів, куль та гільз зі слідами зброї. Окремо встановлено також і склади обласних оперативно-пошукових та інформаційно-довідкових колекцій.

Крім того, до особливостей функціонування балістичних обліків ЕС МВС, відносно яких встановлені відповідні вимоги, слід віднести також: - термін надання об'єктів обліку до підрозділу ЕС МВС; - термін передачі (надсилання) об'єктів обліку після проведення їх перевірки за обласними колекціями до центральної колекції; - умови повернення надлишку об'єктів обліку з центральної до обласної колекції; - умови реєстрації та зберігання об'єктів обліку; - види зброї, що підлягають перевірці за колекціями об'єктів обліку; - умови знищення зброї; - умови перевірки за обліками зброї, що знаходилася в користуванні на законних підставах; - види зброї, що не підлягають перевірці за колекціями об'єктів обліку; - термін направлення зброї, що підлягає перевірці за колекціями до підрозділу ЕС МВС; - контроль за повнотою направлення об'єктів обліку для перевірки за колекціями; - умови термінового надання інформації до підрозділу ЕС МВС щодо певних об'єктів обліку; - умови прийому зброї для дослідження; - умови реєстрації та дослідження зброї; - умови направлення об'єктів обліку для перевірки за балістичними обліками до інших країн.

Список використаних джерел:

1. Криміналістика : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [К.О. Чаплинський, О.В. Лускатов, І.В. Пиріг, В.М. Плетенець, Ю.А. Чаплинська]. – 2-е вид, перероб. і доп. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. – 480 с.

2. Інформаційно-довідкове забезпечення кримінальних проваджень : підруч. / за заг. ред. Бірюкова В.В. [В.В. Бірюков, В.Г. Хахановський, В.С. Бондар, С.В. Шалімов] – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 288 с.

3. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 21 травня 2021)

4. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII

(в редакції Закону № 2938-VI від 13.01.2011). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 21 травня 2021)

5. Про затвердження Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 03.11.2015 № 1343. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15#Text> (дата звернення: 21 травня 2021)

6. Про затвердження Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 10.09.2009 № 390 // Офіційний вісник України від 02.11.2009 — 2009 р., № 82, стор. 72, ст. 2794.

Обшалов Сергій Володимирович,
кандидат юридичних наук, доцент
декан факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО ТА ПРАЦІВНИКА ОПЕРАТИВНОГО ПІДРОЗДІЛУ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ВЗАЄМОДІЯ ЧИ ПІДПОРЯДКУВАННЯ

Реалізація вимог конституції України і виконання органами дізнання, слідчими, прокурорами та суддями завдань кримінального судочинства неможливі без прийняття правоохоронними органами законних і обґрунтованих процесуальних рішень. Саме шляхом прийняття таких рішень здійснюється втілення у життя вимог конституції України і чинного законодавства, досягається вирішення завдань кримінального судочинства.

Проблемним питанням щодо попередження, розкриття та розслідування злочинів, визначення при цьому, поняття, форм та принципів взаємодії слідчих та працівників оперативних підрозділів займались К.В. Антонов, Р.С. Белкін, Б.А. Вікторов, О.Ф. Долженков, Г.О. Душейко, В.В. Іванов, І.П. Козаченко, О.І. Козаченко, А.Г. Лекарь, Є.В. Лизогубенко, Є.Д. Лук'янчиков, Д.Й. Никифорчук, М.А. Погорецький, Є.В. Рижков, С.С. Чернявський, В.В. Шендрик, М.Є. Шумило та інші вчені.

Практика останніх років показала, що найкращою формою взаємодії слідчих з органами дізнання є виділення одного співробітника відповідної служби для постійної допомоги слідчому протягом усієї

роботи по кримінальному провадженню. Така форма взаємодії, при керівній ролі слідчого, звільняє останнього від необхідності писати безліч доручень, дозволяє оптимально використати методи і засоби, які є на озброєнні оперативно-розшукових підрозділів, і тим самим дає можливість більш ефективно проводити роботу з розкриття злочинів і викриття осіб, які їх вчинили.. Підтримуючи існуючу думку багатьох науковців, вважаємо, що цю форму співпраці органів слідства і оперативних працівників необхідно розвивати й удосконалювати. КПК статтею 41 певним чином обмежує діяльність оперативних підрозділів у кримінальному провадженні, регламентуючи їх дії лише за письмовим дорученням слідчого, прокурора [1] та позбавляє оперативного працівника розумної ініціативи у розслідуванні злочину. Використання ж можливостей внутрішніх відомчих наказів не завжди використовуються, або є не дуже ефективними в організації та здійсненні належної взаємодії [2]. Питання співпраці між слідчим та працівником оперативного підрозділу переходять із площини взаємодії у підпорядкування, що унеможливує використання повного спектру оперативно-розшукових можливостей, у кримінальному провадженні зокрема. Взаємодія слідчого та оперативного працівника карного розшуку повинна передбачати дотримання умов використання оперативних сил, засобів та методів. Але цілком природно, що оперативно-розшукові засоби і методи в рамках кримінального провадження, повинні застосовуватися лише у випадку крайньої необхідності. Перед тим, як звернутися за допомогою до оперативного працівника, доцільно з'ясувати, чи не простіше отримати ці самі дані процесуальним шляхом, через те, що доцільне застосування слідчих та оперативно-розшукових засобів і методів передбачає економічне їх використання, отримання кращих результатів з найменшими витратами. У свою чергу, прийняття законних і обґрунтованих процесуальних рішень можливо лише тоді, коли вони ґрунтуються на перевірених та правильно оцінених відомостях, одержаних у відповідності до вимог кримінального процесуального закону. Статті 91-94 Кримінального процесуального кодексу регламентують питання доказування у сучасному кримінальному провадженні [1]. Помилка суб'єкта доказування під час оцінки доказів та їх джерел може привести до прийняття незаконних рішень, порушення прав і свобод громадян, покаранню невинуватого або виправдання особи, яка вчинила злочин. у зв'язку з цим, правильна оцінка доказів та їх джерел набуває ключового значення у діяльності слідчих та оперативних підрозділів.

Також потрібно зазначити, що застосування оперативних засобів і методів вимагає забезпечення правильного поєднання слідчих дій та оперативно-розшукових заходів. Саме комплексний підхід використання наявних можливостей слідчого та оперативного працівника може надати змогу більш якісного, швидкого та неупередженого розслідування кримінального правопорушення. Для його ефективного забезпечення,

працівник оперативного підрозділу, ще до початку кримінального провадження повинен систематизувати наявні оперативні дані, здобуті в ході документування злочинної діяльності обґрунтовано підозрюваних осіб[3].

Вирішення існуючих проблем взаємодії слідчого та працівника оперативного підрозділу можливе за допомогою запровадження у діяльність правоохоронних органів сучасних положень із забезпечення кримінального судочинства оперативно-розшуковою складовою. Зазначене створить умови вирішення таких напрямів діяльності суб'єктів кримінального провадження, як виявлення фактів, що мають значення для встановлення обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні; закріплення слідів злочину, речових та інших доказових даних; проведення технічного документування фактичних даних, які мають значення для кримінального провадження; забезпечення можливості використання отриманих первинних даних у подальшому кримінальному судочинстві.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України 2012 р. № 4651-VL. URL:<http://www.zakon.rada.gov.ua.html> (дата звернення : 23.09.2020).
2. Наказ МВС України № 700 від 14.08.2012 р. «Про організацію взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень».
3. Швидкий О.Г. Взаємодія слідчих та оперативних підрозділів при розслідуванні квартирних крадіжок: проблеми й перспективи // Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ: Збірник наукових праць. – 2005. – Спеціальний випуск № 1 (23) „Актуальні питання кримінально-правових наук”. – 324 с.

Пиріг Ігор Володимирович,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВЗАЄМОДІЯ УЧАСНИКІВ СЛІДЧО-ОПЕРАТИВНОЇ ГРУПИ ПРИ ОГЛЯДІ МІСЦЯ ПОДІЇ

Відповідно до ст. 237 КПК України «з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення слідчий, прокурор проводять огляд місцевості, приміщення, речей та

документів». У статті зазначено завдання огляду, а саме виявлення, фіксація, вилучення та дослідження матеріальних об'єктів. Наслідком виконання цих завдань є отримання інформації про механізм вчинення злочину та його учасників. Зазначене є сталим поняттям у теорії криміналістики і, на нашу думку, не підлягає науковій дискусії. Розглянемо учасників огляду місця події і, відповідно, дії, що виконуються кожним з них.

Згідно ст. 237 КПК України огляд проводиться безпосередньо слідчим чи прокурором. Але на практиці прокурор приймає участь у проведенні огляду місця події лише у випадках вчинення резонансних особливо тяжких злочинів та, як правило, разом зі слідчим. Аналізуючи практику розслідування кримінальних правопорушень, підслідних Національній поліції України (далі – НП), можна зазначити, що на місце події виїжджає слідчо-оперативна група (далі – СОГ) у складі слідчого, працівників оперативного підрозділу та спеціалістів. Як спеціалісти залучаються, як правило, інспектори-криміналісти слідчих підрозділів НП. Порядок дій зазначених учасників регламентований наказами МВС України від 27.04.2020 р. № 357 [1] та від 07.07.2017 р. № 575 [2].

Керівником групи, безумовно, є слідчий. Він організовує роботу СОГ та відповідає за діяльність кожного з її складу. Взаємодія слідчого з учасниками огляду починається ще до виїзду на місце події, що дає можливість заздалегідь з'ясувати склад СОГ, визначити необхідну кількість членів групи, їх професійні можливості. Слідча практика свідчить про те, що, по можливості, потрібно обмежити присутність сторонніх осіб на місці події. Завданням працівників оперативного підрозділу є встановлення свідків, очевидців правопорушення, отримання від них інформації, що може бути використана для переслідування правопорушника по гарячих слідах, проведення інших пошукових заходів. Безпосередньо на місці події працівники оперативних підрозділів ніяких дій не виконують, тому, на наш погляд, можливо обмеження їх присутності у місцях, де зосереджені сліди.

Крім організаційних дій, слідчий здійснює фіксацію обстановки на місці події у протоколі. У питаннях збирання слідів і інших речових доказів компетентнішим є спеціаліст-криміналіст, якого залучають до слідчої (розшукової) дії саме з метою застосування відповідних спеціальних знань, якими слідчий не володіє. Крім того, збирання доказів є трудомістким процесом і виявляти та вилучати докази разом з їх протокольною фіксацією іноді досить складно.

Спеціалісту-криміналісту важливо тактично грамотно побудувати свою роботу при огляді місця події. Прибувши на місце події, спеціаліст переконується в тому, що організована охорона місця події, разом із слідчим визначає рамки огляду і вживає заходи до того, щоб ніхто із сторонніх не знаходився в певних межах огляду. Визначення меж огляду

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛІСТИКИ ТА СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

проводиться, як правило, одночасно з проведенням орієнтуючої й оглядового фотозйомки та відеозапису.

Потім він разом із слідчим і понятими, які рухаються шляхом, вже пройденим спеціалістом, поступово обходить територію, виявляючи, фіксуючи і вилучаючи сліди і інші речові докази з поверхні підлоги або ґрунту, на яку належить ступити й які можуть бути змінені або знищені при просуванні членів СОГ. Визначивши таким чином коридор для переміщення по території місця події, спеціаліст аналізує виявлені ним сліди, ознаки переміщення осіб, предметів тощо, складає власне уявлення про механізм події, виходячи з якої визначає передбачувані місця розташування невидимих слідів і приступає до обробки усіх видимих, слабо видимих і невидимих слідів, що мають, із його точки зору, відношення до події злочину. Крім дій з виявлення, фіксації та вилучення слідів спеціалісти можуть проводити також дослідження окремих об'єктів. Наприклад, визначити приналежність речовини червоного кольору до крові; провести експрес-аналіз речовини з метою віднесення її до наркотичної; визначити зріст людини по слідах взуття; встановити механізм утворення слідів рук, особливості будови папілярного візерунка та ін. При цьому спеціаліст може з дозволу слідчого задавати питання свідкам, очевидцям (наприклад господарю квартири) з приводу переміщення предметів обстановки, якщо вони володіють такою інформацією.

На завершальному етапі огляду спеціаліст-криміналіст допомагає слідчому з описом слідів, що вилучаються, предметів із слідами, умов фотозйомки, застосовані ним техніко-криміналістичні засоби тощо, що фіксуються у протоколі.

Із зазначено зрозуміло що спеціаліст-криміналіст, який приймає участь в огляді місця події повинен виконувати величезний об'єм роботи: починаючи з фото- та відео фіксації місця події, що, доречі, неможливо робити одночасно; виявляє та вилучає сліди кримінального правопорушення, упаковує їх; проводить експрес-аналіз вилучених об'єктів за необхідністю; допомагає слідчому з описом об'єктів у протоколі; на основі отриманої інформації моделює механізм вчинення правопорушення. Зважаючи на різноманітність слідів: трасологічних, мікрочасток, біологічних, запахових тощо та багатоплановість роботи, спеціаліст-криміналіст іноді не в змозі виконати всі ці завдання. Особливо зазначене стосується складних, особливо тяжких та резонансних злочинів, що пов'язано з вилученням великої кількості слідів при огляді місця події. У таких випадках, на нашу думку, до огляду місця події необхідно залучати не лише спеціаліста-криміналіста, а групу спеціалістів у різних вузькопрофільних галузях знань. Іншим можливим способом вирішення питання може бути впровадження у практику розслідування

запропонованого нами раніше окремого експертного дослідження місця події [3].

Список використаних джерел

1. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : Наказ МВС України від 27.04.2020 р. № 357. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0371-18/conv>.

2. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 07.07.2017 р. № 575. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17/conv>.

3. Пиріг І.В. Поняття та сутність експертного дослідження місця події // Криміналістика і судова експертиза: Міжвідомчий науково-методичний збірник. Вип. 59. Відп. ред. І. І. Ємельянова. К.: Міністерство юстиції України, 2014. С. 64-72.

Чаплинський Костянтин Олександрович,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Бублик Надія Сергіївна,
старший викладач кафедри
кримінального процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ РЕФОРМИ СУЧАСНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

На часі процес реформування у відповідності до європейських стандартів торкається усіх сфер суспільного життя. Але, крім позитивних результатів, звичайно, постають і певні проблеми, недопрацювання та, взагалі, провали. Ясна річ, хтось скаже, що це можливо, адже рух вперед ймовірно має своїми наслідками і кроки вбік, а, іноді, й кроки назад. Зрозуміло, що реформування вищої юридичної освіти також відбувається у зв'язку з загальними тенденціями, що відбуваються у нашій державі.

Дійсно, подаються на обговорення різноманітні концепції, які в багатьох випадках є недосконалими. Але лише рух, лише кроки для змін

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛІСТИКИ ТА СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

зможуть забезпечити оптимальне реформування будь-якої системи. Та все ж таки бажано робити якомога менше помилок та неточностей. Однією з них вбачається бажання деяких законотворців припинити навчання у відомчих закладах вищої освіти МВС за спеціальністю 081 Право.

З одного боку, в країнах НАТО та Європейського союзу досить нечисленні приклади, коли поліцейські, крім профільних знань, отримують і базову юридичну освіту під час навчання у відповідних закладах. Але ж у зазначених країнах у багатьох випадках обов'язки поліцейських і, загалом, їх процесуальний статус не передбачають вирішення конкретних задач, що потребують великої кількості та достатньої якості юридичних знань. Тому що більшість процесуальних рішень на етапі досудового розслідування та до його початку приймають інші правоохоронні органи.

Тому, беручи до уваги всю серйозність даних кроків, вважаємо, що наразі існує безпосередня необхідність проаналізувати які ж насправді наслідки потягнуть запропоновані українським законодавством кроки реформування, а також чи потрібні вони взагалі?

Дуже велике зацікавлення викликала одне з положень Концепції розвитку юридичної освіти від 6 листопада 2020 року, яке ставить за мету реформування вищої юридичної освіти, що передбачає позбавлення закладів вищої освіти зі специфічними умовами у структурі МВС України зі специфічними умовами навчання, можливості підготовки фахівців за спеціальністю 081 «Право» [1].

На наш погляд, ліквідація у відповідних освітніх закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання МВС України спеціальності 081 «Право» буде мати, як наслідок, тотальне руйнування наукового забезпечення освітнього процесу, а також практичної діяльності замовлення освітніх послуг. Також зазнають повної ліквідації окремі відділи науково-освітньої підготовки, іншими словами, буде припинено роботу аспірантури та ад'юнктури, зазнають ліквідації й спеціалізовані ради у сфері захисту дисертаційних досліджень усіх спеціальностей. Тому ми вважаємо, що усе вищезазначене нанесе руйнівного удару розвитку вітчизняній юридичній науці, і поставить її лише на грані колапсу.

Зауважимо, що дана Концепція виокремлює так званий розподіл системи юридичної освіти на «належну освіту» і «недоосвіту». Щодо «належної освіти», то важливе місце займають тут, насамперед, судді, нотаріуси, адвокати та прокурори. Проте якщо звернути увагу на працівників правоохоронних органів (ДБР, НАБУ, Національна поліція України та інші), працівників системи юстиції, військових юристів, юрисконсультів, то за програмою Концепції їм усім достатньо буде й юридичної «недоосвіти».

Доцільно було б зауважити, що повна відсутність у майбутніх слідчих/дознавачів юридичної освіти буде ставити їх у зовсім нерівне становище відповідно до інших працівників правоохоронних органів. Тому

виникає логічне питання: яким способом працівник слідчого підрозділу зможе виконувати свої професійні завдання, якщо у порівнянні зі звичайним адвокатом, просто не матиме відповідних знань та навичок, які повинна забезпечувати йому вища юридична освіта? Тож, ми маємо переконання, що саме зміст програми підготовки слідчого, адвоката, прокурора та інших представників відповідних юридичних професій не повинна суттєво відрізнятись між собою, а навіть навпаки, бути однаковою, та обов'язково здійснюватися у сфері спеціальності 081 «Право» без якихось дискримінаційних обмежень. Адже, якщо все ж таки скасуються заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання, то ми не зможемо отримати справді компетентних у своїй професійній діяльності працівників правоохоронних органів, а лише безграмотних «поліцейських». Таким чином дійде лише до того, що Національна поліція України стане безграмотним відомством.

Тож, маємо підстави висловити твердження, що професійна компетентність майбутніх працівників правоохоронних органів (дізнавачів та слідчих) повинна формуватися та бути набутою виключно у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання МВС України та безпосередньо за спеціальністю 081 «Право».

Отже, узагальнюючи усе вищесказане можемо дійти до висновку, що даний проект Концепції реформування юридичної освіти нашої держави, яка створювала свою систему юридичної освіти поступово, за допомогою певних випробувань та подальших помилок, нестиме суттєвий деструктивний вплив на подальший розвиток сучасної системи юридичної освіти, а також сприятиме лише знищенню системи наукового забезпечення більшості органів державної влади.

Зазначені положення Концепції зовсім не враховують потреби споживачів ринку юридичних послуг, а також взагалі не відповідає закордонному досвіду впровадження моделей системи надання професійної кваліфікації у країнах Європейського Союзу [2].

Крім того, слід зазначити, що у разі припинення навчання у відомчих закладах вищої освіти МВС за спеціальністю 081 Право буде ситуація, коли захисники під час досудового розслідування будуть мати набагато якісніші юридичні знання. Це, в свою чергу, буде викликати ряд перешкод для прийняття процесуальних рішень та здійснення процесуальних дій. Адже як особа без якісного знання Кримінального кодексу та відповідних підзаконних нормативно-правових актів зможе правильно кваліфікувати певне діяння для внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань? Чи пред'явити підозру без якісних знань кримінального процесу? І це лише найбільш явні проблемні питання!

Тому, напевно, за існуючої системи повноважень у працівників правоохоронних органів є недоцільним відбирати можливість у поліцейських, які задіяні у досудовому розслідуванні, отримувати якісну юридичну освіту. Доцільним це вбачається лише у розрізі того, що

набагато більша кількість правопорушників буде уникати адміністративної та кримінальної відповідальності, а їх захисники будуть отримувати ще більші та ще більше гонорарів за надання своїх послуг.

Список використаних джерел:

1. Концепція розвитку юридичної освіти від 6 листопада 2020 року: проект/ Комітет з питань освіти, науки та інновацій. URL: http://kno.rada.ua/news/main_news/75465.html

2. Мамченко Н. Концепцію реформи юридичної освіти визнано шкідливою: Резолюція Всеукраїнської конференції національних закладів вищої освіти. URL: <https://tinyurl.com/y523z7t4>

Антонюк Олена Володимирівна,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СУЧАСНІ МОЖЛИВОСТІ АЛГОРИТМІЗАЦІЇ ЕЛЕКТРОННОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Проаналізувавши досвід функціонування електронних систем органів кримінальної юстиції зарубіжних країн, що є лідерами у впровадженні методів диджиталізації під час розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень, можна виокремити декілька типових способів та методів, за якими спрямовано розвиток систем електронного обміну інформацією і взаємодії між спеціалізованими користувачами в кримінальному провадженні під час користування такими електронними системами, зазначивши їх «плюси», «мінуси», та можливі консенсуси.

Так, розглядаючи роботу електронної системи в США («Oasis», «Magic Lantem», Англії («Transforming Through Technology»), Німеччині («INPOL-neu», «rsCASE», «Koyote» , «Fall Bearbeitungs-System THuringen» [7, с. 1], Угорщині (National Computer Board), Бельгії («e-Justice», «Tax-on-Web», «Police-on-Web», Литви («Integruotos baudžiamojo proceso informacinės sistemos» (IBPS), Швеції RIF (швед. «Rattsvastndets Informations Forsorjning»), Казахстані (ИСЕРДР – Информационная система «Единый реестр досудебных расследований» та його підсистемі – «Публичный сектор»), а також деякі інші електронні системи різних країн, у світлі порівняльного аналізу із намаганням Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності спільно з Генеральною прокуратурою, Національним антикорупційним бюро та Антикорупційною ініціативою Європейського Союзу, якими презентовано «Систему

електронного кримінального провадження «e-Case», можна зробити висновок, що наша країна в цьому напрямку зробила суттєвий, важливий, але найпростіший із можливих, крок по напрямку до електронного кримінального провадження, обравши електронну систему, що оцифрує фізичну документацію. Це, дійсно, дозволить ефективно обмінюватися файлами у кримінальних провадженнях та може спростити участь всіх учасників кримінального провадження (особливо органів досудового розслідування, прокурорів та суддів). Систему E-Case також можливо використовувати і як інструмент адміністрування та управління електронними версіями файлів кримінальних справ. У межах системи такі документи, як плани кримінальних розслідувань, докази, допити, накази прокурорів, погодження та рапорти стають миттєво доступними online.

З метою законодавчого врегулювання можливості використання вказаної електронної системи, 01 червня 2021р. Верховна Рада прийняла в цілому як закон законопроект про E-case. Йдеться про зміни до Кримінального процесуального кодексу України щодо впровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування №5246.

Тобто, наша держава прийняла рішення йти в електронне кримінальне провадження за наслідуванням такої системи, яка впроваджена наприклад в Казахстані (ИСЕРДР – Информационная система «Единый реестр досудебных расследований» та його підсистемі – «Публичный сектор»).

За якою, слідчий, детектив, прокурор спочатку на робочому комп'ютері складає документ, друкує його, роздруковує на матеріальний носій – папір, підписує створений документ, потім сканує його, потім добавляє в єдину базу.

Коефіцієнт корисної дії, економія робочого часу та фінансова складова вказують на відсутність рентабельності і економічного ефекту від накладання на слідчого додаткової функції у вигляді сканування вже і так складених документів. В той же час не можливо не погодитись зі з'явленням зручності у його використанні (не завжди буде виникати необхідність витратити робочий час та їхати із томами матеріалів кримінального провадження для особистої доповіді: виникає можливість дистанційно відкрити відповідну папку в електронному форматі і на відстані ознайомився із електронною скан-версією необхідного об'єму інформації із кримінального провадження в режимі реального часу.).

В той же час, досвід країн, які вже давно й успішно знаходяться на шляху впровадження електронних систем кримінальної юстиції, спрямованих не для «зручності читання», а для спрощення роботи слідчих, шляхом надання їм простих і зручних електронних інструментів «зручності складання» процесуальних документів. Одним із способів вирішення зазначеної прогалини є пропозиція застосування засад алгоритмізації електронного документообігу у кримінальному

провадженні. Фактично – це алгоритмізація повного циклу розслідування в кримінальному провадженні, що надає та можливості:

1) спрощення роботи і покращення взаємодії: слідчого; оперативних підрозділів; процесуальних керівників; слідчих суддів;

2) автоматизацію етапів: від автоматизованого генерування заяви про вчинення правопорушення, подачі заяви про вчинення кримінального правопорушення, визначення кваліфікації та підслідності; автоматизації внесення цієї інформації в ЄРДР; генерування плану розслідування кримінальної справи; генерування проекту будь-якого процесуального документу в кримінальному провадженні; формування кримінального провадження і справи в цілому;

3) економію фінансування на: витрати робочого часу слідчого і оперативних співробітників (людино-години) – підвищення КПД; витрати на паперовий документообіг;

4) скорочення термінів розслідування кримінального провадження;

5) підвищення якості розслідування кримінального провадження.

Вказаний спосіб алгоритмізації електронного кримінального провадження, має на меті не тільки надання слідчому електронного інструменту об'єднання в єдину точку доступу до всієї інформації у кримінальному провадженні (та справі в цілому і до всіх державних інформаційних електронних баз), але й буде фактичним електронним помічником слідчого, що буде зручним для слідчого оперативним інструментом online збору доказової інформації у справі, та процесуальним стандартизованим «алгоритмом» у складанні проектів процесуальних документів.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17?find=1&text=%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F+110#w21>

2. Правотворчість // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.] — К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003. – Т. 5 : П – С. – С. 51. – ISBN 966-7492-05-2.

3. Зайцев О. Поняття та сутність процесуальної самостійності та незалежності слідчого в кримінальному процесі України. *Jurnalul juridic national: teorie si practica*. 2017. №6. ч.1. С.132-135.

4. Правова система України в епоху глобалізаційного поступу : Монографія / О. Є. Гіда, О. М. Костенко, О. А. Радзівілл [та ін.] ; За заг. ред. докт. юрид. наук, проф. В. К. Матвійчука. – К. : ВНЗ «Національна академія управління», 2014. 492 с.

5. Лоскутов Т. О. Щодо питання про процесуальну самостійність та незалежність слідчого / Т. О. Лоскутов // *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. - №4. - С.422-424.

6. Baudžiamojo proceso kodeksas, patvirtintas 2002 m kovo 14 d įstatymu Nr IX-785 accessed 20 June 2018.

Бідняк Валентин Анатолійович,
кандидат юридичних наук,
старший оперуповноважений УСР
в Дніпропетровській області
ДСР НП України

CURRENT ISSUES OF INVESTIGATION OF CRIMES RELATED TO STATE FINANCING OF THE HEALTHCARE INDUSTRY

Analyzing the criminal offenses related to public funding of health care, it is clear that the subject of criminal encroachments are public funds, and the subjects are not only officials and officials of departments, offices, health care facilities, but also domestic and foreign manufacturers and suppliers of medicines, medical equipment, medical devices and non-medical goods. Therefore, crimes are often international in nature, causing damage to the state in particularly large amounts. To better understand the nature of these crimes, we studied the distribution of budget expenditures to ensure the functioning of health care facilities, providing effective medical care to patients in countries such as the Czech Republic, Romania, Poland, Bulgaria. We have reviewed the work of scholars who have dedicated their work to transnational financial crimes, and we support the view of the important role of Interpol. Indeed, when economic crimes are committed in the territory of several states, law enforcement officers often need such assistance.

Within the framework of the use of reference and consulting assistance in the use of special knowledge in the detection of these crimes, the activities of the National Agency of Ukraine for the detection, search and management of assets derived from corruption and other crimes are important.

During the investigation of these criminal offenses, it is undoubtedly necessary to emphasize other important forms of use of special knowledge. Meanwhile, along with the detailed disclosure of the activities of a number of knowledgeable persons during the participation in investigative (search) actions in the scientific literature, in practice the question of the participation of individual specialists, such as a translator, remains ambiguous.

Indeed, during the investigation of crimes, problematic issues arise in the involvement of an interpreter, and this issue is also debatable in the scientific community. However, in the dissertation research, we focused on the category of knowledgeable people whose knowledge is most often needed when investigating crimes related to public funding of health care. Thus, if there is a need to inspect the facilities to use a variety of technical equipment, as a rule, involve specialists from the forensic department of the Investigative

Departments of the State of Ukraine to study the graphic part of the documents - handwriting experts of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine.

At the same time, the study of the content of the documents requires the help of economists, accountants, commodity experts, builders and more. The involvement of a computer technician is to ensure the storage of information on electronic devices and to prevent attempts to remotely delete electronic documents and information, pre-screening of computer equipment to determine the availability of information and electronic documents that are relevant in criminal proceedings. The assistance of an interpreter for this category of proceedings is usually required to translate the relevant documentation by which the crime was committed.

To do this, the investigator has enough time to decide on the institution that has the right to provide such services (universities, translation centers, etc.). Meanwhile, it would be more convenient to apply to permanently functioning centers, which would be created on the type of free legal aid centers.

In today's world, the definition of footprints as materially fixed objects is gradually expanding. Of course, during the commission of crimes more and more often business communication takes place through social lines, electronic correspondence is conducted, open information sites about purchases function, etc.

All this significantly affects the modern understanding of the traces of the crime and requires further research. Scientists are paying more and more attention to virtual traces (computer, digital, electronic, etc.), although some authors deny their existence, justifying the specifics of their origin in terms of physics.

In this paper, we do not focus on the differences between these concepts and their relationship, but perceive them as synonyms and indicate the levels at which these traces are formed, in particular, the physical, on which the physical fields act; logical, on which computer programs operate; meaningful, on which people act with the use of software and hardware. We also share the opinion of scientists who define virtual traces as any change in the state of an automated information system associated with a crime scene and recorded in the form of computer information. Such traces occupy a conditionally intermediate position between material and ideal traces.

Despite all the contradictions that exist regarding this type, they are widely used in the investigation of these crimes. Virtual traces remain in computer technology in the form of draft documents, electronic correspondence, electronic gadgets, public procurement information sites ("Prozorro", "Derzhakupili Online", "Zakupki UA" "Tender Online"). Used for communication between participants via messengers, IP-telephony, etc.

Бідняк Ганна Сергіївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ON THE ISSUE OF FORENSIC EXPERT RESEARCH OF ELECTION DOCUMENTS

The constitutionally enshrined popular will through elections, referendums and other forms of direct democracy must be accompanied by the drafting of certain documents, including ballot papers, counting protocols, protocols on the results of the counting of votes, election results, etc. Despite the strict rules of the election procedure and the established responsibility for their violations, the involvement of police and military personnel to maintain law and order during the elections, statistics indicate repeated cases of various violations.

Thus, according to the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, on the day of voting, which was held on October 25, 2020, the police opened eight criminal proceedings for violations during the election, five administrative protocols were drawn up. A total of 121 applications and notifications submitted with the election process were sent. The largest number of reports was recorded in Odesa oblast - 35, in Kherson oblast - 31, in Kyiv oblast - 24, in Donetsk oblast - 9, 8 each in Sumy and Volyn oblasts, 6 in Khmelnytsky oblast. Most of the divisions concern: illegal campaigning - 19 cases, conflict - 14, falsification of election documents - 10, ballot photography - 8, illegal description - 4, voter bribery - 4, enumeration of the election commission - 3, reduction or support of the ballot - 2, attempts to publish a bulletin - 2 [3].

Proof of falsification of election documents is not possible without the appointment and conduct of forensic examinations. According to a survey of practitioners, most of the surveys are signatures made on behalf of voters. However, such studies are multi-object and time-consuming. In the documents it is important to address not only the issue of identification of persons, but the establishment of signatures by one person. It is not uncommon to perform one's own signature on behalf of voters while preserving one's own transcription - 64%; execution of a fictitious signature with a monogram of letters of the name and surname - 27%; other ways - 9% of signatures.

Proof of falsification of election documents is not possible without the appointment and conduct of forensic examinations. According to a survey of practitioners, most of the surveys are signatures made on behalf of voters. However, such studies are multi-object and time-consuming. In the documents it is important to address not only the issue of identification of persons, but the establishment of signatures by one person. It is not uncommon to perform one's own signature on behalf of voters while preserving one's own transcription -

64%; execution of a fictitious signature with a monogram of letters of the name and surname - 27%; other ways - 9% of signatures.

If the examination of the employee's own signature on behalf of voters while preserving their own transcription does not cause difficulties in identification, then when performing fictitious signatures, they necessarily follow the features of the real signature of the performer. Some of them are visible to the naked eye. It is necessary to pay attention to such general features as slow writing, decreased coordination of movements and the degree of production, reduced or no combinations between elements, uneven signature line, undifferentiated pressure, and so on. Among the private features in the disputed signature should be noted clearly expressed points of beginning and end of movements, the wavyness of rectilinear elements, and so on. Fictitious signatures, which often coincide in transcription with the name of the voter, must be compared not only with samples of the performer's signatures, but also with his handwriting. This fact must be taken into account by the investigator in advance and take comparative samples in full.

According to scientists, forged official documents are not only those documents that are made improperly (contain false information, but are correct in form), but also those that are made illegally [1, p.5]. Confirming this statement, it should be noted that during the study of election documentation, the expert is often faced with questions about how to make a form of the document. Without wasting time, in such cases it is appropriate to immediately appoint a comprehensive handwriting and technical examination of documents.

Another important object of study in the exercise of suffrage is the cliché of seals and their prints. Although the order does not require the use of seals, they serve as additional protection against forgery on election documents. Therefore, we consider the issue of the method of stamping election documents to be relevant. In particular, if available, it is possible to establish the sequence of printing, signature and imprint of the seal, which may serve as additional evidence of non-compliance with the established sample.

Thus, it should be noted that when detecting invalid election documentation, one should pay attention not only to the general appearance of the documents, but also to the signatures, imprints of seals, and the method of making the forms. To enter false information in the documents, offenders perform their own signature on behalf of others or a signature with a fictitious transcription. For a complete and rapid expert examination of such objects, it is appropriate to appoint a comprehensive handwriting and technical examination of documents.

Список використаних джерел:

1. Парасюк Н.М. Незаконні дії з документами, бланками, штампами та печатками за кримінальним правом України: юридичний аналіз складів злочинів (ст. ст. 357, 358 КК України) : ареш... канд. наук: 12.00.08. Львів, 2011. 20 с.

2. Методика дослідження підписів – код державної реєстрації № 1.1.53 від 03.03.2010. Уклад.: З.С. Меленевська, К.М. Ковальов, Н.Г. Шпакович. ДНДЕКЦ МВС України; К., 2009. 21 с.
3. Методика технічної експертизи бланків документів – код державної реєстрації № 2.3.39 від 06.02.2009. Уклад.: К.М. Ковальов, В.В. Коваленко. К.: ДНДЕКЦ МВС України, 2009. 14 с.
4. Офіційний сайт МВС України URL:[https://: https://mvs.gov.ua/](https://mvs.gov.ua/)

Герасимчук Сергій Сергійович,
кандидат юридичних наук,
керуючий адвокатським бюро,
м. Дніпро

ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

Розглядаючи питання щодо використання спеціальних знань при розслідуванні кримінальних правопорушень проти громадського порядку, вважаємо за необхідне нагадати, що саме розуміється під терміном «спеціальні знання». Дослідженню проблем цієї категорії приділяється значна увага в юридичній літературі.

Так, на думку Є. І. Зуєва, спеціальними є професійні, що відповідають сучасному рівню розвитку, пізнання (виключаючи галузі процесуального та матеріального права) у науці, техніці, мистецтві або ремеслі, використання яких у боротьбі зі злочинністю сприяє виявленню доказової та оперативно-розшукової інформації, а також які сприяють розробці технічних засобів і тактичних прийомів виявлення і фіксації слідів або інших ознак злочинних діянь [1, с. 67].

Зокрема Б. В. Романюк надає таке тлумачення: «спеціальні знання – це сукупність науково обґрунтованих відомостей окремого (спеціального виду), якими володіють особи – спеціалісти в рамках будь-якої професії в різних галузях науки, техніки, мистецтва та ремесла і відповідно до норм кримінально-процесуального законодавства використовують їх для успішного вирішення завдань кримінального судочинства» [7, с. 23]. А вже Г. І. Грамович вказує, що «спеціальними в кримінально-процесуальному значенні будуть систематизовані наукові знання, вміння та навички в окремій галузі людської діяльності (виключаючи знання в галузі матеріального і процесуального права), одержані в результаті цілеспрямованої професійної підготовки та досвіду роботи, що використовуються з метою збирання доказової та орієнтуючої інформації про злочинне діяння, а також сприяють розробці технічних засобів і прийомів роботи з доказами та встановлення вагомих обставин, що мають

значення для справи» [2, с. 12].

І. М. Сорочотягин, визначаючи спеціальні знання як міжгалузевий інститут права, надає таке визначення: спеціальні пізнання – це знання, що відображають сучасний рівень розвитку певної галузі науки, техніки, мистецтва та ремесла, отримані в результаті спеціальної підготовки чи професійного досвіду, що не є загальнодоступними та загальновідомими і використовуються з метою встановлення істини по справі у випадку та у порядку, встановленому законом (кримінально-процесуальним, цивільно-процесуальним правом, адміністративно-процесуальним тощо) [8, с. 19].

Досить просто і водночас повно вищенаведене поняття визначили В. С. Кузьмічов та І. В. Пиріг, які під спеціальними знаннями розуміють «сукупність теоретичних знань і практичних умінь та навичок у галузі науки, техніки, мистецтва чи ремесла, набутих у результаті спеціальної теоретичної підготовки або професійного досвіду роботи, що використовуються з метою розкриття, розслідування та запобігання злочинів» [3, с. 26]. Проте найбільш вдалими, на наш погляд, що відображає саме юридичний характер поняття спеціальних знань, залишається визначення В. К. Лисиченка та В. В. Циркаля: «...це незагальновідомі в судочинстві наукові, технічні та практичні знання, набуті в результаті професійного навчання чи роботи за певною спеціальністю особою, залученою як спеціаліст чи експерт з метою допомоги слідчому чи суду в з'ясуванні обставин справи або надання висновків з питань, для вирішення яких потрібне їх використання» [5, с. 31].

Звичайно, використання спеціальних знань при розслідуванні хуліганства потрібно розглядати крізь призму їх оперування ними тими чи іншими суб'єктами при проведенні відповідних слідчих (розшукових) дій. У кримінально-процесуальному законодавстві України суб'єктами використання спеціальних знань, про що наголошує І. В. Пиріг, чітко визначені їх безпосередні носії – слідчий, спеціаліст, експерт [6, с. 15].

Підводячи підсумок, зазначимо, що на основі дослідження судово-слідчої практики нами було встановлено, що при розслідуванні кримінальних правопорушень проти громадського порядку можуть застосовуватися різні спеціальні знання, зокрема: безпосередньо слідчим під час досудового розслідування; участь спеціаліста під час проведення слідчих (розшукових) дій; призначення та проведення судових експертиз.

Список використаних джерел:

1. Зуев Е. И. Совершенствование использования специальных познаний следственными аппаратами органов внутренних дел. Повышение эффективности использования криминалистических методов и средств расследования преступлений : Труды Академии МВД СССР. М., 1985. С. 65–78.

2. Грамович Г. И. Тактика использования специальных знаний в раскрытии и расследовании преступлений : учеб. пособ. Минск : МВШ

МВД СССР, 1987. 66 с.

3. Кузьмічов В. С., Пиріг І. В. Використання спеціальних знань при розслідуванні розкрадань вантажів на транспорті: монографія / Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпропетровськ: Ліра ЛТД, 2008. 168 с.

5. Лисиченко В. К., Циркаль В. В. Использование специальных знаний в следственной и судебной практике. Киев, 1987.

6. Пиріг І. В. Теорія і практика використання спеціальних знань при розслідуванні розкрадань вантажів на залізничному транспорті: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук.: 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза». Київ, 2006. 205 с.

7. Романюк Б. В. Сучасні теоретичні та правові проблеми використання спеціальних знань у досудовому слідстві: монографія. Київ: Національна академія внутрішніх справ України, 2002. 196 с.

8. Сорокотягин И. Н. Криминалистические проблемы использования специальных познаний в расследовании преступлений: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.09. Екатеринбург, 1992. 30 с.

Гринь Юрій Валерійович,
судовий експерт сектору молекулярно-генетичних досліджень відділу біологічних досліджень та обліку Запорізького НДЕКЦ МВС

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ І ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДНК

Реалії сьогодення ставлять перед слідчими органами завдання щодо впровадження у систему доказів все більш широких сучасних можливостей судових експертиз.

Судова експертиза – це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду (ст.1 Закону України «Про судову експертизу») [1].

У кримінально-процесуальній і криміналістичній літературі науковці, під спеціальними знаннями здебільшого розуміють не загальновідомі у кримінальному процесі знання, набуті особою в результаті професійного навчання або роботи з певної спеціальності, що використовуються для вирішення завдань кримінального судочинства [2, с. 412].

Як відомо, саме судова експертиза є основною формою використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві. За її допомогою органи досудового розслідування та суд встановлюють

фактичні дані, що мають істотне значення для кримінального провадження.

Відповідно до ч.1 ст.242 Кримінального процесуального кодексу України, експертиза проводиться експертом за зверненням сторони кримінального провадження або за дорученням слідчого судді чи суду, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання [3].

Одним з ефективних засобів при доказуванні причетності підозрюваного до вчиненого злочину є метод генотипоскопії в молекулярно-генетичній експертизі, або ДНК - аналіз, тобто дослідження мікрослідів на клітинному рівні.

Це дає можливість ідентифікувати злочинця по слідах крові, слини, сперми, клітинах епітелію, частинах тканин і органів людини, волосся. Найявність суттєвих переваг цього методу при розслідуванні кримінальних правопорушень саме у швидкому й абсолютному виключенні з кола підозрюваних осіб, непричетних до вчинення злочину, в ідентифікуванні осіб, які вчинили злочин з високим ступенем вірогідності, у надійності доказів при розгляді справи у суді.

Метод ДНК- аналізу дозволяє:

- встановити, що слід крові або сперми, вилучений з місця події, виник від даної особи;
- визначити, чи залишені сліди крові, сперми у різних місцях події однією особою (при вчиненні аналогічних злочинів);
- визначити кожного із учасників події у випадках, коли сліди утворені шляхом змішування крові або сперми від кількох осіб;
- об'єднати окремі частини трупа, що не мають спільної лінії розділу;
- встановити, чи можуть дані чоловік і жінка бути батьками дитини, у випадках дітовбивства, крадіжки, підміни дітей, спірного батьківства;
- ідентифікувати останки жертв катастроф, коли близькі родичі (батько, мати) живі.

Разом з тим варто пам'ятати про те, що молекулярно-генетична експертиза, яка характеризується високим ступенем достовірності, вимагає дотримання цілого ряду умов від моменту виявлення біологічних слідів до початку проведення генетичної експертизи.

Якщо слідчий передбачає призначення молекулярно-генетичної експертизи, то йому необхідно використовувати такі засоби і методи виявлення, фіксації і вилучення речових доказів біологічного походження, які не призведуть до руйнування ДНК.

У практичній діяльності щодо призначення судової молекулярно-генетичної експертизи на стадії досудового розслідування поширеними є слідчі помилки, пов'язані з недостатнім розумінням правил поводження зі слідами біологічного походження, загальних методичних підходів до

проведення даного виду експертного дослідження та особливостей оцінки його результатів.

Зокрема, недоліки виявляються у неправильному визначенні об'єктів експертизи, передлабораторній контамінації слідів біологічного походження та біологічних зразків, їх знищенні або пошкодженні внаслідок необережного поводження, процесуальних прогалинах у постанові про призначення експертизи та постановці некоректних запитань експертові [4, с. 314].

Все вищезазначене призводить до того, що експерт змушений припиняти проведення експертизи і звертатися до слідчого з клопотанням про надання йому додаткових зразків. І навпаки, недопущення перелічених можливих помилок буде сприяти якості та вірогідності експертного дослідження.

Список використаних джерел:

1. Про судову експертизу [Електронний ресурс] : Закон України від 25 лют. 1994 р. (із змін. та доповн.) // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 28. – Ст. 232. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.

2. Криміналістика [текст] : підручник. / В. В. Пясковський та ін. К. : «Центр учбової літератури», 2015. 544 с.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України, від 13.04.2012 р. № 4651-VI, введений у дію з 20.11.2012 // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9–10, № 11–12, № 13, ст. 88 (зі змінами, внесеними згідно із Законом № 5076-VI від 05.07.2012).

4. Степанюк Р., Іонова В. Призначення судової молекулярно-генетичної експертизи на стадії досудового розслідування: проблеми та шляхи їх вирішення. Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка. 2020. Вип. 3 (91). С. 307–319.

Єфімов Микола Миколайович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРИЗНАЧЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ МОРАЛЬНОСТІ

Після вилучення об'єктів під час проведення окремих СРД при розслідуванні кримінальних правопорушень проти моральності уповноважена особа призначає відповідні експертизи. Так, законодавець у

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛІСТИКИ ТА СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

ч. 1 ст. 242 КПК України передбачає, що експертиза проводиться експертом для з'ясування обставин, які мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання [3]. Вказані процесуальні дії під час розслідування кримінальних правопорушень проти моральності можуть призначатися як на початковому, так і на подальшому етапах розслідування.

На основі аналізу матеріалів кримінальних проваджень визначено перелік судових експертиз, які переважно призначаються при розслідуванні досліджуваної категорії кримінальних правопорушень, зокрема:

- комп'ютерно-технічна – 11 %;
- телекомунікаційна – 4 %;
- судово-медична – 79 %;
- судово-біологічна – 81 %;
- трасологічна, у т. ч. дослідження папілярних візерунків – 31 %;
- судово-психіатрична – 33 %;
- матеріалів, речовин і виробів – 34 %;
- судово-балістична – 1 %;
- експертиза холодної зброї – 4 %;
- психологічна – 1 %;
- судово-мистецтвознавча – 6 %;
- інші – 5 %.

Результати судово-медичної експертизи є важливим джерелом інформації, яку уповноважені особи отримують під час розслідування кримінальних правопорушень проти моральності. Але для найбільш повного її отримання потрібно дотримуватись певних рекомендацій. Насамперед перед експертом потрібно поставити вичерпний перелік питань, пов'язаних із встановленням окремих аспектів стану потерпілого. Судово-медична експертиза живих осіб при розслідуванні досліджуваних протиправних діянь може вирішувати широке коло питань, зокрема про: характер і ступінь тяжкості тілесних ушкоджень; давність і механізм утворення ушкоджень; рід і вид знарядь, якими вони заподіяні. Вказана експертиза має важливе доказове значення при розслідуванні зазначеної категорії справ, оскільки її результати можуть викрити неправдиві показання підозрюваного.

Для найбільш ефективного використання спеціальних знань зазначеного виду, які полягають у своєчасності винесення постанови та направлення в експертну установу, зборі необхідного матеріалу, правильній упаковці неживих об'єктів, визначенні точного кола питань, які необхідно поставити на вирішення в тій чи іншій слідчій ситуації. Передусім останні пов'язані зі встановленням окремих аспектів стану потерпілого, зокрема, характеру та ступеня тяжкості тілесних ушкоджень; давності та механізму утворення ушкоджень; типу та виду знарядь, якими

вони заподіяні тощо. Багатооб'єктність цього виду експертних досліджень пояснюється механізмом вчинення злочинів проти моральності, який відбувається внаслідок фізичного контакту осіб, які задіяні під час вчинення протиправних діянь.

Судово-біологічну експертизу об'єктів, вилучених під час проведення окремих СРД, доцільно призначати для встановлення виду досліджуваної речовини, групових і типових ознак крові, волосся, слини, сперми, сечі й інших об'єктів. Крім того, за допомогою судово-біологічної експертизи можна вирішити багато спірних питань під час розслідування [1, с. 82].

Певне місце при розслідуванні зазначеної категорії кримінальних правопорушень займають криміналістичні експертизи. З приводу їх визначення В. М. Глібко вказував, що це лабораторні дослідження об'єктів з метою встановлення їхнього фактичного стану; можливості проведення певних дій; обставин, за яких були проведені дії; невидимих слідів зашифрованого змісту; групової належності об'єктів або їх тотожності [2, с. 430]. Тобто має місце певна взаємодія учасників кримінального правопорушення та певних об'єктів на місці події. У той же час ми розуміємо, що нас цікавить не весь спектр криміналістичних експертиз, а окремі з них, зокрема, дійсно важливе значення має трасологічна експертиза.

Зазвичай під час вчинення кримінальних правопорушень проти моральності учасники події не турбуються про знищення відбитків пальців на місці події, тому позитивні результати дає дактилоскопічна експертиза. Крім того, негайна перевірка таких слідів за дактообліками зумовлює миттєвий результат стосовно встановлення особи злочинця, його місця реєстрації, мешкання, причетності до вчинення інших протиправних діянь.

Важливе місце займає також експертиза матеріалів, речовин і виробів. Вона призначається, якщо постає необхідність досліджувати склад речовини, що використовувалась певними особами під час вчинення кримінальних правопорушень. Об'єктами виступають різноманітні речі, фарби, наркотичні засобів тощо, які вилучаються в місцях вчинення розпусних дій, а також у випадках жорстокого поводження з тваринами та втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність.

Під час призначення та проведення комп'ютерно-технічної експертизи вагомого значення набувають як дослідження комп'ютерної техніки, так і програмних продуктів. Окремо виділені такі важливі для слідства об'єкти, як смартфони, жорсткі диски, ноутбуки тощо. Під час дослідження телекомунікаційних систем (обладнання) і засобів у ході розслідування зазначених злочинів важливим є встановлення факту передачі або отримання інформації в телефоні, комп'ютері, іншому телекомунікаційному засобі, можливість їх використання обладнання для певних цілей, маршрут даних.

Для встановлення розміру завданої моральної шкоди, на нашу думку, необхідно призначати психологічні експертизи. Також слід наголосити на обов'язковому призначенні комплексних експертиз.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що експертизи під час розслідування кримінальних правопорушень проти моральності мають важливе значення для доказування вини підозрюваних осіб. Для правильного й оптимального вилучення об'єктів, які необхідно направляти на експертне дослідження, під час проведення окремих СРД доцільно залучати відповідних спеціалістів.

Список використаних джерел:

1. Єфімов М. М. Особливості призначення експертизи при розслідуванні злочинів проти моральності. *Науковий журнал «Visegrad Journal on Human Rights» («Пан'європейський університет» Словачької Республіки)*. 2020. № 1 (ч. 4). С. 80–84.

2. Криміналістика : підручник для студ. юрид. ВНЗ / В. М. Глібко, А. Л. Дудніков, В. А. Журавель та ін. ; за ред. В. Ю. Шепітька. К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2001. 576 с.

3. Кримінальний процесуальний Кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

Журавель Олег Євгенійович,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ТАКТИЧНИХ ПРИЙОМІВ ДОПИТУ

Допит є найпоширенішим способом одержання інформації про подію, що трапилася. Допит – це процесуальна дія, що являє собою регламентований кримінально-процесуальними нормами інформаційно-психологічний процес спілкування осіб, які беруть у ньому участь, спрямований на отримання інформації про відомі допитуваному факти, що мають значення для встановлення істини у справі [3, с. 252].

Проаналізовані нами наукові матеріали показують, що можна виділити такі тактичні прийоми: психологічний контакт; вільна розповідь; постановка запитань; пред'явлення доказів; актуалізація інформації; збільшення (зменшення) темпу допиту. Розглянемо деякі з них.

Процес проведення допиту – певна ситуація, що вимагає від слідчого використання своїх знань та вмій, для встановлення контакту, метою

якого є отримання правдивих показань. Під час допиту поведження слідчого може змінюватись. Це залежить від динаміки психічного стану допитуваної особи. При цьому важливо фіксувати, у зв'язку з чим відбулася зміна її настрою (радість, розчарування, незадоволення, опасання), зміна у способах комунікації (зухвалість, брутальність, різкість, догідливість, люб'язність тощо).

З метою встановлення контакту з допитуваною особою може бути використаний час заповнення анкетної частини протоколу допиту. На думку психологів під час бесіди на перший план необхідно поставити питання, що стосуються особистості підозрюваного: його віку; взаємин із членами родини; чим допитуваний цікавиться, його хобі; які предмети були більше цікаві йому у школі. Якщо в якій-небудь сфері інтересів у допитуваного є досягнення, то доцільно його похвалити за ці досягнення. Такий початок допиту покаже суб'єктові, що слідчий зацікавлений у його долі й у інформації, яку він може повідомити. Це допоможе вивести допитуваного з ситуаційно обумовленого стану пригніченості. У той же час розмова на теми, які недотичні злочину, розслаблює його [1, с. 140].

При вільній розповіді опитуваному надається можливість в оповідній формі, докладно, без обмежень часу та деталізуючих запитань викласти свій варіант послідовності подій. Протягом розповіді слідчий аналізує інформацію, відшуковуючи протиріччя, на які в подальшому спрямовує допит. У цьому випадку досить суттєвими є обмовки, паузи, повтори, які робить допитуваний. Важливо пам'ятати, що деякі особи швидко втомлюються, частково забувають події, що трапились. Отже, бесіду з такими суб'єктами варто переривати на кілька хвилин, використовуючи цей час для провітрювання приміщення [4, с. 45].

Після закінчення вільної розповіді можна почати задавати підозрюваному питання. Ведучи розмову з суб'єктами, необхідно враховувати рівень їхнього інтелектуального розвитку, який можна визначити за їх реакцією на поставлені запитання: швидка вона чи повільна; як вони розуміють питання (чи не розуміють його повністю або частково). Якщо допитуваний не розуміє поставлене запитання, варто встановити, з чим це пов'язано (складність для нього самого запитання, або незнання терміна, що був використаний). Якщо рівень інтелектуального розвитку суб'єкта знижений, то у розмові з ним не можна використовувати спеціальну термінологію, а самі запитання повинні бути простими, тобто доступними для розуміння й не вимагати тривалих відповідей. Для того щоб підозрюваний добре усвідомив зміст запитання, деякі автори рекомендують повторити таке запитання кілька разів, змінити його формулювання, спростити, розчленувавши на кілька окремих запитань [2, с. 87].

Важливим завданням слідчого при допиті свідків або обвинувачених є надання допомоги у пригадуванні подій минулого. До тактичних

прийомів, спрямованих на досягнення цієї мети, Л.А. Суворова відносить такі:

- допит з використанням асоціативних зв'язків (асоціації за подібністю, схожістю чи контрастом);
- допит на місці події;
- повторний допит за обмеженим колом обставин;
- поставлення контрольних питань;
- ознайомлення допитуваного з показаннями інших осіб [5, с. 83].

Таким чином, допит – це певне спілкування сторін, метою якого є встановлення істини в порушеній справі. Для досягнення цієї цілі важливо використовувати тактичні прийоми, які сприяють одержанню детальної та повної інформації. Майстерність слідчого визначається вмінням правильного застосування того чи іншого тактичного прийому, урахувавши всі фактори вчинення події.

Список використаних джерел:

1. Георгадзе З. О. Судебная психиатрия: Учеб. пособие для вузов / Георгадзе З. О., Царгасова Э. Б. : Под ред. З. О. Георгадзе. М.: ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2003. 239 с.
2. Коновалова В. Е. Тактика допроса свидетелей и обвиняемых / В. Е. Коновалова. Х. : Изд-во ХГУ, 1956. 36 с.
3. Криміналістика : підруч. для студ. юрид. ВНЗ / В. М. Глібко, А. Л. Дудніков, В. А. Журавель та ін. : за ред. В. Ю. Шепітька. К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2001. 684 с.
4. Салиенко В. И. Принципы правомерного воздействия на допрашиваемых: Учеб. пособие для вузов / В. И. Салиенко. Хабаровск: НАУКА, 2003. 76 с.
5. Суворова Л. А. Идеальные следы в криминалистике / М. : Юрлитинформ, 2006. 183 с.

Зарубей Вікторія Володимирівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри досудового
розслідування
Національної академії внутрішніх справ

**ДО ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО
СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ З ПИТАНЬ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ
СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВТРУЧАННЯМ У
ПРИВАТНЕ СПІЛКУВАННЯ**

Оцінка якості вітчизняного кримінального процесуального законодавства в частині регламентації НСРД, пов'язаних з втручанням у

приватне спілкування важливою є відповідність чинного КПК вимогам ЄСПЛ щодо законності, пропорційності та необхідності втручання уповноважених державних органів у права та основоположні свободи громадян, а також єдність правозастосовної, в тому числі й судової практики. Обов'язковою умовою є те, щоб підходи до застосування положень законодавства були однаковими на всій території України та надавали можливість орієнтуватися не лише на законодавство, а й на практику судів у вирішенні питань щодо провадження НСРД, пов'язаних з втручанням у приватне спілкування.

Не зупиняючись більш детально на розгляді міжнародно-правових документів у сфері захисту прав і свобод людини в кримінальному провадженні, розглянемо проблемні засади застосування практики ЄСПЛ з питань проведення НСРД, пов'язаних з втручанням у приватне спілкування.

Так, у рішенні від 12 березня 2009 р. у справі «Сергій Волосюк проти України» (Sergey Volosyuk v. Ukraine) (заява № 1291/03) ЄСПЛ розкрив основні вимоги права на повагу до приватного і сімейного життя і кореспонденції, що гарантоване ст. 8 Конвенції, зокрема: «Суд зазначає, що сторони не заперечували того, що перевірка кореспонденції заявника, яку здійснювали посадові особи установи, де його тримали під вартою, становила втручання у право заявника на повагу до своєї кореспонденції, гарантоване пунктом 1 статті 8 Конвенції» [1; 2; 3, с. 162–163].

Принцип верховенства права в рішеннях ЄСПЛ щодо України стосується вимог «якості» закону та юридичної визначеності вимагає дотримання вимог «якості» закону, яким передбачається втручання у права особи та в основоположні свободи. Так, у рішенні від 10 грудня 2009 р. у справі «Михайлюк та Петров проти України» (Mikhaulyuk and Petrov v. Ukraine) (заява № 11932/02) зазначено: Суд нагадує, що вираз «згідно із законом» насамперед вимагає, щоб оскаржуване втручання мало певну підставу в національному законодавстві; він також стосується якості відповідного законодавства і вимагає, щоб воно було доступне відповідній особі, яка, крім того, повинна передбачати його наслідки для себе, а також це законодавство повинно відповідати принципу верховенства права (рішення у справі «Полторацький проти України» (Poltoratskiy v. Ukraine) від 29 квітня 2003 р. (заява № 38812/97, п. 155) [4].

Як бачимо, формулювання закону, повинні бути чіткими й зрозумілими для громадян, стосуються саме обставин та умов, за яких можуть бути застосовані негласні заходи отримання інформації у кримінальному судочинстві, зокрема, втручання у приватне спілкування. ЄСПЛ не тлумачить словосполучення «згідно з законом» як доступність закону саме у частині процедури проведення НСРД. Отже, для оцінки якості вітчизняного кримінального процесуального законодавства важливою є відповідність чинного КПК у частині регламентації НСРД вимогам ЄСПЛ щодо законності, пропорційності та необхідності

втручання уповноважених державних органів у права та основоположні свободи громадян.

ЄСПЛ неодноразово констатував порушення права на повагу до приватного життя у справах проти України. Так, наприклад, у рішенні від 29 червня 2006 р. у справі «Пантелеєнко проти України» (Panteleyenko v. Ukraine) (заява № 11901/02) ЄСПЛ зазначив, що як зберігання державними органами інформації про особисте життя людини, так і її використання є порушенням права на повагу до особистого життя, що гарантоване п. 1 ст. 8 Конвенції [5]. Положення п. 2 ст. 15 КПК України щодо заборони збирання, зберігання, використання та поширення інформації про приватне життя особи без її згоди, крім випадків, що передбачені КПК України, стосується лише інформації, що отримана впродовж кримінального провадження. Принцип невтручання у приватне життя, що передбачений ст. 15 КПК України, значно вужчий ніж право не повагу до приватного і сімейного життя, що гарантоване ст. 8 Конвенції. Тому, щоб не допустити порушення зобов'язань, які визначила ця Конвенція, важливо бути обізнаними з підходами ЄСПЛ щодо ст. 8 Конвенції [6; 3, с. 165–166].

Слід ураховувати, що у разі оскарження дії чи бездіяльності органів влади в ЄСПЛ обов'язок доведення того, що втручання було законним, пропорційним і необхідним покладається на суб'єкта владних повноважень. Отже, вимога кримінального процесуального закону щодо повідомлення осіб, щодо яких проводилися НСРД, пов'язаних з втручанням у приватне спілкування, є не суто декларативною, а повинна забезпечувати право й реальну можливість такої особи оскарження дій правоохоронних органів щодо себе та у разі встановлення порушень отримати відповідну компенсацію.

У практичному застосуванні під час вирішення клопотань про надання дозволу на втручання в приватне спілкування необхідно дотримуватись міжнародних стандартів, що встановлені рішеннями ЄСПЛ.

Аналіз наведених прикладів судової практики засвідчив, що і ЄСПЛ, і суди України різних інстанцій дотримуються єдиної позиції, відповідно до якої для перевірки допустимості доказів, що отримані за результатами НСРД, пов'язаної з втручанням у приватне спілкування, суд повинен мати можливість ознайомитися із документами, якими надано дозвіл на зазначену дію. Проте, коли у суду такої можливості, результати відповідної НСРД мають оцінюватися як недопустимі докази та не можуть бути використані під час обґрунтування судового рішення.

Список використаних джерел:

1. Справа «Волосюк проти України» (Заява № 60712/00) від 29 черв. 2006 р. *Верховна Рада України*. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/974_095.
2. Таємниця спілкування у контексті статті 8 Європейської

Конвенції з прав і основних свобод людини. Практика ЄСПЛ. *Українське право*. 2017. 22 черв. URL: http://ukrainepravo.com/international_law/european_court_of_human_rights/khazhpryshchya-ftkontsvarrya-ts-nsrkhyenfkhk-fkhakhkhk-8-zhvustyemfensl-nsrvyershchkl-i-tuav-oyueury/.

3. Фулей Т. І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: наук.-метод. посіб. для суддів. 2-ге вид. випр., допов. Київ, 2015. 208 с.

4. Практика Європейського суду з прав людини у здійсненні правосуддя: вимоги щодо якості закону та юридичної визначеності. URL: http://ukrainepravo.com/international_law/european_court_of_human_rights/tuankhyuna-zhvustyemfensgs-ftsets-i-tuav-oyueury-ts-iekmfryerrk-tuavsftseeaya-vyupsgy-ses-yansfkhk-ians.

5. Справа «Пантелеєнко проти України» (Заява № 11901/02) від 29 черв. 2006 р. *Верховна Рада України*. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/974_274.

6. Рішення Конституційного Суду України від 20.01.2012 р. № 2-рп/2012 у справі за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12>.

7. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

Кожевніков Валерій Вікторович,
завідувач відділу криміналістичних
видів досліджень Черкаського
НДЕКЦ МВС

ДО ПИТАННЯ ТРАСОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДОШВИ ВЗУТТЯ ПІШОХОДА ПІСЛЯ НАЇЗДУ ВНАСЛІДОК ДТП

Дорожньо-транспортна пригода є складною і динамічною системою взаємодії різноманітних об'єктів, таких як транспортні засоби (ТЗ), дорога, предмети дорожньої обстановки, водій, пішохід, внаслідок чого утворюються багаточисельні сліди, типові для даного виду злочинів. Це можуть бути сліди гальмування коліс, крові, волочіння потерпілого, його речі, відбитки бампера або протектора на одязі потерпілого, ушкодження і травми, одержані водієм, пасажирами, пішоходами, частки фарби, скалки фар, лобового скла та бокових дзеркал, плями мастила, палива, антифризу, відламані деталі транспортних засобів, частини вантажу, що перевозиться, сліди пошкоджень на самих транспортних засобах, а також зміни, які

виникли внаслідок їх неякісного ремонту, пошкодження наземних споруд, волокна тканини, волосся, сліди рук тощо. Аналіз і дослідження даних слідів сприяють встановленню інших елементів криміналістичної характеристики ДТП [1, с. 15].

Для вирішення питання способу вчинення ДТП та обстановки дорожньо-транспортної події, одним із ключових моментів є вивчення типових слідів, а саме взаємодія різноманітних об'єктів: транспортних засобів, дороги, перешкод, водія, пішоходів. Це можуть бути: сліди гальмування коліс, відбитки бампера або протектора на одязі потерпілої особи; ушкодження і травми на тілі водія; частки фарби, скла фари, лобового скла, дзеркал, плями мастила; деталі транспортних засобів; сліди рук, ніг тощо.

Судова експертиза є формою спеціальних криміналістичних знань, що найчастіше застосовується при розслідуванні дорожньо-транспортних злочинів. Предметом конкретної експертизи є завдання, яке необхідно розв'язати експертові під час і за результатами дослідження на основі відповідного обсягу спеціальних знань із використанням засобів і методів, що перебувають у його розпорядженні [1, с. 123].

Однак, незважаючи на те, що в наш час існують теорія і добре відпрацьовані практичні методики відновлення картини ДТП (всі методики будуються на повноті й точності первинних даних, отриманих при дізнанні), іноді виникають ситуації, коли практично неможливо відновити динамічну картину ДТП. Такі ситуації пов'язані з неповнотою, неточністю або необ'єктивністю зібраних даних за ДТП.

Наїзд на пішохода – один із видів дорожньо-транспортних пригод. Це подія, в якій ТЗ наїхав на людину, або вона сама нашттовхнулась на ТЗ, що рухався.

Серед особливостей огляду місця події під час розслідування ДТП за фактами наїзду на пішохода є виявлення та фіксація взуття потерпілого, та подальший огляд підошви взуття із фіксацією слідів ковзання, що вказують напрямок прикладення сили удару і положення в цей момент потерпілого [2, 288].

У кримінальних провадженнях за фактами дорожньо-транспортних пригод, для вирішення тих чи інших питань, окрім автотехнічної та транспортно-трасологічної експертизи, призначається і ряд інших видів експертиз, таких як: експертиза технічного стану ТЗ, експертиза волокон і волокнистих матеріалів, експертиза лакофарбових матеріалів та покриттів, експертиза нафтопродуктів та паливно-мастильних матеріалів, дактилоскопічна експертиза, ґрунтознавча експертиза, ряд судово-медичних та біологічних експертиз.

Окрім вищевказаних експертиз, у кримінальних провадженнях за фактом скоєння наїзду на пішохода (особливо у смертельних випадках) призначається судово-трасологічна експертиза, об'єктом якої є взуття

потерпілого, вилучене під час проведення огляду місця наїзду транспортного засобу на пішохода або під час медичного освідчення живих осіб чи трупів.

Криміналістам відомі також численні випадки приховування чи маскуванія злочинів, пов'язаних із наїздом на пішохода. Приховавши труп потерпілого поряд чи на певній відстані від місця наїзду, знищивши певну слідову інформацію, злочинці мають на меті приховати справжню подію та інсценувати некримінальну подію (наприклад, нещасний випадок). У цьому випадку сліди на підозві (частині підозви) потерпілого, разом із специфічними тілесними ушкодженнями та іншими можливими слідами, будуть складати той масив «негативних обставин» [3], за яким слідство зможе встановити істинну подію злочину.

Очевидно, що з моменту придбання взуття та початку його носіння розпочинається процес його експлуатації, що, в свою чергу, пов'язано із утворенням на підозві взуття певних слідів (трас, потертостей, тріщин тощо) [4, 27].

Ознаки зношеності на підозві взуття утворюються за певних умов, до яких входять як анатомічні особливості ходьби та бігу людини, так і безпосередньо механізм слідоутворення.

Дані сліди тертя являють собою поздовжні траси у вигляді валиків та борозенок які мають відповідний напрямок утворення, форма розміри та взаємне розташування яких залежать від особливостей рельєфу контактної поверхні слідоутворюючого об'єкта (дороги).

Сліди, які утворюються на підозві взуття внаслідок зіткнення з транспортним засобом відрізняються від слідів експлуатації «різкістю» та чіткістю виражених трас, «напливами», «виривами» частини матеріалу та задирками матеріалу підозви взуття. Нерідко напрям таких трас розташований під кутом до умовної поздовжньої вісі підозви взуття, а товщина таких трас варіюється від більших до менших. Всі ці ознаки в комплексі вказують на напрям руху автомобіля відносно пішохода в момент зіткнення. Очевидно, що ступінь виразності та орієнтація трас залежить від сили механічного впливу у момент контакту.

Головним завданням подібної трасологічної експертизи є виявлення слідів, які утворюються на підозві взуття внаслідок зіткнення пішохода з транспортним засобом, і які відмінні від слідів, які залишаються внаслідок щоденної експлуатації взуття під час ходьби, бігу тощо, а також встановлення їх напрямку розташування.

Дані, отримані з висновку трасологічної експертизи, разом з іншими доказами уможливають встановлення слідчим усього механізму ДТП.

Таким чином, можна підсумувати, що можливості судової експертизи в справах, пов'язаних із ДТП не вичерпують всього різноманіття варіантів застосування цих даних в інтересах розкриття та розслідування злочинів, пов'язаних із наїздом на пішохода внаслідок ДТП.

Трасологічне дослідження слідів на підозві взуття пішохода, утворених під час зіткнення з транспортним засобом внаслідок ДТП сприятиме більш повному та об'єктивному розслідуванню подібних справ.

Список використаних джерел:

1. Дячук В.І., Климчук М.П., Губська О.А. Використання спеціальних знань при розслідуванні дорожньо-транспортних пригод: монографія. Київ. 2012. 220 с.
2. Участь спеціаліста-криміналіста під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій : навч. посіб. / Є.Ю. Свобода, А.В. Кофанов, А.В. Самодін та ін. Вінниця : ТОВ «НІЛАН-ЛТД», 2018. 432с.
3. Аксьонов В.В., Кожевніков В.В. До проблеми встановлення факту інсценування злочинів. *Криміналістичний вісник* : наук.-практ. зб. / ДНДЕКЦ МВС України; НАВС. Київ : ПК «Типографія від А до Я». 2017. №1 (27). С. 117–123.
4. Судова трасологічна експертиза: метод. посіб. / укл. К.М. Ковальов, В.А. Кузнецов. Київ : ДНДЕКЦ МВС України, 2019. 123 с.

Козак Дмитро Вікторович,
інспектор відділу превенції
Дніпровського районного
управління поліції ГУНП в
Дніпропетровській області

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОДНОЧАСНОГО ДОПИТУ РАНІШЕ ДОПИТАНИХ ОСІБ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ХУЛІГАНСТВА

Розглядаючи одночасного допиту раніше допитаних осіб при розслідуванні хуліганства, слід зазначити, що це одна з найбільш поширених слідчих (розшукових) дій, за допомогою якої збирається інформація в кримінальних провадженнях. Адже на різних етапах розслідування окремі учасники розслідування можуть давати суперечливі показання. Це пояснюється як і швидким перебігом подій під час вчинення кримінального правопорушення, так і приховуванням своєї вини. А його проведення забезпечує ряд можливостей для ефективного проведення інших процесуальних дій, висунення версій тощо.

Відповідно до п. 9 ст. 224 КПК України, слідчий, прокурор має право провести одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб для з'ясування причин розбіжностей у їхніх показаннях [3]. Тобто зазначена слідча (розшукова) дія шляхом з'ясування і усунення суперечностей в показаннях допитуваних допомагає працівникам правоохоронних органів досягти справедливості в кримінальному провадженні. Вона є складною

вербальною процесуальною дією, оскільки проводиться за участю двох або більше раніше допитаних осіб за наявності в їх раніше наданих показаннях суттєвих суперечностей щодо одних і тих же обставин справи.

Шляхом аналізу кримінальних проваджень за фактом вчинення хуліганства нами встановлено, що одночасний допит проводився в 63 % випадків, з них:

- 52 % – між потерпілим та підозрюваним;
- 21 % – між підозрюваним та свідком;
- 18 % – між підозрюваними;
- 7 % – між потерпілим та свідком;
- 2 % – між свідками;
- 1 % – між потерпілими.

Серед організаційно-підготовчих заходів одночасного допиту раніше допитаних осіб при розслідуванні правопорушень Ю. В. Гаврилін визначає наступні:

- вивчення раніше отриманих показань;
- з'ясування змісту протиріч;
- вивчення особи допитуваних; з'ясування обставин, що належить встановити;
- визначення послідовності допиту;
- вибір місця та часу проведення;
- підбір та систематизація доказів;
- формулювання питань та визначення їх послідовності [1, с. 51].

Важливе значення на підготовчому етапі досліджуваної слідчої (розшукової) дії при розслідуванні хуліганства має визначення осіб, між якими буде проведено одночасний допит. В даному аспекті ми підтримуємо Ю. А. Чаплинську, яка зазначає, що «...не доцільно проводити слідчу дію: між особами, які дають завідомо неправдиві показання; між співучасниками кримінального правопорушення на первісному етапі розслідування; між підозрюваними, які частково визнають свою вину і схильні змінити показання або негативно вплинути на інших учасників; між особами, які намагаються погодити свою позиції по відношенню один до одного або передати друг другу певну інформацію; між особами, із яких той, хто дає правдиві показання, перебуває у матеріальній, родинній або іншій залежності від іншого учасника; коли один із учасників одночасного допиту двох раніше допитаних осіб відмовляється давати показання у присутності іншої особи» [5, с. 475].

Свідком при розслідуванні хуліганства, як відмічає М. М. Єфімов, може бути особа, котрій відомі значущі для кримінального провадження обставини, зокрема:

- особа, котрій стала відома інформація щодо підготовки та вчинення даного злочину;
- особи, які безпосередньо сприймали факт учинення злочину;

– працівники правоохоронних органів або інші особи, котрі затримали злочинця або вживали заходів щодо його встановлення та затримання [2, с. 144].

Звичайно, цей перелік свідків не є вичерпним [4, с. 183]. Як підсумок зазначимо, що одночасний допит раніше допитаних осіб при розслідуванні хуліганства має важливе значення на подальшому етапі. Він у більшості випадків є досить інформаційно наповненою слідчою (розшуковою) дією, за допомогою якої визначаються напрямки подальшого розслідування кримінального правопорушення.

Список використаних джерел:

1. Гаврилин Ю. В. Криминалистическая тактика и методика расследования отдельных видов преступлений в определениях и схемах : учеб. пособие / Ю. В. Гаврилин. – М. : Книжный мир, 2004. – 332 с.

2. Єфімов М. М. Методика розслідування хуліганства : монограф. / Микола Миколайович Єфімов. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2015. 216 с.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України : прийнятий Верховною Радою України Законом №4651-VI від 13.04.2012 р. / відп. за випуск В. А. Прудников. Х. : Право, 2012. 392 с.

4. Плетенець В. М. Особливості встановлення свідків за злочинами, кваліфікованими у відповідності до ст. 259 КК України. Актуальні питання розслідування слідчими органів внутрішніх справ: проблеми теорії і практики : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 18-19 квітня 2013 р.) . Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2013. С. 182-185.

5. Чаплинська Ю. А. Організаційне забезпечення одночасного допиту двох раніше допитаних осіб. Наук. вісн. Дніпроп. держ. ун-ту внутр.справ. 2013. № 3. С. 472-478.

Кумець Павел Іванович,
заступник директора – начальник
відділу криміналістичних досліджень
Дніпропетровського науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру МВС

CERTAIN ISSUES OF COMPLIANCE OF JUDICIAL EXPERT ACTIVITY WITH INTERNATIONAL STANDARDS

The transnational nature of many crimes requires law enforcement agencies and institutions that provide the necessary assistance in the investigation, not only coordinated work, but also compliance with certain rules,

norms, standards in force in the international space. However, significant legal differences stand in the way.

At present, the main obstacle to international cooperation is that the legal system differs from country to country and within. In addition, there are barriers between law enforcement itself, even between the nearest neighboring countries. In order to significantly improve the current achievements in the criminal justice system, it is necessary to change people's attitudes. People need to acknowledge and acknowledge that the work of law enforcement agencies in other Member States is of sufficient quality. For example, if the evidence is presented in the court of one country as valid, it must also be recognized as valid in another country involved in the case. [1].

To improve the quality of expert services, the European Network of Forensic Institutes (ENFSI) .ENFSI laboratories have been established, covering a wide range of forensic fields and operating in 39 countries geographically located across Europe.

ENFSI is a European network of forensic institutes that exclusively and directly pursues non-profit goals. The purpose of the association is:

- promotion of science and research
- international cooperation
- quality and competence
- education and training
- development in the field of criminology [2].

Ukraine also has permanent members representing the association, including the State Research Forensic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, the Kyiv Research Institute of Forensic Science of the Ministry of Justice of Ukraine, the Institute of Forensic Science of Professor MS Bokarius, Ukrainian Research Institute of Special Equipment and Forensic Medicine.

They have certain rights and responsibilities, regular membership fees, and so on. Unfortunately, currently for various reasons not all expert institutions of Ukraine meet all the requirements necessary for the provision of expert services of international level and accreditation according to international quality standards ISO 17025 or ISO 17020. They have certain rights and responsibilities, regular membership fees etc. Unfortunately, at present, for various reasons, not all expert institutions of Ukraine meet all the requirements necessary for the provision of expert services of international level and accreditation according to international quality standards ISO 17025 or ISO 17020.

Referring to the ENFSI Accreditation Policy (QCC-ACC-001, July 4, 2007, Issue 005), the accreditation of an institution should include frequently performed examinations. In addition, ENFSI recognizes that the quality assurance system should not be static. The aim of ENFSI is to accredit member institutions or take steps to achieve accreditation for at least 50% of their fields of expertise.

Only areas where there are on average at least twelve exams per year completed will be considered. The constant increase of accreditation areas is demonstrated by the institute every year. The scope of accreditation is monitored through annual QCC surveys [3].

ENFSI has sixteen international working groups working in the main disciplines of forensic examination, offering training programs to colleagues and organizing large-scale statistical studies. During regularly organized meetings, these working groups exchange scientific information, organize ring tests and jointly manage databases. New methods are also being jointly tested. In addition, ENFSI organizes scientific meetings every three years.

These working groups support the development of forensic research in Europe by developing the following activities: exchange of information and experience during meetings promoting quality assurance (e.g. organizing ring tests) and developing professional standards harmonization of methods creation of joint research projects training in your field development and publication of databases and collections development of “Guides to good practice” [4].

Some ENFSI members provide knowledge sharing and training services. For example, the Dutch Institute of Forensic Science (NFI) trains forensic experts to become professional experts. In 2020, basic accreditations for investigations were renewed in accordance with national and international standards. NFI also provides training in forensic science and new developments to its partners in the criminal justice system, such as the prosecution, the courts, and the police. The pandemic initially made it difficult to train outsiders, but thanks to dedicated NFI staff, the training program was implemented vigorously, despite the fact that it was largely transformed into online training. Animations and videos have been created to help prosecutors, police, and courts understand forensic investigations and NFI processes [5].

Thus, it is impossible not to note the rapid development of international cooperation in various fields of forensic science, which significantly increases the level and quality of forensic research and allows more effective fight against crime in Europe.

Список використаних джерел:

1. Forensic Awareness for Police First Responders https://leed.cepol.europa.eu/mod/scorm/player.php?a=140¤torg=articulate_rise&scoid=280&sesskey=rTgk2qFxFf&display=popup&mode=normal

2. Європейська мережа інститутів судової експертизи ENFSI https://enfsi.eu/wp-content/uploads/2016/09/151021_enfsi_constitution.pdf

3. https://enfsi.eu/wp-content/uploads/2016/09/policy_on_scope_of_accreditation.pdf

4. Национальный институт криминалистики и криминологии в Бельгии <https://incc.fgov.be/international>

5. Нидерландский институт судебной экспертизы
<https://www.forensicinstitute.nl/>

Матяш Євгенія Володимирівна,
юрист,
ТОВ «Ален»

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРИЗНАЧЕННЯ ЕКСПЕРТИЗ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ УМИСНОГО ВБИВСТВА, ВЧИНЕНОГО В СТАНІ СИЛЬНОГО ДУШЕВНОГО ХВИЛЮВАННЯ

У випадках, коли слідчий у процесі розслідування виявляє заплутані обставини, можуть призначатися різноманітні експертизи. Відповідно до чинного КПК України, експертиза проводиться експертом за зверненням сторони кримінального провадження або за дорученням слідчого судді чи суду, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання [2]. В свою чергу, дослідження матеріалів кримінальних проваджень доводить, що проведення різних видів експертних досліджень надає відповідь на запитання щодо відмежування вказаного діяння від інших кваліфікованих вбивств.

Загальними методологічними засадами проведення судової експертизи під час розслідування «афективних» злочинів є застосування принципу презумпції психічного здоров'я та принципу доведення висновків. Згідно з першим принципом особа, яка вчиняє протиправне діяння, вважається здатною усвідомлювати свої дії та керувати ними у повному обсязі, доки зворотне не буде доведено. Другий принцип констатує, оскільки акт експертизи є джерелом доказів, а висновки – доказами у кримінальному провадженні, вони мають бути належно доведені. Тобто кожний висновок має ґрунтуватися на конкретних фактичних даних, зафіксованих у матеріалах провадження, а не на довільних умовиводах експерта [4, с. 14].

Стан фізіологічного афекту може тривати від декількох секунд до декількох хвилин, після чого настає різкий спад емоційного збудження, на зміну приходить стан спустошення, сильної втоми, приходить поступове усвідомлення скоєного, що може супроводжуватися почуттям розкаяння у вчиненому, жалем до потерпілого. Часто особи після вчиненого ними, самі намагаються допомогти жертві або ж здійснюють акти автодеструктивної поведінки.

У доктрині кримінального права та кримінальному законодавстві України термін «стан сильного душевного хвилювання» вживається для позначення раптового емоційного процесу, викликаного поведінкою потерпілого, що протікає швидко і бурхливо та певною мірою знижує

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛІСТИКИ ТА СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

здатність особи усвідомлювати свої дії та керувати ними. Стан сильного душевного хвилювання належить до обставин, що пом'якшують кримінальне покарання (п. 7 ч. 1 ст. 66 КК України). Також закріплене воно у статтях 116 (Умисне вбивство, вчинене у стані сильного душевного хвилювання), 123 (Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне в стані сильного душевного хвилювання) розділу 2 – «Злочини проти життя та здоров'я особи», що в науковій літературі відноситься до привілейованих складів злочинів, тобто характеризується обставинами, що значно знижують суспільну небезпечність, а відповідно і караність діяння [3, с. 452].

До чинників, що можуть спричинити стан сильного душевного хвилювання як законодавець, так і Пленум Верховного Суду України відносять:

– насильство. Таким, що може призвести до виникнення фізіологічного афекту, Пленум ВСУ визнає як фізичне (заподіяння тілесних ушкоджень або побоїв), так і психічне (наприклад, погроза завдати фізичної, моральної чи майнової шкоди) насильство. Основною вимогою до такого насильства, на думку М.І. Мельника та М.І. Хавронюка, є «спроможність викликати в особи стан сильного душевного хвилювання». Автори слушно зазначають, що реальна можливість того чи іншого насильства, систематичного знуцання або тяжкої образи спричинити стан сильного душевного хвилювання повинна вирішуватись також з урахуванням таких обставин справи, як характер дій потерпілого, особливості психічного стану винного, характер відносин потерпілого з винним, обстановка, за якої застосовувалось насильство чи завдавалась тяжка образа» [1, с. 283];

– тяжку образу, до якої відноситься «явно непристойна поведінка потерпілого, що особливо принижує гідність чи ганьбить честь винного або близьких йому осіб»;

– систематичне знуцання, яке може виражатись в особливо цинічному глузуванні, тривалому кепкуванні над особою, образі, що має багаторазовий характер; також може проявлятися у фізичному насильстві, безжалісному, грубому поводженні з потерпілим, що завдає йому фізичних та психічних страждань (позбавлення їжі, води, одягу), принизливому ставленні до потерпілого [3, с. 283-284].

Так, 24.05.2015р. близько 19.00 год. в с.Теляж Сокальського району Львівської області, гр. С. по місцю проживання в приміщенні літньої кухні, під час чергового побутового конфлікту зі своїм чоловіком гр. Б., перебуваючи в стані сильного душевного хвилювання, зумовленого систематичними знуцаннями останнього над нею та безпричинними її побиттями, умисно завдала останньому кухонним ножом два удари в грудну клітку.

З висновку судово-психіатричного експерта вбачається, що гр. С. під

час спричинення потерпілому тілесних ушкоджень перебувала у стані фізіологічного афекту, як психологічній підставі для юридичного висновку про стан сильного душевного хвилювання, який виник в наслідок безпричинного побиття з боку п'яного потерпілого та на фоні систематичних знущань з боку останнього [5].

Судово-психологічна експертиза емоційних станів пов'язана з виявленням в особи, яка скоїла злочин, сильного душевного хвилювання (стану фізіологічного афекту), стресу і фрустрації. Кваліфікована оцінка емоційних станів підслідної особи багато в чому визначається обсягом інформації про особу та її поведінку. Дуже важливим є також опитування свідків, у ході якого стає можливим оцінити, як виглядала підслідна особа перед злочином і в момент його скоєння, які особливості в її поведінці спостерігались після того, що сталося. Вже на перших етапах слідчих (розшукових) дій необхідно з'ясувати у підслідної особи:

- її соматичний стан напередодні злочину (наявність нервових, соматичних та інших захворювань, хронічної втоми, безсоння та ін.);
- особливості особистих стосунків підслідного з жертвою (наявність конфлікту, його причину, перебіг, способи вирішення та ін.);
- особливості взаємин з жертвою, наявність спільних знайомих, захоплень тощо.

При призначенні судово-психологічної експертизи емоційних станів, як наголошує В.Л. Васильєв, слідчий у зіставленні формулює такі типові запитання:

- Які індивідуально-психологічні особливості підслідної особи?
- Які особливості особистих стосунків підслідної особи і жертви?
- Як виявлені особисті характеристики могли вплинути на особливості поведінки підслідної особи в досліджуваній ситуації?
- В якому психологічному стані перебувала підслідна особа в момент скоєння злочину?
- Чи перебувала підслідна особа у стані фізіологічного афекту або в іншому емоційному стані, що суттєво вплинуло на її поведінку? [1, с. 543-544].

Таким чином, призначення експертиз є однією з найбільш розповсюджених форм опосередкованого використання спеціальних знань при розслідуванні умисного вбивства, вчиненого в стані сильного душевного хвилювання. У ході їх проведення слідчими з'ясовуються обставини щодо події злочину, характеру дій кожного учасника події, а також відомості, що мають тактичне значення.

Список використаних джерел:

1. Васильєв В. Л. Фізіологічний афект слід відрізняти від патологічного, який розглядається як гострий короткочасний психічний розлад, що виник раптово / В. Л. Васильєв // Юридическая психология. – № 5. – 2011. – С. 32-37.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : прийнятий

Верховною Радою України Законом №4651-VI від 13.04.2012 р. ; відп. за вип. В. А. Прудников. – Х. : Право, 2016. – 392 с.

3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України // за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – Київ: Канон: АСК, 2002. – 1045 с.

4. Первомайський В. Б. Методичні засади експертної діагностики короткочасних афективних станів у кримінальному процесі: методичні рекомендації / В. Б. Первомайський, В. Р. Ілейко, А. В. Каніщев. – К., 2010. – 28 с.

5. Справа № 454/1885/15-к, Архів Сокальського районного суду Львівської обл., 2015 рік.

Никифорова Олена Анатоліївна,
кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЩОДО РОЛІ СПЕЦІАЛІСТА НА ЕТАПІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Спеціальні знання досить широко використовувалися і використовуються в різних сферах юридичної діяльності, в тому числі в кримінальному судочинстві. Більш того, після появи судові фотографії та дактилоскопії деякий час навіть вважалося, що свідки незабаром зовсім будуть не потрібні: їх замінять так звані «німі свідки».

Звичайно, подібні твердження виявилися не зовсім обґрунтованими, адже свідчення свідків складають все ще більш 50% від загального числа використовуваних в кримінальному судочинстві джерел доказів. Разом з тим бурхливий розвиток науки дозволяє все частіше і частіше використовувати наукові досягнення в розкритті та розслідуванні злочинів. Навряд чи представляється можливим перерахувати або навіть підрахувати види криміналістичних (в широкому сенсі слова) експертиз, які застосовують у правничій діяльності органів попереднього розслідування і судів. З кожним роком їх стає дедалі більше. Завдання криміналіста-юриста в тому і полягає, щоб вчасно виявляти нові напрямки наукових досліджень і залучати їх до правоохоронної діяльності, втілюючи в форму нових судових експертиз. Саме тому було запроваджено посаду слідчого-криміналіста, який використовує спеціальні знання, які в кримінальному судочинстві не залишаються незмінними, бо з'являються все нові.

Про можливість та допустимість застосування наукових досягнень в кримінальному судочинстві ведуться суперечки між криміналістами і процесуалістами. Процесуалісти більш консервативні і не допускають, хоча і не завжди їм це вдається, закріплення в кримінально-процесуальному законі деяких недостатньо обґрунтованих ідей криміналістів. До слова, не на користь спільній справі з'являється все більше зростаюча «прірва» між вченими криміналістами і процесуалістами: перші «забувають» кримінальний процес, а другі зовсім не знають криміналістики. Традиційною формою використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві є залучення в кримінальний процес осіб, що володіють спеціальними знаннями, в якості фахівців і експертів. Як підкреслюють деякі видатні вчені, відмінності між фахівцем і експертом визначаються характером діяльності того й іншого.

Спеціаліст викликається в передбаченні того, що його пізнання і досвід знадобляться для виявлення, фіксації або вилучення доказів. Експертиза складається в дослідженні і складанні висновку; діяльність спеціаліста обмежується виявленням і вилученням під зазначенням і під контролем слідчого доказового матеріалу. Спеціаліст може зробити висновки, засновані на встановлених при проведенні слідчих дій фактах, проте такі висновки на відміну від висновків експерта не мають значення доказів, вони носять характер консультації. Саме в такій якості передбачалося участь в кримінальному судочинстві фахівця за Кримінально-процесуальним кодексом України (далі - КПК). Чинний КПК України (з останніми змінами) істотно розширює форми участі спеціаліста в кримінальному процесі, і не всі з них можна визнати необхідними і обґрунтованими.

Відповідно до ст.128-1 КПК України фахівець залучається до участі в процесуальних діях: 1) для сприяння у виявленні, закріпленні та вилученні предметів і документів; 2) застосування технічних засобів у дослідженні матеріалів кримінальної справи; 3) роз'яснення сторонам та суду питань, що входять до його професійної компетенції; 4) постановки питань експерту.

Із зазначених вище дві форми участі спеціаліста прямо передбачалися КПК України, а третя хоча і не передбачалася, але використовувалася на практиці, в тому числі і адвокатами-захисниками. За нині чинним КПК фахівець може залучатися слідчим і судом, а також іншими зацікавленими учасниками процесу (наприклад, захисником) і для постановки питань експерту. Слід зазначити, що законодавець закріпив в КПК раніше вже використовувану в практиці форму участі фахівця. Слідчі ще за радянських часів при призначенні експертиз радилися з фахівцями (як правило, працювали експертами в експертних установах) з різних питань: наприклад, яку саме потрібно призначити експертизу, кому доручити її виробництво, які матеріали необхідно надати експерту для проведення експертизи. І хоча ця практика не ґрунтувалася безпосередньо

на законі, не можна не визнати її позитивною. Тому законодавець абсолютно обґрунтовано закріпив зазначену вище форму участі фахівця в кримінальному процесі.

Більш того, КПК України в якості винятку із загального правила про неможливість суміщення декількох функцій в одній особі допускає доручення проведення експертизи тій особі, яка раніше брала участь у справі як фахівець. Слідчий або суд (як за власною ініціативою, так і за клопотанням сторін) запрошує фахівця, який допомагає слідчому (суду) визначитися з видом експертизи, з тим, хто більш якісно може її провести, з питаннями, які слід, на думку фахівця, поставити перед експертом, і з матеріалами, необхідними для виробництва даної експертизи. В результаті її виробництва може бути доручено цій же особі (спеціаліста), яка вже ґрунтовно поінформована про обставини, що підлягають з'ясуванню. Таким чином, спрощується робота не тільки органів досудового розслідування і суду, а й самого експерта.

Носенко Тетяна Миколаївна,
судовий експерт сектору дактилоскопічних
досліджень відділу криміналістичних видів
досліджень Луганського науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру МВС
України

GENERAL MANDATORY DACTYLOSCOPIC REGISTRATION AT THE CURRENT STAGE OF UKRAINE'S DEVELOPMENT

Modern forensics cannot be imagined without the doctrine of handprints and their use in the fight against crime. Everyone knows that with the help of fingerprinting, namely fingerprints and palms left by criminals, most particularly serious crimes have been solved. Fingerprinting is one of the most important places in the identification of a person and is widely used around the world for many decades. She not only helps in the investigation and detection of crimes, but also constantly improving technically, becomes a reliable assistant in the process of investigating crimes. Fingerprints are important in forensics, as traces of papillary patterns usually remain at the crime scene, which is a valuable source of information for their detection. Fingerprinting has become a kind of symbol of criminology and has been adopted by law enforcement agencies in many countries. The method of dactyloscopic registration is the most effective method of registration of people in general.

At the present stage, it is important for the development of fingerprinting, is the knowledge of social and economic processes that determine the formation

of public consciousness in assessing the growing danger of crime and in finding new, better, but at the same time humane methods and means to combat it.

Along with various means of human identification, it has been scientifically established and practically confirmed that the implementation of such a procedure using human biometric parameters is the most reliable way to identify it.

Since the mid-sixties, scientists from a number of countries around the world have been intensively searching for automated methods and ways to assist forensic scientists in solving the problem of fingerprinting. The practical formulation of this problem was facilitated by the rapid development of scientific and technical areas - cybernetics, methods of pattern recognition, image processing, computer design, software, and mathematical tools for them.

By the mid-1980s, the first automated dactyloscopic information systems (ADIS) began to be used by law enforcement agencies in the developed world. Where these systems have been implemented, the crime detection rate of the total number of offenses has increased significantly.

In recent years, almost all countries of the world have created their own ADIS, a kind of database, which for effective work requires the introduction of the maximum number of papillary samples of fingers and palms of citizens. The main problem in this way is the lack of an appropriate legal framework and mental awareness of the population of the need to expand the circle of people who should be fingerprinted.

At present, there are countries in which general dactyloscopic registration has been introduced, which has already yielded some positive results.

In Moldova, there is mandatory fingerprinting of drivers, aircraft crewmembers, and people traveling abroad to earn money. In Belarus, fingerprinting involves almost all civil servants, in Japan all foreigners, and in the UK, people entering the country at border crossings. In South Korea, at all airports, fingerprinting primarily applies to foreign nationals who have similar data to those involved in the activities of international terrorist groups; holders of passports wanted by Interpol and other international security services. In Malaysia, fingerprinting is subject to all foreigners, and in the Schengen area, citizens when applying for visas [1, p.179-182].

As of today, Ukraine uses the so-called delay effect, which allows to carefully studying the experience of those countries where mandatory fingerprinting is enshrined in law.

In today's world, the level of technology theoretically allows you to easily implement biometric mechanisms everywhere. As an example, there are developments of firearms equipped with a similar scanner capable of distinguishing the fingerprint of the owner of the weapon and which includes blocking the shot if the fingerprint does not match the owner's fingerprint, making it impossible to use a pistol or rifle.

In the future, credit cards will most likely be equipped with fingerprints, where the banking industry, suffering from fraudulent activities, is discussing

the possibility of using such technologies in the next decade. There are technologies that can use human fingerprints as passwords needed by many Internet sites.

Thus, I believe that general dactyloscopic registration of citizens of Ukraine will contribute to the development of the state and security of its citizens, and the creation of a single multifunctional system of dactyloscopic accounting in Ukraine, together with improving the legal support of dactyloscopic registration, is necessary [2, p. 148-153].

To date, only the first step towards implementing the idea of universal fingerprinting of the population of Ukraine is the computer processing of fingerprint data, which is actively used in the search for missing persons, criminals and the identification of unidentified corpses. In our country, there are two types of state dactyloscopic registration: voluntary and mandatory.

In Ukraine, fingerprinting of the population is based on the Constitution of Ukraine, the laws of Ukraine "On the National Police", and other regulations.

According to the Law of Ukraine "On the National Police", a police officer has the right to "conduct fingerprinting of persons detained on suspicion of committing a crime or for vagrancy, taken into custody, charged with a crime, as well as persons subject to administrative arrest." to fingerprint unrecognized corpses [3, p. 379].

The Code of Criminal Procedure partially regulates fingerprinting only for persons suspected of committing a crime, but ignoring the issue of fingerprinting of other persons [4].

The geographical location of Ukraine promotes the intensive movement through its territory of foreigners, refugees and other persons, among whom there are many criminals, which contributes to a high level of crime and corruption. This issue is especially relevant at present, when a large enough number of Ukrainian citizens cross the border with the temporarily occupied territory of Ukraine. Thus, the need for dactyloscopic identification in Ukraine is manifested literally every day, which is indisputable proof of the need to introduce universal mandatory dactyloscopic registration of citizens of Ukraine.

The mechanism of general dactyloscopic registration, protection of received data and their storage, access to electronic database, requires consideration of technical issues, which in my opinion, will regulate the adoption of the law "On dactyloscopic registration", which will establish legal guarantees of human and civil rights and freedoms, principles of legality and humanism, confidentiality, voluntariness and obligation in obtaining and using dactyloscopic information.

Based on the above, it should be concluded that today in Ukraine the issue of dactyloscopic registration at the legislative level remains unresolved.

Creation of a multifunctional system of dactyloscopic accounting in Ukraine, solving the issue of improving the legal support of dactyloscopic registration in Ukraine, is a necessity.

In the future, dactyloscopic accounting is able to expand its functioning, not limited to the implementation of forensic tasks, but also to ensure the security of Ukraine and all its citizens, influencing the socially significant areas of human life in order to improve them.

Список використаних джерел:

1. Чудінова А.В. Використання дактилоскопічної інформації: передовий досвід країн світу та перспективи розвитку в Україні/А.В. Чудінова // Криміналістичний вісник. 2011. № 2 (16).

2. Свобода Є.Й. Деякі аспекти правового регулювання дактилоскопічної реєстрації / Є. Й. Свобода. // Вісник Академії адвокатури України. – 2010.

3. Про Національну поліцію [Електронний ресурс] : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII із змінами і доп. // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 40-41. – Ст. 379. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] :Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI із змінами і доп. // Відомості Верховної Ради. – 2012. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

Обитоцька Марія Володимирівна,
старший інспектор відділу
аналітичної роботи управління
кримінального аналізу
ГУНП в Дніпропетровській області

ДО ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ГРУПОВОГО ХУЛІГАНСТВА

На початковому етапі важлива роль відводиться для проведення слідчих (розшукових) дій. Це пояснюється тим, що під час їх проведення збирається орієнтуюча інформація для висунення версій, розшуку злочинців, визначення напрямків подальшого розслідування. Тому не дарма в окремих методиках розслідування злочинів розглядаються особливості проведення слідчих (розшукових) дій на різних етапах розслідування. На нашу думку, доречно розглянути проведення слідчих (розшукових) дій в залежності від особливостей джерел, з яких вилучається інформація (матеріальних, особистісних та змішаних).

Огляд місця події займає одне з основних місць серед слідчих (розшукових) дій, що проводяться під час розслідування групового хуліганства. Адже як раз при його здійсненні збирається найбільша кількість матеріальної доказової інформації. Його своєчасність, а також належний рівень проведення, впливає на те, чи буде викрито винного у

вчиненні суспільно-небезпечного діяння. Щодо поняття огляду місця події, то О. М. Васильєва вказує, що «це слідча дія, що полягає в безпосередньому сприйнятті, дослідженні і фіксації слідчим чи дізнавачем обстановки місця події, а також у виявленні, фіксації, вилученні слідів і речових доказів для встановлення в можливих межах характеру й обставин події і винних осіб» [2, с. 253].

При розслідуванні хуліганства, вчиненого групою осіб, важливо визначити об'єкти огляду. Адже перед слідчим постає завдання встановити, які предмети, речі, сліди належать до даного злочину і можуть мати доказове значення. Огляд місця події складається з трьох етапів: підготовчий, робочий та заключний. Перший починається з моменту прийняття слідчим рішення про проведення огляду місця події. Ми погоджуємося з М. М. Єфімовим, який виділив такі заходи, що необхідно проводити при проведенні огляду місця події під час розслідування хуліганства:

- одержання інформації щодо події;
- допомога потерпілим та охорона місця події;
- підготовка необхідних технічних засобів як для забезпечення виїзду на місце пригоди, так і для безпосереднього проведення огляду;
- забезпечення участі необхідних учасників у проведенні цієї слідчої дії [1, с. 277].

Працівники правоохоронних органів повинні при отриманні інформації про події, повинні з'ясувати такі обставини: «1) подію, що сталася; 2) наявність на місці події очевидців та самого правопорушника; 3) наявність на місці події працівників міліції та вжиті заходи щодо охорони місця події та збереження слідів; 4) наявність на місці події постраждалих осіб. На основі цієї інформації, слідчий вирішує: яким повинен бути склад учасників огляду (кого із спеціалістів чи інших осіб, наприклад, понятих слід залучити); які технічні засоби потрібні для огляду та їх готовність до використання» [6, с. 226].

Як відмічає О. І. Овчаренко, при вчиненні хуліганства з застосуванням фізичної сили і знярядь, рекомендується уважно дослідити територію для знаходження слідів боротьби (плям крові, волосся, знярядь і т.п.), оскільки потерпілі від хуліганства нерідко вчиняють опір [3, с. 64].

Під час огляду місця події допомога спеціаліста складається у наступному: визначення меж території, яка підлягає огляду; встановлення способу огляду місць найбільш ймовірного відступу злочинця; вибір і використання технічних засобів відповідно до об'єкта огляду тощо [4, с. 6].

Також важливим аспектом огляду місця події при розслідуванні хуліганства, вчиненого групою осіб, є визначення його тактики [5, с. 236-237].

Отже, огляд місця події є першочерговою слідчою (розшуковою) дією під час розслідування хуліганства, вчиненого групою осіб.

Своєчасність та ретельність його проведення забезпечує подальший етап розслідування великою кількістю доказової інформації.

Список використаних джерел:

1. Єфімов М. М. Особливості проведення слідчих дій на початковому етапі розслідування хуліганства. Наук. вісн. Дніпроп. держ. ун-ту внутр. справ. 2012. Спец. вип. (№ 1). С. 275-283.
2. Криміналістика: Учебник / Под ред. А.Н. Васильева. М.: Изд-во МГУ, 1980. С. 253.
3. Овчаренко Е.И. Доказывание по уголовным делам о хулиганстве (досудебное производство). Науч.-практич. пособие / Под ред. докт. юрид. наук, проф. А.В. Гриненко. М.: Издательство «Юрлитинформ», 2006. 128 с.
4. Огляд місця події: виявлення та вилучення об'єктів біологічного походження: Методичні рекомендації / Міністерство внутрішніх справ України, Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр; [авт.-упоряд.: С. І. Перлін, С. О. Шевцов, Н. М. Косміна, В. В. Іонова]. Х.: Х.: ФО-П Чальцев О. В., 2009. 100 с.
5. Салтевский М.В. Тактические основы организации и производства следственных действий и получение информации от вещей // Специализированный курс криминалистики: Учебник / Отв. ред. М.В.Салтевский. К.: НИИРИО КВШ МВД СССР, 1987. С. 236-237.
6. Слідчі (розшукові) дії : навч. посібник / [О. В. Авраменко, Р. І. Благута, Ю. В. Гуцуляк та ін.] ; за заг. ред. Р. І. Благуті, Є. В. Пряхіна. Львів : ЛьвДУВС, 2014. 416 с.

Павлова Наталя Валеріївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕННЯ ПРО СПОСІБ
ВИЛУЧЕННЯ ДОКУМЕНТІВ У СПРАВАХ ЩОДО ШАХРАЙСТВ,
ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ НЕРУХОМІСТЮ**

Специфіка шахрайств, пов'язаних із нерухомістю, полягає в тому, що майже всі дії юридичного характеру відображаються в документах: договорах, довідках, заявах, свідоцтвах, посвідчувальних документах, дозволах контролюючих органів, засновницьких та реєстраційних документах забудовника, видаткових та прибуткових касових ордерах, платіжних відомостях, довіреностях тощо. Важливою є інформація, що міститься на електронних носіях інформації та у державних реєстрах. Ці

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛІСТИКИ ТА СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

документи можуть як зберігати на собі сліди злочину, так і бути безпосереднім засобом шахрайського заволодіння правом на нерухомість.

У цьому розрізі постає питання щодо найбільш доцільного способу та порядку вилучення таких документів та залучення їх до матеріалів справи. Вивчення матеріалів кримінальних проваджень показало, що добровільне надання певними особами предметів та документів, які мають доказове значення, зустрічається доволі рідко. При цьому, більшість з них надається потерпілими. Даний факт може свідчити про можливі несумлінні дії з боку представників органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, які мали відношення до супроводження правочинів відносно нерухомості та побоювання викриття цих дій у разі дослідження документації.

Якщо добровільна видача речей, документів, відомостей неможлива, то процесуальний порядок їх отримання інший. Зокрема, сторона кримінального провадження повинна звернутися до слідчого судді з клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів. Законодавець зобов'язує особу, яка визначена в ухвалі слідчого судді як володілець речей або документів, надати тимчасовий доступ до зазначених в ухвалі речей і документів, зняти з них копії та вилучити у разі необхідності.

Між тим, у більшості випадків особи, у володінні яких знаходяться речі та документи, не зацікавлені у наданні до них доступу і відмовляють особі, яка зверталася із ухвалою про тимчасовий доступ до речей та документів. Передбачивши таку ситуацію, законодавець прописав у ст. 166 наслідки невиконання ухвали слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів. Так, у разі невиконання ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів слідчий суддя, суд за клопотанням сторони кримінального провадження, якій надано право на доступ до речей і документів на підставі ухвали, має право постановити ухвалу про дозвіл на проведення обшуку згідно з положеннями цього Кодексу з метою відшукання та вилучення зазначених речей і документів [1].

Виходячи з цього, у випадку відмови особи, у володінні якої знаходяться речі та документи, видати останні, слідчий змушений переривати процес і звертатися знову до слідчого судді із клопотанням про проведення обшуку. За таких обставин втрачається час, і поки слідчий отримає нову ухвалу, докази можуть бути знищені. Тому доцільно було б прописати у положеннях КПК України норму, яка б дозволяла у випадках, коли особа, у володінні якої знаходяться речі та документи, відмовилася виконувати ухвалу слідчого судді про тимчасовий доступ до таких, відразу проводити обшук.

Проте, слід сказати, що такий підхід може застосовуватися не завжди, а в межах тимчасового доступу до речей та документів можуть вилучатися далеко не всі об'єкти. Зокрема, законодавець висуває певні обмеження щодо тимчасового доступу до речей та документів, які містять

охоронювану законом таємницю, і в положенні ст. 162 КПК України забороняє доступ до:

- відомостей, які можуть становити таємницю вчинення нотаріальних дій;
- конфіденційної інформації, в тому числі такої, що містить комерційну таємницю;
- відомостей, які можуть становити банківську таємницю;
- особистого листування особи та інших записів особистого характеру;
- інформації, яка знаходиться в операторів та провайдерів телекомунікацій про зв'язок, абонента, надання телекомунікаційних послуг, у тому числі отримання послуг, їх тривалості, змісту, маршрутів передавання тощо;
- персональних даних особи, що знаходяться у її особистому володінні або в базі персональних даних, яка знаходиться у володільця персональних даних тощо [1].

Як показало опитування респондентів, нерідко особи, у володінні яких знаходяться речі та документи, відмовляються надати до них доступ, посилаючись на об'єктивні причини, що унеможливають їх вилучення (нотаріус посилається на таємницю нотаріальних дій; фірма-забудовник посилається на інформацію, що містить комерційну таємницю; банківські працівники посилаються на той факт, що документи становлять банківську таємницю тощо).

Слід зауважити, що одним з основних професійних обов'язків нотаріуса є збереження таємниці відомостей, одержаних ним при вчиненні нотаріальних дій. Збереження професійної таємниці покладається і в основу змісту присяги нотаріуса. І тільки у виключних випадках таємниця нотаріальних дій може бути розкрита, зокрема у рамках кримінального провадження. Інформація про вчинені нотаріальні дії може бути отримана під час тимчасового доступу до речей і документів, обшуку [2].

Вилучити такі документи можна тільки в рамках кримінального провадження і у випадках, якщо є достатні підстави вважати, що в них міститься інформація, що свідчить про факт вчинення злочину. Якщо є вірогідність причетності певної особи до вчинення шахрайства, пов'язаного із нерухомістю, не можна втрачати час і доцільно відразу планувати проведення обшуку. Вчасне та якісне проведення обшуку сприятиме одержанню важливих доказів, які свідчать про причетність членів злочинного угруповання до певних епізодів шахрайства на ринку нерухомості та доводять їх провину.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний Кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

2. Нотаріальна таємниця через призму тимчасового доступу до речей та документів, обшуку: URL: <http://yurradnik.com.ua> (дата звернення 16 березня 2018).

Плетенець Віктор Миколайович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОТИДІЯ ЯК ФАКТОР ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Протидія досудовому розслідуванню в Україні, в останній час, набуває все більшого поширення, трансформується з окремих поодиноких проявів в цілеспрямовану, системно-структуровану діяльність зацікавлених осіб.

З боку науковців досліджуваній проблематиці, було приділено значної уваги, однак незважаючи на існуючі роботи, комплексного дослідження явища протидії розслідуванню не проводилося [1, с. 10]. Існуючі закордонні роботи не могли враховувати особливості соціального, економічного, ментального та інших умов, що сформувалися в нашій державі.

Спроби, в рамках проведених досліджень: кандидатських дисертацій, а тим більше статей, тез доповідей не могли вирішити існуючої ситуації подолання розглядуваного явища. Проте, вони сформували основу для подальших ґрунтовних наукових розробок більш високого рівня.

Варто звернути увагу на той факт, що серед позицій, висловлених науковцями, котрі приділяли увагу дослідженню розглядуваної проблематики, відсутнє єдине бачення змістовного наповнення поняття «протидія розслідуванню кримінальних правопорушень».

Так, В.М. Карагодін протидію попередньому розслідуванню розуміє як умисні дії (або систему дій), спрямованих на перешкоджання виконанню завдань попереднього розслідування та встановленню об'єктивної істини за кримінальною справою, на ухилення винуватця від кримінальної відповідальності шляхом впливу на інформацію про злочинне діяння або на її носія [2, с. 18].

Протидія розслідуванню, розглядається А.Б. Петруніною як система протиправних та інших умисних дій (бездіяльності) осіб, зацікавлених у перешкодженні встановленню істини по кримінальній справі та притягненню до відповідальності винуватців у вчиненні злочину [3, с. 12].

Наведені визначення науковців висвітлюють протидію діяльності правоохоронним органам, здійснювану в рамках досудового розслідування. На даній стадії кримінального процесу закладаються підвалини судової перспективи кримінального провадження. При цьому, за наявності протидії, що не була подолана, мови про направлення провадження до суду, скоріш за все вестися не може.

Розглядувані прояви, на думку вчених, не обмежуються лише досудовим слідством та продовжуються під час судового розгляду провадження.

Так, на думку А.Ф. Волинського, протидія розслідуванню являє собою систему умисних, протиправних дій (бездіяльності) осіб, спрямованих на перешкоджання діяльності правоохоронних органів зі збору та використання розшукової доказової інформації у процесі порушення та розслідування кримінальної справи, а в підсумку – на перешкоджання правосуддю [4, с. 47]. В ході судового розгляду протидія не тільки не знакає, а й може набувати нових форм та способів впливу, характеризуватися розширенням кола суб'єктів, переслідуваними цілями.

Таким чином, в діяльності зацікавлених осіб з реалізації протидії на стадіях досудового розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень, може простежуватись системність. Це обумовлює необхідність посилення суб'єктами розслідування заходів подолання протидії [5].

Зміна ситуації, на нашу думку, можлива, у першу чергу, шляхом здійснення комплексного підходу й фундаментального дослідження проблематики криміналістичного забезпечення подолання протидії досудовому розслідуванню та формування, на їх основі, теоретичних засад діяльності відповідних суб'єктів зазначеної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Александренко О.В. Криміналістичні проблеми подолання протидії розслідуванню : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 Київ 2004. 22 с.
2. Карагодин В. Н. Преодоление противодействия предварительному расследованию. Свердловск, 1992. С. 18, 20.
3. Петрунина А. Б. Противодействие расследованию преступлений в сфере незаконного оборота нарко-тиков и криминалистические меры его выявления и преодоления : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 Москва. 2006. С. 12.
4. Криминалистика / под ред. А. Ф. Волинського, В. П. Лаврова. М., 2012. С. 47.
5. Плетенець В.М. Криміналістичне забезпечення подолання протидії кримінальному судочинству: постановка проблеми. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*, 2017. № 3. С. 207-212.

Полтавський Андрій Олександрович,
помічник директора Київського НДІСЕ
Міністерства юстиції України

І ЗНОВУ ДО ПИТАННЯ ВВЕДЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО СТАНДАРТУ В ТРАДИЦІЙНУ ДАКТИЛОСКОПІЮ

Одним із видів криміналістично значущої слідової інформації є дактилоскопічна. За понад сторічний період застосування положень дактилоскопії в розкритті злочинів та реєстрації злочинців (з 1900 р.) вона має ряд проблемних питань, про одне з яких піде мова нижче.

На одній із останніх міжнародних науково-практичних конференцій з актуальних питань криміналістики та судової експертизи нашу увагу привернув виступ ізраїльського криміналіста Б. Геллера, який стверджує про необхідність введення національного стандарту в традиційну дактилоскопію [1] або так званого числа Бальтазара – французького криміналіста, ідея якого полягала у тому, що в індивідуальній сукупності ознак, необхідних для встановлення ідентифікації, в сліді та відбитку (відтиску) повинні, окрім загальних ознак, співпадати не менше ніж 12 окремих ознак папілярних узорів (макроскопічних ознак). Так звані «постулати Бальтазара», що стали підґрунтям цього твердження (щодо 12 окремих ознак), визнано антинауковими (наприклад, у роботах Г. Л. Грановського [2, 3], Л. Г. Еджубова [4]).

Так, за результатами аналізу «постулатів Бальтазара» Г. Л. Грановський у 1956 та 1961 роках зазначав: «... *Вопрос о количестве деталей, необходимых для вывода о тождестве, решается экспертом в каждом отдельном случае в зависимости от общих признаков строения сравниваемых узоров и качества совпадающих частных признаков, выявленных в деталях узоров. Основанием для вывода эксперта является не количество совпадающих деталей, а качество и количество совпадающих частных признаков, выявленные в деталях строения узоров ...*» [1, с. 298; 2, с. 174].

Аналогічні думки висловлював в своїй підсумовуючій, фактично 30-ти річну діяльність, праці Л. Г. Еджубов (із співавторами) у 1999 році: «... *наши исследования показали, что не может быть одного фиксированного количества деталей узора, которое послужило бы стандартом дактилоскопической идентификации, если заведомо не пойти на потерю точности вывода, который формулирует эксперт в результате исследования. Следовательно, на базе определенного числа деталей (например, 12 или 16) нельзя определять стандарт дактилоскопической идентификации.*

... стандартом дактилоскопической идентификации должно быть не число деталей, а объем информации, который содержится в

папілярном сліде» [3, с. 14].

Незважаючи на доведену антинауковість теорії Бальтазара, мінімальна кількість окремих ознак, що включається до сукупності ознак, необхідних для ідентифікації, у більшості країни світу була встановлена на рівні 12 [наприклад, 5]. Із виступу Б. Геллера на зазначеній вище конференції відомо, що в Ізраїлі для проведення ідентифікації необхідно 10 таких окремих ознак.

Слід зазначити, що у цьому випадку ми ведемо мову про сліди папілярних узорів, в яких відобразилася кількість окремих ознак папілярного узору, що межує із традиційно прийнятою кількістю ознак в дактилоскопічній експертизі, тобто менше встановленого порогу у 12 (або 10 як в Ізраїлі) ознак, які (сліди) отримали назву малоінформативних слідів.

Першим напрямком вирішення проблеми роботи із малоінформативними слідами є зменшення їх (слідів) обсягів за рахунок підключення додаткових (окрім макроскопічної дактилоскопічної інформації (окремих ознак папілярного узору) інформаційних полів, зокрема, використання:

- мікроскопічної дактилоскопічної інформації – будови папілярних ліній (пор (пороскопія) та країв папілярних ліній (еджеоскопія);
- біологічної інформації, перш за все, на рівні генної (ДНК-профілей людини);
- одорологічної інформації (запаху людини).

Другим напрямком вирішення проблеми роботи із малоінформативними слідами є застосування автоматизованих дактилоскопічних ідентифікаційних систем (АДІС) для ідентифікування сліду, вилученого з місця події, з відбитками (відтисками) в автоматизованій базі даних за малою кількістю ознак макроскопічного рівня (від 3). У разі встановлення ідентифікації (ідентифікацій) у таких випадках можливо:

- визначення індивідуальності встановленої сукупності ознак у сліді та відбитку;
- підключення інших ідентифікаційних полів (мікроскопічного дактилоскопічного, генного, одорологічного) [6–8].

Основними шляхами вирішення цієї проблематики, на наш погляд, є:

1. Розроблення нормативних документів (настанов, інструкцій тощо) щодо детальних алгоритмів дій спеціалістів-криміналістів при огляді місць подій.

2. Розроблення методик із виявлення, фіксування, вилучання, пакування, транспортування та зберігання слідової інформації (до її направлення на експертування), у т. ч. слідів рук із врахуванням усіх видів інформаційних полів, що містяться в таких слідах.

3. Разом із належною підготовкою спеціалістів-криміналістів забезпечення їх діяльності повним спектром технічних засобів та

витратних матеріалів, у т. ч. дрібнодисперсними дактилоскопічними порошками, спреями тощо для якісного виявлення слідів рук із подальшим виявленням генної та дактилоскопічної інформації.

4. Оснащення підрозділів із техніко-криміналістичного забезпечення криміналістичними лабораторіями, укомплектованими технічними засобами та витратними матеріалами для виявлення, фіксування, вилучання, пакування, транспортування та зберігання усіх видів криміналістично значущої інформації, у т. ч. стаціонарним обладнанням для виявлення слідів рук.

5. Мінімізування втрати слідової інформації вилученням при огляді місць подій спеціалістами-криміналістами об'єктів-слідносіїв або об'єктів, на яких може бути наявна криміналістично значуща інформація, у т. ч. сліди рук, для її якісного дослідження в лабораторних умовах.

6. Разом із належною підготовкою експертів забезпечення криміналістичних лабораторій повним спектром технічних засобів та витратних матеріалів для виявлення, фіксування, вилучання та експертування слідової інформації усіх видів криміналістично значущої слідової інформації, у т. ч. стаціонарним обладнанням для виявлення слідів рук, проведення генних та одорологічних досліджень.

7. Включення до методик проведення дактилоскопічних експертиз положень щодо можливості застосування АДІС при встановленні придатності сліду для ідентифікації.

8. Забезпечення проведення розробниками АДІС науково-дослідних розробок із питань визначення ідентифікаційної значущості окремих ознак папілярного узору із подальшим корегуванням методик проведення дактилоскопічних експертиз в частині визначання придатності слідів для ідентифікації.

І наостанок. Визначені напрямки та основні шляхи вирішення проблеми дослідження малоінформативних слідів папілярних узорів повинні знаходитися в площині акредитування підрозділів та установ із техніко-криміналістичного та експертного забезпечення, стандартизування їх (підрозділів та установ) діяльності відповідно до вимог міжнародних, регіональних та національних стандартів.

Список використаних джерел

1. К вопросу о будущем традиционной дактилоскопии. Актуальні питання судової експертизи і криміналістики : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф.-полілогу (м. Харків, 15–16 квіт. 2021 р.). Харків : Право, 2021. С. 130–131.

2. Грановский Г. Л. Классификация и оценка частных признаков папиллярных узор. Теория и практика криминалистической экспертизы. Сборник 2. Гос. изд. юрид. литер. М., 1956. С. 287–298.

3. Грановский Г. Л. Оценка совпадений и различий признаков папиллярных узор (§13). Теория и практика криминалистической

експертизи. Сборник 8. Гос. изд. юрид. литер. М., 1961. С. 167–174.

4. Еджубов Л. Г. Определение стандарта дактилоскопической идентификации (§3). Статистическая дактилоскопия. Методологические проблемы. М. : Городец, 1999. С. 14–15.

5. Ковальов К. М., Кузнєцов В. А., Щавелєв А. В. Визначення граничної кількості окремих ознак папілярного візерунку, придатних для ідентифікації особи, за їх якісно-кількісною сукупністю : методичні рекомендації. К. : ДНДЕКЦ МВС України, 2011. 19 с.

6. Полтавський А. О. До питання вдосконалення функціонування дактилоскопічних обліків органів внутрішніх справ України. Криміналістичний вісник : Науково-практичний збірник : № 3. Київ : Держ. наук.-дослід. експертно-криміналістичний центр МВС України; Нац. акад. внутрішніх справ України. Київ, 2002. С. 71–75.

7. Полтавський А. О. Про деякі проблемні питання використання дактилоскопічної інформації на сучасному етапі. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дидоренко : Вип. 4. РВВ ЛДУВС України, 2008. С. 187–196.

8. Полтавський А. О. Експертне дослідження малоінформативних слідів при проведенні дактилоскопічних експертиз: камені спотикання. Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу : тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. до 100-річчя від дня народження проф. М. В. Салтевського (м. Харків, 8 листоп. 2017 р.). МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. С. 163–167.

Приловський Володимир Володимирович,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ВТЯГНЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ У ПРОТИПРАВНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Найбільш складною в розрізі організації і тактики проведення серед СРД виділяється слідчий експеримент. Адже кількість учасників, можливість задіяти додаткові пристрої (манекени, макети, автомобілі) є в загальному обсязі не в порівнянні з іншими процесуальними діями. Іноді з цим може посперечатися обшук та пред'явлення для впізнання поза візуальним спостереженням, але це будуть виключення з правила. Тобто слідчий експеримент потребує чіткої підготовки та планування кожного етапу свого проведення. Тому спробуємо визначити оптимальне

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛІСТИКИ ТА СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

криміналістичне забезпечення проведення слідчого експерименту під час розслідування втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність.

Згідно ч. 1 ст. 240 КПК України з метою перевірки й уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, слідчий, прокурор має право провести слідчий експеримент шляхом відтворення дій, обстановки, обставин певної події, проведення необхідних дослідів чи випробувань [1].

На основі вищеперерахованих думок науковців та аналіз опитування респондентів нами визначено перелік організаційно-підготовчих заходів до слідчого експерименту при розслідуванні досліджуваної категорії кримінальних правопорушень:

- вивчення матеріалів кримінального провадження (28 %);
- визначення мети слідчого експерименту та фактів, що підлягають з'ясуванню (59 %)
- повторний або додатковий допит особи, показання якої перевірятимуться (89 %);
- визначення місця та часу проведення слідчого експерименту (61 %);
- визначення учасників СРД (74 %);
- підготовка допоміжних засобів та транспортних засобів (18 %);
- підготовка засобів фіксації (48 %).

Стосовно місця його проведення, то нами на основі судово-слідчої практики нами з'ясовано, що слідчий експеримент при розслідуванні втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність здебільшого (95 %) проводився за місцем здійснення протиправних дій за участю неповнолітнього. Зокрема, при вчиненні крадіжок зі способом проникнення через вікна неповнолітніх, з огляду на їх антропометрію, використовують саме для цього.

Так, 17 березня 2018 року приблизно о 02:00 годині гр. Д., гр. О., гр. З. вступили між собою у злочинну змову з метою вчинення крадіжки кабелю ПАТ «Укртелеком» по вул. Одеській в смт. Веселинове, яку домовилися вчинити відразу в темну пору доби, щоб не бути поміченими сторонніми особами. Реалізуючи задумане, діючи умисно, із корисливих спонукань та переслідуючи ціль незаконного збагачення, з метою таємного викрадення чужого майна прийшли до визначеного телефонного колодязя. Вказані злочинці таємно викрали 70 метрів кабелю марки ТПП 100x2x0,4 вартістю 10733 грн. 80 коп. та 35 метрів кабелю марки ТПП 200x2x0,4 вартістю 10759 грн. 35 коп. загальною вартістю 21493 грн. 15 коп., який винесли за межі телефонного колодязя та в подальшому розпорядилися викраденим майном на власний розсуд, спричинивши матеріальні збитки потерпілому ПАТ «Укртелеком» на загальну суму 21493 грн. 15 коп. Відповідно до протоколу проведення слідчого експерименту за участю підозрюваного гр. Д. провів слідчий експеримент, яким встановив: місцем

слідчого експерименту є смт. Веселинове, вул. Одеська. Підозрюваний гр. О. пояснив, що він разом з гр. Д. та гр. З. пішли по дорозі в напрямку залізничного мосту до телефонного колодязя. Даний колодязь знаходився поряд з лікарнею та лісосмугою. гр. Д. подав йому кабель з колодязя. Поряд з ним стояв гр. З. Потім підозрюваний пішов до іншого колодязя і показав, як саме вони витягували кабелі з колодязя. Потім гр. О. пішов до лісосмуги і показав, де вони лишили кабель [3].

На основі дослідження кримінальних проваджень нами було виявлено чинники, що ускладнюють проведення слідчого експерименту, зокрема: тривалість процесуальної дії – 62 %, залучення до експериментальних дій значної кількості осіб – 48 %, підбір і застосування відповідних знарядь й засобів для багатократного проведення випробувань у різних умовах – 51 %.

Для подолання протидії з боку підозрюваних під час проведення слідчого експерименту на основі опитування респондентів ми пропонуємо використовувати такі тактичні прийоми:

– цілеспрямоване спостереження за поведінкою особи, чий показання перевіряються (неповнолітнього, підозрюваного) – 72 %;

– підтримання постійного психологічного контакту з усіма учасниками слідчого експерименту – 81 %;

– проведення експериментальних дій з кожним учасником (неповнолітнім, підозрюваним) окремо – 92 %.

З приводу фіксації ходу і результатів слідчого експерименту вкажемо наступне. Так, це процес трудомісткий, навіть у порівнянні з іншими СРД. Окремі автори наголошують на тому, що це викликано тим, що потрібно точно відобразити хід СРД, а саме розповідь і демонстрацію дій. Один із прийомів, що дозволяють досягти цієї мети, полягає в тому, що пояснення особи, чий показання перевіряються, записуються від першої особи, а її дії – від третьої, що сприяє їх чіткому розмежуванню [2, с. 32]. Ми поділяємо зазначену позицію і вважаємо за необхідне під час проведення слідчого експерименту використовувати відеозапис.

Підсумовуючи, зазначимо, що слідчий експеримент є дуже складною в розрізі організації її проведення СРД. Тому для її ефективного проведення необхідно ретельно здійснювати організаційно-підготовчі заходи, а потім застосовувати відповідні тактичні прийоми.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. – К.: Центр навч. л-ри, 2012. – 292 с. Новий Тлумачний словник української мови. У 3-х томах (200 000 слів). – К.: Вид-во “АКОНІТ”, 2008. – Т. 1. – 928 с.

2. Следственная тактика : учеб. пособие по курсу «Основы криминалистики» / Отв. ред. И. Ф. Пантелеев. М., 1982. 78 с.

3. Справа № 472/453/18. Архів Веселинівського районного суду Миколаївської обл., 2019 р.

Приходько Владлена Олександрівна,
старший інспектор організаційно-аналітичного відділу Управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Головного управління
Національної поліції м. Києва

ВИКОРИСТАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ОБЛІКІВ МВС ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Під криміналістичним обліком слід розуміти засновану на наукових даних та узагальненнях практики протидії злочинності систему реєстрації, зосередження та систематизації об'єктів або відомостей про них за їх ідентифікаційними ознаками з метою сприяння розслідуванню та попередженню злочинів. Наукову основу криміналістичних обліків складають положення науки криміналістики щодо індивідуальності об'єктів матеріального світу, їх відносної стійкості, об'єктивної можливості виявлення, фіксації, дослідження та оцінка ознак об'єктів, що, у свою чергу, базується на концептуальних положеннях галузей криміналістичної техніки: дактилоскопії, трасології, вчення про зовнішні ознаки людини, техніко-криміналістичному дослідженні документів, балістиці, фоноскопії, одорології та інших.

Серед багатьох критеріїв класифікації найбільш вагомим, на нашу думку, є поділення обліків за призначенням: оперативно-розшукові – містять інформацію про об'єкти, причетні до нерозкритих злочинів, а також про конкретні об'єкти, що становлять оперативний інтерес для їх встановлення за штучними чи власними ознаками; інформаційно-довідкові – містять інформацію про об'єкти, у минулому причетні до злочину, яка необхідна або може бути корисною для вирішення завдань, що виникають у процесі розслідування кримінальних правопорушень; довідково-допоміжні – колекції та каталоги різних об'єктів, які використовуються як зразки для порівняння при проведенні експертиз та досліджень, а також у розшуковій діяльності. Обліки оперативно-розшукового призначення безпосередньо пов'язані з подією злочину. Перш за все ці обліки складають сліди, вилучені під час проведення огляду місця події. Означені обліки ведуться Експертною службою МВС України та зосереджені у Державному науково-дослідному експертно-криміналістичному центрі (далі – ДНДЕКЦ) МВС України та науково-дослідних центрах в областях (далі – НДЕКЦ). Обліки інформаційно-довідкового призначення розташовані у Департаменті інформаційно-аналітичної підтримки (далі – ДІАП) Національної поліції України та територіальних управлінь (відділів) поліції в областях. У зазначених

підрозділах обліки інформаційно-довідкового призначення реалізуються у вигляді інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» (далі – система «ІПП»), що складається з інформаційних підсистем (далі – ІП), згрупованих за однорідними ознаками.

Криміналістичні обліки використовуються в практичній діяльності з розслідування злочинів у залежності від виконуваних завдань, етапів розслідування та слідчої ситуації, що склалася на певному етапі.

Використання того чи іншого виду обліку залежить також від слідчої ситуації, що склалася на певному етапі розслідування. Розглянемо використання криміналістичних обліків при розв'язанні окремих з них. Самою простою та сприятливою для розслідування є ситуація, коли правопорушника затримано з документами, що посвідчують особу. В такій ситуації особа перевіряється на предмет: вчинення ним інших кримінальних правопорушень або знаходження особи під поліцейським наглядом за ІП «Особа» системи «ІПП»; вчинення злочинів у минулому за ІС «ОДК»; наявності у неї дозволу на зберігання, носіння, перевезення зброї за ІП «Зареєстрована зброя»; включення його у реєстр суб'єктів підприємницької діяльності юридичних осіб за ІП «ЄДРПОУ» системи «ІПП».

Гіршою в інформаційному плані є слідча ситуація, коли особу підозрюваного встановлено, але не затримано та його місцезнаходження невідомо. У цьому випадку потрібне комплексне використання інформації криміналістичних обліків НДЕКЦ та ДІАП на центральному та регіональному рівнях. Також для перевірки особи можуть використовуватись інформаційні бази Державної міграційної служби та інших правоохоронних органів: Прокуратури України, Служби безпеки України, Національного антикорупційного бюро України та ін., а в окремих ситуаціях обліків Інтерполу та Європолу. Поряд з цим можливо використання баз даних різних установ та підприємств, наприклад Укрзалізниці, банків, медичних установ тощо.

Однією з складних та несприятливих є ситуація, при якій особа злочинця невідома, відсутні свідки та очевидці, але ним залишені певні матеріальні сліди. У такій ситуації для встановлення особи злочинця використовуються криміналістичні обліки в залежності від виду слідів, залишених злочинцем. Першочергове значення при цьому має дактилоскопічний облік, що реалізується у формі АПС «Дакто-2000», що міститься в НДЕКЦ. Перевірка слідів, вилучених на місці події дає позитивні результати, якщо особа раніше була затримана та її дактилокарта є у базі даних. Перспективним напрямком підвищення результативності використання дактилоскопічного обліку є мобільність при занесенні інформації до системи. Це можливо досягти шляхом створення пересувних комплексів з використанням сканування відбитків рук безпосередньо на місці події та передачею інформації одразу до

автоматизованої інформаційно-пошукової системи. Досвід створення таких пересувних дактилоскопічних систем показав їх результативність у країнах Європи та США.

Також несприятливою вважається ситуація при якій злочинець не затриманий, але є свідки та очевидці, які його запам'ятали злочинця та можуть його описати або є відеозображення, зафіксоване відеокамерою спостереження. У цьому випадку виникає необхідність встановлення місця імовірного знаходження або появи підозрюваного, організація розшуку шляхом проведення слідчих (розшукових) дій, інших пошукових заходів. При цьому зі слів свідків-очевидців складається суб'єктивний портрет підозрюваного з використанням програмного комплексу «Фоторобот». Складений композиційний портрет перевіряється з використанням автоматизованої інформаційно-пошукової системи портретної ідентифікації. Ця система також дозволяє введення зображень, отриманих з відеокамер спостереження. На жаль, потрібно констатувати, що така система не набула достатнього розвитку та запровадження у підрозділах Експертної служби МВС України. В окремих обласних центрах такі програми встановлені, але база даних зображень портретів осіб є невеликою, що унеможлиблює її повноцінне використання. Водночас можна скористатись ІІ «Розшук» системи «ІНП», яка містить інформацію про осіб, які переховуються від слідства та ухиляються від відбування покарання або зникли безвісти. В ІІ «Пізнання» системи «ІНП» містяться відомості щодо підозрюваних, обвинувачених (підсудних), осіб, які ухиляються від відбування покарання або вироку суду, зниклих безвісти, невпізнаних трупів та осіб, які не здатні через стан здоров'я або вік повідомити інформацію про себе.

Репешко Ірина Юріївна,
старший судовий експерт
Дніпропетровського науково-
дослідного експертно-
криміналістичного центру
МВС України

CERTAIN ASPECTS OF THE RESEARCH OF FRAGMENTS OF BANKNOTES EXPOSED TO HIGH TEMPERATURES

The objects of technical examination of documents are often mint, cut, smeared, moldy documents. One of the types of such objects is damaged documents that have been exposed to high temperatures.

In the course of the research, experts solve questions not only about the method of making a damaged document and its content, but also the

establishment of compliance of charred fragments with certain samples, standards, which is often not possible.

Also, the investigator must pay attention to the correct removal and packaging of fragments of the burned document, and check their compliance with the description in the resolution or decision on the appointment of the examination. During the study, if possible, the pieces of paper are separated from the ashes and separated from each other. With a large number of objects, it is advisable to conditionally number them and carefully describe them, paying attention to color, size, shape.

For example, here is a fragment of the expert's opinion.

The fragments are sheets of light gray paper with a slight yellowish tinge, of various shapes and side sizes - from 8x30 mm to 45x60 mm, have one equal or two equal perpendicular edges and have charred edges (from the middle of the fragments the paper is darkened to the edges (from brown to black), warped, brittle, has cracks and tears, which is typical for thermal exposure to paper at a temperature of 150-200°C).

The main images of the obverse sides of the charred fragments of paper are: in the right and upper parts of the individual fragments an ornament, in the upper part a partial denomination, which is partly read as "10 10"; the printed text below, which reads in part as "FEDERAL"; fragment of the seal of the US Federal Reserve System; letters and numbers are placed in two lines, which are partially readable on fragments of paper... ».

To address the issue of compliance with certain standards, the characteristics of charred pieces of paper are compared with the technical description of banknotes denomination of 100 US dollars of 1996-2006A Federal Reserve and information contained in official information sources and reference literature [3-5].

During the comparison, similarities and discrepancies are established on such grounds as: color and shades of colored materials used in the images, color of protective fibers, digital symbols; ornament of the frame of the front and back sides; series and numbers; fragments of seals and printed texts; methods of drawing (printing) images: letters and numbers placed in two lines on the front sides of fragments related to serial numbers, letters and numbers of the bank (letterpress); ornament of the frame of the front and back sides, seals and printed texts; special security features, etc.

When assessing convergent and divergent features, it is often impossible to establish in a categorical form whether charred fragments correspond to printing methods and special security features. with basic images) and special security features (watermarks, security tapes, microtexts and microprinting, UV, optical and magnetic protections), discoloration of paper, dyes and security fibers, which led to the loss of a set of features that would indicate their compliance.

In summary, it should be noted that the study of damaged documents, in particular, banknotes and their fragments exposed to high temperatures, depends

on many factors: proper removal and packaging, well-formulated questions, compliance of objects specified in the resolution (decision) on the appointment of examination, the size of the charred fragments undoubtedly affect the completeness of the study and the formation of the conclusion.

Список використаних джерел:

1. Методика технічної експертизи документів (загальна частина) / [Ковальов К. М., Давидова О. О., Коваленко В. В., Тимофєєва Т. В.] // ДНДЕКЦ МВС України. – К., 2007. – 34 с. (р/код 2.1.13 у Реєстрі методик проведення судових експертиз).

2. Методика технічної експертизи бланків документів / [Ковальов К. М., Коваленко В. В.] // ДНДЕКЦ МВС України. – К., 2009. – 14 с. (р/код 2.3.39

у Реєстрі методик проведення судових експертиз).

3. Визначник справжності банкнот: євро, долари США, рублі Росії, гривні України, фунти стерлінгів Великобританії. Довідник. 5-е вид., випр. і доп. – Миколаїв: Видавництво „Яслав”, 2018. – 156 с., кол. іл.

4. Банкноты стран мира: денежное обращение. Каталог-справочник / Издательско-полиграфический комплекс „INTERCRIM-PRESS”, 2002-2006 г.г.

Рой Лілія Ігорівна,

судовий експерт сектору балістичного обліку відділу криміналістичних видів досліджень Кіровоградського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України

АНАЛІЗ СПІВВІДНОШЕННЯ ОБІГУ НЕЗАКОННОЇ ЗБРОЇ ТА РІВНЯ ЗЛОЧИННОСТІ

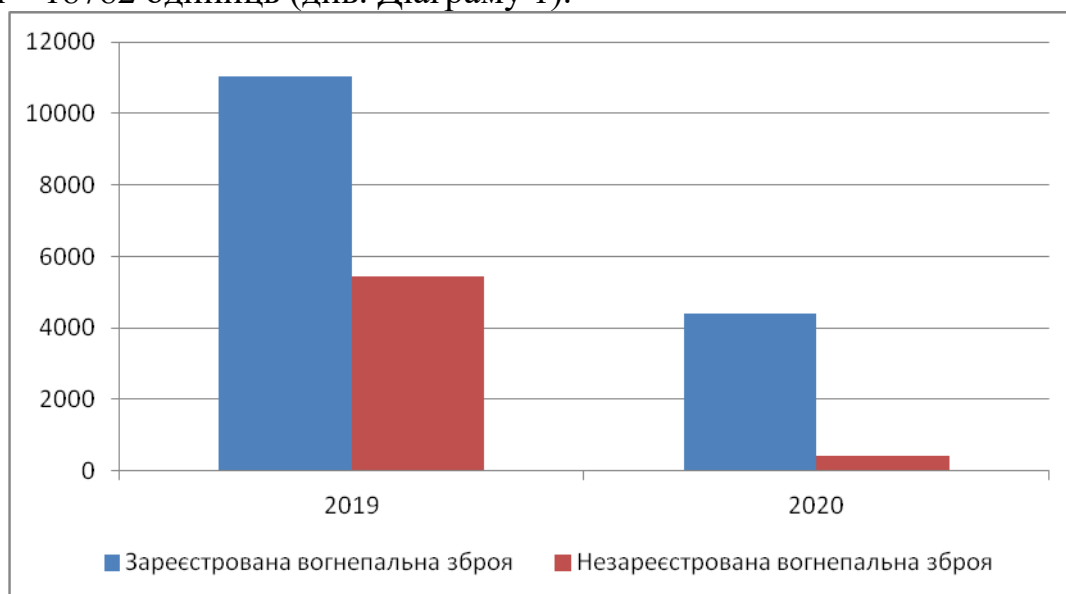
Злочини, пов'язані з використанням вогнепальної зброї, становлять одну з найбільш серйозних проблем як для нашої країни, так і для світового суспільства в цілому, адже забезпечення особистої безпеки, здоров'я та життя своїх громадян є одним з головних завдань будь-якої правової держави. Тому протидія злочинам, що вчиняються з використанням цього виду зброї, є, безперечно, однією з нагальних потреб суспільства.

Складність ситуації в Україні, як і в деяких інших країнах, пов'язана з розв'язанням збройних конфліктів, створення незаконних збройних формувань, що призводить до зростання напруженості а також незахищеності громадян від злочинних посягань, проблема боротьби зі кримінальними правопорушення у даній сфері ще більш загострилася в

зв'язку з тим, що в нашій країні утворилася виключно висока концентрація незареєстрованої (нелегальної) зброї у населення.

Накопичення в суспільстві зброї та інших небезпечних предметів (зокрема й військового призначення), що перебувають у незаконному обігу, загрожує збільшенням числа тяжких і особливо тяжких злочинів у випадку їх застосування. В останні роки різке насичення нелегального ринку зброєю та його широке залучення в кримінальний обіг істотно змінило якісні характеристики злочинності, збільшивши число насильницьких злочинів, скоєних із застосуванням зброї.

Можна стверджувати, що сплеск незаконного обігу зброї в нашій країні припадає на перші роки україно-російського конфлікту на Сході України, коли не були розроблені механізми контролю за її обліком, прийняттям на облік так званої «трофейної», зберіганням та переміщенням. Як приклад можна навести факти пересилання зброї, боєприпасів та вибухонебезпечних речовин у звичайних доставках «Нової пошти» [1]. У подальшому, завдяки координованій співпраці низки правоохоронних органів цей нелегальний потік вдалося значно зменшити, про що опосередковано можна пересвідчитися при аналізі статистики добровільно зданої зброї населенням. Зокрема, на сьогодні статистичні дані щодо добровільної здачі зброї та вибухових речовин має тенденцію зменшення (зниження). За даними Національної поліції у 2019 році кількість добровільно зданої вогнепальної зброї, що незаконно зберігалась, склала 5444 одиниці, порівнюючи ці дані з показниками за 2020 рік, то кількість добровільно зданої вогнепальної зброї склала 423 одиниці. Крім того, у 2019 році кількість зданої зареєстрованої вогнепальної зброї склала 11042 одиниці, у 2020 році – 4410 одиниці [2]. Також у 2019 році кількість добровільно зданих боєприпасів (патронів) склало 484214 одиниці, у 2020 році – 18782 одиниць (див. Діаграму 1).

Діаграма 1. Кількість добровільно зданої вогнепальної зброї (складено за джерелом [2])

Дані вказують про те, що показники змінюються в десятки разів в сторону зменшення, що свідчить про очевидне зменшення кількості нелегальної зброї. Окремі ж дослідники припускають, що вказана вище ситуація може бути пов'язана із свідомим рішенням (бажанням) громадян мати у себе нелегальну зброю [3, с. 122].

Разом з тим вважаємо за необхідне навести окремі дані Національної поліції України за 2020 рік, які демонструють зростання кількості власників зареєстрованої зброї (на 14%, з 4894 до 5598 осіб відповідно до цього ж періоду 2019 року), які вчинили адміністративні правопорушення у сфері публічного порядку – вказані особи порушували публічний порядок, зловживали спиртними напоями або наркотичними речовинами [2].

Щодо зареєстрованої вогнепальної зброї також спостерігається тенденція щодо її збільшення в 1,5 рази. За даними НПУ зросла кількість постраждалих при скоєні злочинів із застосуванням вогнепальної зброї - з 98 осіб у 2019 році до 139 у 2020 році. При цьому спостерігається тенденція, що постраждалими від використання зброї стають члени родини, сусіди та знайомі осіб, що мали зареєстровану зброю, а також випадкові перехожі. Зокрема, за даними Центру безпекових досліджень «СЕНСС» «найчисленніші випадки незаконного використання/зберігання зброї правоохоронцями фіксувались серед осіб, що застосовували зброю по відношенню до сусідів, знайомих (92) та по відношенню до членів своєї родини (55), а також серед водіїв (72), молоді – осіб віком 18-25 років (66), іноземців (53). Також нерідко зброя незаконно застосовувалась перехожими (42), військовослужбовцями/учасниками АТО (35), пенсіонерами (22). Відповідно найчастіше постраждалими від незаконного застосування зброї (загиблі, поранені, завдано шкоди здоров'ю та/або майну особи) у 2020 році ставали сусіди та знайомі (56 випадків), члени родини (36), звичайні перехожі (30), представники сфери послуг (20) серед яких працівники пошти, АЗС, банківських установ, водії таксі, а також правоохоронці (21) та молодь (20)» [2].

За першу половину 2020 року такими постраждалими стали отримавши поранення 126 осіб і 54 померлих від незаконного використання зброї. При цьому майже у 10% усіх зафіксованих випадків вилучення зброї відбувалося у осіб, які перебували у стані алкогольного сп'яніння, при цьому правопорушники використовували як зареєстровану так і незареєстровану зброю. Варто зауважити, що 17 % кримінальних правопорушень із використанням вогнепальної зброї скоювалося групами осіб (в тому числі злочинними організаціями), а у 10 % випадків зловмисники мали судимість [2].

Попередження незаконного обігу зброї являє собою цілеспрямовану діяльність органів внутрішніх справ у протидії збройним злочинам з використанням вогнепальної зброї, щодо мінімізації та усунення

небезпечних наслідків, а також запобіганню злочинам. На сьогодні необхідне прийняття комплексу заходів з підвищення так званої «збройової культури» населення, яка є недостатньою.

Заходами попередження незаконного обігу зброї, що виконуються органами внутрішніх справ являється:

виконання систематичного контролю за дотриманням правил виготовлення, зберігання та використання зброї;

забезпечення посиленних заходів щодо зберігання зброї і комплектуючих деталей на заводах-виробниках, об'єктах реалізації (ремонту);

здійснення обліку зброї (боєприпасів) на всіх стадіях поводження з нею;

перевірка осіб, які оформляються на роботу, пов'язану з використанням, зберіганням, виготовленням та перевезенням зброї, а також організація контролю за такими особами;

неухильне дотримання встановлених правил при поводженні зі зброєю, а в разі їх порушення притягнення винних до відповідальності;

подальший розвиток автоматизованих інформаційно-пошукових систем обліку зброї, створення єдиного централізованого міжвідомчого банку даних;

тісна взаємодія правоохоронних органів на міждержавному рівні;

контроль за дотриманням правил обліку, зберігання, носіння, перевезення зброї в воєнізованих та правоохоронних організаціях, а також в приватних охоронних структурах;

перекриття каналів незаконного постачання (контрабанди) зброї;

вилучення зброї з незаконного обігу.

На думку Ф. Кіріленко та А. Загорулько «без таких заходів інтенсивність і структура незаконних потоків зброї в Україні, як і раніше, важко піддаватимуться контролю й скороченню, що завдаватиме шкоди як національній безпеці, так і безпеці українських громадян» [3, с. 122].

Таким чином, виходячи зі стану злочинності, причин і умов, що сприяють незаконному обігу зброї, особливостей особистості озброєного злочинця заходи попередження таких суспільно небезпечних діянь повинні реалізовуватися комплексно і системно. До них слід віднести: правові, соціально-економічні, політичні, організаційно-управлінські, інформаційні, технічні, психологічні, освітні, виховні та інші заходи [4].

Проблема незаконного обігу зброї полягає в безпеці як громадян, так і держави в цілому. При наявності в окремих осіб чи в злочинних угрупованнях зброї, бойових припасів і вибухових речовин спостерігається зростання тяжких злочинів. Слабкий контроль за обігом зброї створює проблеми, що сприяють поширенню насильницької, організованої, рецидивної та терористичної злочинності.

Список використаних джерел:

1. Боєць зони АТО відправив на Львівщину посилку з гранатою.

Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2014/08/8/7034315/> (дата звернення - 23.04.2021).

2. Результати дослідження «Незаконний обіг і використання зброї в Україні у 2020» URL: <https://bit.ly/3oLyUxq> (дата звернення - 23.04.2021).

3. Загорулько А., Кіріленко Ф. Незаконний обіг зброї і стан боротьби зі злочинами, вчиненими з її використанням. Jurnalul juridic național: teorie și practică. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2017/6/part_2/26.pdf (дата звернення - 23.04.2021).

4. Рой Л.І. Особливості профілактичних заходів у сфері незаконного обігу зброї в Україні. Проблеми та перспективи розвитку економіки України: погляд молоді. Матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції. Частина II. (6-7 квітня 2021 р. м. Черкаси). Черкаси: ЧДБК, 2021. С. 471-474.

Руденька Ірина Олександрівна,
старший судовий експерт відділу
товарознавчих та гемологічних
досліджень лабораторії
товарознавчих, гемологічних,
економічних, будівельних, земельних
досліджень та оціночної діяльності
Дніпропетровського
науково-дослідного експертно-
криміналістичного центру МВС
України

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУДОВО-ГЕМОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ: ПОНЯТТЯ, ЗАВДАННЯ, ПИТАННЯ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ

Судово-гемологічна експертиза – це дослідження експертом на основі спеціальних знань, сукупність операцій з діагностики (ідентифікації), оцінки якості і вартості та визначення інших характеристик гемологічних об'єктів. Для проведення судово-гемологічної експертизи експерт повинен мати кваліфікацію судового експерта, для можливості проведення оцінки дорогоцінного каміння та ювелірних виробів зі вставками із дорогоцінного каміння, або без них, судовим експертам гемологам слід пройти курс навчання в Державному гемологічному центрі України й отримати сертифікати по чотирьом напрямам.

Для з'ясування обставин, що мають значення для справи і потребують спеціальних знань у галузі науки, мистецтва, техніки, ремесла тощо, призначається судова експертиза.

Як свідчить експертна практика та власний досвід експертної діяльності автора, судовими експертами-гемологами найчастіше вирішуються такі завдання: проведення діагностики (органолептичної або інструментальної) дорогоцінного, напівдорогоцінного каміння, ювелірних виробів зі вставками з дорогоцінного каміння; визначення митної вартості дорогоцінного, напівдорогоцінного каміння, ювелірних виробів зі вставками з дорогоцінного каміння та режимів їх переміщення за митний кордон; ідентифікація дорогоцінного, напівдорогоцінного каміння, ювелірних виробів зі вставками з дорогоцінного каміння, сировини; визначення країни виробника дорогоцінного, напівдорогоцінного каміння, ювелірних виробів зі вставками з дорогоцінного каміння; дослідження дорогоцінного, напівдорогоцінного каміння, ювелірних виробів зі вставками з дорогоцінного каміння бувшого у вжитку, встановлення в процентному співвідношенні зносу зазначених об'єктів; відповідності якості виробів з дорогоцінного каміння стандартам, технічним умовам; походження, облагородження та родовища дорогоцінного і напівдорогоцінного каміння.

Об'єктами судово-гемологічної експертизи є:

- 1) дорогоцінне, напівдорогоцінне, декоративне каміння, дорогоцінне каміння органогенного походження;
- 2) ювелірні вироби із дорогоцінних металів;
- 3) ювелірні вироби зі вставками з дорогоцінного каміння;
- 4) предмети антикваріату;
- 5) брухт виробів із дорогоцінних металів;
- 6) документи, в тому числі бирки, паспорти на вироби, сертифікати встановленого зразка, етикетки з маркувальними визначеннями.

Орієнтовний перелік вирішуваних питань:

Чи є каміння, зразки якого надано для дослідження, дорогоцінним, декоративним, природним, синтетичним чи імітацією? Якщо так, яким саме?

Які якісні характеристики зразків каміння, наданого для дослідження?

Яким є походження зразків каміння, наданого для дослідження?

З якого родовища було видобуто декоративне каміння, надане для дослідження?

Яка країна походження бурштину, наданого для дослідження?

Чи піддавались зразки каміння, наданого для дослідження, облагородженню?

Яка вартість каміння, наданого для дослідження?

Чи відповідають маркувальні дані дійсним товарним характеристикам каміння?

Чи відповідає якість виробу з каміння вимогам стандартів, технічних умов за органолептичними показниками?

Наукові дослідження свідчать, що сучасні потреби слідчої та судової практики в проведенні судово-гемологічних експертиз є практичною необхідністю у сфері кримінального, цивільного та адміністративного процесів.

Сідельник Ілья Володимирович,
судовий експерт відділу
дактилоскопічних досліджень
лабораторії
криміналістичних видів досліджень
Дніпропетровський науково-
дослідний експертно-
криміналістичний центр Міністерства
внутрішніх справ України

СУЧАСНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ДАКТИЛОСКОПІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Аналіз сучасної експертної практики свідчить про те, що дактилоскопічна експертиза продовжує залишатись однією з найактуальніших при розкритті та розслідуванні злочинів, адже сліди папілярних узорів є тими об'єктами, що найбільш часто вилучаються з місць скоєних злочинів і в подальшому формують доказову базу, яка дозволяє притягнути до відповідальності винних осіб.

Сучасна дактилоскопічна експертиза, завдяки стрімкому науково-технічному прогресу останніх десятиліть, набула досить динамічного розвитку та розширила свої можливості, впроваджуючи та вдосконалюючи як напрацювання власних науковців, так і здобутки супутніх наук. Фактори, які сформували сучасну дактилоскопію та вплинули на її можливості, можливо поділити на наступні умовні групи: загальні, спеціалізовані та методологічні. Розглянемо кожен з вказаних груп окремо.

До загальних факторів, які значно вплинули на сучасну дактилоскопію, слід віднести стрімкий прогрес сучасної цифрової техніки (передусім комп'ютерної техніки, фотоапаратури, сканерів, тощо) та ІТ сфери. Швидкість та зручність отримання якісних цифрових фотозображень слідів папілярних узорів, високо цінується як спеціалістами на стадії огляду місця події, так і судовими експертами на стадії дослідження. Розвиток ІТ сфери дозволив впровадити автоматизовану дактилоскопічну ідентифікаційну систему (АДІС), що

значно вплинула на оперативність перевірки слідів папілярних узорів по всім рівням дактилоскопічних обліків.

До спеціалізованих факторів, що формують сучасну дактилоскопію, слід віднести постійну роботу науковців, направлену на розробку та впровадження нових, у тому числі вдосконалення існуючих методів та засобів виявлення, фіксації, вилучення слідів дактилоскопічного походження. В якості окремих прикладів можливо привести «взяття на озброєння» експертами системи візуалізації RUVIS (прилад здатний виявляти і фотографувати латентні сліди папілярних узорів, без будь-якої попередньої обробки), дактилоскопічного порошку Adhesive side powder (розробка вчених США, дозволяє виявляти сліди папілярних узорів на клейових поверхнях стрічок типу «скотч», плівок типу «оракал», ізоляційних стрічок, дактилоскопічних плівок, і т.п.), двокомпонентного комплекту Mikrosil (для вилучення слідів папілярних узорів з рельєфних поверхонь) [1], тощо.

Що ж до методологічних факторів, що вплинули на можливості сучасної дактилоскопічної експертизи, слід зазначити – впровадження у роботу нових методів та засобів виявлення, фіксації, вилучення слідів дактилоскопічного походження, неможливе без розробки та постійного вдосконалення відповідних методик, тож робота у даному напрямку невинно ведеться в експертних установах усіх рівнів.

Перераховані вище фактори дозволили сучасній дактилоскопічній експертизі набути значно вищого якісного рівня, проте уникнути деяких проблемних моментів все ж не вдалось. Насамперед слід зазначити, що новітні розробки у техніці та засобах мають досить високу вартість, що обумовлює вельми повільне впровадження їх в практичну діяльність. Наприклад, автоматизовані дактилоскопічні ідентифікаційні системи у країнах заходу і деяких розвинених країнах сходу, були впроваджені в роботу і ефективно працювали вже у другій половині 1980-х років, а в пост радянських країнах, у тому числі і у нашій державі, більш менш ефективна робота вказаних систем розпочалась в кінці 1990-х років [2]. Також, досить проблемним і суперечливим питанням у сучасній дактилоскопічній експертизі, залишається визначення давності слідів. І хоча дослідження у цьому напрямку не припиняються, вони є досить поодинокими, не систематизованими та викликають багато протиріч.

Таким чином, розвиток науки та техніки суттєво та позитивно впливає на сучасну дактилоскопічну експертизу, підвищуючи її можливості. І хоча деякі проблемні питання залишаються актуальними, праця над їх повним викоріненням не припиняється.

Список використаних джерел:

1. Методика дактилоскопічної експертизи. Експертна спеціальність 4.6. «Дактилоскопічні дослідження» / Жолтанська І.І., Кузнєцов В.А., Щавелєв А.В., Димитрова Ю.В., Кушніренко Н.В. – ДНДЕКЦ МВС України, 2014. – 119 с.

2. Майлис, Н.П. Дактилоскопия и дактилоскопическая экспертиза : учебник для студентов вузов, обучающихся по специальности «Судебная экспертиза» / Н.П. Майлис, К.В. Ярмак, В.В. Бушуев. — Москва : ЮНИТИ-ДАНА ; Закон и право, 2017. 264 с.

Шаповалов Дмитро Олександрович,
кандидат медичних наук,
Заслужений лікар України,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ МЕДИЧНИХ ЗНАТЬ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ПРИМУСОВОГО ОСВІДУВАННЯ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Особливе місце серед усіх процесуальних дій, що спрямовані на збирання інформації зі слідів-відображень, займає освідування. Освідування є досить поширеною слідчою (розшуковою) дією, яка дозволяє слідчому безпосередньо сприймати об'єкти з метою виявлення слідів кримінального правопорушення та з'ясування обставин події, що мають значення для кримінального провадження, скласти уявлення про механізм злочину і особу злочинця, висунути слідчі версії та правильно визначити напрямки розслідування. Від своєчасності проведення освідування у багатьох випадках залежить успіх в розслідуванні кримінальних правопорушень.

Освідування є особливим різновидом слідчого огляду. У ході його проведення можуть бути виявлені різноманітні сліди злочину, які можуть мати вирішальне значення у справі. При необхідності виявити або засвідчити наявність у підозрюваного, потерпілого чи свідка слідів злочину або особливих прикмет слідчий (прокурор) здійснює освідування, якщо для цього не потрібно проводити судово-медичну експертизу. На відміну від інших видів слідчого огляду, освідування порушує право на недоторканість та особисту свободу громадян, пов'язане з можливістю розголошення інтимних обставин їх життя. Зважаючи на це, законодавець виділив освідування у самостійну слідчу дію і визначив спеціальні правила його проведення.

Загалом, до об'єктів освідування можна віднести: а) підозрюваного, на тілі якого можуть бути особливі прикмети (наприклад, татуювання, родимки, родимі плями, рубці, шрами), сліди боротьби, залишені потерпілим, поранення та інші ознаки; б) потерпілого, на тілі якого можуть

бути різноманітні поранення, тілесні ушкодження і сліди злочину – крові, сперми та інших виділень людини; в) свідка, на тілі якого можуть бути сліди, які мають відношення до злочинної події.

Нині однією з найбільш гострих проблем, пов'язаних з освідуванням, є проблема допустимості застосування примусу, і в першу чергу – у формі фізичного впливу, його меж і підстав до учасників процесу, які відмовляються від його проведення. Незважаючи на актуальність цієї проблеми, рівень її розробленості не можна визнати достатнім.

На сьогодні не вирішеним є питання щодо можливості застосування заходів фізичного впливу для забезпечення освідування у вказаних учасників процесу, особливо потерпілих і свідків. Зважаючи на це, питання щодо допустимості фізичного або психічного впливу з метою подолання опору свідка і потерпілого для реалізації будь-якого законного припису, вираженого в постанові про проведення СРД, потребує теоретичного і законодавчого вирішення. Так, В.Маринів вказує на можливість примусового освідування підозрюваних, якщо на їх тілі можна виявити сліди злочину або особливі прикмети. Автор зазначає, що зібраними у справі доказами обвинувачений чи підозрюваний у певній мірі викривається у скоєнні злочину і виявляє зрозумілу зацікавленість у приховуванні слідів злочину, які знаходяться на тілі. Окрім того, позбавити слідчого можливості виявляти ці сліди, захищаючи почуття сором'язливості обвинуваченого, означає зробити неможливим встановлення істини у багатьох кримінальних справах [1, с. 72].

М.М. Михеєнко, В.Т. Нор і В.П. Шибіко зазначають, що освідування підозрюваних може проводитись як у добровільному, так і в примусовому порядку. Освідування потерпілого й свідка проводиться за їх згодою. Однак далі автори заперечують собі, вказуючи, що як виняток, потерпілого можна освідувати примусово, але лише тоді, коли підозрюваний заявляє про це клопотання, захищаючись від обвинувачень у вчиненні насильницького злочину, висунутих потерпілим. Свідок може бути підданий освідуванню і для того, щоб пересвідчитись у тому, що він є очевидцем злочину [2, с. 254].

У процесуальній літературі містяться пропозиції щодо посилення гарантій обґрунтованості примусового освідування потерпілих та свідків. З цією метою дослідники пропонують передбачити в законі можливість примусового освідування з санкції прокурора [3, с. 63-64].

М.С. Строгович зазначає, що потерпілі і свідки не можуть бути піддані освідуванню проти їх волі, підкреслюючи, що встановлення істини у справі не повинно порушувати законні права і інтереси громадян [4, с. 126].

І.А. Антонов додає, що освідування, яке поєднане з примусовим оголенням частин тіла потерпілого і свідка (особливо за справами про статеві злочини), є неприпустимим у будь-яких випадках [5, с. 167].

Окрім того, в науковій літературі існує думка про те, що за непокору свідка (потерпілого) постанові слідчого про освідування необхідно встановити адміністративну відповідальність. При такому вирішенні питання примус не доводився б до ступеня фізичного насильства над особою. Щоправда, адміністративне стягнення також є насильством, оскільки воно приводиться до виконання примусово. Однак воно не пов'язане з діями, які здаються потерпілому або свідку образливими і для уникнення яких він згоден бути підданим покаранню. Таку думку підтримують і інші вчені, зазначаючи, що такий захід – це вид психічного впливу на особу, яка освідується, свого роду психічний примус. Окрім того, як бути слідчому, коли після накладення адміністративного стягнення свідок, потерпілий знову відмовиться від проведення цієї слідчої дії? Загроза адміністративного стягнення викликає страх, принижує людину, змушує діяти проти своєї волі, розглядається як насильство. У відповідь вона може викликати або пасивну поведінку людини, воля якої пригнічена, або активний опір [1, с. 74].

Примусове освідування за рішенням органу розслідування може бути застосовано до будь-яких учасників процесу. Постанова слідчого про освідування, винесена відповідно до вимог кримінально-процесуального закону, є обов'язковою для виконання усіма особами, в тому числі свідками і потерпілими. До того ж завдання слідчого – встановити істину, а свідки чи потерпілі не завжди заінтересовані у цьому, тому їх відмову добровільно пройти освідування можна розуміти як приховану протидію [6, с. 32].

Примусове освідування може бути застосовано за таких умов: якщо є достатні дані вважати, що на тілі певної особи є сліди кримінального правопорушення або інші ознаки; якщо їх вивчення та закріплення має незамінне доказове значення у кримінальному провадженні; якщо особа відмовилась бути освідуваною добровільно; дії з примусового освідування не повинні зашкодити здоров'ю особи, яка освідується; під час провадження освідування обов'язкова присутність лікаря; примусове освідування має проводитись за вмотивованою постановою слідчого і як правило з санкції прокурора, за винятком невідкладних випадків. Отже, освідування є досить важливою й поширеною слідчою дією, тактичне забезпечення якої, на сьогодні, потребує законодавчого врегулювання.

Список використаних джерел:

1. Маринів В. Правові засади освідування особи. *Вісник Прокуратури*. 2003. № 12. С. 71-76.
2. Михеєнко М.М., Нор В.Т., Шибіко В.П. Кримінальний процес України / М.М. Михеєнко, В.Т. Нор, В.П. Шибіко. – К., 1999. 536 с.
3. Пичкалева Г. Нравственный аспект принудительного освидетельствования потерпевших. *Социалистическая законность*. 1976. № 3. С. 63-66.

4. Строгович М.С. Курс советского уголовного процесса. М., 1968. – Т. 2.
5. Антонов И.А. Нравственно-правовые критерии уголовно-процессуальной деятельности следователей. СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2003. 236 с.
6. Стахівський С.М. Слідчі дії як основні засоби збирання доказів: [Науково-практичний посібник]. – К.: Атіка, 2009. 64 с.

Шиян Анатолій Григорович,
старший викладач кафедри
кримінально-правових
дисциплін Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ДЕЯКІ СЛІДЧІ ПОМИЛКИ ПРИ ОГЛЯДІ ЗБРОЇ ЯК ПІДСТАВИ ДЛЯ ВИЗНАННЯ ОТРИМАНИХ ДОКАЗІВ НЕДОПУСТИМИМИ

Однією із слідчих (розшукових) дій, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК), є огляд, який проводиться з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення. Відповідно до положень ст.ст. 237, 238 КПК об'єктами огляду можуть бути місцевість, приміщення, труп, речі та документи [1].

Досить часто до відкриття кримінального провадження (в разі проведення огляду місця події у невідкладних випадках) або безпосередньо під час досудового розслідування слідчим, дізнавачам приходиться оглядати предмети, які надалі за результатами судово-балістичної експертизи визнаються вогнепальною зброєю. На жаль, як засвідчує аналіз слідчої та судової практики, при оглядах таких речей слідчі і дізнавачі, а також задіяні спеціалісти допускають грубі порушення вимог кримінального процесуального закону, які для судів нерідко стають підставами для визнання отриманих результатів недопустимими доказами.

На деяких із них є необхідність звернути відповідну увагу.

1. Під час проведення оглядів предметів, які визнаються вогнепальною зброєю, порушуються положення ч. 2 ст. 104 КПК, яка зобов'язує зазначати в описовій частині протоколу отримані в результаті процесуальної дії відомості, важливі для цього кримінального провадження, в тому числі виявлені та/або надані речі і документи. Всупереч цим положенням, слідчі і спеціалісти-криміналісти під час огляду травматичної зброї, переробленої під вогнепальну, маючи всі можливості для встановлення факту наявності чи відсутності в каналі

ствола стаціонарного (нез'ємного) захисного елемента (перетинки), що перешкоджає проведенню пострілів кінетичними снарядами, даний факт не встановлюють і не фіксують його в протоколі. Такі порушення дають підстави стороні захисту ставити під сумнів отримані результати.

2. Поширеними в слідчій практиці є порушення вимог кримінального процесуального закону щодо обов'язку фіксування у протоколі огляду ознак, які індивідуалізують зброю і дають можливість її ідентифікувати. Так, не завжди встановлюються вага і розміри зброї, її складових частин, неточно або неповно чи з помилками вказуються маркування, що містяться на них. Допускаються розбіжності в ідентифікаційних ознаках зброї, зафіксованих в протоколах огляду, з тими, які зазначені в постановках про призначення судово-балістичної експертизи. Таке легковажне ставлення надалі призводить до того, що відображені в згаданих процесуальних документах відомості суттєво відрізняються від тих, які встановлюються експертом під час експертизи і фіксуються у складеному ним висновку. Адже експерт, як правило, завжди прискіпливо оглядає і скрупульозно описує всі надані для дослідження об'єкти.

Так, наприклад, у одному з кримінальних проваджень у протоколі огляду слідчий тільки зазначив, що «Вказаний предмет (тобто пістолет – *авт.*) має маркування Ca1 9 mm PA». Складаючи постанову про призначення судово-балістичної експертизи, в описовій і резолютивній частині даного документу слідчий відносно цього пістолета вказав інші, відмінні від зазначених у протоколі огляду відомості, а саме: «Предмет, схожий на пістолет має маркування Ca1 9 mm P.A Knallpatrone». Натомість, під час проведення судово-балістичної експертизи пістолета експерт у висновку вказав інші його ідентифікаційні ознаки, які суттєво відрізнялися від тих, що були зазначені слідчим у протоколі огляду і постанові про призначення експертизи, а саме: «На деталях пістолета наявні маркувальні позначення: з лівої сторони затвора: «RÖHM RG 88 Germany CAL 9 mm P.A. Knallpatrone» - фірма виробник, модель пістолета, країна-виробник, калібр пістолета та «РТВ 670» - клеймо пістолета вписаного в коло; з лівої сторони приливу рамки: технологічні клейма, «КК» та «0339734» - заводський серійний номер пістолета. Ця та інша подібна документально-інформаційна суперечливість стала основою для висновку суду про відсутність підстав беззаперечно стверджувати, що саме ті предмети, які були начебто вилучені у обвинуваченого, передавалися на експертизу та є вогнепальною зброєю. В кінцевому рахунку зазначені порушення (в сукупності з іншими) стали підставою для винесення судом виправдувального вироку [2].

Практично подібні недоліки у процесуальному оформленні вилученої зброї стали підставою для скасування прийнятого судового рішення й по іншому кримінальному провадженню. Так, Касаційний

кримінальний суд Верховного Суду в постанові від 15 квітня 2020 року (справа № 753/21466/18, провадження № 51-5138км19) констатував: «Водночас апеляційним судом не надано жодної оцінки доводам апеляційної скарги захисника з приводу численних істотних порушень вимог кримінального процесуального закону, допущених під час збирання доказів та фіксування процесуальних дій на досудовому розслідуванні, у тому числі й щодо відсутності ідентифікації та неналежного упакування знайдених під час обшуку за місцем проживання ОСОБА_1 пістолетів, що ставить під сумнів факт передачі на судово-балістичну експертизу саме їх. ... За таких обставин апеляційний розгляд кримінального провадження не можна визнати проведеним з достатньою повнотою, а сформульовані апеляційним судом висновки про доведеність винуватості ОСОБА_1 за ч. 1 ст. 263 КК України слід вважати передчасними» [3].

3. Подібне ставлення слідчі демонструють і до виявлених на зброї слідів, які мають значення у кримінальному провадженні. Особливо це стосується слідів пальців рук. Аналіз протоколів огляду свідчить, що слідчі в більшості випадків у них не зазначають: а) розміри слідів пальців рук; б) типи папілярних візерунків, які відобразились у цих слідах; в) конкретні місця виявлення слідів пальців рук на зброї; г) розміри і колір липучих стрічок, на які перекопіювано сліди пальців рук; д) як пронумеровано ці липучі стрічки тощо.

4. Ігноруються вимоги ч. 3 ст. 105 КПК, якими визначено, що додатки до протоколів повинні бути належним чином виготовлені, упаковані з метою надійного збереження, а також засвідчені підписами слідчого, прокурора, спеціаліста, інших осіб, які брали участь у виготовленні та/або вилученні таких додатків. Всупереч цим вимогам вилучена зброя, а також виявлені на ній сліди належним чином не упаковуються, не завжди засвідчуються підписами тих, хто здійснював огляд зброї, а також брав участь у ньому. Знову ж таки, зазначені порушення ставлять під сумнів достовірність отриманих фактичних даних, слугують підставами для їх визнання недопустимими доказами [2].

Ці, а також інші подібні факти грубих порушень вимог кримінального процесуального закону огляду зброї, які залишилися за рамками даної доповіді, свідчать про те, що фаховий рівень підготовки слідчих є досить низьким і він потребує постійного удосконалення.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: *чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 3 серп. 2020 року*. К.: ПАЛИВОДА А.В., 2020. 452 с.

2. Вирок Амур-Нижньодніпровського районного суду м. Дніпропетровська від 23 квітня 2021 року у справі № 932/3037/20 (1-кп/199/217/21). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96528023>

3. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 15 січня 2020 року у справі № 753/21466/18 (провадження № 51-5138км19). URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/88815747>

Щудро Анатолій Євгенович,
кандидат технічних наук,
судовий експерт СБО ЛКВД
Дніпропетровського НДЕКЦ

СПОСОБИ НАНЕСЕННЯ МАРКУВАНЬ НА МЕТАЛЕВИХ ВИРОБАХ

Необхідність у відновленні змінених і знищених маркувальних позначень виникає при розслідуванні крадіжок транспортних засобів, антикваріату, незаконного придбання зброї, автотехніки, виробів з дорогоцінних металів і т.п. Як правило, маркувальні позначення знищують, а нові маркування наносять на місці старих.

У зв'язку з цим, одним із першочергових завдань, що дозволяють встановити факт зміни маркувальних позначень є розуміння процесів, які відбуваються при нанесенні та видаленні ідентифікаційних маркувань на різних виробках.

При нанесенні рельєфних знаків відбувається деформація поверхневого шару зі створенням наклепу по периметру рельєфних знаків із зміною внутрішньої структури матеріалу.

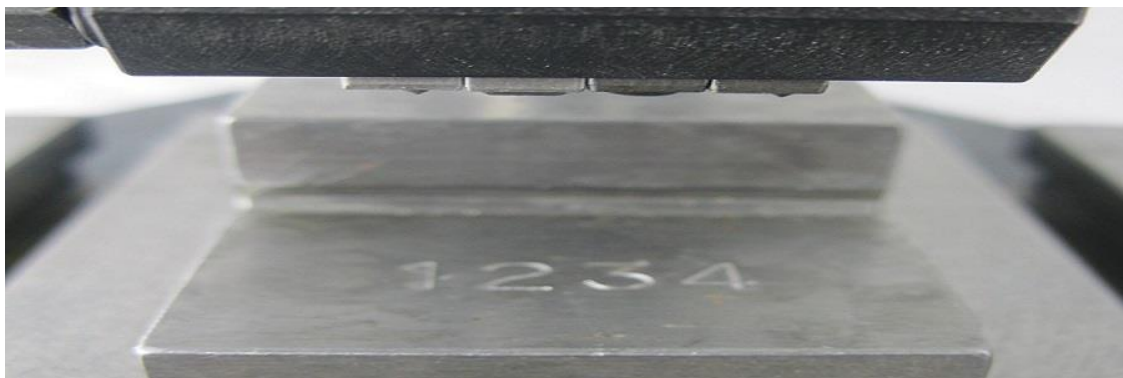
При дослідженні рельєфних знаків використовується як трасологічні, так і матеріалознавчі знання, тому надалі розглянемо основні способи нанесення рельєфних знаків.

Нанесення маркування на виробках в процесі їх виробництва може здійснюватися одним з таких основних способів: штампуванням; гравіюванням (яке може бути електричним, лазерним, механічним або ручним); відливанням; травленням (хімічним або електрохімічним); випалюванням[1, 2].

Штампування один із способів обробки матеріалів і виробів, при якому форма виробу визначається формою штампу. Штмп складається з пуансону, який безпосередньо діє на виріб, та матриці - нерухомої частину штампу, на якій розміщується виріб. Дзеркальне зображення маркувального позначення в цьому випадку має бути виконано у вигляді виступів на робочій частині пуансона. При тиску пуансона на виріб маркувальні знаки набувають нормального вигляду. Штампуванням наносять позначення на вироби з металів і сплавів, деревини та деревостружкових матеріалів, різних полімерів і т.д.

Нанесення маркувальних позначень штампуванням може здійснюватися і вручну. У цьому випадку роль пуансона виконують клейма.

При нанесенні рельєфних знаків пуансоном чи клеймом на поверхню металу відбувається деформація його поверхневого шару зі створенням наклепу по периметру рельєфних знаків і зміною внутрішньої структури металу. Структурні зміни в кристалічній решітці матеріалів спостерігаються також в шарах, розташованих нижче глибини рельєфу нанесеного позначення. Тому при видаленні шару матеріалу навіть на всю глибину рельєфного знаку залишаються шари з порушеннями кристалічної структури[3].

Зображення 1. Загальний вигляд нанесення маркувальних позначень штампуванням.

Для матеріалів, у яких відсутня кристалічна будова (наприклад, дерево, полімери), також характерна деформація в шарах розташованих нижче глибини рельєфу нанесеного позначення.

Для полімерів, крім того, характерні розриви полімерних зв'язків. На дерев'яних виробах нанесення маркувальних позначень штампуванням, крім значного ущільнення шарів деревини, наявні також викривлення, розломи і розриви окремих волокон.

Гравіювання - спосіб послідовного нанесення на поверхню виробів елементів маркування. Даний спосіб використовується, як правило, для нанесення маркування на вироби малих розмірів, з крихких матеріалів або на вироби, виконані з високим ступенем точності, які не можна піддавати сильним механічним впливам.

При використанні електричного або лазерного гравіювання зміна структури матеріалу і нанесення знаків відбуваються під впливом високої температури, створеної в місці нанесення. Для електричного гравіювання таким впливом є іскровий розряд між електродом і матеріалом виробу. Тому даний метод може використовуватися лише для металів.

Для лазерного гравіювання висока температура створюється сфокусованим в місці нанесення маркування лазерним променем. При

використанні лазерного променя з високою енергією даний метод може з успіхом застосовуватися для високоміцних матеріалів або для матеріалів з високою температурою плавлення.

Даний метод створює помітні структурні зміни в поверхневому шарі матеріалу, а саме в місці нанесення позначень, що також дає можливість відновити первинне маркування.

Механічне гравіювання представляє собою послідовне видалення матеріалу з поверхні виробу в місці нанесення маркування за допомогою спеціального інструменту, основним елементом якого є фреза, що має спеціальну заточку.

При ручному гравіювання використовують штихель, легкими ударами по якому впливають на поверхню матеріалу в місці нанесення позначень.

Механічне та ручне гравіювання несуттєво змінює структуру матеріалу виробу, що значно ускладнює процес відновлення первісного значення маркувального позначення.

Відливанням наносять маркувальні позначення на литі вироби в процесі їх виготовлення. Даний спосіб широко поширений для виробів з металів і сплавів, гуми, пластмас, скла та ін. Приповерхній шар матеріалу в цьому випадку має однорідну структуру: порушення кристалічної структури, та залишкові напруги відсутні. Відновити позначення, нанесені таким способом, неможливо.

Хімічне та електрохімічне травлення як спосіб нанесення маркувальних позначень, характеризується видаленням частини матеріалу з поверхні виробу за допомогою хімічних травників або електролітів. В приповерхневому шарі рельєфних знаків, виконаних одним з цих способів, будь-які структурні зміни відсутні, що також унеможлиблює відновлення первісного маркування.

Таким чином, розуміння процесів, які відбуваються при нанесенні рельєфних знаків на виробах, дозволяють успішно виявляти зміну маркувальних даних на автотранспорті, антикваріаті та незаконно придбаній зброї.

Список використаних джерел

1. Борисов А. П., Скобелева Г. А. Выявление удаленных знаков на металлических и некоторых неметаллических предметах. М., 1960.
2. Гуляев А. П. Металловедение. М.: Металлургия, 1977.
3. Щудро А. Є. Теоретичні та практичні аспекти травлення сплавів на основі заліза, для виявлення рельєфних знаків та прихованих зварних швів в судовій експертизі. *Актуальні питання судової експертизи та криміналістики*. 2018. С. 154–155.

Янковський Вадим Петрович,
завідувач сектору балістичного обліку
відділу криміналістичних видів
досліджень Дніпропетровського
Науково-дослідного експертно-
криміналістичного центру МВС України

CERTAIN ASPECTS OF RESEARCH OF 4 MM FLAUBERT COVER REVOLVERS EQUIPPED BY SEPARATE CHARGING

In the early 2000s, 4 mm Flaubert revolvers became widespread in Ukraine and are now quite popular in our country. The popularity of this type of weapon is due to the fact that they are on sale, the price is reasonable, for their purchase does not require any permission. At the same time, 4 mm Flaubert revolvers have the characteristics of firearms of this type (the design of the drum chambers and the barrel channel, the alignment of the outlets of the drum chambers with the barrel channel, the barrel channel without any protective elements, etc.).

The shots from these revolvers are loud and spectacular, they are loaded with cartridges, which look very similar to cartridges for firearms. In addition, due to the criminogenic situation in the country, citizens are looking for active defense against criminals. At the same time, the effect of using these revolvers against criminals is usually minimal or even negative (ie a shot from this type of weapon can provoke a criminal to more active and brutal actions), but they are in demand among ordinary citizens.

European manufacturers of 4 mm Flaubert revolvers are positioned as a weapon with kinetic energy (namely kinetic energy, not specific kinetic energy), projectiles fired not more than 7.5 J, which is intended for training shooting outside special rooms and areas (shooting ranges, shooting ranges) .

Regular cartridges for 4 mm Flaubert revolver caliber, low power, or no powder charge at all (for example, long cartridges of the company "Dynamit Nobel"), or with a powder charge weighing 0.01 g (for example, short cartridges of the brand "Selier & Vellot" "). Shot by such cartridges is carried out either only at the expense of gases of ignition structure of a capsule (in long cartridges), or in combination (in short cartridges).

Thus, in accordance with current methods, 4 mm Flaubert revolvers in the absence of changes in their design are not firearms, as well as regular cartridges for these revolvers are not ammunition [1, 2].

Despite this, recently more and more expert institutions are coming to study Flaubert's 4 mm revolvers. According to statistical reports, in 2016 the Dnipropetrovsk NDEKTs of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine received 25 Flaubert 4 mm revolvers and ammunition for research, which amounted to 4.4% of the total volume of weapons research this year, and in 2017. - 27 4 mm Flaubert revolvers and ammunition for them, which, respectively, amounted to

4.7%. That is, there is a growth trend.

Of course, not all of Flaubert's 4 mm revolvers received for research by the Dnipropetrovsk NDEKTs of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine had structural changes that led to the loss of their intended purpose (such as drilling drum chambers and barrel channel for other caliber cartridges). But the problem is that the design of these revolvers allows unscrupulous citizens without making any design changes to the parts and components of the weapon to experiment with their loading in order to increase the impressive properties of the shells fired from them.

Studying the materials of expert practice and based on our own experience in the field of research of firearms and ammunition, we can identify the following ways to load revolvers caliber 4 mm Flaubert non-standard cartridges:

- a powder charge is added to the sleeves of regular cartridges in a self-made way;

- separate charging.

If the first method does not have some difficulties, the study of revolvers equipped with a method of separate loading, has some features that will be considered in the following examples.

The main feature of the study of 4 mm Flaubert revolvers, equipped with a method of separate loading, is the correct assessment of the results of research and experiments. That is, revolvers that have been studied are products that are not limited in distribution and according to the Methodology do not belong to the category of firearms. Meanwhile, as can be seen from the results of the experiments, they are quite easy to adapt for firing atypical homemade cartridges, which are essentially ammunition, when fired which bullets have a significant specific kinetic energy greater than the limit value of 0.5 J / mm².

This is confirmed by the scientific research of Gaiduk AG, who emphasizes that during the experimental shootings revolvers were not damaged, which indicates sufficient strength of their barrel, drum and frame and safety for the shooter when repeatedly conducting such shootings with reloaded cartridges, which at constant basic characteristics, caliber, type of ignition have signs of ammunition [3, p.184].

Thus, when conducting a study of 4 mm Flaubert revolvers, equipped with a method of separate loading, it is necessary to pay special attention to the elements of their loading, which should be carried out according to the scheme of ammunition. But the results only affect the recognition of their ammunition and do not change the purpose of the studied revolvers in the absence of changes in their design. So, we have a dilemma: according to the current legislation, 4 mm Flaubert revolvers without design changes do not belong to firearms and are intended for training shooting, but when equipped with a separate charge can pose a threat to human life and health.

Список використаних джерел:

1. Методика встановлення належності об'єкта до вогнепальної зброї

та його придатності до стрільби (проведенню пострілів), К., ДНДЕКЦ МВС України, 2006.

2. Методика встановлення належності об'єкта до бойових припасів вогнепальної стрілецької зброї та його придатності до стрільби, К., ДНДЕКЦ МВС України, 2005.

4. Гайдук А.Г. Використання револьверів, призначених для відстрілу патронів Флобера. Криміналістичний вісник: наук.-практ. збірник / ДНДЕКЦ МВС України; НАВС. К: ТОВ «БрайтВайт», 2013. № 1(19). С 182-186.

Амброжей Михайло Ілліч

курсант 3 курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Бідняк Ганна Сергіївна,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

CRIMINAL SKILLS IN THE WORK OF THE INVESTIGATOR

During the pre-trial investigation, the investigator very often needs the help of an expert to resolve issues related to the identification and examination of material evidence. The expert has an important role in the investigation. But in the work of the investigator there will be cases when the knowledge of criminology will be very helpful during the pre-trial investigation. The starting point in our study and solution of these problems is to establish the concept of investigator and expert.

If we turn to the Criminal Procedure Code, which clearly explains to us that the investigator is an official of the National Police, security body, the body that monitors compliance with tax legislation, the State Bureau of Investigation, the Main Detective Unit, Detective Unit, Detective Unit , a unit of internal control of the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine, authorized to carry out a pre-trial investigation of criminal offenses within the competence provided by the CPC. [1]

The Criminal Procedure Code clearly defines the concept of an expert in Article 69. . An expert in criminal proceedings is a person who has scientific, technical or other special knowledge, has the right in accordance with the Law

of Ukraine "On Forensic Examination" to conduct an examination and who is instructed to study objects, phenomena and processes containing information about the circumstances criminal offense, and to give an opinion on issues that arise during criminal proceedings and relate to the scope of its knowledge. [2]

The investigator must know the correct methods and techniques for detecting and seizing physical evidence. During the work of the investigative task force headed by the investigator, there will not always be an expert who will be able to properly seize material evidence. The investigator is most interested in high-quality seizure of evidence. Because then send him samples for examination. The better the seizure of evidence, the more accurate the examination will be. This is especially important when investigating serious and especially serious crimes against a person's life or health. In my opinion, the investigator must have certain expert skills. I can prove my point with the following arguments: first, the investigator will not always have an expert who will qualitatively seize material evidence. In practice, there may be a situation where the investigator is one on one with the offender. Secondly, it is faster for the investigator to withdraw the evidence himself and send it for examination as soon as possible if the procedural terms begin to expire.

Список використаних джерел:

1.Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 №4651-VI <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

2. Про судову експертизу Закон України Редакція від 01.01.2021№4038-XII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>

Алманов Даніло Вікторович,
курсант 3 курсу

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Павлова Наталя Валеріївна,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СТАН КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ТЕХНІКИ У РОЗРІЗІ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ

Підвищення рівня організованості, озброєності, технічної оснащеності злочинців вимагають відповідного рівня техніко-

криміналістичного забезпечення розкриття, розслідування та попередження злочинів. Ефективне використання в розкритті та розслідуванні злочинів засобів обчислювальної, оптичної техніки, відеозапису доводить їх можливості у виявленні, фіксації, передачі і зберіганні криміналістичної інформації та необхідність подальшого вдосконалення як технічних засобів, так і способів їх використання. Ширше застосування має фіксація ходу і результатів слідчих дій, а також процес експертних досліджень методами цифрової фотографії. Широке поширення отримують комп'ютерні технології, що дозволяють швидко і з високою якістю виготовляти суб'єктні портрети, фото-таблиці до протоколу слідчої дії при зйомці на відеокамеру, здійснювати пошукові дії в автоматизованих системах тощо.

Так, наразі вводяться все технологічніші методи дактилоскопії, один з яких розроблений вченими Консультативної ради з науки і промисловості Австралії (CSIRO) під керівництвом доктора Кан Ляна. В процесі роботи увагу Кан Лян приділив металевій сітковій структурі деяких кристалів, які при нанесенні на поверхню швидко зв'язуються з хімічними фрагментами відбитків пальців - білками, пептидами, жировими клітинами, кислотами і солями. Протягом 30 секунд утворюється ультра-тонкі покриття, які повністю повторюють відбиток візерунка, який починає світитися в ультрафіолетових променях, створюючи зображення з високою роздільною здатністю. Змінюючи хімічний склад речовини, можна отримувати відбитки різних кольорів. Для ідентифікації на місці використовується спеціальне цифровий пристрій, підключений до бази даних в режимі реального часу. Так, в Канаді, для виявлення на місці злочину слідів пальців рук використовується спеціальний лазерний пристрій, що викликає світіння відбитків. За допомогою даного технічного засобу можливе виявлення відбитків навіть 10-річної давності, причому на поверхнях таких матеріалів, як гума, тканина, штукатурка, на яких звичайними способами виявити відбитки пальців важко [1]. Англійські криміналісти розробили лазерний пристрій для огляду місця події, який дозволяє виявляти сліди ніг на килимі, залишені кілька годин тому. Даними приладами чітко фіксуються зображення слідів ніг, так як ворс продовжує випрямлятися на килимі протягом декількох годин. В університеті Глазго в 90-х роках був розроблений метод, який отримав широке застосування, і має назву радіо-активаційного аналізу, який дозволяє виявити сліди отруєння по волосся людини, виявити і дослідити сліди пострілу, встановити дистанцію, з якої робилися постріли, перевірити на справжність золоті і срібні матеріали.

Основним напрямком технічного забезпечення роботи поліції та інших органів, які ведуть боротьбу зі злочинністю, у всіх західних країнах було і є в даний час їх загальна комп'ютеризація в усіх напрямках діяльності. В таких комп'ютерних системах містяться відомості не лише про особу людини, але і про його минуле та сьогодення, фінансове

становище, зв'язках з іншими особами і будь-яка інша інформація, яка може мати значення для розкриття, розслідування та запобігання вчиненню злочинів. Ці ж відомості використовуються для зберігання комп'ютерних баз даних по розділах видів криміналістичних обліків, наприклад, алфавітного і дактилоскопічного. За рахунок забезпечення зв'язку між комп'ютерними системами правоохоронних органів, поліції, судів, податкових служб та інших державних органів, що ведуть облік різних видів діяльності фізичних і юридичних осіб та використання Інтернету - така система забезпечує можливість здійснювати систему постійного контролю держави над громадянами, так як комп'ютерна база даних постійно розширюється і охоплює всі великі верстви населення. В даний час в подібні комп'ютерні бази даних в різних зарубіжних країнах заносяться різні дані не тільки про злочини та злочинців, а й про адміністративні порушення, порушення правил дорожнього руху, правил сплати податків. Так, наприклад, в більшості штатів США ще з 90-х років (зокрема в штаті Північна Кароліна) в поліцейських управліннях діє комп'ютерна система, поєднана з прихованою відеокамерою, що дозволяє робити непомітно для затриманого зафіксувати його відео та фотопортрет, який є частиною реєстраційної карти, що містить інформацію про ознаки зовнішності, демографічні та інші дані про особу затриманого. Внесена в комп'ютер карта одночасно по системі зв'язку передає інформацію про особу підозрюваного в базу даних Національного інформаційного центру по злочинності, ФБР, федеральної поліції і поліції штатів, і, таким чином, використовується не тільки з метою кримінальної реєстрації вперше затриманих, а й для ідентифікації особистості тих, хто раніше вже притягувався до кримінальної та адміністративної відповідальності.

В останні кілька десятиліть спостерігається істотне підвищення ролі судових експертиз в діяльності судів і правоохоронних органів арабських країн, спостерігається популяризація криміналістичних та судово-експертних знань. Непогано оснащені поліцейські лабораторії ОАЕ на місцях. Так, в поліцейській судово-експертній лабораторії в місті Шарджа проводяться судові генетичні експертизи, біологічні, хімічні, фотографічні, геологічні, дактилоскопічні, токсикологічні, балістичні, документальні і почеркознавські, трасологічні, вибухотехнічні експертизи, а також дослідження волосся і волокон, барвників, наркотиків і ряду інших об'єктів. Успішно розвиваються нові методи і технічні засоби судової експертизи. У поліцейській лабораторії Абу-Дабі створено підрозділ ґрунтознавчих і геологічних досліджень, що спеціалізується на ідентифікації ділянок місцевості із застосуванням новітніх, в тому числі радіолокаційних пристроїв. Вивчають прийомам дослідження місць злочинів здійснюється підготовка з питань фіксації обстановки місця події за допомогою сучасних засобів фотозйомки та відеозапису, використання інструментальних методів дослідження речових доказів (рентгенівські

методи дослідження). [2] Широке поширення отримали судові комп'ютерно-технічні експертизи. Підготовка судових експертів в області комп'ютерних технологій здійснюється в Абу-Дабі (ОАЕ). На цих чотириденних курсах вивчаються питання права, сучасний стан комп'ютерно-технічної експертизи в світі, методика судово комп'ютерної експертизи, організація роботи комп'ютерної судово експертної лабораторії, а також конкретні методи дослідження комп'ютерної інформації, програмного забезпечення, способів скоєння комп'ютерних злочинів і методи їх виявлення. У місті Дубай проводяться курси по судово-експертному дослідженню хакерських атак. Важливою подією стало рішення ряду арабських країн створити бази даних ДНК своїх громадян.

Так, в Об'єднаних Арабських Еміратах розпочато створення першої в світі загальнонаціональної бази даних ДНК не тільки засуджених і злочинців, а й усього населення, в тому числі неповнолітніх і емігрантів. Планується вносити в базу щорічно близько 1 мільйона примірників (це понад 2700 в день). Крім того, почнеться процес збору даних про стоматологічних особливості громадян, райдужній оболонці очей і фотопортретів.

Це, на думку поліцейського керівництва ОАЕ, дозволить заощадити час і зусилля по розкриттю злочинів і надасть істотну допомогу при ідентифікації особистості жертв катастроф і дорожньо-транспортних пригод. При цьому стверджується, що в ході застосування методів генної ідентифікації будуть строго дотримуватися права людини і гарантії захисту персональної інформації. Буде створено спеціальний орган під назвою Emirates Identity.

Таким чином, зростання злочинності, що спостерігається практично повсюдно, змушує держави вишукувати все більш ефективні заходи боротьби з нею. Поліція отримує на озброєння найсучасніші технічні засоби і методи, що забезпечують швидке реагування на вчинений злочинне зазіхання. Розвиток криміналістичної техніки дає можливість поліції західних країн повсюдно застосовувати новітні технічні розробки в практиці боротьби зі злочинністю, що, безумовно, підвищує ефективність її роботи.

Список використаних джерел:

1. Трегубов С.Н. Основи кримінальної техніки, науково-технічні прийоми розслідування злочинів. М.: ЛексЕст, 2002.
2. Фетісенкова Н.В. Публікації по судову експертизу за кордоном. *Теорія і практика судової експертизи*. 2007. № 3. С. 123
3. Хазиев Ш.Н. Судова експертиза та судово-експертні установи в країнах арабського світу. М.: Теорія і практика судової експертизи, 2014.

Антропов Богдан Олегович,
курсант 3 курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Бідняк Ганна Сергіївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

NON-MEDICAL DRUG USE

Today, drugs rank highest among many other criminal offenses. The use, distribution, smuggling, abduction, misappropriation, extortion, sowing or cultivation of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues or precursors are the main acts with banned substances [1].

Non-medical drug use is very common and has its place in the system of drug crimes. This place is distinguished by the real essence of medicines that contain banned substances related to drugs. And nowadays in almost every pharmacy you can find drugs in the form of drugs. And since these drugs, according to the law, are sold only by prescription, there are not only non-medical drug use, ie criminal offenses in the field of trafficking, sale or manufacture of drugs, but also criminal offenses concerning the illegal issuance of prescriptions for the purchase of drugs. with the help of a fake prescription you can not only buy a drug containing a certain narcotic substance, but also make your own product and distribute it [2].

In addition, non-medical drug use is a sign of a social phenomenon that negatively affects social ties in society. Because such drug use is also addictive, ie narcotics.

Drug addiction is a global problem that has a global, international character. Increasing demand for drugs, extremely high profits from their production and distribution. Also, it is worth noting corruption and other financial measures for the purchase of medical substances that have limited circulation and are sold by prescription.

In my opinion, the use of international experience gained in the field of combating the proliferation of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues and precursors, requires some adaptation to the national mentality in both lawmaking and the implementation of legal regulations. Understanding the possibilities of using certain methods is an urgent problem for the development of effective means of combating narcotics [3].

Nowadays, drug use in medicine takes place. For example, Portugal. 10 years ago, key amendments were made to the drug legislation and the basic principles of state drug policy, which significantly changed the approach to ways to minimize the negative impact of drug crime and drug addiction on the development of society. Instead of trying to reduce the level of drug users by punishing people, the new measures make drugs illegal, but their use is no longer considered a criminal offense. The Portuguese reforms were not limited to the fact that drug possession became an administrative offense. They also covered a wide range of activities, such as prevention and public education, increasing motivation to stop using controlled substances, reducing harm, treating drug addicts and assisting in social reintegration. The result of the new approach was the creation of commissions to curb drug addiction. They have replaced the criminal courts as a public body dealing with abuses related to South Africa. The commissions seek to inform people and persuade them to stop using drugs. The commissions are also empowered to apply civil sanctions for disobedience and to refer those who wish to receive medical treatment. Despite growing concerns about a new strategy in Portugal, research shows that there has been no sharp increase in the number of people using drugs, and in some categories their numbers have even declined. In addition, the number of people with drug-related illnesses (such as HIV and hepatitis B and C) has generally decreased [4].

Therefore, to address the issue of drug use or non-medical use, it is also worth noting the European and world experience. In addition to coercive measures, it must be seen that drug addicts are not only criminals, but also patients. Therefore, it is worth considering some legalization of some substances in medical treatment to help them.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний Кодекс України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2341-14> [дата звернення 12.05.2021]
2. Лужецька Н. А. Сучасний стан боротьби з наркоманією: медичний та правовий аспекти. Юридичний вісник.
3. Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961 року з поправками, внесеними до неї згідно з Протоколом 1972 року про поправки до Єдиної конвенції про наркотичні засоби 1961 року. URL :// http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_177 [дата звернення 11.11.2020]
4. Бідняк Г.С. К вопросу профилактики незаконного потребления опиоидов путем использования метадоновой заместительной терапии. *Особенности расследования уголовных правонарушений по фактам немедицинского потребления наркотических средств, психотропных веществ и их аналогов: вопросы теории и практики*: материалы международной научно-практической конференции (Алмаата, 1 октября 2020 г.): НИЦ Алматинской академии МВД Республики Казахстан имени Макана Есбулатова, 2020. С. 151-156

5. Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 року. URL : // http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_096 [дата звернення 16.05.2021]

Бакаєв Станіслав Дмитрович,
курсант III курсу факультету
досудового розслідування

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Никифорова Олена Анатоліївна,
кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ

На сучасному етапі розвитку криміналістики як науки одним із головних елементів криміналістичної характеристики, який визначається важливим задля здійснення ефективного процесу розслідування кримінального правопорушення, є безпосередньо особа злочинця. Важливим цей елемент виступає саме тому, що відповідні дані про дану категорію осіб є необхідною умовою для безпосереднього знаходження істини кримінального провадження, адже жодне кримінальне правопорушення не може бути реалізоване за відсутності людини, яка вчинила протиправні дії стосовно осіб, суспільства та держави в цілому.

В криміналістиці, зазвичай, особа яка безпосередньо вчинила кримінальне правопорушення, може відповідним чином досліджуватися у всіх напрямках прояву її певних властивостей – фізичних, інтелектуальних, психічних, природних, соціальних тощо. Відповідні дії є важливими, адже, наприклад, дослідження індивідуальності особи може надати інформацію про її особливості, що певним чином і формує її відмінність від всіх інших категорій людей.[1]

Відповідне поняття «особи злочинця», за думкою П.С. Матишевського певним чином охоплює досить широке коло соціально значущих властивостей (тобто ознак) особи, а саме: особисті властивості, його певні зв'язки та стосунки з іншими людьми, його

моральний та психологічний світ, індивідуальні особливості, а також безпосередні життєві установки. [2]

Основним завданням криміналістичного встановлення особи, яка винна у вчиненні протиправних дій, є відповідне використання необхідної інформації та фактів для безпосередньої розробки самої тактики розслідування.

На погляд великої кількості науковців, відповідне вивчення особи злочинця має значення для безпосереднього встановлення певної залежності окремих видів елементів криміналістичної характеристики, які в подальшому дозволяють визначити способи вчинення, приховування відсутніх фактів та будь-які інші обставини кримінального правопорушення.

На жаль, на сьогодні, практична діяльність правоохоронних органів показує нам, що відповідним чином не приділяється необхідна увага щодо вивчення особистості учасників кримінального провадження. Наявний формальний підхід щодо вивчення слідчими особистості злочинців і про це свідчать факти про те, що зовсім мало уваги приділяється розкриттю безпосередніх відомостей про індивідуальні психологічні риси учасників розслідування.

Вище зазначене підтверджується тим, що на практиці, уповноважені на розслідування особи свій збір даних зводять лише на отримання характеристик з місця роботи, навчання, а також довідок з психоневрологічних та наркологічних диспансерів та про судимість особи.

Отже, можна зробити висновок, що криміналістичне дослідження особи злочинця має велике значення за для пошуку особи, яка безпосередньо вчинила протиправні діяння, а також для безпосереднього, ефективного та повного розслідування вчиненого кримінального правопорушення.

На практиці існують певні ситуації, коли правоохоронці не в повному обсязі досліджують особу злочинця тим самим призупиняють прогрес у знаходженні істини кримінального провадження. На мою думку, доцільним було би виправити дані прогалини подальшим розвитком практичного використання даного криміналістичного елементу, адже завдяки йому можливим стає швидке розшукування винної особи та притягнення її до безпосередньої відповідальності перед державою.

Список використаних джерел:

1. Шепітько В.Ю., В.О. Коновалова, В.А. Журавель Криміналістика: підручник / за ред. В.Ю. Шепітько. Право, 2008. 464 с.
2. Матишевський П.С. Кримінальне право України. Загальна частина: [підручник] / П.С. Матишевський. К.: Юрінком Інтер, 2000. 272 с.

Bondarenko Alexey Sergeevich,
Cadet Dnipropetrovsk State University
of Internal Affairs

Supervisor:

Pletenets Viktor,
candidate of law, associate professor,
Assistant Professor Criminalistics and
Premedical training Department
Dnipropetrovsk State University of
Internal Affairs

USING THE OPPORTUNITIES OF CRIMINAL SCIENCE IN THE ACTIVITIES OF INVESTIGATORS

Socio-economic transformations in our state are reflected in the activities of law enforcement agencies. Forensic knowledge is gaining considerable attention in the activities of the latter. Some people believe that knowledge of the relevant discipline is not always relevant for future law enforcement officers, but this view is erroneous and needs our attention.

It should be emphasized that the study of the above science not only provides relevant theoretical knowledge, but directly allows the formation of certain skills and analytical thinking, allows you to fully develop the skills of observation, which are essential for work in law enforcement. Also, their mastery and ability to use in practice, allows you to increase the professionalism of professionals who have chosen their life's work - work in law enforcement. [1]

Forensics is inextricably linked to the investigation of any type of criminal offense, which involves the collection of relevant information necessary to establish the circumstances of criminal proceedings. Thanks to the many methods provided to us by forensics, we can assess the scene, correctly record all the evidence we need, and the most important, in our opinion, is the study of more important information that exposes the identity of the offender (his features, mental and psychological state and other) [2].

Regarding the problems that currently arise in the practical component of law enforcement, we note that crime has now gained more modern momentum and there are many offenses characterized by technicality and information, which can be committed on the Internet, so it would be appropriate to improve application of certain methods and means to combat crime in this area.

This requires constant attention from researchers in the search, based on the study of problems of practice, ways to solve existing difficulties of investigation. No less attention needs to be paid to such an integral phenomenon that accompanies most investigations, as counteraction, which has recently acquired special significance and relevance [3].

The circumstances identified by us give us the opportunity to think about further improving the provision of forensic equipment and recommendations for improving the activities of law enforcement in the modern conditions of combating illegal activities.

Thus, we can conclude that the role and importance of criminology are no less important than all others among other sciences, because thanks to this relevant knowledge, skills improvement improves and increases the efficiency of law enforcement, and it becomes easier to investigate and establish all the circumstances. committed criminal offense and assessment of the actions of each of its participants. Advances in science and technology, analysis of ways of committing criminal offenses, proper assessment and taking measures to overcome the opposition to pre-trial investigation require constant improvement and implementation in practice.

References:

1. Sokurenko V.V. Dejaki shljahi rozvitku sudovoї ekspertizi ta kriminalistiki jak navchal'nih disciplin u pidgotovci fahivciv dlja organiv pravoporjadku// Naukovij visnik Harkivs'kogo nacional'nogo universitetu vnutrishnih sprav. [in Ukrainian].

2. Shepit'ko V.Ju., V.O. Konovalova, V.A. (2008). Zhuravel' Kriminalistika: pidruchnik / za red. V.Ju. Shepit'ko. Pravo. [in Ukrainian].

3. Pletenec' V. M. (2017). Kriminalistichne zabezpechennja podolannja protidii kriminal'nomu sudochinstvu: postanovka problemi. Naukovij visnik Dnipropetrovs'kogo derzhavnogo universitetu vnutrishnih sprav: Zbirnik naukovih prac' 3? 207-212. [in Ukrainian].

Буряк Анна Сергіївна,
курсант 3 курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Бідняк Ганна Сергіївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

TO THE QUESTION OF RESEARCH OF AUTOLOGUE

In recent years, expert investigative practice has shown a large number of decisions for conducting a study of signatures, which were allegedly made in a

special environment, which makes it relevant to consider the topic of auto-forgery.

The disclosure and investigation of certain crimes is impossible without the appointment and conduct of a forensic handwriting examination. Often, the investigator is interested in identification issues, such as identifying the performer of the alphabetic, digital text, the corresponding signature. The signature is one of the most common objects of research, due to the widespread use of computer technology, and at the same time, it is the most difficult object of research, given its limited graphic volume and a variety of forgery methods [1]. In recent years, expert investigative practice has shown a large number of decisions for conducting a study of signatures, which were allegedly made in a special environment, which makes it relevant to consider the topic of auto-forgery [2].

Scientists note the difficulties in the study of these signatures. Firstly, the signature is an object that includes a small amount of graphic information, as a result of this, consideration of this issue is complicated by the lack of useful, beneficial information. Secondly, there is the influence of a confusing factor on the writing process, therefore, an abbreviated comparison of the material with the alternate study of the object appears. Thirdly, the indicated category of signatures is rather difficult to distinguish from signatures that are performed due to imitation of signatures of unauthorized persons "by eye", since in the indicated groups of signatures false diagnostic information appears [2].

Scientists note the difficulties in the study of these signatures. Firstly, the signature is an object that includes a small amount of graphic information, as a result of this, consideration of this issue is complicated by the lack of useful, beneficial information. Secondly, there is the influence of a confusing factor on the writing process, therefore, an abbreviated comparison of the material with the alternate study of the object appears. Thirdly, the indicated category of signatures is rather difficult to distinguish from signatures that are performed due to imitation of signatures of unauthorized persons "by eye", since in the indicated groups of signatures false diagnostic information appears [2].

Experts also note changes in general signs, including a decrease in the degree of depletion and, as a result, a decrease in coordination of movements, a pace of execution, an increase in the size and acceleration of the signature.

The comparative material is presented to the expert to the extent that would allow a comprehensive analysis of the features contained in the compared manuscripts. Since a different number of samples is required in each case, it is difficult to give uniform and accurate recommendations for all types of handwriting examination [4].

Thus, the study of auto-forgery presents certain difficulties, given the manifestation of a complex of signs indicating the execution of signatures by other persons (by eye, visually observing a controversial signature, etc.). However, you should consider the ways of performing from full to partial

signature changes. Awareness of the pre-trial investigation authorities regarding the methods and signs of deliberate distortion of the signatures of offenders, will make it possible to prepare expert examination materials in a high-quality manner and obtain an expert opinion in a timely manner.

Список використаних джерел:

1. Сукманова Т. О. Поняття автопідлогу і класифікація факторів та умов виконання підписів з навмисною зміною ознак власного підписного почерку. Все про почеркознавчу експертизу. Веб-сайт. URL:https://protocol.ua/ua/vse_pro_pocherkoznavchu_ekspertizu/ (дата звернення: 9.11.2020).

2. Дослідження автентичних підписів, виконаних із навмисним викривленням ознак (автопідлог). Веб-сайт. URL:<https://expertise.kiev.ua/uk/doslidzhennya-avtenticnix-pidpisiv-vikonanix-iz-navmisnim-vikrivlennjam-oznak-avtopidlog/> / (дата звернення: 9.11.2020).

3. Почеркознавча експертиза. Веб-сайт. URL: <http://dnise.dn.ua/pocherkoznavcha-ekspertyza/> (дата звернення: 9.11.2020).

4. Бідняк Г.С. Особливості організаційно-підготовчих заходів до проведення почеркознавчого дослідження // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: збірник наукових праць. 2014. № 2 (71). С. 275-283

Буряк Анна Сергіївна,
курсант 3 курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Никифорова Олена Анатоліївна,
кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕНАДАННЯ
ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ЧИ ЗАЛИШЕННЯ ПОТЕРПІЛОГО У
НЕБЕЗПЕЧНОМУ ДЛЯ ЖИТТІ СТАНІ**

Перевіряючи статистичні дані щодо смертності осіб, які отримали серйозні травми було встановлено, що близько 130-135 на 100 тисяч осіб помирають внаслідок несвоєчасної чи неправильної домедичної допомоги.

З них 76 % помирають до етапу госпіталізації, а 24% безпосередньо в лікарні. Якщо взяти до уваги розвинуті країни, то їх показники набагато кращі, оскільки 72% постраждалих помирають в лікарні і лише 28% на етапі госпіталізації [1].

Поняття та особливості домедичної допомоги мають закріплення у Законі України (далі - ЗУ) «Про екстрену медичну допомогу» від 05.07.2012 р. № 5081-VI. Таким чином, відповідно до ст.1 даного закону, домедична допомога - це комплекс заходів, цілеспрямованих на відродження чи підтримку життя та здоров'я потерпілої особи, яка проводиться до прибуття медичних працівників. В першу чергу, слід чітко розуміти різницю між домедичною та першою медичною допомогою, оскільки першу медичну допомогу можуть надавати лише медичні працівники [2]. А ось домедичну допомогу застосовувати може майже кожен, хто навчився її основам. До її основ належать:

- Серцево-легенева реанімація у дорослих та у дітей;
- Накладання пов'язок у відповідності до травми;
- Зупинення різноманітних кровотеч;
- Тощо [3].

Чинне законодавство України передбачає настання відповідальності, у разі ненадання допомоги особам, які її потребують. Таким чином, Кримінальний кодекс України містить у собі такі статті як:

- Ст. 135 ККУ, залишення у небезпеці, яка передбачає завідоме залишення без допомоги людини, яка перебувала в ризикованому для життя та здоров'я стані та не мала можливості втілити будь-які заходи для самозбереження, внаслідок старості, малолітства, хвороби чи безпорадного стану. Вважається, що особа, яка залишила людину без допомоги, зобов'язана була піклуватися про цю особу і мала змогу їй допомогти, а також, у випадку, коли ця особа була сама винна у створенні небезпечного для життя стану потерпілого. Окрім цього, вчинення таких дій матір'ю щодо своєї новонародженої дитини. У разі, якщо всі вище вказані дії призвели до смерті потерпілого. Покарання передбачає позбавлення волі, середній строк від двох до восьми років [4];

- Ст. 136 ККУ, що містить у собі положення щодо ненадання допомоги особі, яка перебувала в небезпечному для життя стані. В ній зазначається, що особа у випадку можливості повинна була надати їй допомогу, а також якщо вона не повідомила належним особам або установам про відповідний стан особи, що спричинило настання тяжких тілесних ушкоджень. У випадку ненадання допомоги малолітнім, які завідомо перебували у небезпечному стані для життя, а також, якщо ці дії спричинили смерть потерпілих. Покарання виглядає у громадських роботах, арештом, штрафом, обмеженням волі чи позбавленням волі [4].

Отже, дані статті мають розповсюдження майже на усіх громадян України, які є осудними та досягли шістнадцятирічного віку. Головною

проблемою являється те, що далеко не всі знають як надавати дану допомогу, саме тому ми вважаємо за доцільним впровадити обов'язкове вивчення підходів та методик домедичної допомоги, наприклад, її вивчення у школах та університетах, окрім вже існуючих курсів.

Список використаних джерел:

1. Домедична допомога як складова сучасної системи реагування на надзвичайні ситуації. Веб-сайт. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=931> (дата звернення: 02.05.2021);
2. Закон України «Про екстрену медичну допомогу» від 05.07.2012 р. № 5081-VI. Веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5081-17#Text> (дата звернення: 02.05.2021);
3. Порядок і проведення домедичної допомоги. Веб-сайт. URL: https://www.ifnmu.edu.ua/images/zagalna_informacia/civilnii_zahist/metodichni_materiali/7.pdf (дата звернення: 02.05.2021);
4. Кримінальний кодекс України, документ 2341-III, чинний, поточна редакція - Редакція від 23.04.2021, підстава - 1357-IX. Веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 02.05.2021).

Гаращук Діана Петрівна,
ад'юнкт кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕЗАКОННОГО ЗАЙНЯТТЯ РИБНИМ ДОБУВНИМ ПРОМИСЛОМ

Одним з головних завдань кримінально-процесуального законодавства є притягнення винної особи до відповідальності. В свою чергу криміналістична наука для кожного кримінального правопорушення вивчає типові слідчі ситуації, які можуть виникати на початковому та подальшому етапі розслідування. Вони складаються з практичного досвіду та носять рекомендаційний характер, який допомагає уповноваженій особі, яка проводить розслідування (слідчому, прокурору або дізнавачу) застосовувати певні слідчі (розшукові) дії для досягнення мети у зібранні доказів, які в подальшому складають основу обвинувального вироку суду.

Найбільш поширеним кримінальним правопорушенням скоєним проти довкілля в Україні є незаконне зайняття рибним добувним промислом, передбачене статтею 249 КК України. Розглянемо більш детально зміст поняття та типові ситуації при розслідуванні незаконного зайняття рибним добувним промислом.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛІСТИКИ ТА СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

М. В. Салтевський зазначає, що слідча ситуація - це сукупність обставин конкретної події злочину, актуалізованих слідчим, дізнавачем, прокурором, судом, що здійснюють його розкриття, розслідування і попередження, або це сукупність актуалізованої суб'єктом кримінального процесу потенційної інформації про злочин, що відображена і зберігається в матеріальному середовищі [1, с. 71].

О. В. Одерій вивчаючи проблематику слідчих ситуацій злочинів проти довкілля відділяє об'єктивні та суб'єктивні чинники, які їх формують. До перших з них (об'єктивних) можна віднести:

- характер первинних фактичних даних, які стали підставою для початку кримінального провадження;
 - об'єкт, час (період часу, сезон, час року та ін.), місце, спосіб (механізм) вчинення злочину;
 - характер та ступінь завданої шкоди;
 - характер збереженості первинного стану обстановки місця події та зміни, що внесені в навколишню обстановку злочинним діянням;
 - характер збереженості слідової картини, наслідків та можливість їх вивчення;
 - обсяг та зміст вже зібраної доказової інформації (показання свідків-очевидців, наявність документів доказового характеру, виявлених слідів та наслідків злочину та ін.);
 - наявність та обсяг відомостей, що орієнтують слідчого на можливі джерела (шляхи одержання) доказової інформації (наприклад, кола як можливих свідків, так і певних документів; необхідність одержання додаткових довідкових даних щодо обстановки, в якій було вчинено злочин тощо);
 - тривалість часу який сплинув від моменту вчинення злочину до початку кримінального провадження, а також час, який має слідчий для прийняття рішень і їх реалізації;
 - характер виробництва чи іншої діяльності, під час чого було допущено вчинення злочину;
 - технічна оснащеність органу досудового розслідування, можливість залучення додаткових сил та засобів.
- У свою чергу суб'єктивними факторами є:
- особисті якості, життєвий досвід злочинця;
 - позиція, яку має підозрюваний, щодо органу досудового розслідування;
 - поінформованість злочинця та інших зацікавлених осіб щодо доказів, які має слідчий;
 - інтенсивність протидії досудовому розслідуванню з боку осіб, зацікавлених у результатах кримінального провадження, наявність (відсутність) конфлікту;
 - ставлення до досудового розслідування потерпілих та свідків;

- особисті якості та життєвий і професійний досвід слідчого [3, с. 283-285].

При розслідуванні досліджуваного протиправного діяння, в криміналістичній літературі виділяють наступні варіанти слідчих ситуацій, а саме:

- варіанти типової сприятливої слідчої ситуації:

1. особа з'явилася до правоохоронних органів із повинною, зізналася у вчиненні кримінального правопорушення. Зібрані у провадженні докази (відбитки ніг, транспортних засобів, показання свідків, висновки експертиз тощо) підтверджують вину особи;

2. особа затримана відразу після вчинення кримінального правопорушення. Зібрані у провадженні докази (відбитки пальців рук, показання свідків, висновки експертиз тощо) підтверджують вину особи (осіб);

3. така особа затримана у момент незаконного зайняття рибним добувним промислом і не заперечує своєї причетності до кримінального правопорушення.

- варіанти типової несприятливої слідчої ситуації:

1. затримано особу, яка є співучасником незаконного зайняття рибним добувним промислом, однак вона бере на себе всю вину, а отже, особа співучасника є невідомою. Зібрані у провадженні докази не створюють можливості для ідентифікації та притягнення до кримінальної відповідальності інших осіб злочинців;

2. надійшло повідомлення про виявлення незаконного зайняття рибним добувним промислом від:

- представників громадськості, працівників підприємств, установ, організацій;

- працівників органів, що здійснюють контроль щодо охорони навколишнього природного середовища, органів виконавчої влади у галузі мисливського господарства та полювання, але вказати конкретно, хто здійснив незаконне діяння, вони не можуть.

- варіант типової конфліктної слідчої ситуації:

- до органу Національної поліції надійшло повідомлення про те, що якась особа займалася незаконним рибним добувним промислом і була затримана у момент незаконних дій, але заперечує свою причетність до вчинення кримінального правопорушення.

- варіант типової неконфліктної слідчої ситуації:

- особу було затримано в момент незаконного зайняття полюванням або рибним, звіриним чи іншим водним добувним промислом, і вона не заперечує своєї причетності до кримінального правопорушення [2, с. 124-125].

Таким чином, ми можемо стверджувати, що вивчення типових слідчих ситуацій та висвітлення рекомендаційних слідчих (розшукових) дій, відповідно до них, відіграє важливу роль в організації розслідування

кримінального правопорушення. Оскільки дана діяльність надає уповноваженим особам, допомогу при розслідуванні, особливо тим, які мають невеликий професійний досвід, для зібрання необхідних доказів, які підтверджують вину особи, що вчинила протиправне діяння.

Список використаних джерел:

1. Криміналістика. В 2 ч. Ч. 2. / М. В. Салтевський. Харків : Консум, 2001. 528 с.
2. Методика розслідування окремих видів злочинів / за заг. ред. Є. В. Пряхіна. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 312 с.
3. Одерій О. В. Теорія і практика розслідування злочинів проти довкілля: монографія. Харків: Діса плюс, 2015. 528 с.

Гончар Лілія Олегівна,

курсант 3 курсу

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Бідняк Ганна Сергіївна,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**THE OPPORTUNITY OF CRIMINALISTIC SCIENCE
DEVELOPMENT IN UKRAINE TO LOOK AT US DOSVID**

The reason for the obvious crisis in the criminalistics of Ukraine is the dominance of old theoretical positions, which have been broken up for the modern times, which called to the principles of their ideas from the criminalistics of Western European Britain, the Great United States.

The processes of globalization, such as attracting the development of a modern light, make the demand for a joke sound like in the mutual integration of the knowledge gained from the young ladies. The processes of globalization, such as attracting the development of a modern light, make the demand for a joke sound like in the mutual integration of the knowledge gained from the young ladies. One of such global sciences, the reason for being developed in other countries, is criminalistics. Historically, it was so, that in Ukraine it was prompted on the foundation of the Radiansk and the witty minds are becoming less and less satisfied with the consumption of law enforcement agencies in the broken up of two of them, taking into account the proving methods.

Despite lengthy discussions and the perception by most scholars of such promising ways to improve the provisions of forensic science as the introduction of innovations in forensic technology and forensic science, creating recommendations for litigation and professional protection against prosecution, application of forensic recommendations in administrative, civil and commercial matters. etc., it must be acknowledged that the established ideas about the nature and system of this science actually inhibit these and other areas of its development.

In our opinion, one of the reasons for the current crisis of criminology in Ukraine is the dominance of outdated theoretical provisions developed in Soviet times regarding it as a science of a purely legal nature, which is fundamentally different from criminology in Western Europe, Britain and the United States. The call to oppose Soviet and bourgeois criminology, expressed in the late 30s of last century in the midst of mass political repression in the USSR [1, p. 57], was heard. In the following years, Soviet scientists did a great deal of work to substantiate the understanding of criminology as a purely legal science, the formation of its system, the creation of separate forensic theories.

However, today it is already clear that as a result, its natural and technical direction was actually neglected. The Forensic Science section has been developing very slowly since then. This is due not only to the general lag of Ukraine from developed countries due to economic difficulties, but also to the actual lack of opportunities for specialists in natural and technical sciences to conduct research in criminology due to the formal inconsistency of higher education.

These circumstances indicate the relevance of the study of the problem of clarifying the true nature and formation of the system of forensic science in the light of the experience of leading countries. In this sense, it seems appropriate to try to find ways to integrate approaches to understanding these issues in the United States and opportunities to adapt relevant achievements to Ukrainian realities.

Some questions about the trends in the development of forensic science in modern Ukraine have been studied by such scientists as MV Danshin, VA Zhuravel, V. Yu. Shepitko, VV Yusupov and other domestic scientists. However, a comparative analysis of domestic and foreign approaches, as well as the corresponding opportunities for their mutual influence has not been carried out so far. In particular, the existing scientific principles in the field of criminology need to be critically analyzed in the light of the experience of leading countries, including the United States and Great Britain, the European Union to improve understanding of the nature of forensic science, its system, tasks and capabilities.

Historically, in Ukraine it has been built on a Soviet foundation and in modern conditions is becoming less able to meet the needs of law enforcement agencies in developing effective means, techniques and methods of proof in criminal proceedings.

These circumstances indicate the relevance of the study of the problem of elucidating the true nature and formation of the system of forensic science in the light of the experience of leading countries. In this sense, it seems appropriate to try to find ways to integrate approaches to understanding these issues in the United States and opportunities to adapt relevant achievements to Ukrainian realities. Analysis of recent research and publications.

First of all, it should be noted that traditionally Ukrainian criminology is a representative of the German way of developing this science, because it is on the basis of works by German authors that Russian and later Soviet criminology arose.

In our opinion, the impact of scientific achievements of the most developed countries in the world on the backward criminology of post-Soviet countries should not be viewed in a negative sense. On the contrary, it is advisable to try to implement advanced approaches to overcome the current crisis in science. We state that Soviet criminology at one time turned into the science of criminal investigation like the American "Criminal Investigations".

In our opinion, the impact of scientific achievements of the most developed countries in the world on the backward criminology of post-Soviet countries should not be viewed in a negative sense. On the contrary, it is advisable to try to implement advanced approaches to overcome the current crisis in science. We state that Soviet criminology at one time turned into the science of criminal investigation like the American "Criminal Investigations".

In our opinion, the impact of scientific achievements of the most developed countries in the world on the backward criminology of post-Soviet countries should not be viewed in a negative sense. On the contrary, it is advisable to try to implement advanced approaches to overcome the current crisis in science. We state that Soviet criminology at one time turned into the science of criminal investigation like the American "Criminal Investigations".

Advisable to try to implement advanced approaches to overcome the current crisis in science. We state that Soviet criminology at one time turned into the science of criminal investigation like the American "Criminal Investigations".

The separation of forensic expertise from it actually completed the process of decline of the natural and technical direction, leaving only the basics of knowledge about the traditional sections of "field" forensic technology.

Thus, it seems that the attempt to "not notice" the natural and technical direction in criminology has led to a significant bias in research only in the humanities. In turn, natural forensic knowledge is primarily concentrated in the field of forensic science. In addition, the science called "Forensic Expertise" is gradually dissociating itself from criminology [3].

In addition, modern literature has already widely supported calls to abandon the concept of forensic examination in general. For example, OR Rosinska argues that due to the complexation and mutual penetration of knowledge between forensic and non-forensic examinations erased the boundaries [4, p. 143]. IV Pirig points out: "Forensic examinations as a class can not exist today" [5, p. 162].

GK Avdeeva emphasizes that at the current level of development of criminology it has become obvious that the term "forensic examination" in fact, it has lost its primary significance, and its use in modern scientific literature and regulations inhibits the development of forensic science as a systemic field of knowledge and limits the rights of the defense to independently involve an expert "[6, p. 244].

Today, it is obvious that only forensic science, which is part of forensic science in Ukraine and is part of Forensic Science in the United States, unites domestic criminology with Forensic Science.

Elsewhere, there are fundamental differences. Forensic Science is essentially a collection of forensic sciences. Therefore, there is no single approach to its structure in the United States.

Thus, a science similar to Forensic Science does not exist in Ukraine at all, and the relevant knowledge is developed primarily as part of other natural sciences. In turn, the humanitarian discipline of Criminal Investigations in the United States, based on its content, is most similar to modern criminology in Ukraine.

Its structure is also ambiguous, but it always contains recommendations for the actions of the police and the prosecutor's office during the investigation of crimes and the preparation of charges in court.

If we compare the above approaches to the structure of Criminal Investigations with domestic ideas about the forensic system, it is easy to see clear parallels between all its components, except for general theoretical provisions of forensic science, which in the US do not actually develop due to lack of common understanding.

In addition, it should be emphasized that in the Anglo-American legal system, various instructions, recommendations and advice have been developed and used in the practice of criminal justice, such as the FBI Domestic Investigations and Operations Guide (DIOG).)) in the USA, Murder Investigation Manual, Facial Identification Guidance, Practical advice for police officers on the use of digital images

(Practice Advice on Police Use of Digital Images) in the UK, Fraud - a guide to its prevention, detection and investigation (Fraud. A guide to its prevention, detection, and investigation) in Australia.

Thus, there are grounds for drawing a clear parallel between the disciplines of Criminal Investigations in the United States and Forensics in Ukraine. In both countries, they are taught in legal institutions of higher

education, and practical recommendations are used in the activities of law enforcement agencies to detect and investigate crimes.

Conclusions. The idea of criminology as a science of a purely legal nature, inherited from Soviet times, actually led to the degeneration of the natural and technical direction of forensic research and turned modern Ukrainian criminology into a human science of criminal investigation, analogous to which the discipline of Invest Invest.

At the same time, the sections of forensic technology and forensic science are not properly developed due to the lack of a clear understanding of the scope and place of relevant knowledge in the existing system of sciences. There is no natural and technical discipline such as Forensic Science in Ukraine, and the relevant provisions are considered in various sciences, in particular, criminology, forensics, forensic medicine, forensic psychiatry, biology, chemistry, mechanical engineering, etc.

We believe that the implementation of these provisions will provide a new impetus to the development of knowledge about the nature and system of criminology as a science and the search for ways out of the current crisis of this field of knowledge in Ukraine.

Список використаних джерел:

1. Шавер Б. М. Предмет и метод советской криминалистики. Социалистическая законность. Москва, 1938. № 6. С.56-82.
2. Сокол В. Ю. Кризис отечественной криминалистики : монография. Краснодар, 2017. 332 с.
3. Сегай М. Я. Судова експертологія – наука про судово-експертну діяльність. Вісник Академії правових наук. 2003. № 2-3. С. 740-762.
4. Россинская Е. Р. Судебная экспертиза в гражданском, арбитражном, административном и уголовном процессе. Москва : Норма, 2005. 656 с.
5. Пиріг І. В. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування : монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2015. 432 с.
6. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / редкол.: В. Ю. Шепітько (голова) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2016. Т. 20 : Криміналістика, судова експертиза, юридична психологія. 952 с.
7. English Oxford Living Dictionaries. URL : https://en.oxforddictionaries.com/definition/forensic_science (дата звернення: 17.11.2020).
8. Saferstein Richard. Criminalistics: An Introduction to Forensic Science. Prentice

Гречишкін Ілля Костянтинович,
курсант 3 курсу факультету підготовки
фахівців для органів досудового
розслідування

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Бідняк Ганна Сергіївна,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

CONCEPTS, FORMATION, CURRENT PROBLEMS DACTYLOSCOPY

Forensic science is a complex and multifaceted field of knowledge that plays one of the most important roles in the process of investigation and detection of criminal offenses and bringing the perpetrators to justice. Among the main sections of forensic technology an important place is occupied by trasology, namely its branch of fingerprinting.

Dactyloscopy is a branch of trasology that specializes in the study and research of dactyloscopic traces in the form of unique papillary patterns and morphological features of human skin, their unique and individual properties, as well as their relative stability to identify a person and further disclose criminal offenses [1].

The question of using the unique features of human body traces to investigate crimes has long been of interest to mankind, which led to the further separation of the scientific field of fingerprinting.

The period of scientific formation of dactyloscopy is associated with the name of the Italian scientist, Professor of the University of Bologna Marcello Malpighi, who first in his work "On the external senses", dated 1665, scientifically described papillary patterns and expressed the idea of their unique uniqueness. of each person. However, the Italian scientist considered this question relatively superficially, not analyzing their structure, but only mentioning them. It became relevant during the research of the Czech professor J.E. Purkinje, who in his treatise "On the question of the physiology of human skin for the first time classified the patterns of skin on the fingers into 9 categories [2].

However, the consideration of dactyloscopy as a tool in the process of detecting and investigating crimes is associated with the name of police officer V.D. Herschel, who, in connection with the specifics of his work, namely financial activities with the people of India, in 1858 made an attempt to identify a person based on his papillary patterns. This was preceded by the fact that the

Europeans, who at that time controlled India, often could not distinguish the inhabitants from each other, because of their similarity, which led to an increase in the number of cases of fraud by the latter. Herschel responded quite effectively by requiring Hindus to mark payment receipts and a special book with ordinary stamp ink, which greatly facilitated the identification process and reduced the number of offenses. However, Herschel's ideas did not find significant support at that time, and therefore the consolidation of fingerprinting at the legislative level was postponed for almost half a century [2].

The first country to officially introduce dactyloscopy in the investigation of crimes was Great Britain in 1895. This was due to the efforts of the English anthropologist Francis Galton and his work "Fingerprints", which provided compelling arguments in favor of the introduction of fingerprints. First, the papillary pattern is characterized by significant stability and is unchanged throughout human life.

Secondly, it is special and unique for each person without exception. Thirdly, in the process of analyzing a huge number of prints, it was concluded that the probability of coincidence is approximately one case up to 64 billion, ie virtually impossible. After England, almost all countries of the world legislated fingerprinting.

At the present stage, fingerprinting is a very developed field used around the world. The symbiosis of centuries of research and modern technology allows us to perform the most complex tasks in accordance with the state of crime. Due to the fact that today, when establishing the identity using fingerprinting methods, the probability of error is actually minimal, the traces obtained at the scene or from the instrument of the crime are indisputable evidence in the consideration of a criminal offense, indicating a significant level of regulatory regulation of fingerprinting.

However, fingerprinting has not yet reached the peak of its development and needs periodic improvement and the search for innovative solutions. Today in our country there is an urgent need to create a single multifunctional fingerprint database, which will include information not only of persons who had problems with the law, but also all citizens without exception. This will significantly speed up the investigation of crimes, help minimize violations of migration and anti-corruption legislation, as well as simplify the process of identifying corpses, which is especially important in the context of hostilities in the east of our country [3].

Scientists rightly emphasize the need to adopt a separate law on dactyloscopy of living persons and corpses, which would specify the legal basis for dactyloscopic registration, the list of persons who would be subject to mandatory and voluntary dactyloscopy with their rights and freedoms, conditions and grounds for dactyloscopy, limits use of dactyloscopic information, access rights to it, conditions of storage and editing of dactylographic maps, etc. [4].

Summing up, it should be noted that fingerprinting has come a long way to what we have today. Of course, there are still a number of problems and shortcomings that need further consideration by the world scientific community and government agencies, but their solution will significantly improve the fight against the number of manifestations of illegal acts.

Список використаних джерел:

1. Криміналістика: конспект лекцій. Кафедра криміналістики, судової медицини та психології Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, Дніпро. 2019 р., 173 с.
2. Черниченко І.В. «Окремі аспекти становлення дактилоскопії до 1900 р.»; наукова стаття, вісник кримінального судочинства №3/2015.
3. Логвиненко А.О. «Напрями удосконалення використання дактилоскопічної інформації в розслідуванні злочинів», Юридичний вісник 1 (42) 2017.
4. Vidnyak H.S. On the conservation of the trace picture on the clothes of the corpse during its examination *Наук. вісн. Дніпроп. держ. ун-ту внутр. справ.* 2019. № 1 Спецвипуск. (Index Copernicus) С. 194-197.

Гречка Артур Романович,
курсант III курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Никифорова Олена Анатоліївна,
кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНІ ПІДГОТОВЦІ

Завдяки швидкому та потужному інформаційно-технологічному процесу інноваційні технології займають дуже важливе місце і активно впроваджуються у всі сфери життя, що значно сприяє повсякденному життю людей.

Слід зазначити, що інноваційні технології також займають провідні позиції в правоохоронній структурі. Очевидно, що оскільки у повсякденній діяльності поліції застосовуються найсучасніші технології, ефективність цієї структури може бути покращена.

Враховуючи вищезазначену ситуацію, можна сказати, що в Україні підготовка майбутніх працівників поліції з конкретними умовами підготовки повинна відповідати міжнародним стандартам, оскільки в центрі уваги України - впровадження європейських стандартів у підготовку слухачів.

Також, досить важливим є дослідження позитивного закордонного досвіду з приводу впровадження у навчання курсантів інноваційних технологій та нових підходів викладання задля підвищення ефективності навчання курсантів, з метою вироблення в них конкретних навичок, які знадобляться їм в подальшій діяльності в ситуаціях, які можуть бути пов'язані з ризиком.

Зокрема, позитивним є досвід США. Особливість викладання в закладах освіти, які навчають поліцейських в даній країні полягає в поєднанні комплексного психологічного та фізичного методу навчання. Психологічний метод полягає в постійних тренінгах з боку психологічного відділу, опитуваннях, анкетуваннях та бесідах з майбутніми офіцерами з приводу налаштування їх психологічного та емоційного стану до готовності реагування на ситуації, з якими вони можуть стикатися у своїй практичній діяльності. Фізичний аспект полягає в інноваційних методиках тренувань та проведення занять зі спеціальних дисциплін, зокрема в них досить ефективно діють лазерні тири, які допомагають виробити не лише гарні навички зі стрільби, але й покращити тактичні аспекти поведінки зі зброєю. Також, за допомогою сучасно обладнаних приміщень, які містять в собі демонстрацію типових приміщень та будівель, де можуть відбуватися конкретні ситуації, можливо на парах тактико-спеціальної підготовки відпрацьовувати певні алгоритми тактичних дій в тій чи іншій ситуації.[1].

Досить цікавим є досвід Словаччини, зокрема в контексті запровадження у процес навчання курсантів імітаційних полігонів. Завдяки таким полігонам майбутні поліцейські можуть відпрацьовувати як тактичні аспекти своїх дій, так і відпрацьовувати правильну культуру поведінки зі зброєю, або зі спеціальними засобами, що є необхідним задля їх подальшої службової діяльності.[2,с.24].

Щодо України, то слід відмітити, що в більшості подібних навчальних закладах також використовуються інноваційні технології, зокрема імітаційні полігони та спеціально обладнані приміщення з демонстрацією будівель, квартир та кімнат, де можуть відбуватися правопорушення. Але, їх кількість у порівнянні з зарубіжними країнами досить мала.[3,с.39].

У підсумку, варто зазначити, що використання та запровадження інноваційних технологій у навчання курсантів, зокрема у тактико-спеціальну підготовку є досить важливим аспектом покращення не лише практичних навичок майбутніх поліцейських, а й психологічних, адже

ефективне навчання курсантів є запорукою виховання кваліфікованих та досвідчених спеціалістів у правоохоронній структурі.

Список використаних джерел:

1. США надали обладнання для навчального корпусу відділу імітаційного моделювання Яворівського полігону. *112 Україна*: веб-сайт. URL: <https://ua.112.ua/polityka/ssha-nadaly-obladnannia-dlia-navchalnoho-korpusu-viddil-imitatsiinoho-modeliuvannia-yavorivskoho-polihonu-403191.html> (дата звернення: 10.05.2021)

2. Зброя на нетрадиційних принципах дії (стан, тенденції, принцип дії та захист від неї) : [монографія] – Полтава : ПВІЗ, 2006. 247 с.

3. С. М. Банах, В. Р. Булачек, І. С. Винярчук, Ю. Р. Йосипів, Тактико-спеціальна підготовка працівників ОВС України. Навчальний посібник: Львівський державний університет внутрішніх справ, – Львів: ЛьВДУВС, 2011. 300 с.

Grigorieva Natalia Vitalievna,
Cadet Dnipropetrovsk State University
of Internal Affairs

Supervisor:

Pletenets Viktor,

candidate of law, associate professor,
Assistant Professor Criminalistics and
Premedical training Department
Dnipropetrovsk State University of
Internal Affairs

**THE IMPORTANCE OF THE INVESTIGATOR'S PSYCHOLOGICAL
READYNESS TO INVESTIGATE**

The high responsibility and social significance of the investigator's activity necessitates psychological readiness to carry out appropriate procedural actions within the framework of the current legislation of our country. After all, finding out the truth about each criminal offense depends entirely on the effective work of a law enforcement officer.

During his direct work, the investigator has to deal with a variety of information provided to him by citizens, by stating or reporting whether the illegal action leaves behind certain factors, or the specialist himself finds the information in the public domain. Due to all these factors, obtaining the information about the committed criminal offenses in the future will completely depend on the results of procedural actions in a separate proceeding. [1]

Based on the above, we can assume that for the effective work of law enforcement officers it is necessary to have the appropriate psychological abilities and the ability to reproduce them in life. These abilities can manifest

themselves in the ability to reproduce precisely the diverse, counter-substantiated versions of the event under study. This will ensure the formation of a more holistic picture of the circumstances of the criminal offense and minimize the possibility of omission from consideration of some, at first glance, not important circumstances.

This is related to the psychological state of the person affected by the corresponding lack of time, as the law determines the framework (deadline) within which it is necessary to carry out certain procedural actions, which constitute the stage of pre-trial investigation. This skill does not arise immediately, but only with relevant experience, it depends not only on the ability to perform their duties, but also on certain qualities possessed by the investigator, namely: responsibility, relevant professional interest in prompt and effective criminal investigation, ability to use any measures and means necessary for a direct investigation.

All this entails the corresponding stress and therefore the main factor of psychological readiness of the investigator to this field of work is resistance to stressful situations.

It should be noted that an investigator who directly investigates criminal offenses must be fully prepared to oppose the participants in an effective investigation, because not all persons can facilitate the investigation and in any way may interfere with or delay certain procedural actions. [2]

No less attention in readiness can be the fact that, for example, during the interrogation he can get information that covers people in immoral, cynical, defiant behavior and so on. During the interrogations, in modern conditions, repeated changes of testimony by the relevant participants, accusations of the investigator of improper behavior, prejudice, etc. have become widespread. This necessitates rapid adaptation to changes in the situation, which determines the success of a separate investigative (search) action and investigation [3].

All this allows us to conclude that the professional activity of the investigator requires a significant amount of knowledge, skills, abilities, the success of which is often due to the psychological readiness to carry out appropriate procedural actions and interaction with participants in criminal offenses. The psychological knowledge of the investigator influences the formation of the readiness of the participants in the investigation to cooperate with the investigative bodies. This will minimize the time, effort and resources to conduct a pre-trial investigation.

References:

1. Shepit'ko V.Ju., V.O. Konovalova, V.A. (2008) .Zhuravel' Kriminalistika: pidruchnik / za red. V.Ju. Shepit'ko. Pravo. [in Ukrainian].
2. Kriminal'no-procesual'nij kodeks Ukraïni: Kodeks Ukraïni vid 11.09.2020 r. № 113-IX. Vidomosti Verhovnoï Radi Ukraïni. 2020. [in Ukrainian].
3. Pletenec' V. M. (2020) Mozhlivosti adaptivnoï povedinki slidchogo v

umovah protidii rozsliduvannju. East european scientific journal (Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe), (59). 60-64. [in Ukrainian].

Grishko Yulia,

Postgraduate Department of
Criminalistics and Domestic training
Dnipropetrovsk State University of
Internal Affairs

Supervisor:

Chaplinsky Konstantin,

Doctor of Law, Professor,
Head of the Department of
Criminalistics and Domestic Training
Dnipropetrovsk State University of
Internal Affairs

FEATURES OF THE VICTIM AS AN ELEMENT FORENSIC CHARACTERISTICS DOMESTIC VIOLENCE

Violence in the family is an urgent problem of the present and a negative manifestation of social life that threatens the security of both family and society as a whole. All this is associated with such phenomena as an increase in the number of divorces, neglect and homelessness of children, the formation of a violent mentality of the nation, begging, to lower universal values and mutual understanding.

According to the Law of Ukraine "On Prevention and Counteraction of Domestic Violence", adopted in 2017, an article Article was introduced into the Criminal Code of Ukraine. 126-1 of the Criminal Code of Ukraine on domestic violence. This article establishes criminal liability for deliberate systematic commission of physical, psychological or economic violence [1; p.58].

The victim of domestic violence is a family member who suffered from physical, sexual, psychological or economic violence by another family member. The victim of violence is any member of the family, whom the actions of another member of this family are caused by material or intangible harm, that is, its constitutional rights and freedoms are violated. According to the statistics of internal affairs bodies, about 90% of victims of domestic violence are women.

There are many examples of why women who suffer from married violence do not break marriage with the offender:

- lack (or confidence in the absence) of alternatives in the field of employment and sources of finance receipt (often all cash receipts controls the man). This problem is especially meaningful for women with children; - lack of housing or other apartment, where the woman could move and pick up their children;

- social, cultural and family traditions that declare marriage with the highest value and call for the preservation of the family at any price;

- the presence of people who are convinced by a woman (or supporting her confidence) that she alone is guilty of violence and that could stop him by fully submitting his partner requirements;

- Immobilization as a result of psychological and / or physical injury (injuries often can not mobilize their own resources necessary to terminate destructive marriage relations and the beginning of a new life for themselves and their children, especially immediately after injury). [2; P.36].

I.A.Petin highlighted that the victim's behavior is determined by the self-penetration system that is guided by the subconscious. The main element of self-destruction in this case is a sense of guilt. Perception of victims of criminal violence as a formation of inevitability of punishment for behavior in general has an exceptionally important criminological and criminal significance to prevent violent crime [3, p. 267].

A very important and criminologically significant factor is the nature of relations between victims and criminals, their social and domestic ties at the time of crime. In addition, it is established that the closer communication (by the degree of kinship, the intensity of development, duration, etc.) between the victim and the offender, the higher the likelihood of becoming a victim of violence. [4, p 137].

Among the essential forensic characteristics of the person of the victim of the victim, scientists distinguish two groups of information:

1. Information about its own qualities, inherent in the victim as a personality, which is endowed with a set of physical and socio-psychological rice;

2. Information on the peculiarities of behavior, connections and relationships of the victim with the offender and other persons, its place in the system of the nearest social environment, which may lead to the specifics of the commission of a crime (method, time, place, tools and means, other circumstances of its commission) [5, p. 52].

V.Y. Shopito notes that the study of the victim's person should include:

1. Information of the questionnaire (gender, age, place of birth, work or training, experience, profession (profession), marital status, availability of relatives);

2. Socio-psychological data (type of temperament, character traits, emotional manifestations, peculiarities of interaction (communication) in the collective);

3. Features of behavior - to a criminal event, at the time of committing a crime, after its commission;

4. Independent characteristics (at a place of work or training, at the place of residence, according to the indications of relatives, close or closest surroundings);

5. Social ties (circle of communication, the closest familiar, features of conducting free time, availability or lack of joint business, commercial activity, specificity of group behavior, desire to enter certain micro groups);

6. Data on socially useful activity, its features;

7. Financial position (property of property, including real estate, cash deposits, source of enrichment, availability or absence of debt obligations, obtaining loans and the possibility of their repayment);

8. Criminal experience (the presence or essence of convictions, communication with criminal groups, friendly relations with persons who were prosecuted);

9. Causes of victim behavior (performance of certain professional functions; social deformation of personality), etc. [6, p. 164-165].

Domestic violence occurs in all sectors of society, regardless of religion, race, sexual preferences, professional and educational level. Persons who commit violence try to gain power and control over close partners. To know the genesis of any criminal insolation, especially domestic violence, it is not enough to limit yourself to studying the identity of only the offender, since in some cases it largely depends on the behavior of the victim. In this regard, only taking into account the identity and behavior of the victim, a number of issues can be solved, in particular: the most complete to find out the elements of criminal behavior, to reveal the forms of conflicting behavior of the victim and the offender.

Список використаних джерел:

1. Іщенко Т.В. Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики домашнього насильства. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 3(112)

2. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання: навчально-методичний посібник для курсантів вищих навчальних закладів МВС України / Укладачі: Запорожцев А.В., Лабунь А.В., Заброда Д.Г., Басиста І.В., Дроздова І.В., Брижик В.О., Мусієнко О.М. Київ, 2012. 246с.

3. Петин И. А. Механизм преступного насилия. Санкт-Петербург, 2004. 349 с.

4. Кузнецов М. Г. Віктимологічний портрет жертви домашнього насильства, що є небезпечним для життя. *Вісник пенітенціарної асоціації України*. 2019 / № 1(7).

5. Сокол Е. В. Особенности личности несовершеннолетнего, вовлеченного в совершение преступления. *Вестник Краснодарского университета МВД России*. 2009. № 4. С. 50–55.

6. Шепітько В. Ю. Особа потерпілого в системі криміналістичної характеристики злочинів. *Проблеми законності : республік. між від. наук. зб. / відп. ред. В. Я. Тацій. Х. : Нац. юрид. акад.. України, 2008. Вип. 93. С. 168–174.*

Гупал Данил Сергійович,
курсант 3 курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Никифорова Олена Анатоліївна,
кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МЕТОДИ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ В КРИМІНАЛІСТИЦІ

Розвиток криміналістики як самостійної науки закономірно пов'язаний із формуванням у ній і самостійної системи методів наукового пізнання. Їх сукупність визначається комплексом завдань, які криміналістика покликана вирішувати, її функціями, цілями та особливостями об'єктів вивчення та пізнання. Це зумовлює актуальність та необхідність подальшої розробки вчення про методи криміналістики як окремого розділу загальної теорії криміналістичної науки.

Метод у широкому розумінні може бути охарактеризовано в гносеологічному та онтологічному аспектах. У гносеологічному плані метод, як правило, розглядається як найбільше правильний шлях, спосіб досягнення поставленої мети або розв'язання будь-якого завдання; в онтологічному - він виступає як сукупність діяльно-пізнавальних прийомів, операцій, за допомогою яких вирішуються теоретичні та практичні завдання. Поняття методу у криміналістиці не відрізняється за своєю гносеологічною сутністю від інших наук. Отже, під методами криміналістики слід розуміти способи вирішення наукових завдань у процесі криміналістичних досліджень теоретичного та прикладного характеру [1, с. 236].

Методи наукового дослідження у криміналістиці не слід ототожнювати з методами практичної діяльності, які базуються на положеннях криміналістики. Вони розмежовуються за сферою застосування, завданнями та результатами діяльності [2, с. 248].

Методи криміналістики як науки - це система способів наукового пізнання закономірностей злочинної діяльності й розробки на цій основі методик і алгоритмів вирішення криміналістичних завдань. Завданнями та результатами наукового пізнання у даному випадку є закономірності злочинної діяльності, які подані в її типових інформаційних моделях і

типових методиках їх розкриття, розслідування та попередження. Це сфера діяльності вчених-криміналістів, спеціальних науково-дослідних установ, що вивчають та узагальнюють практику розслідування злочинів. Методи практичної діяльності - це система способів, прийомів та операцій розкриття та розслідування конкретного злочину або прийомів установлення якого-небудь іншого юридичного факту. Завданням та результатом цієї діяльності є істина конкретного факту, що подається у формі матеріалів розслідуваної кримінальної справи. У даному випадку це сфера діяльності органів дізнання, слідства, суду, експертних установ, оперативно-розшукових працівників, прокурорів та ін [3, с. 539].

Однак слід зазначити, що не має підстав і для повного їх протиставлення, оскільки як в практичній діяльності, так і в криміналістичному науковому дослідженні можуть використовуватися одні й ті самі методи пізнання. Так, наприклад, спостереження - планомірне, цілеспрямоване, передбачене сприйняття, гносеологічна сутність якого не змінюється незалежно від того, чи буде його здійснювати слідчий, чи вчений-криміналіст. Проте умови та результати застосування цього методу пізнання, об'єкт, мета в таких випадках будуть різними, що відобразиться на прийомах сприйняття, його ролі у процесі пізнання.

Зміст конкретних методів криміналістики визначається типовими завданнями дослідження, особливостями об'єктів, умовами їх застосування. Разом із тим методи криміналістики мають і такі загальні особливості, як:

- загальна методологічна основа, тобто вони будуються на комплексі криміналістичних знань. Розвиток криміналістики, її теорії дають можливість розробки та використання нових методів, які, у свою чергу, поглиблюють рівень теоретичних досліджень, процеси пізнання. Тому методи криміналістики виступають як засіб поглиблення предмета науки і в той же час як певний результат розвитку предмета криміналістики, її об'єктів;

- синтетичність, комплексність. Кожний метод криміналістики складає й містить у своїй структурі цілу низку елементів інших методів. У системі методів криміналістики проявляється і загальна інтегративна тенденція сучасної науки, яка полягає в тому, що кожна наука при створенні систем своїх методів досить широко використовує методи інших наук;

- тісний зв'язок між собою, що проявляється: а) в обов'язковій послідовності застосування методів у процесі досліджень; б) у включенні в структуру кожного методу елементів інших методів криміналістики; в) у необхідності одночасного проведення дослідження одного об'єкта, явища за допомогою сукупності методів;

- підвищена здатність до розвитку й удосконалення. Це забезпечується постійним використанням досягнень інших наук, нових

досягнень у теорії криміналістики, вивченням практики застосування методів;

- використання в практичній діяльності по розслідуванню та попередженню злочинів, а саме в оперативно-розшуковій діяльності для попереднього аналізу й збору матеріалів. Знання цих методів необхідне у роботі слідчого, судді, адвоката, нотаріуса [4,с. 366].

Таким чином, подальший розвиток сучасної криміналістичної науки неможливий без застосування системи необхідних методів наукового пізнання, спеціально розроблених або пристосованих для дослідження таких специфічних явищ, як злочин та діяльність по розкриттю й розслідуванню.

Список використаних джерел:

1. Гора І.В. Криміналістика / навч. посіб- 4-те вид., випр. та доп. - К.: Вид. Паливода А.В., 2017. - 236 с.
2. Кофанов А.В. Криміналістика: посіб. для підготовки до іспитів К:ФОП ОС.- 2011. - 248 с.
3. Криміналістика: навч. посіб. Львів. держ. ун-т внутр. справ. - Л., 2019. - 539 с.
4. Кузьмічов В.С. Криміналістика: навч.посіб./ Національна академія внутрішніх справ України/ за заг. ред. В.Г. Гончаренко, Є.М. Моїсеєва.- К.: Юрінком Інтер, 2012. - 366 с.

Гурєєв Артур Володимирович,
курсант 3-го курсу факультету
підготовки
фахівців для підрозділів стратегічних
розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Павлова Наталя Валеріївна,
кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри криміналістики на та
домедичної підготовки,
підполковник поліції

ЗНАЧЕННЯ ТРАСОЛОГІЇ У КРИМІНАЛІСТИЦІ

Актуальність даної теми полягає в тому, що криміналістична трасологія допомагає визначити чимало чинників, які мали значення у вчиненні того чи іншого злочину. По-перше, трасологія являє собою галузь

криміналістичної техніки, яка вивчає матеріально-фіксовані сліди, які мають неабияке значення для розкриття злочинів, визначення підозрюваних осіб та встановлення істини. Крім того, даний розділ визначає закономірності утворення слідів, завдяки чому можна визначити механізм та оперативно розслідувати та запобігти виникненню нових злочинів.

У загальному вигляді криміналістична трасологія являє собою галузь криміналістичної техніки, яка вивчає теоретичні засади слідоутворення та закономірності виникнення слідів [1, с.362]. При цьому, традиційно слід у криміналістиці розглядається у двох значеннях - вузькому та широкому. У широкому значенні слід являє собою результат будь-якого матеріального перетворення або зміни первинної обстановки. Щодо вузького значення, то сліди - це комплекс елементів, які притаманні певним випадкам, внаслідок яких власне й відбулось їх виникнення. Трасологія має чітку систему, яку утворюють: 1) способи і методи збору, фіксації та аналізу слідів; 2) наука про сліди та слідоутворення; 3) наука про дослідження слідів [2, с.69].

Трасологія має неабияке значення для дослідження слідів, порядку їх вилучення та аналізу щодо чинників, які впливали на їх виникнення. Предметом її є закономірності та наявність в слідах доказової інформації, яка може в подальшому бути використана на користь працівників правоохоронних органів, адже завдяки наявним слідам можна довести або спростувати певні факти щодо вчинення злочину. Слід зазначити, що завдяки криміналістичній трасології можна визначити: класифікацію слідів, механізм та умови виникнення слідів та інші обставини злочину [3, с.90]. Трасологія також може допомогти встановити причинний зв'язок з певною злочинною подією, таким чином можна встановити спосіб проникнення до житла, орієнтовний час та визначити коло підозрюваних осіб. Якщо криміналіст володіє знаннями щодо слідів, способу їх утворення та класифікації, то існує набагато більше шансів оперативно розкрити злочин та встановити істину по справі.

Визначають також принципи, на яких базується трасологія. До них відносять: неповторність слідів, тобто відсутність такого ж сліду в цілому, стійкість слідів та здатність відображати об'єкти та утворювати сліди. Впровадження даної науки та її застосування зумовлене наявністю потреб в одержанні інформації щодо предмета вивчення. Цьому сприяють методи та підходи трасології, завдяки яким можна отримати інформацію та дослідити сліди.

Отже, трасологія має неабияке значення для дослідження слідів, встановлення їх групової приналежності та застосування в подальшому в якості доказів у провадженні. Сліди можуть вказати не лише на механізм вчинення злочину, а й визначити коло осіб, які мали причетність до вчинення злочинних діянь. Трасологія має на меті, щоб на основі виявлених слідів можна було зробити висновки, оцінити ситуацію та проаналізувати її. За умови, якщо сліди правильно відібрані та зафіксовані

в визначеному порядку, вони можуть бути використані у ході розслідування та мати позитивний вплив щодо успішного та оперативного розкриття злочинів.

Список використаних джерел:

1. Волобуєв А.Ф. Криміналістика: навчальний посібник. Київ, 2011. 672с.
2. Криміналістика: курс лекцій /І.І.Когутич. Київ: Атіка, 2008. 888с.
3. Криміналістика: навчальний посіб./ За ред. Є.В.Пряхіна. Київ, 2012. с. 340.

Демченко Ірина Олександрівна,
ад'юнкт кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

У 2019 році людство зіткнулося з пандемією (COVID-19), яка на теперішній час набула світового поширення та стала глобальною проблемою. Вказана проблема надзвичайно вплинула на світову економіку та економіку багатьох країн, які найбільше постраждали від даної хвороби. У зв'язку з чим, перед роботодавцями виникли значні проблеми пов'язані з пандемією та карантинном, а також економічною кризою, новими моделями та підходами до організації робочого часу, зростаючою дискримінацією та стигматизацією на робочих місцях. Так, багатьма країнами включаючи і Україну, було проведено багатомасштабні заходи, які повинні були зупинити стрімке розповсюдження коронавірусної хвороби, у зв'язку з чим, було введено тимчасове закриття кордонів, обмеження користування громадським транспортом, закриття закладів харчування та магазинів торгівлі непродовольчими товарами, закриття закладів культури та спорту. Вказані заходи призвели до переведення більшості офісних робітників на дистанційну роботу вдома або відправлення у неоплачувану відпустку відповідно до Закону України від 17.03.2020 № 530- IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» (далі – Закон № 530-IX). [1]

Виходячи з вищевказаного однією із проблем, яка виникає через карантинні заходи є неявка учасників досудового розслідування для проведення слідчих (розшукових) дій через те, що останні можуть

посилатися на неможливість прибути до слідчого через те, щоб унеможливити себе від подальшого зараження коронавірусом, а також можуть посилатися на те, що вони перебувають на самоізоляції відповідно до постанови КМУ від 09 грудня 2020 року № 1236 «Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2», у якій вказується наступне, що відповідно до пунктів 5-7 самоізоляція здійснюється з метою запобігання поширенню на території України COVID-19 та зменшення кількості хворих з тяжким перебігом COVID-19. Вказані дії негативно впливають на досудове розслідування, а саме можуть безпосередньо його затягувати та порушувати строки досудового розслідування. [2]

Вищевказана проблема може бути вирішена тільки у тому випадку, якщо на законодавчому рівні вносити доповнення у кримінально процесуальний кодекс, а саме в ст. 280 КПК України «Підстави та порядок зупинення досудового розслідування після повідомлення особі про підозру», а саме додати до п.1 ч.1 ст 280 КПУ України наступне: підозрюваний захворів на тяжку хворобу, яка перешкоджає його участі у кримінальному провадженні, за умови підтвердження цього відповідним медичним висновком або підозрюваний перебуває на самоізоляції відповідно до карантинних заходів, що підтверджується відповідними медичними рекомендаціями.

Враховуючи вищезазначену проблему, а саме відсутність законодавчих змін щодо строків досудового розслідування, так як строки самого слідства, передбачені ст.219 КПК України, не були зупинені або скасовані, призвело до того, що перед слідчими органами постали умови за яких працівники вимушені були здійснювати слідчі (розшукові) дії навіть під час жорстких карантинних обмежень. Однак, відповідно до практики стало зрозуміло, що у вказаний період об'єктивно неможливим було проведення більшості слідчих (розшукових) дій. Так, неможливо було провести допит потерпілого (свідка), проведення огляду місця події, проведення слідчого експерименту, проведення тимчасового вилучення інформації, речей та документів та інших слідчих (розшукових) дій в інших областях, так як більшість областей знаходилися у червоній зоні карантину та допуск до яких був закритий для всіх.

Оцінюючи вищевказане слід зазначити, що в умовах надзвичайної ситуації на території України та в усьому світі, коли суспільство та держава страждає від поширення хвороби коронавірусу (COVID 19), прийняття законодавчих актів, спрямованих на забезпечення прав, свобод і законних інтересів осіб, особливо у сфері кримінальної юстиції, повинні належним чином та своєчасно обговорюватися із залученням авторитетних фахівців у відповідній сфері. Поспішні й належним чином необґрунтовані законодавчі акти можуть створювати прогалини та відповідні колізії, які у

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛІСТИКИ ТА СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

подальшому можуть призвести лише до порушення прав, свобод і законних інтересів осіб під час здійснення досудового розслідування у кримінальному провадженні та затягуванні процедури досудового розслідування й судового розгляду, що недопустимо в сьогоденних умовах боротьби з хворобою коронавірусу (COVID 19).

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20#Text>

2. Постанова КМУ від 09.12.2020 №1236 Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vstanovlennya-karantynu-ta-zaprovadzhennya-obmezhuvalnih-protiepidemichnih-zahodiv-1236-091220>.

Димихіна Юлія Андріївна,
курсант 4-го курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів
стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Єфімов Микола Миколайович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-ПСИХІАТРИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Вияви психічного розладу оцінити можливо лише на основі спеціальних знань у галузі психіатрії. Дізнавач, слідчий, прокурор не можуть досконало визначити, чи страждає особа на будь-який психічний розлад, оскільки ці питання належать до сфери спеціальних знань і повинні вирішуватися експертним шляхом, ураховуючи, що психічні розлади не настільки очевидні, як фізичні, і їх неможливо виявити без спеціальних досліджень.

У статті 1 Закону України «Про судову експертизу» зазначається, що експертиза виступає певним дослідженням експерта на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів досудового та судового слідства [1].

Іншими словами, психіатрична експертиза – це дослідження, що здійснюється за постановою уповноважених органів або за ухвалою суду експертом-психіатром з метою дати відповіді на запитання, які виникають під час провадження в адміністративних, цивільних та кримінальних справах з приводу психічного стану людини. Така експертиза призначається для вирішень питання, що мають правове значення у даних справах.

У статті 242 Кримінального процесуального кодексу України визначено, що експертиза проводиться експертом за зверненням сторони кримінального провадження або за дорученням слідчого судді чи суду, який для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання для визначення психічного стану підозрюваного за наявності відомостей, які викликають сумніви щодо його осудності [2].

Відповідно до частини 1 ст. 509 КПК України, слідчий, прокурор зобов'язані залучити експерта (-тів) для проведення психіатричної експертизи в разі, якщо під час кримінального провадження будуть встановлені обставини, які дають підстави вважати, що особа під час учинення суспільно небезпечного діяння була в неосудному або обмежено осудному стані або вчинила кримінальне правопорушення в осудному стані, але після його вчинення захворіла на психічну хворобу, яка позбавляє її можливості усвідомлювати свої дії або керувати ними.

Підставами, для призначення психіатричної експертизи, повинні бути обґрунтовані, тобто викликатися виявленими у ході кримінального провадження фактичними обставинами.

Обставинами, у цьому випадку, можуть виступати насамперед дані, підтвержені медичними документами, згідно з якими дана особа в минулому вже обстежувалася психіатром і той діагностував психічний розлад в останнього. Також це можуть бути відомості про те, що особа раніше перебувала (перебуває на даний момент) під спостереженням дільничного психіатра, або раніше була госпіталізована чи лікувалася в психіатричному закладі. Але, в основному, обставини, що ставлять під сумнів психічну повноцінність особи, належать дані про особливості поведінки, які є можливими свідченнями про психічні хвороби, такі як дивна, неадекватна обстановці поведінка у вигляді безглузвих висловлювань і вчинків або вияви психічного розладу, розуміння хворобливого характеру якого не вимагає медичних знань, наприклад приступ [4, с. 147].

Підставою для проведення експертиз, відповідно до чинного законодавства, є процесуальний документ – постанова чи ухвала про призначення експертизи, складений уповноваженою на те особою чи органом, або письмове звернення потерпілого чи сторони захисту кримінального провадження (документ про призначення експертизи, залучення експерта), у якому обов'язково зазначаються реквізити, перелік питань, поставлених експерту, а також об'єкти, котрі підлягають дослідженню [3, с. 257].

Постанова про призначення експертизи повинна відповідати вимогам частини 5 статті 110 КПК України. Документ повинен бути виготовлений на офіційному бланку та підписаний слідчим або прокурором, який прийняв відповідне процесуальне рішення, відповідно до ч. 6 ст. 110 КПК України [2].

Відомості про особу, що подаються експерту для дослідження повинні бути систематизованими. Також необхідно коротко сформулювати ознаки поведінки досліджуваного, які дають підстави для призначення даної експертизи, особливу увагу необхідно приділити даним про поведінку напередодні й одразу після вчинення суспільно небезпечного діяння.

Отже, на нашу думку, у всіх випадках коли виникають сумніви у психічній повноцінності підозрюваного, обвинуваченого або в ході кримінального провадження з'явилися матеріали, що свідчать про наявність психічних розладів, необхідно призначити судово-психіатричну експертизу, тому що під зовнішніми ознаками осудності дуже часто приховуються такі психічні аномалії, які неможливо встановити без використання спеціальних знань.

Висновок судово-психіатричної експертизи являє собою найбільш докладну та об'єктивну характеристику психічного стану особи, порівняно з іншими джерелами інформації.

Список використаних джерел:

1. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-ХІІ – 1994. № 28. с. 232
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2014 р. Відомості ВРУ С. 88
3. Смирнова В. В. Участь прокурора при розгляді в суді справ про застосування примусових заходів медичного характеру. *Проблеми законності*: Респ міжвідом наук. зб. / Відп ред В. Я Тацій. Х: Нац. юрид. акад. України, 2008. Вип. 97. С. 255–261.
4. Свобода Є.Ю. Причини виникнення та можливості попередження експертних помилок в діяльності експерта-почеркознавця. *Часопис Академії адвокатури України*. 2020. № 4. С. 143–149.

Drogovoz Svitlana Yevhenivna,
cadet of the first course of faculty of
preparation of experts for divisions of
preventive activity
Dnipropetrovsk state
University of Internal Affairs

Supervisor:

Bidnyak Anna Sergeevna,
Ph.D., Associate Professor,
Associate Professor of Criminology and
Home Medicine Training,
Dnipropetrovsk state
University of Internal Affairs

FEATURES OF ENSURING THE RIGHT TO FREEDOM AND PERSONAL INVOLUTION AS ONE OF THE PRINCIPLES OF CRIMINAL PROCEEDINGS

The legislation of most modern states provides for the provision of human rights of various kinds: political, economic, personal, and others. At present, given the increased number of armed conflicts and the level of crime, we are particularly interested in the personal rights of man and citizen, namely the right to liberty and security of person during the application of such precautionary measures as house arrest and detention. To begin with, it is worth clarifying the historical aspects of the concepts of "freedom" and "personal integrity". For example, Sh.L. Montesquieu, in defining the concept of "freedom", believed that it was a human right to allow a person to do what is required by law. In general, the emergence of the right to liberty and security of person is associated with the emergence of the international legal act of the Universal Declaration of Human Rights, its text has been amended in various countries, but the essence of the right to liberty and security has not changed. Thus, it means that a democratic state cannot exist without respect for this type of human rights [1].

It is also special how the state should ensure the implementation of the principle of respect for the right to liberty and security of person in the field of pre-trial investigation. To begin with, it is necessary to determine the essence of ensuring the human right to personal integrity during the application of precautionary measures, for example, according to K.D. Volkova is a holistic, indivisible legal mechanism that provides for the lawfulness of application and determines all the rules for the application of precautionary measures during pre-trial proceedings. The existence of this mechanism is provided for the prevention of arbitrariness and bullying by law enforcement officials against a detained or arrested person during the application of measures of criminal coercion [4]. After all, on the one hand, the state must ensure fair punishment for offenders. On the other hand, it is important to ensure respect for the right to

liberty and security of person, even for those who have committed crimes against the lives of others, crimes against humanity, and so on. The Criminal Procedure Code of Ukraine, namely Article 12 of the CPC of Ukraine, defines the provision of the right to liberty and security of person as one of the principles of criminal proceedings. The article states that “During criminal proceedings, no one may be detained, detained or restricted in the exercise of the right to free movement in any other way on suspicion or accusation of committing a criminal offense other than on the grounds and in the manner prescribed by this Code. A detainee shall be released immediately if he or she has not been served with a reasoned detention order within seventy-two hours of his or her detention. The detention of a person, his detention or restriction of the right to free movement in another way, as well as his whereabouts must be immediately notified to his close relatives, family members or other persons of that person's choice in the manner prescribed by this Code. »[2]. Thus, from the CPC of Ukraine, it can be concluded that the legislator provides for the protection of this type of human rights, which is prosecuted for investigative (investigative) actions, this gives reason to believe that the legislator treats humanely those who are prosecuted. . After all, humanity and the recognition of human life, health, honor and dignity are fundamental principles of a democratic and legal state.

The issue of observance of the right to human freedom arises during the application of precautionary measures to ensure criminal proceedings that restrict this human right. Such precautionary measures are detention and house arrest [3].

Article 181 of the CPC of Ukraine defines house arrest as a precautionary measure, which is to restrict the free movement of a person and prohibits the suspect, accused to leave the home around the clock or during a certain period of day with the possibility of using electronic means of control. is prosecuted. So, in a way, house arrest is an alternative to detention. After all, the investigating judge at his own discretion, based on the provisions of a particular case of a criminal offense, the nature of the offense, the individual characteristics of the person who committed the criminal offense, prescribes one of the precautionary measures to ensure criminal proceedings.

Article 183 of the CPC of Ukraine defines detention as an exceptional precautionary measure that applies only if the prosecutor proves that none of the more lenient precautionary measures can prevent the risks provided for in Article 177 of this Code. Such risks in accordance with this article are:

- 1) concealment from the bodies of pre-trial investigation;
- 2) an attempt to destroy, hide factual data that are important to ensure criminal proceedings and establish the truth in the case;
- 3) the possibility of a person prosecuted to illegally influence a victim, witness, other suspect, accused, expert, specialist in the same criminal proceedings;

- 4) obstruction of criminal proceedings in another way;
- 5) the possibility of committing another criminal offense [2].

From the above we can conclude that the legislator in the Criminal Procedure Code of Ukraine tried during the criminal proceedings to ensure the realization of the human right to liberty and security of person, and in case of its restriction, the restriction to the minimum term and compliance with the rule of law. investigative) actions, which manifests itself in the fact that both house arrest and detention as precautionary measures should be applied only after the decision of the investigating judge, and in case of detention, the prosecutor must prove the necessity and effectiveness of this measure, relying on the norms of the Criminal Procedure Code of Ukraine. In addition, a person under Article 55 of the Constitution of Ukraine to whom measures of criminal procedural coercion apply has the right to apply to the court and accordingly appeal against decisions and actions of police officers that may violate his personal right to liberty and security.

Дума Анастасія Артемівна,
курсант факультету підготовки
фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Бідняк Ганна Сергіївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

SPECIFIC ISSUES OF DETENTION OF A PERSON WITHOUT DOCUMENTS

In today's realities and unstable political and economic situation in Ukraine, the problem of detaining a person without documents is urgent. After all, in addition to the current military conflict, there are clear restrictions and rules set for the population related to COVID-19 regarding the wearing of identity documents, such as ID, passport, driver's license.

Many studies have been devoted to the issue of detaining a person without documents. Among the important scientific works should be noted research: B. Malyshev, V. Baburin, N. Sotnik, O. Tatarov, I. Usenko and others. At the same time, legislative changes and the impact of force majeure need some clarification and clarification.

In the scientific literature, a person's detention is understood as a temporary measure chosen by an authorized body in case of urgent need for a certain purpose and which consists in depriving a detained person of imprisonment for a certain period of time. Analyzing the provisions of the Criminal Procedure Code, we can note that there are several types of detention: Art. 187-191 of the CPC - detention on the basis of a decision of the investigating judge, the court on permission to detain for the purpose of reason; Art. 207 of the CPC indicates lawful detention; Art. 208 of the CPC emphasizes the detention of an authorized official; in Art. 582 of the CPC focuses on the detention of a person who has committed a criminal offense outside Ukraine [2].

But, in addition to the Criminal Procedure Code, the Law of Ukraine "On National Security of Ukraine" has been in force for several years, according to which it is possible to carry out preventive detention in the area of anti-terrorist operation of persons involved in terrorist activities for more than 72 hours. Based on Art. 208 item 5, it is possible to pay attention that during detention of the person suspected of commission of a crime, the report in which, besides the information provided by article 104 of the CPC of Ukraine, is specified: place, date and exact time (hours and minutes) of detention in accordance with the provisions of Article 209 of the CPC; grounds for detention; the results of a personal search and more [3].

Analyzing the statistical data provided by the National Police of Ukraine for 2020 compared to 2018, the number of detentions without documents under Art. 208 of the CPC decreased by 37%, namely 13,916 people in 2015; 12,371 people in 2016; 11,644 people in 2017; 9437 people in 2018; 8793 people at the beginning of 2020.

After a personal search, it is necessary to record what was in the possession of the person who committed the crime, for example: documents, telephone, money, items similar to cold steel, firearms, drugs, that is, anything that may indicate that the person committed an offense. When inspecting these objects, it is important to use gloves so as not to spoil possible traces of papillary patterns.

Speaking of documents, it is necessary to carefully examine them for signs of changes in the initial changes. The review of any document begins with the study of the form of the document and the correctness of filling in its details. Among the modern methods of forging document forms are such as: the use of copying and duplicating equipment and the use of printing.

In the first case, various types of printers are used, access to which is free and does not require special skills in use, or significant material costs for purchase. The second group of ways to forge a document form is to use certain types of printing, which are available in private printing houses. Most often it is flat and letterpress, but with the naked eye it is difficult to distinguish even a specialist. In such cases, you should pay attention to other signs. Thus, in forged forms of documents or there are no security elements at all, or some of them are

imitated. You can distinguish a document made in this way using different lighting modes, namely UV and IR emitters. Thus, documents made on special forms will be completely or partially absorbed by ultraviolet rays. At the same time, counterfeit forms are usually made on plain paper, which completely reflects ultraviolet rays, resulting in the entire surface luminescent bright color.

If the form of the document is real, ie corresponds to the established sample, its requisites can be subject to changes. Ways to make changes to the details remain constant: correction, addition, cleaning, etching, rinsing, installation. In modern life, they can be used in combination with computer processing, which significantly complicates the detection of changes in the document [1, P. 132].

Of course, if possible, you should use a variety of techniques. However, more qualified assistance will be provided by forensic specialists involved as specialists.

If at the time of detention the data of the detained person are not known, a detailed description of the person must be indicated in the report and this information must be supplemented with a photograph. Of course, it is advisable to use the description by the method of verbal portrait, reflecting all groups of features: general anatomical, functional (dynamic), concomitant and special features. The person who drew up the report shall sign it together with the detainee and immediately hand it over to the detainee and send a copy of the report to the prosecutor.

Meanwhile, the detainee has the right to demand a lawyer and see him alone. A detainee may lawfully refuse to testify and explain until a lawyer arrives. Also, such a person can get acquainted with the materials of the proceedings and during the consideration of the case to give explanations, submit evidence, file a petition. The detainee has the right to appeal the decision on the case to higher authorities, the prosecutor's office and the court. Similarly, in order to prevent complaints, law enforcement officers must strictly comply with the procedural requirements and carefully describe the person.

Thus, during compliance with quarantine conditions, crossing the conditional line of demarcation with the occupied territory, etc., identity documents become relevant, which are not only a passport but also a student card, pension, military and driver's license, and other documents with information about person with a photo. However, there are some difficulties in performing their professional duties, in particular, detaining an undocumented person. Given that there is no responsibility for the lack of documents, the skills of describing a person's appearance by the method of verbal portrait become especially important.

Список використаних джерел:

1. Бідняк Г.С. Застосування спеціальних знань поліцейськими під час перевірки документів Науковий вісник публічного та приватного права, випуск 1, том 2, 2019. С. 130-133.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 21.07.2020. N 817-IX. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T124651?an=5941> (дата звернення: 31.10.2020).

3. Про національну безпеку України, Закон України N 2469-VIII, редакція від 24.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 31.10.2020).

Жук Володимир Олександрович,
курсант факультету підготовки
фахівців для органів досудового
розслідування

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Никифорова Олена Анатоліївна,
кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЕКСГУМАЦІЯ: ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТА ПРОБЛЕМАТИКА ПРОВЕДЕННЯ

Ексгумація – (Exhumation лат. - ex-humatio - извлечение трупа из земли, от ex – из – и humus- земля, почва) це вилучення вже похованого трупу з землі для огляду або розтину, щоб з'ясувати причини смерті або встановити ідентичність трупу.

Взагалі, проаналізувавши кримінальний процесуальний кодекс, ексгумацію відносять до таких слідчих дій як огляд та освідування, хоча деякі науковці відносять дану дію до виїмки. Однак, для більш детального вивчення даної теми, слід трохи занурити в історію розвитку даної слідчої дії.

Койсин А.А. вважає, що ексгумацію можна визнати приватним випадком виїмки, так як вони мають тотожні цілі; пошукові слідчі дії при здійсненні обох процесуальних дій зводяться до мінімуму; об'єкти на які направлені ці дії, видаються добровільно, та взагалі вилучення трупу з місця захоронення нічим не відрізняється від вилучення інших предметів чи документів. Але, ми не згодні з даним твердженням, так як порівнювати померлу особу з предметами та документами є не правильним, хоча б з морально-етичної точки зору. Крім того, ознака добровільності носить

спірний характер, оскільки родичі покійної особи можуть бути проти проведення такої слідчої дії [1].

У давнину ексгумації з метою вивчення тіла чи інших причин майже не проводилися, це вважалося оскверненням тіла і могили, а також мародерством і надругою над трупом небіжчика і його духом. Більш того, багато людей того часу вірили, що якщо небіжчика потривожити (розкопати), то можуть бути великі неприємності, аж до того, що покійник може ожити. Тільки грабіжники могил іноді розкопували могили з метою легкої наживи. Лише в ХІХ столітті почалося активне вивчення трупів, для чого, найчастіше, труп витягувався з могили, незважаючи на найсуворіші заборони. Активна ж ексгумація тіл з метою вивчення причин смерті і встановлення особистості почалася з середини ХІХ століття. У ті часи «ексгумацією» називалося переогляд мертвого тіла, проте цей термін якийсь час зовсім не використовувався в кримінальному судочинстві [2].

На сьогодні, ексгумація є особливим різновидом огляду трупа, а тому вона проводиться з дотриманням правил огляду трупа, але має декілька відмінних рис. Слід відмітити, що задля проведення огляду трупа, пов'язаного з ексгумацією необхідна наявність підстав, а саме: фактичної і юридичної. До фактичних підстав можна віднести наявність достовірних доказів, що на місці де похований труп, на ньому або біля нього могли залишитися сліди, що мають важливе значення для кримінального провадження. До юридичних підстав слід віднести вмотивовану постанову прокурора [3].

Головною проблемою ексгумації, залишається морально-етична сторона проведення ексгумації трупа, адже доцільніше було б отримати дозвіл родичів на проведення даної слідчої дії. На сьогодні, це питання й досі залишається невирішеним, адже чинний Кримінальний процесуальний кодекс не дає відповіді на дане питання, а тому це є його прогалиною. На нашу думку, слід закріпити законодавчо процедуру отримання дозволу від родичів на проведення ексгумації.

Отже, проаналізувавши вище викладене, можна сказати, що ексгумація є специфічною слідчою дією як з правової точки зору, так і з морально-етичної сторони. На законодавчому рівні, ексгумація має велику кількість прогалин, усунути котрі можливо лише у разі внесення змін до Кримінального процесуального кодексу зазначивши дані питання у окремій статті, зазначивши процесуальний порядок даної слідчої дії більш детально.

Список використаних джерел:

1. Койсин А.А. Ексгумація трупа – огляд или выемка? // Сибирский юр. вестник 2010. №1 (48). С. 63-66.

2. WikiZer. Електронний ресурс URL: <https://wikizero.com/uk/%D0%95%D0%BA%D1%81%D0%B3%D1%83%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>

3. Стельмах В. Ю. Процесуальний порядок і проблеми виробництва ексгумації трупа у кримінальному судочинстві. Адвокат, 2016. № 1. С. 21-27.

Калініченко Аліна Олександрівна,
курсант 4-го курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів
стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Єфімов Микола Миколайович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ГРАБЕЖІВ ТА РОЗБОЇВ

На сьогодні в умовах розвитку демократичних правових держав, підтримання та реалізація прав та свобод людини Основний Закон проголошує людину найвищою соціальною цінністю. У цьому ключі захист громадян від злочинних посягань, що загрожують життю й здоров'ю – першочергове завдання держави, зокрема, криміногенні елементи разом із цим посягають й на матеріальні цінності особи. Законодавцем, зокрема, розділом VI злочини проти власності Кримінального кодексу України, встановлено коло таких злочинів, основу яких складають розбійні напади, грабежі, крадіжки.

Зокрема, В. М. Глібко відзначає, що злочини проти власності характеризуються наступними фактами:

- 1) Злочинці швидко зникають з місця скоєння злочину, додатково використовуючи різного роду транспортні засоби;
- 2) Для встановлення істини важливими стають показання потерпілого, свідків, очевидців;
- 3) Особливість умов міст, вулиць, під'їздів, транспорту, та інших місцях, де можуть бути залишені сліди скоєння злочину.

Тобто автор визначає знання обставин злочину, що підлягають доказуванню, зумовлюють особливості організації пошуку злочинця та отримання відомостей про вчинений злочин [1, с. 156].

В свою чергу, П. Ю. Кравчук розкриває особливості розслідування таких злочинів, саме щодо дій уповноважених осіб при встановлення

фактів вчинення злочину: після прибуття слідчо-оперативної групи на місце події з'ясовується місце знаходження потерпілого (будинок, лікарня, інше місце). Якщо потерпілий перебуває не на місці події, то допит проводиться за місцем його знаходження. У цьому випадку допит, за дорученням слідчого, може провести оперативний працівник або дільничний інспектор, які входять до складу слідчо-оперативної групи, тому що слідчий у цей час, як правило оглядає місце події [3, с. 435].

А вже Ковоналова В. О., проведення допиту за фактами грабежів та розбоїв слідчому вартує організувати швидко та ретельно відібрати необхідні тактичні прийоми, зокрема встановити наступне:

- 1) Об'єктивні чинники, тобто умови за яких підозрюваний міг спостерігати предмети, явища, а також учиняв відповідне кримінальне правопорушення (день, ніч, далеко, близько та ін.);
- 2) Психічний стан до та після кримінального правопорушення (сп'янілий, вражений, зляканий тощо);
- 3) Фізичний стан органів почуттів особи – органів нюху, слуху, зору тощо [2, с. 19–22].

Допит свідків також має свої особливості. Як правило, свідками можуть бути працівники підприємства, родичі, сторонні особи, які з тих чи інших причин знаходилися на місці події. Тому в даному випадку слідчому необхідно ретельно підготуватися до допиту, розробити його план, заздалегідь обдумати всі питання, які слід поставити під час допиту, при цьому не виключати можливості того, що окремі свідки можуть перебувати у зговорі зі злочинцями.

Свідки можуть повідомити певну цінну інформацію з приводу скоєного злочину, а саме вказати час та місце події, кількість злочинців, їх індивідуальні особливості, які технічні засоби та знаряддя злочину вони використовували, хто мав інформацію про матеріальні цінності та грошові кошти. Всі ці дані дозволять використати їх як докази під час досудового розслідування і в суді. Ретельно зібрана інформація надасть можливість слідчому організувати своєчасне затримання злочинців і виявити матеріальні цінності [1, с. 156].

У наукових публікаціях відзначається, що відношення потерпілого до своїх показань може бути різним: потерпілий може бути зацікавленим у встановленні істини; потерпілому байдуже, чи буде в справі встановлена істина; потерпілий зацікавлений у тому, щоб перешкодити розкриттю злочину й викриттю злочинця; потерпілий зацікавлений у доказуванні обставин, які свідомо не мали місця в дійсності [5, с. 35].

У разі зацікавленості потерпілого у розкритті злочину, однак дачі ним неточних, суперечливих показань через сумлінну оману або інших подібного роду причин, то метою допиту в такому випадку є усунення в допитуваного пробілів і неточностей у показаннях. З цією метою потерпілому задаються питання, які активізують асоціативні зв'язки, розгляд суміжних подій і обставин, пред'явлення речових доказів і

документів, оголошення протоколів і відтворення звуко- або відеозаписів допиту, а також допитують потерпілих на місці події [2, с. 19–22].

З аналізу криміналістичної літератури було викреслено коло запитань, що може використовувати слідчий у ході допиту потерпілого, свідків, що були очевидцями злочину, для отримання об'єктивної інформації про обставини вчиненого злочину. До них відносяться:

- Коли та при яких обставинах був вчинений напад;
- Кількість злочинців, що нападали, та максимально детальний опис кожного із них;
- Якими засобами маскуванню зовнішності користувалися злочинці;
- Хто з нападаючих був найбільш активний, та координував роботу інших;
- Чи засотував злочинець зброю, які наслідки її застосування;
- Як пересувався злочинець, яких предметів торкався;
- Які сліди на одязі та тілі нападників, могли залишитися в результаті вчинення злочину;
- Які пошкодження, та при яких обставинах були нанесені потерпілому чи його майну;
- Чи зможе допитуваний впізнати нападника(ів), якщо так, то за якими ознаками;
- В якому напрямку зникли злочинець(злочинці) з місця події, чи використовував транспортний засіб, якщо так, вказати його прикмети;

Які матеріальні цінності стали об'єктом посягання, їх індивідуальні особливості (вид, упаковка, розмір, вага, характерні ознаки тощо) та ін. [4, с. 316].

Підводячи підсумок, зазначимо, що розслідування грабежів та розбоїв має свої особливості. Зокрема, існують окремі аспекти проведення допитів різних категорій осіб. Для якісного проведення допиту необхідно застосовувати ряд тактичних прийомів і ставити відповідні запитання.

Список використаних джерел:

1. Глібко В.М. Особливості розслідування грабежів і розбійних нападів. *Проблеми законності*: збір. наук. праць. Вип. 132. Харків, 2016. С. 156-165.
2. Коновалова В. Е. Допрос: тактика и психология : учеб. пособ. Харьков, 1999. 157 с.
3. Кравчук П. Ю. Особливості допиту потерпілих під час розслідування грабежів і розбоїв. *Форум права*: електрон. наук. фах. вид. Харк. нац. ун-т внутрішніх справ (№ 4). Харків, 2011. С. 434-437.
4. Оперук В.І. Особливості допиту свідків та очевидців розбійного нападу на банківські установи. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України* : зб. наук. ст. Івано-Франківськ, 2011. С. 312-318

5. Шепітько В. Ю. Допит : наук.-практ. посіб. Харків, 1998. 35 с.

Карпова Анна Ігорівна,
ад'юнкт кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ УМИСНИХ ВБИВСТВ ІНСЦЕНОВАНИХ ПІД САМОГУБСТВО ЧИ НЕЩАСНИЙ ВИПАДОК

Умисні вбивства є найбільш небезпечними злочинами, які посягають на найдорожче і найцінніше, що є в людини – її життя. Саме від того, як буде організована робота із цими злочинами і залежить особиста безпека кожного, відчуття впевненості громадян, і як результат соціальна стабільність у суспільстві та в державі. Адже побудова правової демократичної держави в Україні покликана забезпечити верховенство закону, непорушність основних прав і свобод людини і громадянина, охорону інтересів кожного.

Спосіб вчинення та спосіб приховування умисних вбивств досить різноманітний, і з кожним роком, ці способи тільки удосконалюються. Умисні вбивства, інсценовані під самогубство чи нещасний випадок складають невеликий відсоток від всіх умисних вбивств, але вони відрізняються зухвалим способом приховування, маскуванням злочинцями своїх дій з метою уникнення кримінальної відповідальності. Саме приховування і є значною проблемою при розслідуванні кримінальних проваджень вказаної категорії.

Складність розслідування таких справ, потребує сучасної методики в їх розслідуванні.

Необхідно зазначити, що актуальність теми дослідження визначається наявністю певних особливостей, які притаманні лише розслідуванню умисних вбивств інсценованих під самогубства чи нещасний випадок, яким наразі не приділяється належна увага слідчими працівниками.

Значний внесок у дослідження теоретичних питань, пов'язаних з проблемами методики розслідування таких злочинів, зробили такі науковці: Авер'янова Т.В., Белкін Р.С., Васильєв О.М., Гончаренко В.Г., Коновалова В.О., Лукашевич В.Г., Салтевський М.В., Тіщенко В.В., Шепітько В.Ю., Яблокова М.П. та ін. Але поряд з цим, питання розслідування умисних вбивств, інсценованих під самогубство чи нещасний випадок з часів незалежної України не розглядалися на дисертаційному рівні.

Останнім часом особливої актуальності набувають теоретичні та практичні розробки щодо протидії кримінальним правопорушенням, що посягають на життя та здоров'я, оскільки в сучасних умовах важливого значення набувають усі питання, що спрямовані на захист прав та свобод людини.

На сьогодні безумовно пріоритетними завданнями які стоять перед державою, є забезпечення прав і свобод людини і громадянина, оскільки вирішення зазначених питань виступає одним із головних критеріїв оцінки ефективності реформування всіх сфер суспільного життя.

Передусім доцільно визначитися з поняттям «спеціальні знання». Визначенню цього поняття приділили увагу багато науковців. Наприклад, на думку Г.І. Грамовича, «спеціально в кримінально-процесуальному сенсі будуть систематизовані наукові знання, вміння і навички в тій чи іншій сфері людської діяльності (в тому числі знання в області матеріального і процесуального права), одержані в результаті цілеспрямованої професійної підготовки та досвіду роботи, використані для цієї мети збору доказів і інструктивно інформації про злочинну діяльність, сприяння обставин, що мають ставлення до справи» [1, с. 12].

Застосування спеціальних знань відіграє важливу роль у розслідуванні умисних вбивств, інсценованих під самогубство чи нещасний випадок, оскільки може бути спрямоване на пошук, виявлення, фіксацію, вилучення та дослідження слідів такого злочину з метою одержання доказової інформації [2, с. 262].

Спеціальні знання під час розслідування умисних вбивств, інсценованих під самогубство чи нещасний випадок, використовують у таких формах:

- безпосередньо слідчим під час досудового розслідування;
- проведення судових експертиз;
- участь спеціаліста під час проведення слідчих (розшукових) дій.

Таким чином, застосування спеціальних знань відіграє важливу роль у розслідуванні умисних вбивств, інсценованих під самогубство чи нещасний випадок, оскільки може бути спрямоване на пошук, виявлення, фіксацію, вилучення та дослідження слідів такого злочину з метою одержання доказової інформації.

Список використаних джерел:

1. Грамович Г.И. Тактика использования специальных знаний в раскрытии и расследовании преступлений : учеб. пособ. / Г.И. Грамович. Минск : МВШ МВД СССР, 1987. 66 с.
2. Дрозд В. Використання спеціальних знань під час розслідування крадіжок з автотранспортних засобів. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 9. С. 261-264.

Кириченко Сергій Іванович,
аспірант кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
адвокат

ДО ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ЗАХИСТ ОСОБАМ З ІНВАЛІДНІСТЮ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

КПК 2012 року проголосив, що завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

Виходячи з таких завдань, законодавець передбачив обов'язкову участь захисника у кримінальному провадженні щодо осіб, які внаслідок психічних чи фізичних вад (німі, глухі, сліпі тощо) не здатні повною мірою реалізувати свої права, залучення до кримінального провадження сурдоперекладача для відповідного перекладу пояснень, показань особи. Унормування цих правовідносин у КПК носить фрагментарний характер та не охоплює усіх особливостей, що виникають під час кримінального провадження щодо особи, яка має психічні чи фізичні вади, що зменшують її процесуальну дієздатність. Це нерідко призводить до порушення прав осіб з інвалідністю у кримінальному провадженні через неврахування правозобов'язаними особами особливостей психічного чи фізичного стану підозрюваного, обвинуваченого.

Заявлена тема недостатньо обговорюється науковцями. Досліджено окремі питання щодо осіб з інвалідністю у кримінальному процесі на стадії виконання судових рішень. Підґрунтя дослідження складатимуть праці українських та зарубіжних вчених, зокрема, Г.М. Ветрової, А.В. Мурзановської, М.В. Даньшина, В.В. Заборовського, О.З. Панкевич, Е.Ю. Соболя, В.М. Попелюшка, С.П. Рабіновича, О.Ю. Татарова та ін.

За інформацією прес-служби Міністерства охорони здоров'я станом на 2017 рік в Україні щонайменше 1,7 млн. українців потребували психіатричної та наркологічної допомоги, а за даними Всесвітньої організації охорони здоров'я якщо показник глобального тягаря захворювань для психічних розладів у 2004 році становив 13%, то в 2020 році – сягне 15%. При цьому найвищим цей показник є для країн Східної

Європи, до яких належить і Україна [1].

Разом з тим в Україні діє принцип презумпції психічного здоров'я, відповідно до якого кожна особа вважається такою, яка не має психічного розладу, доки наявність такого розладу не буде встановлена на підставах та в порядку, передбачених законами України. Зрозуміло, що основний обсяг інформації слідчий може отримати під час допиту, що являє собою регламентований кримінально-процесуальними нормами інформаційно-психологічний процес [2, с. 248].

Підсумовуючи, зазначимо, що потребує детального дослідження кримінально-процесуальне законодавство України щодо осіб з інвалідністю, з огляду на що можливе формулювання на його основі науково обґрунтованих практичних і методичних рекомендацій його удосконалення і практики застосування його норм з урахуванням міжнародно-правових норм про права людини.

Список використаних джерел:

1. Електронний ресурс. https://tsn.ua/ukrayina/mayzhe-2-milyoni-ukrayinciv-potrebuyut-psihiatrichnoyi-ta-narkologichnoyi-dopomogi-moz-921697.html?utm_source=page&utm_medium=readmore
2. Єфімов М.М. Деякі аспекти допиту різних категорій осіб при розслідуванні злочинів проти моральності. *Науковий вісник ДДУВС*, 2017. № 4. С. 246-253.

Kyrianova Veronika Olehivna,
Master's Degree Student.

Dnipropetrovsk State University
of Internal Affairs

Supervisor:

Pletenets Viktor,

candidate of law, associate professor,
Assistant Professor Criminalistics and
Premedical training Department
Dnipropetrovsk State University of
Internal Affairs

**OBSTRUCTION OF AN INVESTIGATION
IN MODERN CONDITIONS**

The relevance of the consideration of the question of counteracting an investigation is primarily determined by the quantitative and qualitative changes in the structure of crime, which are characterized by the emergence of new types of crime and their modern methods of commission and concealment, The growing professionalism of criminals and their high level of technical education

and equipment. Equally important is the rapid development of organized crime, where it is very difficult to trace the involvement or role of some actors.

In particular, A.L. Stulin defines obstruction of an investigation as deliberate obstruction of the investigation and the truth in criminal proceedings, as any illegal activity of the suspect and the people who assist him, with a view to avoiding or minimizing liability [1, 26].

The phenomenon of resistance to the investigation of crimes is not new in the work of the investigator, but it is worth noting that, with the technological development of society, it has taken on new forms of expression associated with the constant modernization and modification of this phenomenon. As of today, we can observe obstruction of the investigation of crimes at all stages of the pre-trial investigation, from the opening of criminal proceedings to the hearing of the case in court.

This situation is linked in most cases to the fact that some law enforcement agents who are supposed to assist the investigator in the investigation are trying to complicate or make it impossible. This happens in most cases precisely because the above-mentioned subjects, having obtained the illegal benefit «cover» of perpetrators of crimes, try to modify or destroy the available evidence. Sometimes, pressure is exerted on the investigator by the leadership, who gives illegal instructions not to prosecute the person involved. Often, it is the perpetrators of the criminal offence themselves who obstruct the discovery of the offence, using various fields of technical or computer knowledge to destroy evidence, mislead the investigation, etc.

Most often, the purpose of obstructing an investigation is to conceal a criminal act or the perpetrators thereof. If one of these grounds is present, criminal proceedings may be instituted immediately [2, 140]. An interesting approach is taken by P.M. Lepishevich and N.D. Kurlyak, who give their own list of forms of criminal obstruction of an investigation, which include the use of threats and physical pressure; false testimony; corruption mechanisms against an investigation; Falsification of evidence; concealment of crime [3, 278]. These forms are well reflected in the current conditions in which criminal proceedings are being conducted. There are many other classifications, but many of them, while fundamental, are slowly losing their relevance over time, primarily due to the modernization of criminal activity.

A thorough analysis of criminal proceedings and manifestations of signs of resistance may, according to V.N. Pletenets, help to uncover as yet undetermined facts about the commission of crimes and their participants [4, 152].

We may note that obstruction of an investigation is an act that, in most cases, is committed in complicity with officials who influence the course of the investigation, as well as with the investigator conducting the criminal proceedings. Such criminal resistance is most often linked to corruption, making it difficult for the investigator to find the truth. In this case, even if the investigator is determined to act to expose the above-mentioned criminal

connections and to bring the perpetrators to justice, his life or health, professional activity, and other benefits may be threatened by criminal encroachment.

References:

1. Stulin A.L. (2000).Kak prepjatstvovat' protivodejstvuju rassledovanija. № 2. S 26. [in Russian]
2. Chesakova M. S. (2015). Formi i sposobi protidii rozsliduvannja zlochiniv: pidhodi do klasifikacii. Kiiv. S. 140. [in Ukrainian].
3. Lepisevich P.M., Kurljak N.D. (2018). Prakticheskie osnovy ustraneniya protivodejstvija rassledovaniju prestuplenij v sovremennyh uslovijah. Nauchnyj vestnik LGUVD. S. 278. [in Russian]
4. Pletenec' V. N. (2017). Osobennosti diagnostiki projavlenij protivodejstvija rassledovaniju Nauchnyj urnal «Legea si Viata», № 12. S 151-154. [in Ukrainian].

Кльова Валерія Олегівна,

студентка юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Пиріг Ігор Володимирович,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ
ПРАВОПОРУШЕНЬ «ПО ГАРЯЧИХ СЛІДАХ»**

Одним із головних завдань соціально-правового механізму протидії злочинності системою правоохоронних органів, визначено ст. 2 Кримінального процесуального кодексу, є швидке, повне та неупереджене розслідування кримінальних правопорушень.

Розслідування кримінальних правопорушень «по гарячих слідах» — це діяльність правоохоронних органів, що характеризується використанням великої кількості спеціальних прийомів та методів, за допомогою яких можна об'єктивно, повно та у найкоротші строки дослідити обставини кримінального правопорушення, розкрити його та притягнути винних до відповідальності. Якщо ж за певних обставин кримінальних правопорушень не було одразу виявлено та розкрито протягом найближчого часу, то важливі для слідства докази можуть бути

втрачені, а їх пошук може бути не таким результативним та займатиме певний час [3, с. 388]. Тому, розгляд даної теми дуже важливий, для більш ефективного використання її використання правоохоронними органами.

Проблеми щодо розслідування та розкриття кримінальних правопорушень «по гарячих слідах» розглядались у багатьох працях науковців і практиків, зокрема Ю. П. Аленіна, В. П. Бахіна, В. Д. Берназа, А. Ф. Волобуєва, А. В. Іщенко, Н. І. Клименко, В. С. Кузьмічова, В. В. Лисенка, В. К. Лисиченка, В. Г. Лукашевича, Е. Д. Лук'янчикова, І. В. Пиріга, А. М. Погорецького, М. В. Салтевського, В. В. Тіщенко, К. О. Чаплинського, Ю. М. Черноус, В. Ю. Шепітька та інших.

Під розкриттям кримінальних правопорушень по гарячих слідах розуміється швидке проведення початкових слідчих (розшукових) дій, а також заходів зі збирання та оцінка доказів, що дозволяє в швидкі строки встановити злочинну подію та осіб, які її вчинили.

Поняття «гарячі сліди» характеризує принаймні дві обставини: час, що минув із моменту утворення слідів до моменту їх виявлення; відрізок часу, протягом якого можна найбільш ефективно використати «гарячі сліди» в розслідуванні. За змістом поняття «гарячі сліди» включає матеріальні й ідеальні відображення, що містяться в матеріальних джерелах (речах) і у свідомості (пам'яті) людьми. У першому випадку це сліди-відображення, сліди-предмети й сліди-речовини (засоби вчинення злочину, сліди рук, ніг, знарядь зламу, мікросліди, сліди запаху). У другому – уявні образи, збережені в пам'яті обвинуваченого, потерпілого й свідка-очевидця [2, с. 362].

У сучасній криміналістичній доктрині не визначено, протягом якого часу кримінальних правопорушень вважається розкритим «по гарячих слідах». Такі вчені, як В. П. Бахін, П. Д. Біленчук, В. О. Коновалова зазначають що, якщо слідству вдається встановити події вчиненого та притягнути винних до відповідальності протягом 3-4 днів з моменту вчинення кримінального правопорушення, то дана методика була ефективно використана. Якщо ж використовується більше часу, то кримінальне правопорушення було розкрито за загальною методикою. Інші вчені, такі як А. В. Кофанов, В. П. Лавров, В. М. Глібко наголошують на тому, що розкриті протягом 7-8 днів злочини слід уважати такими, що розкриті за «гарячими слідами» [3, с. 388]. Так, ми бачимо, що у двох випадках це лише оціночні поняття, які тлумачаться вимогами та характером показників звітності і вони не можуть бути визнані такими, що обґрунтовані.

Варто відмітити, що основною складністю даної методики є те, що розкриття безпосередньо самих кримінальних правопорушень відбувається у дуже специфічних умовах. Відтак, слідчий повинен володіти певними навичками, мати досвід а також використовувати та дотримуватись комплексу дій. Серед основних проблем можна виокремити [1, с. 34]:

- 1) раптовість виникнення ситуації, яка потребує розслідування;

- 2) брак часу для обдумування та прийняття процесуально і тактично правильних рішень, адже ситуація вимагає негайних та правильних дій;
- 3) підвищена динамічність, зміна ситуації та обстановки, раптовість;
- 4) необхідність негайного аналізу усього масиву інформації, яка надходить при встановленні фактичних обставин та співставлення і дослідження оперативної та орієнтуючої інформації.

Відповідно до проведеного нами аналізу даної теми, ми можемо зазначити, що криміналістична природа розслідування кримінальних правопорушень за «гарячими слідами» полягає в якомого швидкому збиранні інформації та є оціночним поняттям, що залежить від конкретної слідчої ситуації.

Список використаних джерел:

1. Бахін В. П. Взаємодія слідчого з фахівцями під час огляду місця події (збір інформації про особу, що скоїла злочин): Науково-практичні рекомендації. Донецьк: ДЮІ, 2005. 302 с.
2. Лукашевич В. Г., Саїнчин О. С. Розкриття злочинів за «гарячими слідами». *Актуальні проблеми держави і права*. 2005. С. 358-369.
3. Новікова В. В., Філатов В. В. Щодо проблеми розкриття злочинів «по гарячих слідах». Грані права: XXI століття : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 19 травня 2018 р.) У 2-х т. Т. 2. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 388-390.

Коваленко Ілля Олександрович,
аспірант кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ, адвокат

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ОБСТАВИН, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ ВСТАНОВЛЕННЮ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ШАХРАЙСТВА У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ БАНКІВСЬКИХ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ

Користуватися безготівковим розрахунком за допомогою онлайн-банкінгу набагато зручніше, ніж готівкою. Не доводиться носити з собою готівку, а в тих випадках, якщо коштів не вистачає при розрахунку за покупку, знову ж таки на допомогу приходить банківська карта, по якій можливо миттєво отримати кредит за допомогою смартфона і додатку банку. Однак всі ці зручності та переваги злочинці використовують в своїх корисливих цілях і, отримавши верифікаційні дані злочинним шляхом, можуть здійснювати різні операції, розраховуючись за їх вчинення чужим майном, тобто грошовими коштами, що їм не належать.

Як влучно зазначає А. І. Анапольська, в сучасних умовах в банківській системі здійснюється неймовірна безліч банківських афер, серед яких найбільш розповсюдженими є шахрайства, здійснювані в сфері функціонування банківських електронних платежів. Виявлення та розслідування таких злочинів є одним із пріоритетних завдань, що стоять перед правоохоронними органами. Важливе значення у вирішенні даного питання належить налагодженій взаємодії правоохоронних органів з банківськими установами [1].

З настанням всесвітньої пандемії COVID-19 грошові відносини громадян усіх країн зазнали докорінних змін. Зважаючи на те, що уряди багатьох країн час від часу в непередбачуваний момент запроваджують карантинні обмеження, такі як заборона роботи розважальних закладів, навчальних закладів, закладів харчування, крамниць, людство фактично адаптувалося працювати онлайн, проводити навчальний процес у вигляді онлайн-конференцій, служби доставки їжі в один момент витіснили ресторанний бізнес, практично всі магазини вимушено змінили концепцію роботи, віддавши перевагу торгівлі через сайти і соціальні мережі. Ця ситуація миттєво примусила і, як наслідок, мимоволі суттєво збільшила довіру суспільства до інтернет-банкінгу, сайтів онлайн-оплати послуг і товарів, збільшивши лояльність суспільства до сфери використання банківських електронних платежів, зробивши її частиною нормальних грошових відносин. Таким чином, пропорційно зростанню онлайн-транзакцій збільшується і кількість випадків вчинення шахрайства у сфері банківських електронних платежів.

Обставини, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, визначені ст. 91 КПК України. Таким чином, у кримінальному провадженні підлягають доказуванню: подія кримінального правопорушення, а саме місце, час, спосіб та інші обставини вчинення шахрайства; винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, форма його вини, мотив і мета вчинення даного злочину; вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розмір процесуальних витрат; обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого шахрайства, характеризують особу обвинуваченого, обтяжують чи пом'якшують покарання, які виключають кримінальну відповідальність або є підставою закриття кримінального провадження; обставини, що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності або покарання [2].

Підводячи підсумок, слід зазначити, що ключове значення мають також обставини, що сприяли вчиненню діяння. Не дивлячись на те, що ст. 24 ЗУ «Про захист персональних даних» передбачено, що суб'єкти відносин, пов'язаних із персональними даними, зобов'язані забезпечити захист цих даних від незаконної обробки, а також від незаконного доступу до них [3], в мережі Інтернет існують різноманітні сайти-форуми, торговельні онлайн-майданчики, де зловмисники успішно продають

величезні об'єми персональних даних, здобуті злочинним шляхом, імена, адреси реєстрації, контактні дані осіб, що можуть бути використані для верифікації фіктивного клієнта банку, а також дані доступу до банківської інформації, кредитних та дебетових карток, дані доступу до онлайн-банкінгу, надають послуги створення підробних фото-ID, тощо.

Список використаних джерел:

1. Анапольская А. И. Порядок взаимодействия правоохранительных органов с банковскими учреждениями при расследовании мошенничеств в сфере функционирования электронных расчетов. *Вестник Тамбовского университета. Серия: Гуманитарные науки*. 2015. № 5 (145). С. 221–224.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. Офіційний сайт ВР України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 10.04.2021).
3. Закон України «Про захист персональних даних» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2010. – № 34. – с. 481. – URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2297-17> (дата звернення 10.04.2021)

Котляров Сергій Олександрович,
курсант 4-го курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів
стратегічних розслідувань

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Єфімов Микола Миколайович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЯК ДЖЕРЕЛА ДОКАЗУВАННЯ

Необхідність застосування у кримінальному процесі наукових, технічних та інших знань пов'язана з тим, що розслідування кримінального правопорушення є складним процесом пізнання об'єктивної дійсності. Тому пізнання події кримінального правопорушення та правопорушника, який його вчинив, вимагає від прокурора, слідчого й інших учасників кримінального процесу застосування різноманітних спеціальних знань та навичок з певних видів діяльності [1, с. 72-76].

Судова експертиза – це процес пізнання, який включає в себе серед загальнонаукових методів основні функції: гносеологічну, процесуальну, організаційну, етимологічну. Такий процес пізнання науки про судову експертизу є віддзеркаленням у наукових принципах, поняттях і закономірностях свого об'єкта – судово-експертної діяльності, яке визначає одну з організаційно-складових форм як науково-методичне забезпечення, що, у свою чергу, сприяє збільшенню обсягу експертної роботи, значній активізації наукових досліджень з метою подальшого розроблення методологічних засад для поглиблення пізнання предмета судової [2, с. 17-19].

Призначення експертизи належить на розсуд слідчого або суду, які приймають рішення про необхідність залучення наукових, технічних або інших спеціальних знань. У деяких зазначених у законі випадках обов'язково повинна бути проведена відповідна експертиза. Наприклад ст. 242 КПК України регламентує випадки обов'язкового проведення експертизи [3].

Висновок експерта є одним із найважливіших засобів доказування не тільки при розслідуванні кримінальних правопорушень, а й у судовому розгляді кримінальних, цивільних, господарських та адміністративних справ. Тому важливе значення відіграє його достовірність. Аналіз статистичних даних і результати проведеного дослідження свідчить про те, що на сьогодні в Україні відсутні випадки притягнення експерта до кримінальної відповідальності за завідомо неправдивий висновок. Однак цей факт жодним чином не може слугувати висновком про те, що такі протиправні діяння не вчинюються. Характеризуючи способи складання завідомо неправдивого висновку експерта зауважимо, що вони є похідними від стадій експертного дослідження та структури висновку експерта. Структура висновку експерта відповідно до Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень складається зі вступної, дослідницької та заключної частин. За даними кримінологічних досліджень, злочини проти правосуддя, у тому числі й уведення в оману суду або іншого уповноваженого органу мають високий ступінь латентності [4, с. 10; 5].

Беручи до уваги значимість висновку експерта як джерела доказу в кримінальному процесі, суди при розгляді справ, використовуючи надані їм законом повноваження, за клопотанням сторін або за власною ініціативою призначають експертизи [6].

Висновок експерта як процесуальний документ відображає підстави внутрішнього переконання експерта, що сприяє формуванню внутрішнього переконання слідчого (суду) про доказове значення цього джерела доказів. Доказове значення висновку експерта полягає й у тому, що він перешкоджає слідчому (суду) приймати необґрунтоване рішення в справі, а також унеможлиблює відхилення результатів експертизи без достатніх на це підстав [7, с. 409-415].

Він повинен бути обґрунтованим, тобто відомості та факти, які доводить експерт повинні бути встановлені під час дослідження. Крім того, експерт, як правильно відзначив А. Ф. Волобуєв, повинен визначити засади зробленого ним висновку [8].

Підводячи підсумки, варто зазначити, що одним з найнадійніших засобів доказування під час кримінального провадження є судова. Іноді вона є єдиним достовірним джерелом доказування і дає надію на виправдання невинного і доказування причетності та провини винуватця.

Сьогодні рівень профільності і фаховості працівників дістало значного прогресу разом із значним прогресом науки та техніки в галузі проведення експертиз. Завдяки ним розкривається значна частина кримінальних правопорушень. Проте, уважаємо за необхідне відзначити, знання способів складання завідомо неправдивого висновку експерта дозволяє встановити обстановку вчинення кримінального правопорушення, слідову картину та інші елементи криміналістичної характеристики.

Список використаних джерел:

1. Ваканич О. В. Генезис спеціальних знань у кримінальному судочинстві. *Судово-експертна діяльність: сучасний стан та перспективи розвитку* : матеріали круглого столу. Київ, 2015. С. 72–76.

2. Антонова М. М. Вплив науково-методичного забезпечення щодо проведення судових експертиз в Україні. *Судово-експертна діяльність: сучасний стан та перспективи розвитку* : матеріали круглого столу. Київ, 2015. С. 17–19.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України : від 13.04.2012 № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

4. Мірошніченко С. С. Злочини проти правосуддя: теорія та практика протидії: монографія. Київ: Десна, 2012. С. 10.

5. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: наказ М-ва юстиції України від 8 жовт. 1998 р. № 53/5 (зі змінами та допов.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>

6. Судова влада України / Офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hr.arbitr.gov.ua/sud2590/5864/199338/>

7. Панько Н. А. Доказове значення висновку експерта. *Форум права*. 2009. № 1. С. 409–415.

8. Криміналістика: навч. посіб. / за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. URL: <http://westudents.com.ua/glavy/62310-3-taktika-priznachennya-ekspertizi.html>.

Марочко Аліна Анатоліївна,
курсант 3 курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Бідняк Ганна Сергіївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

METHODS OF SCIENTIFIC KNOWLEDGE IN CRIMINAL SCIENCE

The development of criminology as an independent science is naturally associated with the formation of an independent system of methods of scientific knowledge. their totality is determined by a set of tasks that forensics is designed to solve, its functions, goals and features of the objects of study and cognition. This determines the relevance and necessity of further development of the doctrine of forensic methods as a separate section of the general theory of forensic science. The method in a broad sense can be characterized in epistemological and ontological aspects. In epistemological terms, the method is usually seen as the most correct way, way to achieve a goal or solve any problem; in the ontological - it acts as a set of activity-cognitive techniques, operations, which solve theoretical and practical problems. The concept of method in criminology does not differ in its epistemological essence from other sciences. Thus, the methods of criminology should be understood as ways to solve scientific problems in the process of forensic research of theoretical and applied nature.

Methods of scientific research in criminology should not be equated with methods of practical activity, which are based on the provisions of criminology. They are divided according to the scope, tasks and results of activities.

Methods of scientific research in criminology should not be equated with methods of practical activity, which are based on the provisions of criminology. They are divided according to the scope, tasks and results of activities.

Methods of criminology as a science is a system of methods of scientific knowledge of the laws of criminal activity and the development on this basis of methods and algorithms for solving forensic problems. The tasks and results of scientific knowledge in this case are the patterns of criminal activity, which are presented in its typical information models and typical methods of their detection, investigation and prevention. This is the field of activity of

criminologists, special research institutions that study and summarize the practice of crime investigation.

Methods of practical activity is a system of methods, techniques and operations of detection and investigation of a specific crime or methods of establishing any other legal fact. The task and result of this activity is the truth of a specific fact, which is presented in the form of materials of the investigated criminal case. In this case, it is the sphere of activity of bodies of inquiry, investigation, court, expert institutions, operative-search workers, prosecutors, etc.

However, it should be noted that there is no reason for their complete opposition, because both in practice and in forensic research, the same methods of cognition can be used. For example, observation is a planned, purposeful, predictable perception, the epistemological essence of which does not change, regardless of whether it is carried out by an investigator or a criminologist. However, the conditions and results of the application of this method of cognition, object, purpose in such cases will be different, which will be reflected in the methods of perception, its role in the process of cognition.

The content of specific methods of criminology is determined by the typical objectives of the study, the characteristics of objects, the conditions of their application. However, the methods of criminology have such common features as:

- general methodological basis, ie they are based on a set of forensic knowledge. The development of criminology, its theories allow the development and use of new methods, which, in turn, deepen the level of theoretical research, cognitive processes

Therefore, the methods of criminology act as a means of deepening the subject of science and at the same time as a result of the development of the subject of criminology, its objects; - syntheticity, complexity. Each method of criminology compiles and contains in its structure a number of elements of other methods. In the system of methods of criminology the general integrative tendency of modern science is shown also, that consists that each science at creation of systems of the methods quite widely uses methods of other sciences;

- close connection with each other, which is manifested: a) in the mandatory sequence of application of methods in the research process; b) in the inclusion in the structure of each method of elements of other methods of criminology; c) the need for simultaneous research of one object, phenomenon using a set of methods;

- increased ability to develop and improve. This is ensured by the constant use of the achievements of other sciences, new achievements in the theory of criminology, the study of the practice of applying methods;

- use in practical activities for the investigation and prevention of crimes, namely in operational and investigative activities for preliminary analysis and

collection of materials. Knowledge of these methods is necessary in the work of an investigator, judge, lawyer, notary.

Thus, the further development of modern forensic science is impossible without the use of a system of necessary methods of scientific knowledge, specially designed or adapted for the study of such specific phenomena as crime and the activities of detection and investigation

Список використаних джерел:

1. Аверьянова Т. В., Белкин Р. С., Корухов Ю. Г. Криминалистика: учебник для вузов / под ред. Засл. деятеля науки РФ, проф. Р. С. Белкина. М.: Изд-во НОРМА, 2000. 990 с.

2. Пиріг І. В., Бідняк Г. С. Використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів. Навчальний посібник. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 140 с.

3. Степанюк Р. Л. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів, вчинених у бюджетній сфері України: монографія / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. А. Ф. Волобуєва; Харк. нац. ун-т внутр. справ. Х.: НікаНова, 2012. 382 с.

Марочко Аліна Анатоліївна,
курсант 3 курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Никифорова Олена Анатоліївна,
кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ТАКТИКА НАДАННЯ ПЕРШОЇ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПРИ ЕПІЛЕПСІЇ

Наше суспільство на сьогодні потребує компетентних і висококваліфікованих професіоналів своєї справи будь-то правоохоронець, лікар чи диспетчер. Кожен працівник повинен якісно виконувати покладені на них обов'язки. Як всім відомо поліції наділена багатьма важливими обов'язками одним з яких є згідно статті 18 Закон України «Про Національну поліцію», а саме надавати невідкладну, зокрема домедичну і медичну, допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в

безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я [1].

Основним фактором роботи є зібраність та мати «холодний розум». Не зважаючи на всі обставини, що склались навкруги діяти швидко та ефективно. Епілепсія вважається одним із найпоширенішим хронічним неврологічним захворюванням на сьогодні у людини. Епілепсія – це хронічний розлад мозкової діяльності, який характеризується раптовими нападами, що повторюються протягом певного часу.

Характерними для цих нападів є короточасні мимовольні судоми у якійсь частині тіла або ж по всьому тілу. Характерним є те що людина іноді може втратити свідомість та втратити контроль за функціями кишечника та сечового міхура. Тому завжди треба передбачити можливі стреси тіла та забезпечити комфорт після відновлення нормального стану.

Причинами таких нападів є надлишок електричних імпульсів у клітинах різних ділянок мозку. Також властиво для такого стану незначні провали у пам'яті. Причинами вторинної епілепсії (40% випадків) найчастіше є: пошкодження мозку у передпологовий та післяпологовий періоди внаслідок травми, гіпоксії (нестачі кисню); вроджені відхилення від норми або генетичні стани при наявності вад розвитку головного мозку, які зумовлені цими факторами; важка травма голови; інсульт, в результаті якого до мозку не надходить достатньо кисню; інфекції мозку та мозкових оболонок (менінгіт, енцефаліт, нейроцистицеркоз); деякі генетичні синдроми; пухлини.

Ознаки нападів мінливі та залежать від того, в якій ділянці мозку починаються порушення. Можуть виникати тимчасові симптоми, наприклад, втрата орієнтації або свідомості, порушення рухових функцій, органів відчуття (зір, слух та смак), зміни настрою та інші. [2,с. 87-99]

Правило першої допомоги поліцейського так і будь якої особи – це лише дві дії: достатньо повернути особу в стабільне бокове положення(без перевірки наявності сторонніх предметів у ротовій порожнині) та покласти щось м'яке щоб запобігти травми голови.

Слід зазначити що в умовах сьогодення, а саме розповсюдження гострої респіраторної хвороби COVID-19 яку спричинює коронавірус SARSCoV-2 правоохоронці повинні дотримуватись особистої безпеки та безпеки осіб, при перевірці дихання, слід бути в захисній масці та рукавицях а також якщо дозволяє обстановка то маска повинна знаходитись і на постраждалому, але краще для уникнення перешкод для виходу блювотних мас на другому етапі приступу маску зняти з постраждалого.

У більшості випадків напади при епілепсії не є невідкладними станами та не завжди потрібно викликати екстрену медичну допомогу. Але є окремі випадки коли слід терміново викликати 103, а саме: напад триває п'ять хвилин або довше; напади повторюється настільки часто, що у

проміжках між ними у людини не відновлюється свідомість (на відміну від серії нападів); коли у людини стається перший напад; коли людина отримує травму під час нападу (наприклад, внаслідок падіння); напад стається, коли людина перебуває у воді; людина вагітна або хвора на діабет. [3, с.467]

Епілепсія — хвороба, яка завжди сприймалася суспільством як містичне явище. Від часів, коли її вважали заразною інфекцією, до середньовіччя, коли цю недугу приписували впливу темних сил, суспільна думка «перекинулася» на визнання хворих на епілепсію геніями (адже багато історичних постатей страждали від епілептичних нападів — Юлій Цезар, Петрарка, Достоевський, Ван Гог, Флобер та інші). Головним в даній ситуації залишатися спокійним та виконувати послідовні дії які дають змогу особі не травмуючи себе та оточуючих переквати приступ та забезпечити безпеку від зараження себе та оточуючих.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року №580- VIII
2. Вітенко І.С., Спіріна І.Д. Психіатричні та психічні аспекти судовомедициної експертизи. – Дніпропетровськ: АРТ-ПРЕС, 2002. С. 87-99
3. Гавенко В.Л., Самардакова Г.О., Коростій В.І. Пропедевтика психіатрії. Харків: Регіон-інформ, 2003. С. 457

Недойнов Кирило Володимирович,

курсант 3-го курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів
стратегічних розслідувань

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Павлова Наталя Валеріївна,

кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри криміналістики на та
домедициної підготовки

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**АНАЛІЗ ЕТАПІВ ПРОВЕДЕННЯ ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ДЛЯ
ВІЗНАННЯ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ**

Актуальність даної теми полягає у тому, що у більшості випадків особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, може потрапити на очі випадковому перехожому, водієві, працівникові. У подальшому ця особа підлягає участі у проведенні такої процесуальної дії як пред'явлення для

впізнання особи. Суттєвим аспектом даної слідчої (розшукової) дії є кримінально-процесуальний порядок її проведення.

Важливим фактором у пред'явленні для впізнання є підстави його проведення. Але існують деякі труднощі у формулюванні підстав проведення цієї дії. Чинний КПК, а саме ст. 228 не надає нам чіткої інформації, у яких випадках проводиться впізнання. Ми лише можемо розуміти, що пред'явлення для впізнання впливає із сутності та завдань конкретного кримінального провадження. У свою чергу, аналіз наукової літератури надає підстави вважати, що існують такі підстави пред'явлення для впізнання:

- 1) особа, яка впізнає, не відома особі, яка пред'являється, але бачила її раніше під час вчинення дій злочинного характеру;
- 2) особа, яка впізнає, знає особу, яка скоїла правопорушення, але не може назвати її прізвище, ім'я або інші необхідні дані;
- 3) особа добре знайома тому, хто впізнає, але вона це знайомство заперечує [1, с. 185].

На нашу думку, ці підстави є не зовсім коректними, тому що слід звернути увагу на 2 складові: це наявність необхідності або потреби для вирішення завдань кримінального процесу та здатність упізнання особою об'єкта, який сприймався нею раніше.

Як нам відомо процес пред'явлення для впізнання складається з трьох етапів: підготовчий, робочий та фіксація результатів. Підготовчий етап, на думку К.О. Чаплинського, включає такі заходи:

- попередній допит особи, яка буде впізнавати;
- визначення способу, часу та місця проведення даної слідчої дії;
- створення необхідних умов для проведення впізнання;
- визначення способів фіксації даної дії та її результатів;
- підбір статистів і понятих;
- підготовка усіх необхідних науково-технічних засобів;
- забезпечення безпеки учасників впізнання;
- інструктаж учасників [2, с. 34].

Відповідно до ч. 1 ст. 228 КПК України перед тим, як пред'явити особу для впізнання, слідчий, прокурор попередньо з'ясовує, чи може особа, яка впізнає, впізнати цю особу, опитує її про зовнішній вигляд і прикмети цієї особи, а також про обставини, за яких вона бачила цю особу, про що складає протокол. Якщо особа заявляє, що вона не може назвати прикмети, за якими впізнає особу, проте може впізнати її за сукупністю ознак, у протоколі зазначається, за сукупністю яких саме ознак вона може впізнати особу. Забороняється попередньо показувати особі, яка впізнає, особу, яка повинна бути пред'явлена для впізнання, та надавати інші відомості про прикмети цієї особи[3].

Обов'язок проведення допиту особи перед проведенням нею впізнання покладається на слідчого чи прокурора. У свою чергу, у КПК

зазначається, що слідчий або прокурор опитує особу, чи зможе вона впізнати підозрюваного. Ми вважаємо, що дане визначення у цьому випадку є не досить коректним, тому що усі ознаки, які надає особа, вносяться до протоколу, тому можна вважати, що особу попередньо допитують.

Робочий етап відбувається під час безпосередньо впізнання. Відповідно до ч. 2, 3 ст. 228 КПК України, особа, яка підлягає впізнанню, пред'являється особі, яка впізнає, у кількості не менше трьох осіб, які схожі за зовнішніми ознаками, віком, одягом. Перед тим як пред'явити особу для впізнання, їй надається право зайняти будь-яке місце серед статистів. Потім особі, яка впізнає, пропонується вказати на особу, яку вона впізнала та за якими ознаками [3]. Але у даній нормі є також деякі нюанси, адже не чітко зазначається кількість осіб, тобто «не менше трьох» - це разом з підозрюваним, чи без нього? Тому дане питання потребує більшого дослідження. Відповідно до цього у подальшому сторона захисту може подати клопотання про те, що слідча (розшукова) дія проведена не з дотриманням процесуальних норм, оскільки недостатньо осіб, які пред'являються з підозрюваним.

Фіксація результатів пред'явлення для впізнання полягає у заповненні протоколу даної слідчої (розшукової) дії, відповідно до ст. 104-106, 231 КПК України, у якому зазначається, з приводу чого вона проводилась, хто впізнавав, кого впізнавали [3]. Якщо були застосовані технічні засоби, про це також робиться запис. Важливим аспектом на цьому етапі є правильність заповнення протоколу, тому що навіть незначна помилка буде підставою для подання клопотання стороною захисту, з приводу того, щоб визнати слідчу (розшукову) дію недійсною.

Отже, виходячи із вищезазначеного, ми розуміємо, що пред'явлення особи для впізнання є важливою слідчою (розшуковою) дією, сутність якої полягає у впізнанні особи, яку вона спостерігала раніше та за яких умов; метою пред'явлення для впізнання є встановлення тотожності або групової приналежності. Важливою умовою пред'явлення для впізнання є правильно виконаний процесуальний порядок її проведення, щоб у подальшому долучити результати до кримінального провадження.

Список використаних джерел:

1. Криміналістика: навч. посіб. / Р. Благута, Р. Сибірна, В. Бараняк та ін.; за заг. ред. Є. Пряхіна. Київ: Атіка, 2012. 496с.
2. Чаплинський К.О. Тактика пред'явлення для впізнання: навчально-методичний посібник. Дніпропетровськ: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2007. 103 с.
3. Кримінальний процесуальний Кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 05.02.2021).

Полоз Альона Михайлівна,
курсант 4-го курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів
стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Єфімов Микола Миколайович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ОБ'ЄКТІВ МОЛЕКУЛЯРНО-ГЕНЕТИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ: ДОСЛІДЖЕННЯ ЗУБІВ ЛЮДИНИ

Ідентифікаційне дослідження біологічних слідів методом ДНК-аналізу є потужним інструментом для впізнання осіб, оскільки дане дослідження не обмежується будь-якими морфологічними та антропометричними даними щодо однієї й тієї ж самої особи. Існують випадки, коли необхідна ідентифікація осіб, що стали жертвами нещасних випадків, таких як дорожньо-транспортні пригоди, терористичні напади, військові конфлікти, вбивства з приховуванням і розчленування трупу, особа яких невідома або вже є впізнаною. В такому випадку ДНК використовується для зв'язування та порівняння різних решток або частин тіла, у цей час кісткові рештки та зуби майже завжди є єдиним доступним джерелом біологічної інформації та завдяки своїй структурі зберігають її протягом тривалого часу. Зуби є одним з найкращих джерел ДНК завдяки своєму унікальному складу та розташуванню, вони значною мірою захищені від екологічних та фізичних умов, які прискорюють процеси посмертного розкладання і розпаду ДНК. Завдяки цьому ДНК, виділена з зубів є більш високої якості та менш схильна до забруднення, в порівнянні з кістковою тканиною [1].

Розглянемо структуру зубу та придатні для молекулярно-генетичного аналізу частини зубу. Анатомічно зуб можна розділити на дві частини: частину зубу, що виступає над яснами – коронка, та частина, що розташована в альвеолі та оточена яснами – корінь зубу. Для проведення ДНК-аналізу використовується як коронка, яка в основному, складається з емалі, так і коріння зубів, яке містить дентин, цемент та судини. Безклітинна мінеральна складова емалі коронки (96 % усієї ваги) та її функціонування у якості фізичного бар'єру із зовнішнім середовищем напругу пов'язані з кількістю ДНК в цій частині зубу, якої майже в 10

разів менше ніж у корінній частині [2]. Але в той же час ця частина зубу надзвичайно важлива для обмеження доступу мікроорганізмів і забрудників з навколишнього середовища до зуба як при житті, так і після смерті. Хоча кальцій зубах, як і будь який інший мінерал, може ускладнювати процес ампліфікації та інгібувати ПЦР-реакцію.

Корінна частина зубу (дентин та цемент, лише 70% ваги яких відповідає мінеральній складовій, є чудовим джерелом ядерної та мітохондріальної ДНК. Причому цемент містить у 5 разів більше мітохондріальної ДНК, ніж дентин [3, с. 60]. Додатковими джерелами ДНК є м'які тканини, залишки крові, судини, нервові волокна та пучки сполучнотканинних волокон (періодонт), завдяки яким корінь зуба сполучається з альвеолами зубу та кістковою тканиною щелепи.

Таким чином, для вибору зубів в якості об'єктів для ДНК-аналізу необхідно враховувати об'єм пульпи (м'якої тканини зубу) и площу поверхні кореня кожного зубу. За протоколом ідентифікації жертв стихійних лих, що застосовується Інтерполом (DVI 2014), перевагу серед усіх типів зубів надають молярам (великі багатокорінні зуби), серед яких найбільш цінними вважають треті моляри («зуби мудрості») [4].

За відсутності останніх обирають для дослідження премоляри. Обидва типи зубів мають розгалужену кореневу розетку зубів, краще утримуються в яснах та з меншою ймовірністю втрачаються під час розтину в порівнянні з різцями. Окрім вибору типу зубу як об'єкта дослідження, необхідно звернути увагу на умови зберігання тіла, які можуть значно вплинути на якість ДНК. Вплив факторів оточуючого середовища на зуби до сих пір повністю не є зрозумілим. Хоча дослідження на древніх зубах вже показали, що найвпливовішим фактором є температура, але вона є важливою лише протягом більш тривалих періодів часу зберігання тіла. Повні профілі можливо отримати в разі зберігання зубів за умови низьких температур та відсутністю руйнуючих мікроорганізмів [5, с. 1725].

При коротких періодах зберігання тіла вагомим фактором є середовище зберігання тіла. Так при розташування тіла на вільному просторі можливо отримати повні профілі осіб, у той час як поховання тіла під землею зменшує ймовірність отримання повного профілю, а при зберігання тіла зануреним у воду отримати ДНК-профіль майже неможливо. Загалом умови навколишнього середовища, такі як температура, вологість, рН і УФ-опромінення, не виділяються ізольовано, тому важко відокремити їх індивідуальні ефекти кожного з них, але важливо відзначити, що очікувані результати аналізу зубів значно залежать від навколишнього середовища, часу їх впливу та часу з моменту смерті особи [6, с. 1412].

З цього випливає, що пакування об'єктів дослідження також має свої особливості. Для усіх об'єктів біологічного дослідження оптимальним типом упаковки є паперовий конверт, пакет або коробка, що забезпечує

доступ повітря та не є повністю герметичною. Зуби та інші об'єкти необхідно розміщувати так, щоб при транспортуванні запобігти переміщенню об'єктів по упаковці та можливості їх поломки або ушкодження.

Зуби краще транспортувати разом з щелепною кісткою, оскільки зберігання зубу в альвеолярному гнізді зменшує ймовірність забруднення останнього руйнуючими мікроорганізмами або його механічного пошкодження. Якщо такої можливості немає, то необхідно створити умови для зменшення можливих руйнувань при транспортуванні, так, наприклад, можна огорнути зуб в згорток паперу або стерильної марлевої серветки. Транспортувати об'єкти необхідно в охолодженому стані, але без заморожування. В разі, якщо об'єкт дослідження вологий, тоді один з шляхів вирішення – висушити об'єкт при кімнатній температурі, без доступу прямого сонячного світла та протягів; інший – заморозити об'єкт в упаковці, що унеможливить витік рідини (скляна тара, контейнер) або в паперових згортках та конвертах, за умови, що під час транспортування буде відсутній етап можливого розморожування об'єкту. Заборонено зберігати об'єкти біологічного дослідження в формаліні через те що він знищує ДНК та унеможливорює проведення аналізу.

Таким чином, при виборі упакування об'єкту дослідження необхідно враховувати не тільки первинний стан слідів, а й умови в яких будуть зберігатися та транспортуватися об'єкти дослідження. Неправильне зберігання та транспортування об'єктів призводить до пришвидшення деградації ДНК. Деградація ДНК в посмертний період ініціюється вивільненням ендогенних внутрішньоклітинних ферментів (наприклад, ліпаз, нуклеаз і протеаз) і підтримується екзогенними ферментами, що продукуються інвазивними мікроорганізмами і безхребетними, які заселяють тіло, що розкладається, а герметичні умови зберігання об'єктів, сонячне світло і волога стають вирішальними чинниками, що пришвидшують їх ріст і розвиток. Беручи до уваги всі представлені факти, можна сказати, що при дотриманні усіх вимог: збирання, пакування та транспортування, зуби є одним з найкращих та легкодоступних об'єктів, які можуть бути придатні для проведення молекулярно-генетичного дослідження.

Список використаних джерел:

1. Higgins D., Austin J. J. Teeth as a source of DNA for forensic identification of human remains: A review. *Science and Justice*. 2013. Vol. 53. No. 4. Pp. 433–441. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.scijus.2013.06.001>.
2. Gaytmenn R., Sweet D. Quantification of forensic DNA from various regions of human teeth. *J Forensic Science*. 2003. Vol. 48. No. 3. Pp. 622–625.
3. Бадзюк И. Л., Голодков Ю. Э., Ларионова Е. Ю. Анализ современных методов извлечения ДНК из биологических объектов

судебной экспертизы. *Вестник Восточно-Сибирского института МВД России*. 2012. № 1 (60). С. 82–89.

4. Interpol, *Disaster Victim Identification Guide*, 2009.

5. Burger J., Hummel S., Herrmann B., Henke W. DNA preservation: a microsatellite-DNA study on ancient skeletal remains. *Electrophoresis*. 1999. Vol. 20. No. 8. Pp. 1722–1728. DOI: [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1522-2683\(19990101\)20:8%3C1722::AID-ELPS1722%3E3.0.CO;2-4](https://doi.org/10.1002/(SICI)1522-2683(19990101)20:8%3C1722::AID-ELPS1722%3E3.0.CO;2-4).

6. Rubio L., Martinez L. J., Martinez E., Martin de las Heras S. Study of short- and long-term storage of teeth and its influence on DNA. *Journal of Forensic Sciences*. 2009. Vol. 54, No. 6. Pp. 1411–1413. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1556-4029.2009.01159.x>.

Pyanichuk Mariia,

cadet,

Dnipropetrovsk state

University of Internal Affairs

Pavlova Natalia

Ph.D., Associate Professor,

Associate Professor of Criminology and

Home Medicine Training,

Dnipropetrovsk state

University of Internal Affairs

PROBLEMS OF LEADING QUESTIONS IN INTERROGATION TACTICS

Human rights and freedoms enshrined in the Constitution of Ukraine are of the highest value. And enshrining in other legislative acts the principle of protection of human and civil rights and freedoms increases the responsibility of law enforcement agencies and courts for the implementation of their tasks. First of all, this applies to criminal proceedings, the main purpose of which is to protect the rights, freedoms and legitimate interests of participants in criminal proceedings, as well as to protect persons from illegal and unfounded accusations.

The effectiveness of such activities is largely determined by the quality of legislation and the use of statutory procedural actions aimed at collecting and examining evidence in criminal proceedings and ensuring the rights of its participants. Among such actions, without which no criminal proceedings can be imagined interrogation, because it is one of the most common investigative (investigative) actions and occupies a special place among the statutory methods of proving circumstances relevant to criminal proceedings.

However, currently the potential of the system of ensuring the rights and legitimate interests of respondents cannot be fully realized due to the low quality

of legal regulation, the lack of legal certainty of certain rules. Therefore, in our opinion, there is an urgent need for comprehensive coverage of the interrogation and legal regulation of leading questions during the pre-trial investigation, as this study will help in the formation of new tactics and development of quality forensic recommendations to improve during it.

To begin with, it is necessary to understand the concept of "interrogation" from different angles. And so, M.O. Silnov noted that "from the point of view of the criminal process, interrogation is a process of obtaining testimony regulated in detail by law. Forensics studies the interrogation in terms of application in the process of its tactics, the place of interrogation in the methodology of investigation in order to form evidence. Forensic psychology considers interrogation as a process of specific communication between the interrogated and the interrogator, studies the psychological phenomena associated with this investigative action, as well as the laws of the human psyche, which are manifested during interrogation "[1, p. 21].

We fully agree with the concept of interrogation, but we believe that it would be more appropriate not to divide it into components, as each of the above aspects plays a role in the effective conduct of the interrogation. Failure to comply with at least one of them may lead to a violation of the rights, freedoms and legitimate interests of participants in criminal proceedings, as well as lead to illegal and unfounded accusations.

Considering the correctness of the interrogation, it should be emphasized that an important component is the tactics of this investigative (search) action, based on the provisions of forensic tactics and tactics of investigative (search) actions.

According to VS Komarkov, the tactics of interrogation are the most appropriate forms and methods of interaction between the investigator and the interrogated, which are carried out to clarify the essential circumstances, by using evidence and operational information. The author also notes that the content of interrogation tactics includes: determining ways to establish psychological contact; development of a rational set of tactics and means of their implementation; anticipation of the possible effect of their influence; determining the moment of sequence of application of each technique [2, p. 56]. And already VO Konovalova claims that the correctly chosen interrogation tactics ensure the objectivity and reliability of testimony, the success of the investigation of crimes [3, p. thirteen].

The purpose of the interrogation is more likely to be achieved through the use of various tactics that help to obtain complete and objective testimony. E. Porubov, in turn, identifies two groups of tactics during the interrogation. Thus, "the former includes the rules of a tactical nature provided for in the CCP and are therefore binding in all cases. An example of this is the ban on asking leading questions, conducting separate interrogations of suspects summoned in the same case, and so on. The second group consists of tactics that are not

provided for in the CPC, but those that contribute to the implementation of the investigative action, its effective conduct "[4, p. 125].

We suggest to stop and consider in more detail a problem concerning "leading" questions. Thus, the reform of the Criminal Procedure Code of Ukraine has led to the fact that the rules for asking leading questions during interrogation at the stage of pre-trial investigation have not been regulated in any way. Another big issue is that earlier the domestic legislation forbade asking leading questions during the interrogation at the stage of pre-trial investigation, but in the new legislation this norm was not reasonably removed.

In the current Criminal Procedure Code of Ukraine on "leading questions", ie "questions, the wording of which contains the answer, part of the answer or a hint to it", is mentioned in Part 6 of Art. 352 [5]. However, the problem is that such questions make obvious a certain answer, or state the presence of certain objects, processes, phenomena. That is, the wording shows that the degree of obviousness of a certain answer is of fundamental importance, and not its fact.

A large number of world and domestic scientists in their works convincingly argued about the impossibility of asking leading questions during the interrogation. This impossibility is noted by VO Konovalova, who writes that "leading issues are prohibited by criminal procedure law as contrary to the requirements of the objectivity of the criminal process. The logical and psychological inability of leading questions is that they contain a ready answer to a given question or prompt it to the person being questioned "[6, p. 14]. It was she who pointed out that "an important requirement for the issue is its neutrality. This means that the question should be formulated in such a way that it does not anticipate or provide an answer. That the personal judgment of the person asking the question is not manifested in it "[6, p. 14].

We absolutely support the position on the inadmissibility of leading questions, which is actually reflected in modern criminology. Asking leading questions should remain inadmissible, as such questions lead the person to the answer that is desirable to the investigator. This, in turn, can lead to a wrong answer: a person points not to the fact that he knows, but to what the investigator told him, especially if he does not remember this fact or remembers it vaguely and is not sure in what was in reality.

As already mentioned, the articles of the CPC of Ukraine, which are devoted to the regulation of interrogation at the stage of pre-trial investigation, do not even mention such a ban. However, the ban on asking leading questions can be seen in Part 6 of Art. 352 of the CPC of Ukraine in 2012, but this article regulates the rules of interrogation of a witness during the trial. That is, from such a situation it is possible to conclude that the raising of leading questions at the stage of pre-trial investigation is still possible, or rather - not prohibited.

Thus, on the basis of the above, it can be said that the absence of a ban on asking leading questions during interrogation at the stage of pre-trial investigation should be considered a kind of gap in the Criminal Procedure

Code. Since the leading issues have a negative impact on the results of criminal proceedings, there is a need to resolve this issue at the legislative level, namely the addition of Art. 224 of the CPC of Ukraine by the wording that would prohibit the formulation of leading questions, namely those that already contain the answer, part of the answer or a hint to it.

List of references:

1. Сильнов М.А. Допрос как средство процессуального доказывания на предварительном следствии: дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. М., 1997. 226 с.
2. Комарков В.С. Тактика допроса: Учебное пособие. Харьков. 1975.
3. Коновалова В.Е. тактика допроса свидетелей и обвиняемых. Х.: Изд-во Харьковского гос. ун-та им. А.М. Горького, 1956.
4. Порубов Н.И. Допрос: процессуальные и криминалистические аспекты: монография. М.: Юрлитинформ, 2013. 304 с.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення до джерела 13.03.2021 рік).
6. Коновалова В.Е. Допрос: тактика и психология. Харьков: Консум, 1999. 157 с.

Сароян Ріпсіме Мгерівна,

курсант 4 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Приловський Володимир Володимирович,
доцент кафедри криміналістики та домедичної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ТАНАТОЛОГІЇ

З точки зору права і закону смерть також цілком природна. Юридичний аспект танатології включає в себе найрізноманітніші проблеми, пов'язані зі смертю, вирішення яких так чи інакше залежить від їх законодавчої регламентації.

Найбільш прийнятним для судово-медичної науки і практики слід вважати чисто біологічне визначення смерті: "Смерть це припинення життєдіяльності організму і внаслідок цього – загибель індивідуума як

відособлену живої системи, що супроводжується розкладанням білків та інших біополімерів, які є основним матеріальним субстратом життя". Наука, яка вивчає процес вмирання, смерть і причини, що призводять до неї, називається Танатологія.

В рамках судової медицини ці проблеми розглядаються в розділі – судово-медична танатологія. Судово-медична танатологія вивчає смерть з позицій інтересів правоохоронних органів, які розкривають і розслідують злочини.

В ході розслідування злочинів одним з найважливіших засобів отримання доказової інформації по справі є проведення судово-медичної експертизи. Так, для встановлення тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю людини, проводиться судова експертиза живого особи. У таких випадках судово-медичний експерт на підставі вивчення характеру ушкоджень чи інших наслідків впливу на людину зовнішніх чинників вирішує питання про ступінь тяжкості заподіяної шкоди.

Деякі результати судово-медичних досліджень дозволяють органам попереднього розслідування і оперативним підрозділам знайти індивідуальні діагностичні характеристики особи, яка вчинила злочин вже на етапі перевірки повідомлення про підготовлюваний або вчинений злочин. Так, за біологічними слідами, виявленим в ході огляду місця події, можна встановити групову, статеву приналежність або більш індивідуальні характеристики злочинця.

Проблеми танатології (танатос – грец. Бог смерті) – стародавньої науки про смерть – для права мають особливий сенс. Саме з позицій права, закону необхідно вирішувати багато актуальних завдання цієї старої і разом з тим нової області людських знань. Характерно, що визначення причин смерті впливає, наприклад, на кваліфікацію злочину (судово-медична танатологія), цивільний процес регулює процедуру оголошення особи померлою, в суспільстві активно обговорюється правовий аспект евтаназії, тобто легалізації права на легку і «гідну» смерть, практика абортів, визначення правомірності суїцидів, розпорядження своїм тілом – реалізації соматичних прав. Тому такі дані необхідно враховувати в праві. На розвиток медичного права та біоетики значно вплинули наукові праці Н. Вейса, Х. Вольской-Липець, Р. Токарчука (Польща), В. Круса, М. Малейной, Р. Стефанчука, І. Синютт (Україна).

Танатологія – наука про смерть, є багатопрофільною наукою, яка об'єднує різні сфери знань в цій області. Її витоки ведуть до мислителів древньої Еллади. Однак як самостійна наука танатологія формується в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. [1].

Вважається, що предметом танатології є поняття смерті, вивчення її причин, процесу та запобігання проявам. Свого часу проблемами танатології займалися В. Неговский, М. Пирогов, В. Соловйов, Е. Трубецькой, І. Мечников та інші.

Значимість танатології для правової науки значно збільшилася у зв'язку з науково-технічною революцією ХХ ст., яка внесла істотні зміни в наші уявлення про смерть внаслідок розвитку реаніматології.

Судовою медициною смерть людини розглядається в першу чергу як смерть системи і тому при її визначенні судові медики орієнтуються на основні функції організму: діяльність центральної нервової системи; кровообіг і дихання. Практично, людину вважають мертвою з моменту припинення серцебиття і дихання.

Судово-медична експертиза трупа складається з таких моментів:

1. Ознайомлення з попередніми відомостями про обставини справи;
2. Зовнішній огляд трупа;
3. Розтин;
4. Додаткові дослідження;
5. Оформлення Висновку експерта.

Важливим моментом в процесі отримання доказів при виробництві судово-медичної експертизи трупа є взаємодія експерта і слідчого при призначенні експертизи. Так, Я.Л. Лейбович, описуючи порядок розтину трупа, пише, що обов'язково «крім лікаря і слідчого присутні ще двоє свідків, або так званих понятих. На підставі отриманих даних розтину лікарем складається акт судово-медичного дослідження трупа і передається особі, яка провадить слідство.

Таким чином, судово-медична експертиза є різновидом медичних експертиз, яка володіє певним статусом. В даний час суть даної експертизи полягає в проведенні експертного дослідження, яке засноване на використанні медичних знань за матеріалами перевірки повідомлення про злочин, кримінальних справах, цивільних справах, у справах про адміністративні правопорушення.

Слід зазначити, в даний час продовжує залишатися актуальним один вислів в якому стверджувалось, що трагічні події останнього часу (збройні конфлікти, стихійні лиха, техногенні катастрофи), пов'язані з масовою загибеллю людей неодноразово доводили не тільки високу значимість судово-медичної експертизи, як особливого, специфічного виду медичної діяльності, а й її незамінність у формуванні фактичної основи для побудови юридичних висновків.

Медична експертиза, на думку провідних вчених, являє собою процесуальну дію, яке проводиться відповідно до закону і направлено на «дослідження трупів, живих осіб, речових доказів та інших матеріальних об'єктів, а також матеріалів кримінальної справи». Таку експертизу проводять особи, обізнані в судовій медицині за дорученням осіб, які здійснюють розслідування, суд.

Список використаних джерел

1. Варава В.В. Современная российская танатология (опыт типологического описания) / В.В. Варава // Credo new : [теоретический

журнал]. URL : <http://credonew.ru/content/view/490/30> (дата звернення 14.12.2020)

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17_ (дата звернення 14.12.2020)

3. Судова медицина [Текст] : підручник / А. С. Лісовий [та ін.] ; ред. А. С. Лісовий ; Медичний ін-т УАНМ, Національний медичний ун-т ім. О.О.Богомольця, Запорізький держ. медичний ун-т. – 2.вид., доп. і перероб. – К. : Атіка, 2011. – 512 с

4. Судова медицина [Текст] : навч. посіб.: у 3 ч. / А. М. Романюк [та ін.]. – Суми : Сумський держ. ун-т, 2009 . Ч. 1 : Судово-медична експертиза трупа, 2009. – 132 с.

5. Інструкція про проведення судово-медичної експертизи, затверджена наказом МОЗ України N 6 від 17 січня 1995 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0254-95/print1469257411797240> (дата звернення 14.12.2020)

Сізоненко Ілля Сергійович,
курсант III курсу факультету
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

Никифорова Олена Анатоліївна,
кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МЕТОДИ КРИМІНАЛІСТИКИ, ПРОБЛЕМА ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ

Науковці не мають чіткої думки щодо терміну криміналістики та її методів. Одні вважають, що це правова наука або навчальна дисципліна, а інші – техніка. Тому виникає потреба у вирішенні питання, які ж саме методи вона використовує.

Метод (від грец. — «спосіб») — систематизована сукупність кроків, дій, які необхідно вчинити, щоб вирішити певне завдання або досягти певної мети. Методологія (від грец. — вчення про методи) — система принципів, методів і способів організації і побудови теоретичної і практичної діяльності людей; в той же час методологія є вченням про цю систему понять і їх взаємозв'язків.

Методологія криміналістики — це пошук мети, набір прийомів, методів, засобів, способів, принципів досягнення мети:

1. Теоретичної мети — дійсного знання;
2. Практичної мети — прийомів і способів того, як досягти бажаної практичної мети і не схибити проти істини, або того, що ми вважаємо дійсним знанням.

В криміналістиці виділяють два методи пізнання: теоретичний і практичний. Теоретичний метод є методом який визначається як загальні засади закону розвитку матеріального світу, є загальною філософською основою та виступає як засіб пізнання криміналістики. Практичний метод використовує прийоми та способи на практиці, а також має чітку мету для виконання поставленої задачі.

Також методи можна поділити на загальні і спеціальні. Загальні методи — це методи, які використовуються у більшості наук і сфер практичної діяльності. В свою чергу загальні методи мають дві групи. Першу групу складають: спостереження, порівняння, експеримент, моделювання. Друга група об'єднує математичні методи: вимір, обчислення, геометричні побудови, математичне моделювання.

Спеціальними є методи, сфера вживання яких обмежена однією або декількома науками. Як і загальні, спеціальні методи поділяються на дві групи. До першої групи можна віднести криміналістичні методи, які розроблюються криміналістичною наукою і використання яких є можливим тільки нею. Серед них виділяють техніко-криміналістичні методи, вживані в області техніко-криміналістичних наукових досліджень: трасологічні, одорологічні, балістичні і інші галузі криміналістичної техніки. Другу групу складають спеціальні методи інших наук. Спеціальними методами інших наук є: фізичні, хімічні і фізико-хімічні, біологічні, антропометричні, соціологічні, психологічні методи, а також багато інших.

Отже, якщо врахувати всі зазначені методи, то можна дійти до висновку, що метод криміналістики — це спосіб вивчення й дослідження, який використовується у криміналістиці для пізнання її предмета та об'єктів.

Також термін «криміналістика» можна визначити як правову науку, її задачі, функції та завдання, які належать до правової сфери, та яка була створена для регулювання кримінально-процесуальних наук. Її методи запозичені з інших наук та використовуються для досягнення поставлених задач та цілей, які стоять перед нею.

Список використаних джерел:

1. Чмиленко, Ф.О. Посібник до вивчення дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» Д.: РВВ ДНУ, 2014. 48 с.

2. Криміналістика: підручник /під заг. ред. В.В. Пясковського – К.: Центр учбової літератури, 2015. 544 с.

Смірнов Денис Валерійович,
курсант 3 курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Бідняк Ганна Сергіївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

TACTICAL FEATURES OF INTERROGATION OF JUVENILE SUSPECTS (ACCUSED)

By its nature, interrogation is a complex multifaceted investigative (search) action, which often takes place in a conflict situation. A conflict situation is understood as a combination of circumstances of interests of the investigator (as a representative of the state) investigating a criminal offense and the interrogated person.

A wide range of tactics aimed at overcoming the conflict situation has been developed. They can be used both separately and in combination. These techniques are tactical, logical, psychological and complex. In order to choose the most appropriate and effective, it is necessary to take into account the presence or absence of the interviewee's experience, data that compromise him, question the integrity or, conversely, indicate the positive qualities of his personality, obedience, integrity, sexual, physical, psychological and age characteristics. In this regard, the interrogation of juvenile suspects (accused) has certain features.

The peculiarity of the interrogation of minors is not in the premature assessment of reliability, but in those methods, techniques, which, given the peculiarities of the child's development, can obtain from him the most complete and reliable information. level of knowledge, limited range of even generally accepted concepts, lack of proper experience, professional knowledge, elevated emotional state during perception and uncritical perception, inability to properly evaluate actions, a kind of slang, increased tendency to suggestion, fantasizing. All this must be taken into account when choosing tactics. [1]

The most important thing for the investigator is to establish psychological contact. And you need to start its installation at the stage of preparation, take into account all aspects that will affect the positive result: choosing a place, gathering as much detailed information about the person, the correct wording of questions.

In which the minor lives and is brought up, to find out living conditions and upbringing, family composition, its living and material conditions, living environment, success of the minor, his interests, if possible private conversation with his acquaintances, to find out to what group he refers to learn about his behavior in school and at home.

It is recommended to start the interrogation not even with a free story, but with a normal conversation. Note that juveniles summoned for questioning are in most cases in a state of mental stress, so it is important to identify the external signs of stress and try to relieve it. And it can be removed, for example, by using the following tactics: involvement in a conversation on a topic that is interesting to both the investigator and the juvenile and appeal to the positive qualities of personality.

Thus, the use of tactics of establishing psychological contact will allow to organize conflict-free communication with a minor suspect (accused).

Next, the interrogation should take the form of a free story, for which it is advisable to offer to start the story from the period of the previous event of interest to the investigator. At the same time, it is impossible to count on complete and logically structured readings. The so-called free story is often vague. However, it is necessary to wait for the end of this story, it is not necessary to prove for it, to hurry, to interrupt [2].

It should be noted that juveniles, due to insufficient development of logical thinking, lack of experience in the consistent and comprehensive presentation of any events, may have difficulty in clarifying the circumstances of the crime. And the task of the investigator in this regard is to, without informing the interrogated facts obtained from other sources, to help the juvenile to present his testimony in a logical sequence

Another main feature of juveniles is that they even after making a decision to give true testimony, it is difficult to move on to this. They are ready to change their position, but do not know how to do it, so the investigator should not rush to the conclusion that the interrogated is lying. He should be advised to consider whether he should adhere to this position, and to explain to him the consequences of his chosen position and the most favorable options for the outcome of the case.

The choice of tactics during the interrogation of minors depends on the specific circumstances of the case and the identity of the interrogated. The interrogation of juvenile participants in criminal proceedings requires the investigator to be prepared and to have tactics. Only the combination of these elements can bring the effectiveness of the interrogation.

Список використаних джерел:

1. Тактико-психологічні особливості проведення допиту малолітніх та неповнолітніх осіб [Електронний ресурс] / С. В. Калюжна // Приватне та публічне право. - 2017. - № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prpulaw_2017_3_33
2. Психологічні аспекти проведення допиту неповнолітніх [Електронний ресурс] / К. В. Плева, Г. М. Степанова // Вісник Чернівецького факультету Національного університету "Одеська юридична академія". - 2018. - Вип. 1 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vchfo_2018_1_19

Таращук Іван Віталійович,
курсант 3 курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Никифорова Олена Анатоліївна,
кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕДИЧНИХ ЗНАНЬ ПРИ ПРОВЕДЕННІ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

За допомогою судово-медичних досліджень можуть бути встановлені дуже важливі фактичні обставини кримінального провадження. Наприклад, при розслідуванні кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я дані судово-медичних експертиз дозволяють встановити взаємозв'язок потерпілого і обвинуваченого в момент заподіяння тілесних ушкоджень, завданих ушкоджень, дистанцію пострілу. Найчастіше інформація, отримана судовими медиками при дослідженні об'єктів судово-медичної експертизи, не може бути отримана ніяким іншим шляхом, що робить судову медицину незамінною при розкритті та розслідуванні вищезазначених правопорушень.

Відзначимо, що використання медичних знань при провадженні окремих слідчих (розшукових) дій неможливо уявити без взаємодії слідчого (дознавача) з фахівцем в галузі судової медицини. Причому досить поширеним є твердження, що спільна діяльність слідчого (дознавача) і фахівця, в ході якої останній здійснює виявлення, закріплення,

вилучення і попереднє дослідження матеріальних слідів, а слідчий проводить фіксацію цього процесу в протоколі слідчої дії, є запорукою ефективності та якості їх пошуково-пізнавальної діяльності.

Незважаючи на очевидний характер взаємодії слідчого і фахівця, ефективний порядок такої спільної діяльності, на жаль, не має широкого наукового висвітлення. Вказана обставина в практичній діяльності призводить до організаційно-тактичних помилок в процесі комплексної реалізації технічних і тактичних прийомів. Тому необхідно сформувані ефективний механізм взаємодії суб'єктів пошуково-пізнавальної діяльності в ході одночасної реалізації ними технічних і тактичних компонентів процесу збирання доказів. Вже сформовані на практиці форми розглянутого взаємодії показують досить велику самостійність фахівця, наприклад, в реалізації технічного елемента тактики огляду місця події та деяких інших слідчих дій. [1]

Використання медичних знань при провадженні окремих слідчих (розшукових) дій необхідно розглядати через спільну діяльність слідчого з фахівцем. Причому на підготовчому етапі взаємодії за дорученням слідчого начальником (керівником) експертно-криміналістичного підрозділу направляється фахівець для надання сприяння слідчому (дознавачу). Потім слідчий (дознавач) спільно з фахівцем складають план необхідної слідчої дії. Слідчий (дознавач) визначає завдання фахівця. Спільно вирішуються питання про застосування науково-технічні засоби, які можуть знадобитися при проведенні слідчої (розшукової) дії. За необхідності спеціаліст надає допомогу у виготовленні додатків до протоколу слідчої дії: фототаблиць, планів, схем.

Огляд місця події. Відзначимо, що дана слідча дія створює основу для розкриття кримінального правопорушення в цілому і якість його виробництва визначає успіх і недоліки розслідування. У цій дії найбільш повно виявляється ініціативність і оперативність слідчого (дознавача), його вміння використовувати сучасні технічні прийоми, методи і спеціальні знання.

На жаль, в практичній діяльності при розслідуванні даної категорії кримінальних правопорушень трапляються випадки, коли слідчий (дознавач) в силу об'єктивних чи суб'єктивних причин не завжди може скористатися допомогою фахівця. У свою чергу відзначимо, що якщо при огляді місця події слідчий або дознавач некваліфіковано вилучить мікрочастинки, сліди біологічного походження, то в подальшому представлені на експертизу сліди для ідентифікації особи виявляться непридатними. Зрозуміло, рішення про виробництво того чи іншого слідчої дії, а також напрямок ходу його проведення є прерогативою слідчого (дознавача), а значить, нести відповідальність за допущені помилки при проведенні слідчих (розшукових) дій буде в першу чергу він сам. [2]

Узагальнення досвіду слідчої практики дозволяє зробити висновок, що при огляді місця події характерно двояке становище фахівця. З одного боку, в силу того, що дана слідча дія є часто початковим, діяльність фахівця обмежується вказівками слідчого (дознавача). Такий порядок, як нам представляється, забезпечує сувору плановість, послідовність проведення огляду та визначення місця кожного з його учасників.

Відзначимо, що доцільно використовувати допомогу фахівця в галузі судової медицини не тільки при проведенні слідчої (розшукової) дії, а й при оцінці його результатів, визначень напрямки їх застосування. Спеціаліст відповідно до кримінально-процесуального законодавства сприяє слідчому (дознавачу) і в постановці питань експерту, правильного їх формулювання, отриманні зразків для порівняльного дослідження. Взаємодія слідчого з фахівцем доцільна і при підготовці обвинувального висновку.

Таким чином, аналіз юридичної літератури, слідчої практики дозволяє стверджувати, що при розслідуванні кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я роль сучасних судово-медичних, медико-криміналістичних, а також біолого-криміналістичних експертних досліджень важко переоцінити. За допомогою даних досліджень можна не тільки встановити винного, але і повністю викрити його в скоєнні кримінального правопорушення. Вважаємо, що відповідні фахівці на постійній основі повинні залучатися слідчим (дознавачем) до розслідування кримінальних проваджень. Спільну діяльність необхідно здійснювати вже на початковій стадії кримінального провадження при встановленні події. В ході досудового розслідування при проведенні дослідження сприяють підтвердженню або спростуванню показань обвинуваченого (підозрюваного). Однак висновком судово-медичних експертиз така взаємодія не повинно закінчуватися. Допомога фахівців в галузі судової медицини необхідно активно використовувати в ході підготовки і під час проведення слідчих (розшукових) дій. Тільки така організація участі фахівців дозволяє максимально ефективно використовувати сучасні можливості судової медицини в розслідуванні кримінальних правопорушень проти особистості.

Список використаних джерел:

1. Волинська А. М. Особливості використання спеціальних знань під час розслідування неналежного виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2017. № 1. С. 121-129. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknuvs_2017_1_13
2. Яремчук В. О. Криміналістичні та медичні знання: межі використання при розслідуванні злочинів // Проблеми законності. 2018. Вип. 142. С. 211-219. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2018_142_21

Ткаченко Павло Ігорович,
здобувач Міжрегіональної Академії
управління персоналом,
член Асоціації правників України

**ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ УМОВИ
ЗДІЙСНЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ В ХОДІ РОЗСЛІДУВАННЯ
ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ**

Актуальною проблемою в сфері криміналістики та судової експертизи є саме вирішення необхідності залучення експертів в ході досудового розслідування злочинів проти встановленого порядку несення або проходження військової служби. В даній науковій проблемі акцентовано увагу на необхідність, дослідження процесу здійснення судової експертизи в ході розслідування військових злочинів, з метою врегулювання організаційно-правових умов.

В процесі розслідування, значні факти та відомості встановлюються за допомогою спеціальних знань. За сучасною юридичною доктриною спеціальні знання – це незагальновідомі знання, що не мають масового поширення та якими володіє обмежене коло фахівців, тому застосування спеціальних знань у досудовому розслідуванні базується, насамперед, на залученні до процесу розслідування спеціаліста й експерта, тобто осіб, які володіють такими спеціальними знаннями та навичками. Коло питань, які вирішуються кожним з них у кримінальному провадженні, обумовлюється їх процесуальним статусом.

Експерт, використовуючи спеціальні знання, за дорученням слідчого котрий проводить розслідування відповідно до цього залучає експерта, в процесуальному порядку проводить дослідження на основні спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ та процесів, котрі можливо містять інформацію про обставини справи. Необхідність залучення експерта до кримінального провадження, виникає тоді коли слідство потребує вирішення питань із застосуванням спеціальних знань.

Предметом судової експертизи є фактичні дані, які досліджуються та встановлюються в досудовому розслідуванні й судовому провадженні на засадах використання спеціальних знань різних галузей науки. Поставлені питання, які формуються перед експертом, виступають як предмет конкретної судової експертизи, а загальні питань, які вирішуються експертом в окремій галузі науки, – предмет виду судової експертизи. Об'єктами судової експертизи є матеріальні носії інформації про факти та події, додані до матеріалів розслідування процесуальним шляхом. Не можуть бути об'єктами експертизи матеріальні носії, отриманні з порушенням процесуальних норм [1, с. 24].

Актуальність роз'яснення поняття військова експертиза. Основним завданням військової експертизи є встановлення обставин застосування та дій військових формувань; встановлення обставин, що призвели до настання тяжких наслідків, загибелі людей (військовослужбовців, працівників Служби безпеки, Збройних Сил, Міністерства внутрішніх справ, Національної гвардії України та інших представників міністерств і відомств, цивільного населення), втрати озброєння, військової техніки, об'єктів державної влади та інфраструктури, особистого майна громадян під час застосування військових формувань; встановлення відповідності дій (бездіяльності) посадових осіб вимогам керівних документів (покладених обов'язків) [2, с. 22].

Під час розслідування військових злочинів кількість слідової інформації є значною. Це насамперед сліди біологічного походження, поранені та загиблі особи, залишки вибухових об'єктів та вибухової речовини, балістичні об'єкти різних форм (зброя, набої, сліди пострілу та інше), деталі військової техніки та озброєння тощо. Таким чином, експертне забезпечення військових злочинів умовно необхідно поділити на три великі групи: по-перше, це судово-медичні та військово-лікарські експертизи; по-друге, великий пласт традиційних судових експертиз; по-третє, важливе значення мають спеціалізовані військово-технічні та військові експертизи.

Так, порядок проведення військової експертизи передбачено Інструкцією про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 [3].

Отже, виходячи з вище викладеного, можливо зробити певні висновки про нагальність вирішення актуальних проблем криміналістики та судової експертизи. На сьогоднішній день, проблема здійснення експертизи в ході досудового розслідування злочинів скоєних проти встановленого порядку несення або проходження військової служби є не цілком вирішеною, як в науці, так і практичній діяльності. Проблема має певні сторони для вирішення, серед яких можливо виокремити організаційну та нормативно-правову, не досконале нормативно-правове забезпечення у законодавчих актах.

Проблема організаційних та нормативно-правових умов здійснення експертизи в ході розслідування військових злочинів становить собою підґрунтя для подальших наукових досліджень та розробок, втілення останніх в практичну діяльність.

Список використаних джерел:

1. Тактика використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві. Призначення і проведення судових експертиз. // Мульт.

Медіа. підручник «Криміналістика» Національна академія внутрішніх справ.

2. Особливості використання спеціальних знань під час розслідування злочинів, учинених на території операції Об'єднаних сил, а також на тимчасово окупованих територіях : науково-методичні рекомендації / В.В. Кікінчук, Р.Л.Степанюк, Юхно О.О. та ін.. Харків : ХНУВС. 2018. 22 с.

3. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998. № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

Тупотіна Діана Артуровна,
курсант 3 курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Бідняк Ганна Сергіївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

FEATURES OF APPOINTMENT AND CONDUCT OF FORENSIC EXAMINATION IN THE INVESTIGATION OF OFFENSES COMMITTED AGAINST LIFE AND HUMAN HEALTH

The practice of appointing forensic examinations in the investigation of beatings has a certain specificity in the organization of expert research. The appointment of forensic examinations is due to the fact that in accordance with the criminal law for the qualification of crimes against health, including beatings, it is necessary to establish the severity of harm to the health of the victim.

In determining the mechanism of beating play an important role: small scratches, abrasions, bruises, which are often not specified in medical documents at the initial examination by a doctor. At expert research these damages are significant, first of all, for definition by the investigator (coroner) and court of structure of a criminal offense.

At the same time, we must not forget that persons who have been beaten or other acts of violence are provided with medical care, and the injuries change over time and heal. This is another circumstance that must be taken into account by the investigator (coroner) when appointing a forensic examination in cases of this category and when evaluating its results.

Opportunities for forensic examination of material evidence in criminal cases of beatings, unfortunately, are not fully used, although they could provide significant assistance in the investigation. When causing damage to objects used as instruments of crime, as a result of a collision with the body of the victim, as a rule, overlays are formed in the form of traces of biological secretions (blood, sweat), tissue particles. However, in the study of criminal proceedings on beatings, it was found that the study of biological secretions on the instruments of a criminal offense are not assigned [1].

For example, gr. And, while intoxicated, in the course of another scandal, she struck her mother-in-law S. several times on the head with a hammer for processing meat, thus causing her physical pain. In this criminal case, during the inspection of the scene, the coroner confiscated a brown gown belonging to the victim, which was attached as evidence by the protocol of inspection of objects, and the brown spots remained unexplored.

On the victim's clothes, in addition to blood and traces of weapons, it is possible to combine them with the suspect's hair, saliva, body and fibers (in contact with these persons). In this regard, it is necessary to pay attention to the traces of struggle in the areas of clothing that came into contact with the body and clothing of the offender; on them first of all various microobjects and the above-named traces are probable.

In the forensic examination of the detected overlays, it is possible to determine, for example, which of several similar items were damaged or injured. Practice shows that the particles of overlap are stored on objects even after these objects have been exposed to various influences: washed, wiped, were in the ground, used in work. Microparticles, despite this, are found in various depressions, dry up and are difficult to wash off. Of particular importance in the inspection of the scene in cases of beatings is the detection and further forensic examination of traces of blood, not only its group and sex, but also the mechanism of formation of traces, which often, as practice of investigation of beatings, is not taken by investigators and authorities. inquiry [2].

For forensic medical examination in cases of beatings, material evidence and documents obtained during other investigative actions provide invaluable assistance. Thus, the expert may be provided with medical documents (most often - medical history, medical and trauma card, who received beatings, X-rays, such as - nasal bones, much less interrogation protocol of physicians and district doctors, etc.), instruments of criminal offenses found in conducting an inspection of the scene or search, protocols of investigative actions.

It is also necessary to record the presence of traces of biological substances on clothing: blood, semen, urine, saliva, feces, etc., because their

type, shape, direction, size, color, location, the degree of impregnation of tissue allows to draw appropriate conclusions [3].

Thus, forensic examination and preliminary research are the most important procedural forms of using special knowledge, which are crucial in the process of evaluating evidence in the detection and investigation of beatings, especially at the initial stage. Determining the severity of injuries, as well as the study of weapons and the mechanism of beatings are undoubtedly interrelated.

Список використаних джерел:

1. Герасименко О. І., Антонов А. Г., Комісарова Н. О., Комісаров М. Л. Судова медицина: підручник / за заг. ред. Герасименка О. І. К.: КНТ, 2014
2. Бондаренко О. О. Процесуальний статус обізнаних осіб та їх правовідносини з дізнавачем і слідчим у кримінальному судочинстві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Х., 2004. 19 с.
3. Bidniak H. On the conservation of the trace picture on the clothes of the corpse during its examination / H. Bidniak // Scientific Bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs. 2019. Special Issue № 1 (102). P. 194-197.
4. Тагаєв М.М. Судова медицина: підручник за заг. ред. проф. О.М. Бандурки. Х.: Факт, 2003. 1253 с.

Хованова Діана Олексіївна,
курсант 4-го курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів
стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Єфімов Микола Миколайович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ОКРЕМІ АСПЕКТИ СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ
ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У
СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ**

Корупція в усіх сферах життя спричиняє негативні наслідки в державі. Вона руйнує вітчизняну економіку, зупиняє економічний розвиток та знижує економічну продуктивність. Однією зі сфер

господарювання, де на державному рівні активно розпочалася боротьба із корупцією, є сфера публічних закупівель. Недобросовісні учасники публічних закупівель, вчиняють кримінальні правопорушення, стосовно державних коштів, які підлягають кваліфікації за різними статтями Кримінального кодексу (надалі КК) України [1]. Для сфери державних закупівель характерним є вчинення протиправних діянь, які безпосередньо пов'язані із заволодінням державними коштами з корисливого мотиву – це шахрайство (ст. 190 КК України) або привласнення розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК України); одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК України).

З метою документування фактичних даних про вчинене правопорушення у сфері публічних закупівель на стадії досудового розслідування необхідно залучити обізнаних осіб, які володіють спеціальними знаннями. Використання спеціальних знань можливе в двох передбачених кримінально-процесуальним законом формах: 1) залучення спеціаліста (ст. 71 КПК); 2) експертиза (ст. 242 КПК) [2].

Розглянемо судову експертизу, як основну форму використання спеціальних знань. Відповідно до ст.ст. 242, 243, 332 КПК України, суб'єктами залучення судового експерта є: слідчий, прокурор, сторона захисту, слідчий суддя, суд. Експертиза може бути призначена для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, коли для цього необхідні спеціальні знання.

Як показує аналіз сучасної слідчої практики, для отримання доказів щодо вчинення зазначених злочинів, потрібно проведення судових експертиз: бухгалтерської, фінансово-економічної, товарознавчої, криміналістичної експертизи документів [3, с. 112].

Розглянемо детальніше судово - бухгалтерську експертизу, як особливий напрямок експертних досліджень, в процесі здійснення яких широко використовуються пізнання в області різних наук економічного профілю: бухгалтерського обліку, оподаткування, економічного аналізу. Розглянуті експертом-бухгалтером явища і ситуації виражаються системою економічних категорій, спеціальних термінів, формул, відносних і абсолютних величин, табличних і графічних побудов [4, с. 110-111].

Судово-бухгалтерська експертиза при розслідуванні кримінальних правопорушень у сфері публічних закупівель, дозволяє :

- виявити недоліки в організації ведення бухгалтерського обліку бюджетної організації, що спричинили матеріальні збитки або дозволили приховати нестачу;
- встановити схеми легалізації коштів, відображені в бухгалтерській документації, та умови, що сприяють виникненню недоліків і можливих зловживань;

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛІСТИКИ ТА СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

– виявити посадову особу, відповідальну за прийняття певного рішення, яке вплинуло на незаконне відображення операції в даних бухгалтерського обліку;

– виявити схеми взаємного збагачення чиновників і постачальників (зазвичай шляхом маніпулювання цінами на покупні товари завдяки так званій системі «відкатів»);

– розробити пропозиції, спрямовані на протидію корупційним проявам[5, с. 87].

Інформація для проведення судово-бухгалтерської експертизи міститься переважно у документах, які додаються до акта ревізії. Це, зокрема:

– контракти на поставку товарно-матеріальних цінностей;

– первинні документи з надходження матеріальних цінностей:

а) товарно-транспортні накладні; б) акти на оприбуткування товарно-матеріальних цінностей;

– договори про матеріальну відповідальність;

– реєстри аналітичного і синтетичного обліку за бухгалтерськими рахунками «Виробничі запаси», «Товари»;

– порівняльні відомості результатів інвентаризації товарно-матеріальних цінностей;

– сертифікати якості товарно-матеріальних цінностей, тощо.

Отже, судово-бухгалтерська експертиза в криміналістичному забезпеченні протидії корупції в бюджетній сфері є важливим елементом кримінального провадження, який дає змогу встановити основні для кваліфікації кримінальних правопорушень у цій сфері фактичні дані.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: Кодекс України, Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст. 131.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України, Закон, Кодекс від 13.04.2012 № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88.

3. Коряк В. В. Протидія злочинам у сфері економіки: методичні рекомендації. К.: НАВС, 2012. 288 с.

4. Штангрет М. Й. Виявлення та розслідування злочинів, пов'язаних зі зміною ціни при проведенні публічних закупівель / Штангрет Михайло Йосипович, Горбан Ірина Михайлівна. *Соціально-правові студії*. 2019. Вип. 1 (3). С. 109–114.

5. Завдовєва І. Г. Судово-економічна експертиза у криміналістичному забезпеченні протидії корупції в бюджетній сфері. *Криміналістичний вісник*. 2017. № 1. С. 85–88.

Хоменко Вікторія Анатоліївна,
курсант 4-го курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів
стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Єфімов Микола Миколайович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІГРАФА ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Останнього часу актуальною проблемою у виявленні і збиранні доказів під час розслідування кримінальних правопорушень постало використання можливостей поліграфа. Викладені в літературі рекомендації щодо використання даного пристрою є досить суперечливими. Вони стосуються як безпосереднього його застосування під час проведення оперативно-розшукових заходів і слідчих (розшукових) дій, так і його використання лише як інструмента проведення експертного дослідження. Фактично працівники правоохоронних органів, на наш погляд, є дезорієнтованими щодо можливостей отримання доказів за допомогою поліграфа. Можливості використання поліграфа ґрунтуються на взаємозв'язку емоційного стану людини і фізіологічних проявів її організму.

Зокрема, коли людина відповідаючи на питання, говорить неправду, у неї відбуваються фізіологічні зміни – частішає пульс і дихання, підвищується тиск, посилюється потовиділення та ін. Поліграф здатен виявити це і зафіксувати (на випробувану особу надягаються спеціальні датчики), а спеціаліст, який проводить випробування, потім оцінює одержані у такий спосіб дані і вирішує, на які запитання особа реагувала незвичайно.

Такі незвичайні для даної людини реакції, зареєстровані поліграфом, дають підстави для висновку про те, коли особа говорила правду, а коли неправду. Випробування проводиться у формі «запитання-відповідь», коли передбачаються односкладові відповіді «так» або «ні». Система перевірки включає в себе два основні етапи, на першому з яких виявляється нормальний фоновий рівень психофізіологічної активності організму людини, який реєструється на поліграфі. Для цього ставлять заздалегідь ретельно продумані і сформульовані нейтральні запитання (передбачається

гарантована правдива відповідь) і контрольні запитання, що не стосуються предмету розслідування, але торкаються фактів або подій, про які особа воліє не говорити (передбачається неправдива відповідь). У такий спосіб встановлюється фонові психофізіологічна реакція особи як на нейтральні запитання, так і на запитання, які їй неприємні з певних суб'єктивних причин і вона схильна приховувати правду. На другому етапі випробування особі ставляться перевірочні запитання, які вже витікають з предмету розслідування.

Фізіологічні реакції на перевірочні запитання (можлива й демонстрація предметів, малюнків чи документів) використовуються для порівняння з реакціями на нейтральні і контрольні запитання, на підставі чого спеціаліст робить висновок про суб'єктивну значущість для даної людини цих питань в умовах проведеної перевірки. На даний час в багатьох країнах (США, Канаді, Ізраїлі, Угорщині та ін.) поліграф вже десятки років застосовується поліцією, що дає змогу виявити факт вчиненого злочину, звзити коло запідозрених осіб, створити передумови для отримання правдивих показань тощо. Але результати перевірки на поліграфі не приймаються судами як докази [1, с. 152-153].

В Російській Федерації в 1997 р. під редакцією В. О. Образцова було підготовлено підручник з криміналістики, в якому окремий параграф було присвячено використанню «криміналістичної поліграфології» [2, с. 319-329]. В підручнику було викладено положення, які обґрунтовували доцільність застосування поліграфа при проведенні слідчих дій (допиту) та оперативно-розшукових заходів (опитування), наводилися приклади його результативності в слідчій практиці. В той же час автори параграфа (В. О. Образцов, О. О. Топорков) також зазначали, що результати застосування поліграфа не можуть розглядатися як докази, вони мають лише орієнтує значення [2, с. 325-327]. Але не дивлячись на дане застереження в оперативно-розшуковій і слідчій практиці склалося стійке уявлення про поліграф як високоточний прилад оперативного викриття неправдивих показань – своєрідний детектор брехні, «машина правди». У зв'язку із цим українськими вченими висловлювалася думка, що поліграф може бути правомірно застосований під час оперативно-розшукової діяльності для перевірки правдивості показань очевидців події на засадах добровільності. З цією метою пропонувалося в Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» передбачити такий оперативно-розшуковий захід, як поліграфне опитування особи з метою отримання відомостей про злочинну діяльність [3, с. 175].

Видається, що при визначенні корисності «поліграфного опитування» чи допиту з його використанням ігнорується та обставина, що застосування поліграфа фактично є лише елементом психофізіологічного дослідження (діагностування) людини, в якому вказаний пристрій використовується тільки як інструмент виявлення та реєстрації її

фізіологічних реакцій. По-перше, потрібно відзначити, що це дослідження досить складне і ґрунтується на низці фундаментальних положень психофізіології. Зокрема, воно потребує ретельної підготовки заздалегідь продуманої системи запитань з урахуванням особливостей конкретної людини, що передбачає попереднє вивчення її особистості. Запитання повинні бути не тільки правильно сформульовані, але й ставитися в певній послідовності, торкатися як нейтральних для особи фактів, так і значущих для її суб'єктивного сприйняття. Окрім того, умови дослідження повинні бути такі, що виключають сторонні звуки (шум на вулиці, розмови у сусідньому приміщенні, звуки ходи у коридорі тощо), які можуть плинути на психофізіологічну реакцію досліджуваної особи. По-друге, існують люди, які взагалі не підходять для перевірки на поліграфі з-за свого генотипу організму або вживання певних хімічних препаратів (наприклад, наркомани).

Існують й різноманітні способи «обману» поліграфа, інформацією про які заповнений Інтернет. Дослідження останніх років показали, що застереження щодо реальних можливостей застосування поліграфа мають під собою підґрунтя. Так, аналіз висновків спеціалістів та експертів, які проводили спеціальні психофізіологічні дослідження з використанням поліграфа в Росії, показав поширеність помилкових висновків. Л. А. Бегунова, яка проводила анкетування ініціаторів психофізіологічних досліджень (у т.ч. у кримінальних справах) наводить такі дані щодо причин надання помилкових висновків: – низький рівень підготовки спеціаліста / експерта – 66.9%; – недостатній обсяг наданої інформації – 79.5%; – погані зовнішні умови проведення дослідження (шум, духота, відсутність зручних меблів і т.п.) – 41.7%; – збої в роботі апаратури, програмного забезпечення – 38%; – відсутність досвіду роботи (знань) у спеціаліста / експерта в оперативно-розшукової діяльності – 62.7%; – відсутність знань фізіології – 66.6%; – відсутність знань психології – 58.3%; – «внутрішні» причини, пов'язані з функціональним станом обстежуваної особи (захворювання, втома, стрес і т.п.) – 66.8%; – індивідуально-психологічні особливості обстежуваного особи (інтелект, темперамент і т.п.) – 46.5% [4, с. 40-41].

В Україні органи досудового розслідування намагаються використовувати поліграфічні дослідження у формі спеціалізованих експертиз для отримання доказів у кримінальних провадженнях щодо тяжких злочинів. Проведений аналіз надає підстави для наступних висновків.

1. Діагностування людини з використанням поліграфа фактично полягає у дослідженні внутрішнього світу людини, її психіки – фізіологічних та емоційних проявів на певну подразнюючу систематизовану інформацію, на підставі чого фахівцем робиться висновок про суб'єктивну значущість для даної людини тієї чи іншої інформації

(запитань), що використовується для оцінки раніше даних нею показань з точки зору їх правдивості чи неправдивості.

2. Для отримання достовірного результату при проведенні діагностики людини з використанням поліграфа потрібно повністю виключити можливість впливу на досліджувану особу сторонніх подразників. Тобто, діагностування людини з використанням поліграфа можливе лише в спеціально обладнаному приміщенні-лабораторії або в спеціальному боксі.

3. Фахівець, який проводить діагностування людини з використанням поліграфа повинен мати відповідний рівень підготовки у галузі психофізіології (мати базову вищу психологічну освіту і спеціалізовану підготовку щодо використання поліграфа в психологічних дослідженнях).

4. Проведення у кримінальному провадженні психофізіологічного дослідження людини з використанням поліграфа можливе лише у формі судової психофізіологічної експертизи, яка являє собою нормативно врегульовану процедуру застосування спеціальних знань – проведення дослідження, оцінка результатів, формулювання висновків.

5. Психофізіологічна експертиза може бути проведена для вирішення наступних основних завдань, пов'язаних з встановленням психофізіологічних реакцій особи, які можуть бути ознаками: причетності чи непричетності до розслідуваної події; володіння чи не володіння відомостями щодо окремих обставин розслідуваної події; виконання функцій організатора вчинення злочину організованою групою; самообмови у вчиненні кримінального правопорушення.

Висновки психофізіологічної експертизи мають певний ступінь ймовірності і повинні оцінюватися у сукупності з іншими доказами у кримінальному провадженні. З урахуванням значних витрат часу і зусиль на її підготовку, ймовірний характер її висновків, які не є прямими доказами, потрібно у кожному конкретному випадку визначитися з доцільністю її проведення.

Список використаних джерел:

1. Аптекман А. Уголовное право в Израиле. Герцлия : Исрадон, 2006. 368 с.
2. Криминалистика / под ред. В. А. Образцова. М. : Юристъ, 1997. 760 с.
3. Орлов Ю. Ю. Використання поліграфа під час досудового слідства. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 4. С. 172–186.
4. Бегунова Л. А. Востребованность и эффективность специальных психофизиологических исследований. *Комплексная психологопсихофизиологическая судебная экспертиза: современное состояние и перспективы развития* : сб. ст. междунар. науч.-практ. конф.

(г. Калуга, 22–23 сент. 2016 г.). Калуга : КГУ им. К. Э. Циолковского, 2016. С. 37–46.

Chepeljak Karina Vladimirovna,
Master's Degree Student,
Dnipropetrovsk State University
of Internal Affairs
Supervisor:
Pletenets Viktor,
candidate of law, associate
professor,
Assistant Professor Criminalistics
and Premedical training
Department Dnipropetrovsk State
University of Internal Affairs

PREPARATION FOR THE QUESTIONING OF A MINOR AS A CONDITION FOR ITS EFFECTIVE CONDUCT

The efficiency of the interrogation is due in large part to the quality of the preparation of the interrogation. The complexity and uniqueness of the investigative (search) action requires a corresponding willingness on the part of the investigator to deal with the specific situation in a timely manner, Correctly define directions and ask questions, using appropriate tactics, forecasting possible results.

The interrogation of minors is endowed with its own specificity, which is determined by age characteristics as well as by its own psychology. It is for this reason that special tactics are being developed by the forensic science, subject to additional procedural guarantees.

It is generally accepted opinion among scholars that there is a need for proper preparation for investigative (search) actions, including interrogation. As L. E. Orban-Lembrick points out, it is precisely the preparatory work of the investigator that determines the success of the interrogation, the most important of which are: the establishment of an information base for the interrogation (thorough examination of criminal proceedings, examination of the person being interrogated, preparation of the necessary evidence, consultation with specialist experts; preparation of the interrogation plan (formation of the purpose of the interrogation and of the set of questions, Determination of appropriate methods of psychological interaction with the person being interrogated, examination of possible methods of psychological influence on the person being interrogated, determination of the place of application of methods of psychological influence on the person being interrogated, determination of the time of interrogation)) [1, 275].

With regard to the planning of the interrogation of minors, attention is drawn to the procedural status of the person being interrogated. The conditions, place, time, tactical arrangements and environment for such questioning will vary considerably.

In this regard, N. I. Porubov notes that it is desirable to interrogate minors in conditions as close as possible to their daily lives, since in the working room of the investigator the interrogators lose courage, confidence, sometimes show fear [2, 189].

It should be noted that the investigator, when planning the interrogation of a minor, must determine the time at which the biorhythms of the minor being interrogated must be taken into account. This will help to maximize the availability of reliable information. It is advisable to question a juvenile suspect without delay. This is due to the fact that the minor will not, under the influence of the persons concerned in the relevant criminal proceedings, have time to distort the actual picture of the commission of the criminal offence.

The state of emotional agitation of the person being interrogated is an acceptable moment to begin the interrogation. In the immediate aftermath of the wrongful act, the perpetrators often experience and fail to develop a sufficiently convincing *защиту* [3, 37].

As a result, the verbal and sign languages will be clearly marked for reading by the investigator. The possibility of detecting signs, as noted by V. M. Pletenets, provides for the possibility of law enforcement officers to detect these manifestations. That is, the ability to see, not just to look and the correct interpretation of signs is realized by the authorized person during the investigation of criminal offences [4, 33]. When planning the interrogation of a juvenile suspect, it is necessary to ensure that the person under interrogation understands that he or she must give only truthful testimony.

It may be concluded from the above that proper preparation is necessary for the quality of the interrogation. This will ensure that the maximum amount of information is obtained with minimum time, effort and resources. As a result, the efficiency of the investigation would be improved.

References:

1. Orban-Lembrik L. E. (2007). *Juridichna psihologija: navchal'nij posibnik* / L. E. Orban-Lembrik, V. V. Koshhinec'. Chernivci : Knigi NNI/ . [in Ukrainian].

2. Porubov N. I. (2013). *Dopros: processual'nye i kriminalisticheskie aspekty : monografija* / N. I. Porubov, A. N. Porubov. – M. : Jurlitinform. [in Russian]

3. Lukashevich V. G. (1989). *Taktika obshhenija sledovatelja s uchastnikami otdel'nyh sledstvennyh dejstvij : uchebnoe posobie* / V. G. Lukashevich. – Kiev : NIiRIO KVSh MVD SSSR im. F. Je. Dzerzhinskogo. . [in Ukrainian].

4. Pletenec' V. M. (2020). *Mozhливosti vikoristannja semiotiki u vijavlenni ta podolanni projaviv protidii dosudovomu rozsliduvannju*. East european scientific journal (Shhschodnioeuropejskie Czasopismo Naukoshhe), 2020. № 9(61). 32-35. [in Ukrainian].

Черкас Катерина Шалвівна,
курсант 4-го курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів
стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Єфімов Микола Миколайович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Допит є найбільш розповсюдженою слідчою (розшуковою) дією при розслідуванні більшості кримінальних правопорушень. В той же час, тактика його проведення є досить складною як в розрізі підготовчих дій, так і безпосереднього застосування тактичних прийомів.

Основним завданням допиту – є забезпечення повноти та достовірності одержаної інформації, оскільки допитуваний, навіть у випадках, коли прагне до викладу правдивої інформації, не завжди може одразу згадати деякі обставини, не завжди знає, які саме факти і деталі цікавлять слідчого та може помилятися. Ще складніша ситуація виникає тоді, коли допитуваний дає неправдиві показання, замовчує про окремі обставини, відмовляється від показань, прагне будь-якими методами перешкодити слідчому у встановленні істини у кримінальному провадженні [3, с. 236].

Стосовно підготовчого етапу, слід зазначити, що важливим є момент планування досліджуваної процесуальної дії. Зокрема, окремі науковці вказують, що планування підготовки до проведення допиту включає в себе три основних елементи:

а) організаційний – забезпечення раціонального проведення допиту (коли і де доцільно провести його з позиції раціонального використання бюджету часу і можливостей слідчого, яких учасників, технічні засоби залучити);

б) змістовний – визначення повноти і взаємозв'язку обставин, які підлягають встановленню;

в) тактичний – встановлення відповідних засобів і прийомів вирішення конкретних завдань допиту (кого допитати раніше, яку інформацію необхідно зібрати або перевірити для викриття неправдивих показань, який рівень «готовності» допитуваного для реалізації намічених тактичних прийомів) [4, с. 60].

Слід наголосити на тому, що на практиці зазвичай виникають ситуації впливу на свідків та потерпілих. В свою чергу, І. А. Бобраков їх поділяє на чотири групи в залежності від: інформаційної ознаки – ситуації, коли вплив здійснюється таємно від суб'єкта розслідування, та ситуації, щодо яких є відомості й вони контролюються слідством; за наявністю ознаки внутрішнього конфлікту та його ступеня – гостро конфліктні та з прихованим конфліктом; за досягнутими результатами – завершену, завершену частково та незавершену; за результатами діяльності щодо їх подолання – ситуації, які не подолано, що призводять до «розвалу» справи, та ситуації, які подолано у повному обсязі або частково [1, с. 59].

Стосовно робочого етапу, необхідно наголосити на тому, що під час допиту потерпілого надзвичайно важливим є встановлення з ним психологічного контакту.

Спектр тактичних прийомів, які застосовуються з метою налагодження психологічного контакту з потерпілим, є досить широким, зокрема, до них можна віднести такі, як:

а) отримання згоди на спілкування, що характеризується зняттям психологічного бар'єра у допитуваного;

б) пошук спільних або збіжних інтересів;

в) вибір принципів, за якими відбудуватиметься спілкування;

г) виявлення тем, небезпечних для спілкування;

г) індивідуальний вплив та адаптація до допитуваного;

д) побудова довірливих стосунків [5, с. 4].

Важливим для встановлення психологічного контакту є прояв людських відношень до співрозмовника, демонстрація доброзичливості й неупередженості, розуміння проблем, що хвилюють неповнолітнього. Не слід негативно оцінювати окремі якості неповнолітнього, вживати висловлювання, що принижують його гідність. Тому необхідно ґрунтовно вивчати особистість неповнолітнього, обставини його життя, ставлення до предмета допиту та осіб, яких можуть стосуватися його показання, відповідний психологічний стан. Безумовна перевага надається тактичним приемам переконання особи, спонукання її до дачі правдивих показань. Наприклад, слід наголосити на дотриманні прав і свобод допитуваної особи, врахування її інтересів.

Під час проведення допиту можна демонструвати поінформованість про обставини життя допитуваного, наголошувати на їх розумінні.

Доцільно роз'яснити, що залучені особи (законні представники, педагог) покликані допомогти, вирішити певну проблемну ситуацію. Варто підкреслити забезпечення таємниці досудового розслідування, нерозголошення отриманих даних [2, с. 95].

Підводячи підсумок, зазначимо, що для проведення допиту працівникам правоохоронних органів необхідно здійснити ряд організаційно-підготовчих заходів, а також визначити перелік та спосіб застосування відповідних тактичних прийомів.

Список використаних джерел:

1. Бобраков И.А. Воздействие преступников на свидетелей и потерпевших и криминалистические методы его преодоления: дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 / М., 1997. 230 с.
2. Ікаєв А. Особливості допиту неповнолітніх під час розслідування втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність. 2019. №4. С. 94–99.
3. Криміналістика: учебник / под. ред. Н.П. Яблоков. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Юристъ, 2001. 718 с.
4. Особливості провадження допиту підозрюваного (обвинуваченого) з метою недопущення тортур та інших порушень прав людини: [посіб.] / В.К.Весельський, В.С. Кузьмічов, В.С. Мацишин, А.В. Старушкевич. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2004. С. 60–61.
5. Філонов Л. Б. Психологія слідчої діяльності. Москва : Акад. МВД ССРСР, 1983. 80 с.

Чернишов Артем Сергійович,
курсант 3 курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

Никифорова Олена Анатоліївна,
кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ТАКТИЧНІ ОПЕРАЦІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ТАКТИКИ

Однією з визначальних тенденцій сучасного розвитку практики кримінології та попередження злочинів є комплексне впровадження таємних слідчих (розшукових) дії, дослідження операцій, забезпечення

організаційних, технічних та інших заходів для прийняття рішень у певній ситуації тактичного розслідування завдання, які в іншому випадку неефективні або неможливі для вирішення. Все частіше, зазначає М.О. Селіванов, спостерігається тенденція у розробці криміналістичної тактики до розробки комплексу слідчих та оперативних дій для досягнення цілей та вирішення тактичних проблем, що виникають у процес розслідування кримінальних справ (провадження) [1, с.40].

Допитуючи та опитуючи слідчих прокуратури, МВС та української служби безпеки, ми з'ясували: які засоби криміналістичної тактики найчастіше застосовуються на практиці? Результати такі: тактика - 86%; тактична рекомендація - 61,4%; система (підсистема) тактики (комбінація) - 64%; тактика слідчих дій (судова, оперативна та слідча) - 93,4%; система розслідування чи інші дії (тактична операція) - 56,6%.

Слід зазначити, що спеціальна література неодноразово привертала увагу що окремі слідчі дії та індивідуальна тактика неефективні у всіх випадках. Як правило, вони досягають мети лише тоді, коли реалізуються разом з іншими слідчими діями та заходами, а також у поєднанні з іншими тактиками. На цій підставі і сама проблема про комплексне використання криміналістичної тактики є правильним і своєчасно. Ці висновки підтверджуються результатами нашого дослідження інтерв'ю та опитування слідчих з прокуратури, Міністерства внутрішніх справ та Служби безпеки України щодо їх думка про те, як проводити розслідування, не висловлена слідчі дії (дослідження) та оперативні дослідження, організація-техніка та інші заходів, зокрема, 68,85% респондентів вказали на складний характер їх реалізації, 28,28% сказали, що тримаються в ізоляції, 2,85% - інші. Тому в сучасних умовах оновлення кримінально-процесуального законодавства, реформа кримінальної юстиції.

Однак тактичні операції, будучи важливою судово-медичною категорією і ефективних способів вирішення тактичних завдань, сьогодні ще не знайшли своїх остаточне місце в судовій системі. Це засвідчують різні, іноді суперечливі судження судових патологоанатомів. Зокрема, І. Ф. Пантелеєв зазначає, що тактична операція не обумовлена особливостями розслідування група злочинів, має більш загальний характер і тому, що необхідна категорія кримінології належить до предмета слідчої тактики [2, с.21].

Досліджуючи питання, що розглядаються, Р.С. Белкін також включає комбінації (операції) як частина загальних положень криміналістичної тактики [3, с.211]. С. Ф. Здоровко стверджує, що для визначення місця тактичних операцій у криміналістичній системі слід спиратися на загальні принципи взаємозв'язку криміналістичної тактики та методології та робить висновок, що операція є категорією криміналістичної тактики [4, с.7]. В. Ю.Шепітько також переконаний, що тактична операція є судово-медичною

категорією тактичний. Що стосується криміналістичної методології, то, на думку вченого, вона є тактичною операція знаходить своє конкретне прояв стосовно певного виду злочину, орієнтації виду та змісту [5, с.194-199].

Список використаних джерел:

1. Селиванов, Н. А. Сучасна криміналістика. Теоретичні проблеми. - Львів: Юрид. літ., 2008. С. 40.
2. Пантелеев, И. Ф. Теоретические проблемы криминалистики / И. Ф. Пантелеев : учеб. пособие. М.: Тип. ТАСС, 2010. С. 21.
3. Авер'янова, Т. В. Криміналістика / під заг.ред. Р. С. Белкіна. К.: НОРМІНФРА-М, 2019. С. 211.
4. Здоровко, С.Ф. Тактичні операції при розслідуванні вбивств, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціям: автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.09 / С. Ф. Здоровко. Х., 2002. С. 7.
5. Шепітько, В. Ю. Роль типових тактичних операцій в системі забезпечення ефективності досудового слідства. *Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. пр. Х.:* Кроссруд, 2017. Вип. 14. С. 194–199.
6. Якушин, С. Ю. Тактические средства расследования преступлений: понятие и соотношение. *Рос. следователь.* 2014. № 10. С. 2–4.
7. Белкін, Р. С. Курс криминалистики: в 3 т. Т.1 : Общая теория криминалистики / М.: Юристъ, 2007. С. 295.

Чечель Анастасія Олександрівна,

курсант III курсу факультету
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Бідняк Ганна Сергіївна,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**INTERROGATION OF A MINOR OR A MINOR BY A
PSYCHOLOGIST AS ONE OF THE TACTICAL METHODS OF
INTERROGATION**

The tactics of interrogation of minors are due to the peculiarities of their psychological development, because the characteristic feature of adolescents is their psycho-emotional immaturity and a very sensitive worldview. This

immaturity is characterized by little life experience and largely depends on the child's relationship with others.

Adolescents often become participants in criminal proceedings, in connection with which various investigative (search) actions may be carried out against them or with their participation. The above is confirmed by the growing percentage of juvenile delinquency in Ukraine.

The interrogation is one of the investigative (search) actions, which is regulated by Art. 224 of the Criminal Procedure Code of Ukraine (hereinafter - the CPC of Ukraine) [1]. However, in connection with the peculiarities of the adolescent psyche, the legislation notes the peculiarities of the interrogation of minors in Art. 226 of the Criminal Procedure Code of Ukraine [1].

It should be noted that the interrogation is a kind of conversation between the authorized person and the child. The effectiveness of the obtained result in the form of indications depends on the preparation of the investigator for interrogation, and it also plays an important role in preventing re-traumatization of the child.

We believe that it is expedient to outline the tactical features of the interrogation of adolescents, because the observance of such features is aimed at ensuring the fundamental rights and freedoms of children who become participants in criminal proceedings.

The most important stage of the investigator's preparation for interrogation is the development of an interrogation plan taking into account the child's development, his age, relationships in the team, and others. The above information is obtained by pre-collecting information about the child.

The choice of the place of interrogation of a child is quite harmful, because the place is intended not only to distract the child from the situation, but also to prevent re-injury of his psyche. Children under the age of 11 should be interrogated in their usual environment, in particular, at school, if the situation allows, then at home. It is appropriate to interrogate teenagers in the investigator's office, as experts say, in such a situation they in most cases are imbued with a sense of responsibility and tell the truth [3, p.256].

The investigator must understand that children get tired quickly enough, so the legislator clearly defines the time limits for interrogation, which is prohibited. It is not necessary to focus the child's attention on one issue for a long time.

The issue of recognizing false testimony of a child is quite relevant. It should be noted that the investigator is not always able to position the child positively and understand whether he is ready to communicate with him. Quite often there are cases when the child refuses to testify at all or tells a lie. The above is explained by the fact that the investigator does not have sufficient knowledge of child psychology, so the need for a psychologist to interrogate the child is quite relevant.

Thanks to the psychologist, the investigator can not only understand when the child is telling the truth and when not, but also find an individual approach to it that will help to influence the positive outcome of the interrogation and prevent re-traumatization of the child [2, p.89]. Specialists in child and adolescent psychology can be a kind of clue for the investigator, because the psychologist can approach each child more effectively than the investigator, and the investigator in turn can get the necessary information from the child with the help of a psychologist.

However, despite the need to involve a psychologist in the interrogation of a minor, this is rarely used in practice. First of all, this is due to the lack of child psychologists who understand not only child psychology, but also law. Another aspect of the above problem is the insufficient legal regulation of the powers of a psychologist during interrogation, as the law does not allow persons other than the investigator to ask questions during interrogation.

The above allows us to conclude that the participation of a psychologist in the interrogation of juveniles or juveniles in criminal proceedings has significant advantages, but the very procedure of interrogation by a psychologist and his involvement have significant shortcomings that need to be addressed not only at law but also in practice.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 29.03.2021)

2. Порубов Н.И. Тактика допроса на предварительном следствии. Москва : БЕК, 1998. 208 с.

3. Шепітько В.Ю. Допит потерпілого : тактико-психологічний підхід. Питання боротьби зі злочинністю. 2008. Вип. 15. С. 256–265.

Чорна Поліна Павлівна,

курсант 4 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Приловський Володимир Володимирович,
доцент кафедри криміналістики та домедичної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

КРИМІНАЛІСТИЧНА ГАБІТОЛОГІЯ: ЇЇ СУТНІСТЬ І ЗАВДАННЯ

Ідентифікація людини за ознаками зовнішності може бути визначена як галузь криміналістичної техніки, яка вивчає ознаки зовнішності та

методи їх використання для встановлення особистості. Ця галузь криміналістичної технології називається габітологією [1, с. 210].

Основний зміст габітології складається з інформації про суттєво значущі характеристики зовнішності людини, які сприймаються зором, їх відображенням, науково-технічними засобами та методами збору, вивчення та використання цих даних для встановлення особистості [2, с. 640].

Актуальність цієї теми пов'язана із тим фактом, що криміналістичне використання інформації про зовнішній вигляд людини охоплює практично всю правоохоронну діяльність. Слідчі, використовуючи дані про зовнішність людини, збирають докази і перевіряють наявну інформацію. Досить назвати таку слідчу дію ідентифікацією, яка заснована на використанні ознак зовнішності для встановлення причетності або неучасті особи до певної події, яка знаходилося в полі зору слідства.

В даний час теоретичні основи портретної ідентифікації особистості, система опису зовнішності людини, дослідження оперативної і слідчої ідентифікації особистості, визначили частоту ознак, які зустрічаються і є найбільш помітними, запропоновані способи об'єктивізації визначення зовнішнього вигляду, щоб описати їх [3, с. 34].

Питаннями, що пов'язані із особливостями ідентифікації особи за зовнішніми ознаками приділяли увагу такі вчені з криміналістики – М. І. Авдеев, Р. С. Белкін, К.В. Бугаєв, О.Н. Васильєв, Ю.П. Дубягін, А.М. Зінін, В.Н. Звягін, В.Я. Колдін, В.П. Колмаков, Ю.М. Кубіцький, Є.Р. Россинський, А.В. Савушкін, В.А. Снетков, Н.В. Терзієв, Н. П. Яблоков, К.О. Чаплинський та інші.

Взагалі, криміналістична габітологія (лат. *crimen* – злочин + *habitus* – зовнішній вигляд людини, її будова тіла + гр. *logos* – вчення) – це галузь криміналістичної техніки, що ґрунтується на засадах анатомії, антропології, біології й охоплює систему теоретичних положень про зовнішні ознаки людини, а також сукупність методів і науково-технічних засобів, що забезпечують збирання, дослідження і використання відповідних ознак для ототожнення особи [4, с. 87].

Так, серед кримінологів загальноновизнано, що габітологія вивчає сліди – ознаки зовнішньої структури людини та їх використання в процесі досудового та судового слідства. Єдиного підходу до використання терміна "габітологія" не існує. Вчені-криміналісти також використовують термін "габітоскопія".

Криміналістична габітокопія (лат. *Crimen* – злочин + *habitus* – зовнішній вигляд людини, її статура + гр. *Scoreo* – розглянути) – криміналістичне вчення про ознаки зовнішності людини, їх матеріальні та ідеальні образи, про спосіб їх використання ознаки встановлення фактів, що мають значення для проведення досудового розслідування у кримінальних справах злочинів та їх попередження.

Що стосується історичного аспекту проблеми, то, наприклад, на початку 90-х років минулого століття у підручнику з криміналістики було передбачено спеціальний розділ «Криміналістична ідентифікація людини за зовнішнім виглядом». Ідентифікація людини за ознаками зовнішності можлива лише тому, що кожна людина наділена природою унікальним набором ознак зовнішності, і ці ознаки притаманні лише цій людині на відповідному етапі її розвитку. Зміни у зовнішності людини можуть відбуватися з різних причин, у тому числі навмисно [5, с. 100].

Людина наділена даними, що забезпечують її життєдіяльність. їх можна класифікувати на три типи: фізичні, біологічні, соціальні. Це означає, що три види слідів притаманні людині відповідно. Так, на місці події людина (злочинець, жертва, свідок) залишає сліди, які мають інформацію про неї. 1. Фізичні дані характеризують будову людського організму. 2. Біологічні дані характеризують функціональну діяльність людини як біологічного механізму в соціальному середовищі. 3. Соціальні дані характеризують людину як суб'єкта правовідносин, соціальних відносин [6-7].

Фізичні дані людини, у свою чергу, бувають двох типів: зовнішні (анатомічні) та внутрішні (структурні). Зовнішні (анатомічні) дані характеризують будову людського тіла (голова, обличчя, руки, ноги, зуби, шкіра тощо). Внутрішні (структурні) дані характеризують зовнішню будову тканин, органів, різні виділення людського організму.

Існує три типи біологічних даних людини: динамічні, голосові та мовленнєві. Динамічні дані означають рухові навички, що проявляються під час руху людини, в індивідуальній каліграфії, під час жестів, в голосі, манері поведінки. Голос – людські дані, джерело звукових доріжок. Завдяки голосу можна формувати окремі набори знаків – ідентифікувати людину за голосом, звуковою мовою. Мова – дані людини, є засобом спілкування з іншими. Криміналісти досліджують усну та письмову мову [6, с. 33].

Отже, криміналістична габітологія вивчає: габітоскопію – вчення про зовнішність, дактилоскопію, дентоскопію, криміналістичну дермоскопію обличчя. У процесі становлення та розвитку криміналістики як науки ознаки зовнішності людини піддавалися класифікації. Розроблялася методика опису ознак.

Важливо усвідомлювати, що суть ототожнення людини за ознаками зовнішності полягає у встановленні конкретної людини за відображеннями в інших об'єктах (фотографії, описи зовнішності людини). Ця ідентифікація заснована на спеціально розробленій методології, побудованій на досвіді судової слідчої практики та даних анатомії, фізіології та антропології. Ця криміналістична методика називається "словесний портрет". До того ж, знання основних положень криміналістичної доктрини ознак зовнішності людини є необхідною умовою успішної роботи правоохоронців та майбутніх юристів.

Список використаних джерел:

1. Доляева Г. Э. Идентификация человека по внешним признакам. Габитоскопия / Г. Э. Доляева, Е. Д. Хильченко // Научно-практический электронный журнал «Аллея Науки». – 2016. – № 4. – С. 639-644.
2. Пясковський В.В. Криміналістика: підручник / В.В. Пясковський, Ю.М. Чорноус, А.В. Іщенко, О.О. Алексеев та ін. – К: «Центр учбової літератури», 2015. – 544 с.
3. Чаплинський К. О. Тактичне забезпечення проведення слідчих дій : монограф. / Чаплинський К.О. – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2011. – 496 с.
4. Криміналістика : підручник / [Берназ В. Д. та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. А. Ф. Волобуєва ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2011. – 665 с.
5. Криміналістична габітологія [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://pidruchniki.com/1010061151555/pravo/kriminalistichna_gabitologiya.
6. Особливі прикмети зовнішності людини: їх значення для розслідування злочину. Правові горизонти. 2016. № 1. С. 133-136.
7. Ващук О. П. Криміналістична класифікація ознак зовнішності людини: теоретичний аспект. Криміналістика и судебная экспертиза. 2013. Вып. 58(2). С. 32-34.

Шевцова Поліна Володимирівна,
студентка юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

Пиріг Ігор Володимирович,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ОКРЕМІ ПИТАННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ
КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСУДОВОГО
РОЗСЛІДУВАННЯ**

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що пошук кардинальних рішень для запровадження дієвого механізму протидії злочинним виявам постає першочерговою задачею для кожної демократичної європейської держави. Питання криміналістичного

забезпечення досудового розслідування новітніми засобами в контексті розвитку криміналістичної науки є провідним та актуальним. Ефективність розслідування кримінальних правопорушень зумовлена рівнем криміналістичного забезпечення цього процесу, головним завданням якого є оптимізація діяльності органів кримінальної юстиції у протидії злочинності за рахунок упровадження досягнень науково-технічного прогресу.

Дослідженню обраної тематики приділяло увагу значна кількість вітчизняних вчених. Серед них слід виділити таких, як В. П. Бахін, А. І. Вінберг, А. Ф. Волобуєв, В. Г. Гончаренко, В. А. Журавель, А. В. Іщенко, Н. І. Клименко, І. І. Когутич, В. О. Коновалова, В. С. Кузьмічов, В. В. Лисенко, В. К. Лисиченко, В. Г. Лукашевич, Е. Д. Лук'янчиков, Г. М. Надгорний, І. В. Пиріг, А. М. Погорецький, М. В. Салтевський, М. Я. Сегай, Е. Б. Сімакова-Єфремян, Р. Л. Степанюк, В. В. Тіщенко, К. О. Чаплинський, Ю. М. Черноус, С. С. Чернявський, В. М. Шевчук, В. Ю. Шепітько, М. Г. Щербаковський та ін.

В контексті глобалізації та євроінтеграції завдання криміналістики зумовлені необхідністю системного криміналістичного забезпечення відповідних органів правозастосування, які діють не лише в Україні, а й у різних країнах світу та спрямовані на оптимізацію процесів виявлення, розслідування та попередження злочинів, а отже, і сприяють встановленню істини у кримінальному провадженні.

Термін «криміналістичне забезпечення» увійшов до наукового понятійно-категоріального апарату наприкінці 70-х – на початку 80-х рр. ХХ ст. і був сформульований російським ученим В. Г. Коломацьким щодо діяльності органів внутрішніх справ із розслідування злочинів. Сутність техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень полягає у здійсненні правоохоронними органами діяльності, спрямованої на створення умов їх постійної готовності до застосування методів і засобів криміналістичної техніки та реалізацію цих умов у кожному конкретному випадку розкриття й розслідування злочинів. Слід зауважити, що техніко-криміналістичне забезпечення розкриття і розслідування злочинів не слід розглядати тільки як діяльність, бо ця діяльність є функцією системи [1, с. 150]. Техніко-криміналістичне забезпечення є комплексною організаційно-функціональною системою, що у своїй діяльності спрямована на збирання і дослідження криміналістично значущої інформації та реалізує свої можливості шляхом застосування техніко-криміналістичних методів і засобів.

Отже, криміналістичне забезпечення як процес створення й надання наукових і апробованих судово-слідчою практикою засобів (техніко-криміналістичних, організаційно-тактичних, методико-криміналістичних, інформаційних, попереджувально-профілактичних), що використовуються працівниками органів кримінальної юстиції на основі отриманих ними знань і вмінь відповідно до загальних засад і завдань кримінального

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛІСТИКИ ТА СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

провадження з метою протидії вчиненню кримінальних правопорушень. Відповідно до суб'єктів, діяльність яких потребує техніко-криміналістичного забезпечення, можна виділити такі рівні:

I. Техніко-криміналістичне забезпечення правозастосовної діяльності в цілому;

II. Техніко-криміналістичне забезпечення діяльності органів кримінальної юстиції;

III. Техніко-криміналістичне забезпечення діяльності відокремлених відомств (органів системи МВС України, Служби безпеки України, органів прокуратури тощо).

IV. Техніко-криміналістичне забезпечення діяльності окремих суб'єктів (слідчих, детективів, працівників оперативних підрозділів, експертів) [2, с. 174].

Плюралізм підходів щодо розуміння криміналістичної техніки, техніко-криміналістичних засобів, криміналістичного, техніко-криміналістичного забезпечення та інших категорій дозволяє стверджувати, що техніко-криміналістичне забезпечення правозастосовної діяльності є досить широким, комплексним поняттям, яке включає і сукупність техніко-криміналістичних засобів та прийомів їх застосування, і діяльність певних суб'єктів щодо створення належних умов для використання зазначених засобів на практиці, і систему наукових положень, спрямованих на реалізацію практичних завдань із застосування криміналістичної техніки в діяльності органів правопорядку. Різновиди техніко-криміналістичного забезпечення досудового розслідування як однієї зі сфер практичної діяльності можна виокремити залежно від її суб'єктів, якими можуть бути як безпосередньо органи досудового розслідування, так і інші органи, заклади, відомства, які виконують функції щодо належного застосування техніко-криміналістичних засобів під час досудового розслідування [3, с. 97-98].

Слід ураховувати, що розробка та реалізація засобів криміналістичного забезпечення знаходиться в залежності від їх конкретного споживача (слідчий, детектив, слідчий суддя, прокурор, суддя та ін.), форми кримінального процесу, установленого порядку проведення слідчих (розшукових) дій.

Актуальними засобами розвитку сучасного стану криміналістичного забезпечення досудового розслідування та судового розгляду провадження новітніх інформаційних систем та технологій, під якими прийнято розуміти організаційно впорядковану сукупність масивів інформації про об'єкти та інформаційні технології, у тому числі засоби сучасної комп'ютерної техніки, програмне забезпечення і мережі зв'язку, що забезпечують процеси введення, опрацювання та видачі інформації. Найбільш актуальними та такими, що відповідають як сучасному стану наукових досліджень, так і потребам слідчої практики, можна визнати

інформаційно-довідкову, інформаційно-пошукову та інформаційно-консультативну системи. Використання сучасних технологій є вагомим внеском до актуалізації знань у сфері криміналістики [4, с. 82-85].

Таким чином, система криміналістичного забезпечення розслідування злочинів характеризується наявністю криміналістичних знань та криміналістичної техніки, які мають певну автономність, і водночас взаємозалежні та взаємопов'язані з іншими компонентами. Сучасні засоби зв'язку та ІТ-технології активно використовуються зі злочинною метою: полегшується доступ до матеріальних цінностей, змінюються способи підготовки, вчинення і приховування злочинів (наприклад, незаконний збут наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів з використанням інтернет-магазинів та електронних платіжних систем), з'являються нові види злочинів (так звані «комп'ютерні» злочини) [5, с. 18-19].

Насамперед сучасні цифрові та інноваційні технології, їх впровадження і використання стосуються галузі судово-експертної діяльності як додатковий інструментарій і розширення можливостей досліджень різноманітних об'єктів і речових доказів з метою отримання доказової інформації в інтересах розслідування. Перспективними вказані технології представляються і для криміналістики: для криміналістичної техніки, криміналістичної тактики і методики. Значні можливості щодо ідентифікації має методика створення 3D-моделей ушкоджень, слідів, травмуючих предметів. З їх допомогою може проводитися портретна експертиза за метричними і описовими ознаками зовнішності. Серед методів досліджень речових доказів можна назвати: використання цифрових фотознімків в якості об'єктів медико-криміналістичного дослідження слідів-нашарувань крові [6, с. 123].

Отже, цифрова криміналістика є відносно новим науковим напрямом, де практичний досвід і технології у протидії злочинам, що вчиняються з використанням цифрових технологій, та у боротьбі з кіберзлочинністю, лише починають накопичуватися. Серед актуальних і водночас малодосліджених питань залишаються проблеми, пов'язані з пошуком, фіксацією та дослідженням цифрової інформації під час досудового розслідування й подальшого її використання як доказів у кримінальному провадженні. Усе це зумовлює необхідність не лише застосування спеціальних знань під час виявлення та фіксування слідів злочину в цифровій формі, специфічного порядку перевірки та оцінки таких доказів, але й криміналістичних методів, спрямованих на посилення їх захисту від дистанційного знищення чи зміни.

Список використаних джерел:

1. Чорноус Ю. М. Криміналістичне забезпечення як наукова категорія та практичне завдання криміналістики. Проблеми правознавства та правоохорон. діяльності. 2012. №1. С. 149–155.

2. Падей А. С. Поняття та значення техніко-криміналістичного забезпечення діяльності з розслідування. Південноукраїнський правничий часопис. 2015. № 2. С. 173–175.

3. Павлюк Н. В. Поняття та інноваційні засади техніко-криміналістичного забезпечення розслідування злочинів. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. пр. / редкол.: А. І. Лозовий, В. Ю. Шепітько та ін. 2015. Вип. 15. С. 96–104.

4. Шепітько В. Ю. Техніко-криміналістичне забезпечення органів досудового слідства та якість слідчої діяльності. Вибрані твори. Х. : Апостіль, 2010. С. 82–85.

5. Журавель В. А. Автоматизовані інформаційні системи як засіб забезпечення ефективності досудового розслідування. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. пр. / редкол.: А. І. Лозовий, В. Ю. Шепітько та ін. Х. : Право, 2015. Вип. 15. С. 13–21.

6. Михайлов В. О. Перспективи удосконалення техніко-криміналістичного забезпечення розкриття та розслідування злочинів. Вісник НТУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2015. Вип. 3/4 (27/28). С. 122–125.

З М І С Т

Євдокимова Наталія Олексіївна, Тимців Максим Миколайович ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОСВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЯК ВАЖЛИВОЇ СКЛАДОВОЇ ДОТРИМАННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНІСТЬ У ДОСУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	3
Коротаєв Володимир Миколайович, Кірін Роман Станіславович ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАЛІСТИЧНОГО ОБЛІКУ ЕКСПЕРТНОЇ СЛУЖБИ МВС.....	6
Обшалов Сергій Володимирович ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО ТА ПРАЦІВНИКА ОПЕРАТИВНОГО ПІДРОЗДІЛУ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ВЗАЄМОДІЯ ЧИ ПІДПОРЯДКУВАННЯ.....	9
Піріг Ігор Володимирович ВЗАЄМОДІЯ УЧАСНИКІВ СЛІДЧО-ОПЕРАТИВНОЇ ГРУПИ ПРИ ОГЛЯДІ МІСЦЯ ПОДІЇ.....	11
Чаплинський Костянтин Олександрович, Бублик Надія Сергіївна ДО ПИТАННЯ РЕФОРМИ СУЧАСНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ.....	14
Антонюк Олена Володимирівна СУЧАСНІ МОЖЛИВОСТІ АЛГОРИТМІЗАЦІЇ ЕЛЕКТРОННОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД..	17
Бідняк Валентин Анатолійович CURRENT ISSUES OF INVESTIGATION OF CRIMES RELATED TO STATE FINANCING OF THE HEALTHCARE INDUSTRY.....	20
Бідняк Ганна Сергіївна ON THE ISSUE OF FORENSIC EXPERT RESEARCH OF ELECTION DOCUMENTS.....	22
Герасимчук Сергій Сергійович ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ.....	24

Гринь Юрій Валерійович ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ І ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДНК.....	26
Єфімов Микола Миколайович ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРИЗНАЧЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ МОРАЛЬНОСТІ.....	28
Журавель Олег Євгенійович ОКРЕМІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ТАКТИЧНИХ ПРИЙОМІВ ДОПИТУ.....	31
Зарубей Вікторія Володимирівна ДО ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ З ПИТАНЬ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВТРУЧАННЯМ У ПРИВАТНЕ СПІЛКУВАННЯ.....	33
Кожевніков Валерій Вікторович ДО ПИТАННЯ ТРАСОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДОШВИ ВЗУТТЯ ПІШОХОДА ПІСЛЯ НАЇЗДУ ВНАСЛІДОК ДТП.....	36
Козак Дмитро Вікторович ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОДНОЧАСНОГО ДОПИТУ РАНІШЕ ДОПИТАНИХ ОСІБ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ХУЛІГАНСТВА.....	39
Кумець Павел Іванович CERTAIN ISSUES OF COMPLIANCE OF JUDICIAL EXPERT ACTIVITY WITH INTERNATIONAL STANDARDS.....	41
Матяш Євгенія Володимирівна ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРИЗНАЧЕННЯ ЕКСПЕРТИЗ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ УМИСНОГО ВБИВСТВА, ВЧИНЕНОГО В СТАНІ СИЛЬНОГО ДУШЕВНОГО ХВИЛЮВАННЯ.....	44
Никифорова Олена Анатоліївна ЩОДО РОЛІ СПЕЦІАЛІСТА НА ЕТАПІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	47

Носенко Тетяна Миколаївна GENERAL MANDATORY DACTYLOSCOPIC REGISTRATION AT THE CURRENT STAGE OF UKRAINE'S DEVELOPMENT.....	49
Обитоцька Марія Володимирівна ДО ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ГРУПОВОГО ХУЛІГАНСТВА.....	52
Павлова Наталя Валеріївна ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕННЯ ПРО СПОСІБ ВИЛУЧЕННЯ ДОКУМЕНТІВ У СПРАВАХ ЩОДО ШАХРАЙСТВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ НЕРУХОМІСТЮ.....	54
Плетенець Віктор Миколайович ПРОТИДІЯ ЯК ФАКТОР ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	57
Полтавський Андрій Олександрович І ЗНОВУ ДО ПИТАННЯ ВВЕДЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО СТАНДАРТУ В ТРАДИЦІЙНУ ДАКТИЛОСКОПІЮ.....	59
Приловський Володимир Володимирович ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ВТЯГНЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ У ПРОТИПРАВНУ ДІЯЛЬНІСТЬ.....	62
Приходько Владлена Олександрівна ВИКОРИСТАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ОБЛІКІВ МВС ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	65
Репешко Ірина Юріївна CERTAIN ASPECTS OF THE RESEARCH OF FRAGMENTS OF BANKNOTES EXPOSED TO HIGH TEMPERATURES.....	67
Рой Лілія Ігорівна АНАЛІЗ СПІВВІДНОШЕННЯ ОБІГУ НЕЗАКОННОЇ ЗБРОЇ ТА РІВНЯ ЗЛОЧИННОСТІ.....	69
Руденька Ірина Олександрівна АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУДОВО-ГЕМОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ: ПОНЯТТЯ, ЗАВДАННЯ, ПИТАННЯ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ.....	73
Сідельник Ілья Володимирович СУЧАСНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ДАКТИЛОСКОПІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ.....	75

- Шаповалов Дмитро Олександрович**
ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ
МЕДИЧНИХ ЗНАТЬ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ПРИМУСОВОГО
ОСВІДУВАННЯ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ.....77
- Шиян Анатолій Григорович**
ДЕЯКІ СЛІДЧІ ПОМИЛКИ ПРИ ОГЛЯДІ ЗБРОЇ ЯК ПІДСТАВИ
ДЛЯ ВИЗНАННЯ ОТРИМАНИХ ДОКАЗІВ
НЕДОПУСТИМИМИ.....80
- Щудро Анатолій Євгенович**
СПОСОБИ НАНЕСЕННЯ МАРКУВАНЬ НА МЕТАЛЕВИХ
ВИРОБАХ.....83
- Янковський Вадим Петрович**
CERTAIN ASPECTS OF RESEARCH OF 4 MM FLOBER COVER
REVOLVERS EQUIPPED BY SEPARATE CHARGING.....86
- Амброджей Михайло Ілліч**
CRIMINAL SKILLS IN THE WORK OF THE INVESTIGATOR.....88
- Алманов Данило Вікторович**
СТАН КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ТЕХНІКИ У РОЗРІЗІ
МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ.....89
- Антропов Богдан Олегович, Бідняк Ганна Сергіївна**
NON-MEDICAL DRUG USE.....93
- Бакаєв Станіслав Дмитрович**
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ.....95
- Bondarenko Alexey Sergeevich**
USING THE OPPORTUNITIES OF CRIMINAL SCIENCE IN THE
ACTIVITIES OF INVESTIGATORS.....97
- Буряк Анна Сергіївна**
TO THE QUESTION OF RESEARCH OF AUTOLOGUE.....98
- Буряк Анна Сергіївна**
КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕНАДАННЯ
ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ЧИ ЗАЛИШЕННЯ ПОТЕРПІЛОГО У
НЕБЕЗПЕЧНОМУ ДЛЯ ЖИТТІ СТАНІ.....100

Гаращук Діана Петрівна ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕЗАКОННОГО ЗАЙНЯТТЯ РИБНИМ ДОБУВНИМ ПРОМИСЛОМ.....	102
Гончар Лілія Олегівна THE OPPORTUNITY OF CRIMINALISTIC SCIENCE DEVELOPMENT IN UKRAINE TO LOOK AT US DOSVID.....	105
Гречишкін Ілля Костянтинович CONCEPTS, FORMATION, CURRENT PROBLEMS DACTYLOSCOPY.....	110
Гречка Артур Романович ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ТАКТИКО- СПЕЦІАЛЬНІ ПІДГОТОВЦІ.....	112
Grigorieva Natalia Vitalievna THE IMPORTANCE OF THE INVESTIGATOR'S PSYCHOLOGICAL READYNES TO INVESTIGATE.....	114
Grishko Yulia FEATURES OF THE VICTIM AS AN ELEMENT FORENSIC CHARACTERISTICS DOMESTIC VIOLENCE.....	116
Гупал Данил Сергійович МЕТОДИ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ В КРИМІНАЛІСТИЦІ.....	119
Гурєєв Артур Володимирович ЗНАЧЕННЯ ТРАСОЛОГІЇ У КРИМІНАЛІСТИЦІ.....	121
Демченко Ірина Олександрівна ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	123
Димихіна Юлія Андріївна ДО ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-ПСИХІАТРИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ.....	125

Drogovoz Svitlana Yevhenivna

FEATURES OF ENSURING THE RIGHT TO FREEDOM AND PERSONAL INVOLUTION AS ONE OF THE PRINCIPLES OF CRIMINAL PROCEEDINGS.....128

Дума Анастасія Артемівна

SPECIFIC ISSUES OF DETENTION OF A PERSON WITHOUT DOCUMENTS.....130

Жук Володимир Олександрович

ЕКСГУМАЦІЯ: ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТА ПРОБЛЕМАТИКА ПРОВЕДЕННЯ.....133

Калініченко Аліна Олександрівна, Єфімов Микола Миколайович

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ГРАБЕЖІВ ТА РОЗБОЇВ.....135

Карпова Анна Ігорівна

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ УМИСНИХ ВБИВСТВ ІНСЦЕНОВАНИХ ПІД САМОГУБСТВО ЧИ НЕЩАСНИЙ ВИПАДОК.....138

Кириченко Сергій Іванович

ДО ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ЗАХИСТ ОСОБАМ З ІНВАЛІДНІСТЮ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....140

Kyrianova Veronika Olehivna

OBSTRUCTION OF AN INVESTIGATION IN MODERN CONDITIONS.....141

Кльова Валерія Олегівна

ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ «ПО ГАРЯЧИХ СЛІДАХ».....143

Коваленко Ілля Олександрович

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ОБСТАВИН, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ ВСТАНОВЛЕННЮ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ШАХРАЙСТВА У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ БАНКІВСЬКИХ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ.....145

Котляров Сергій Олександрович

ОКРЕМІ АСПЕКТИ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЯК ДЖЕРЕЛА ДОКАЗУВАННЯ.....147

Марочко Аліна Анатоліївна METHODS OF SCIENTIFIC KNOWLEDGE IN CRIMINAL SCIENCE.....	149
Марочко Аліна Анатоліївна ТАКТИКА НАДАННЯ ПЕРШОЇ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПРИ ЕПІЛЕПСІЇ.....	152
Недойнов Кирило Володимирович АНАЛІЗ ЕТАПІВ ПРОВЕДЕННЯ ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ.....	154
Полоз Альона Михайлівна ОСОБЛИВОСТІ ОБ'ЄКТІВ МОЛЕКУЛЯРНО-ГЕНЕТИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ: ДОСЛІДЖЕННЯ ЗУБІВ ЛЮДИНИ.....	157
Ryanichuk Mariia, Pavlova Natalia PROBLEMS OF LEADING QUESTIONS IN INTERROGATION TACTICS.....	160
Сароян Ріпсіме Мгерівна АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ТАНАТОЛОГІЇ.....	163
Сізоненко Ілля Сергійович МЕТОДИ КРИМІНАЛІСТИКИ, ПРОБЛЕМА ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ... 	166
Смірнов Денис Валерійович TACTICAL FEATURES OF INTERROGATION OF JUVENILE SUSPECTS (ACCUSED).....	168
Тарашук Іван Віталійович ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕДИЧНИХ ЗНАНЬ ПРИ ПРОВЕДЕННІ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ.....	170
Ткаченко Павло Ігорович ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ УМОВИ ЗДІЙСНЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ В ХОДІ РОЗСЛІДУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ.....	173
Тупотіна Діана Артуровна FEATURES OF APPOINTMENT AND CONDUCT OF FORENSIC EXAMINATION IN THE INVESTIGATION OF OFFENSES COMMITTED AGAINST LIFE AND HUMAN HEALTH.....	175

Хованова Діана Олексіївна ОКРЕМІ АСПЕКТИ СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ.....	177
Хоменко Вікторія Анатоліївна ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІГРАФА ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	180
Chepeljak Karina Vladimirovna PREPARATION FOR THE QUESTIONING OF A MINOR AS A CONDITION FOR ITS EFFECTIVE CONDUCT.....	184
Черкас Катерина Шалвівна ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	186
Чернишов Артем Сергійович ТАКТИЧНІ ОПЕРАЦІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ТАКТИКИ.....	188
Чечель Анастасія Олександрівна INTERROGATION OF A MINOR OR A MINOR BY A PSYCHOLOGIST AS ONE OF THE TACTICAL METHODS OF INTERROGATION.....	190
Чорна Поліна Павлівна КРИМІНАЛІСТИЧНА ГАБІТОЛОГІЯ: ІІ СУТНІСТЬ І ЗАВДАННЯ.....	192
Шевцова Поліна Володимирівна ОКРЕМІ ПИТАННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	195

Наукове видання

*Матеріали
науково-практичного семінару*

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛІСТИКИ ТА СУДОВОЇ
ЕКСПЕРТИЗИ**

28 травня 2021 року

Підп. до друку 28.05.2021 р. Формат 60x84/16. Гарнітура – Times. Друк. трафаретний.
Папір офісний. Ум.-друк. арк. 10,25. Обл.-вид. арк. 11,75. Тираж 100 прим.

Редакційно-видавниче відділення відділу організації наукової роботи ДДУВС
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, т. (056)370-96-59

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДП № 164-р від 07.08.2013